೬ ಕಥೆಗಳು

ಮರು ವಿಚಾರ

ಶಾಂತಾದೇವಿ ಕಣವಿ

ಪೂಜ್ಯ ತಂದೆ - ತಾಯಿಯವರಿಗೆ

ಅಂತಃಕರಣಪೂರ್ವಕ.

– ಕಾಂತಕ್ಕ

೨೨ - ೧೧ - ೭೮.

ಮರುವಿಚಾರ

ಶಾಂತಾದೇವಿ ಕಣವಿ

ಬಾಪ್ಕೊ ಪ್ರಕಾಶನ
88 ಮೈಸೂರು ರಸ್ತೆ ಬೆಂಗಳೂರು-560018

MARUVICHARA (a collection of short stories in Kannada) by Shantadevi Kanavi, Published by BAPCO PUBLICATIONS and Printed in their Press, The Bangalore Printing & Publishing Co., Ltd., 88, Mysore Road, Bangalore–560018.

First Impression: 1978

PRICE : { **Ordinary Rs. 5·50**
Hardbound Rs. 8·50 }

Cover Design : S. DIWAKAR

MALLIGE GRANTHAMALA 47

A BAPCO PUBLICATION

ಪರಿವಿಡಿ

ನನ್ನ ಮಾತು

'ಬಯಲು–ಆಲಯ' ಪ್ರಕಟವಾದ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ನನ್ನ ಮೂರನೆಯ ಕಥಾಸಂಕಲನ 'ಮರುವಿಚಾರ'ವನ್ನು ಓದುಗರ ಕೈಯಲ್ಲಿಡಲು ಸಂತೋಷವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಇದನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಮುಂದೆ ಬಂದ ಬಾಪ್ಕೊ ಪ್ರಕಾಶನದವರ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಶ್ರೀ ಸುಮತೀಂದ್ರ ನಾಡಿಗ ಅವರು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಆಸ್ಥೆ ವಹಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಗೂ ನನ್ನ ವಂದನೆಗಳು,

ಇಲ್ಲಿಯ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಈ ಮೊದಲು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಸಂಪಾದಕರಿಗೆ ಅದರಲ್ಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ 'ಮಯೂರ'ಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಧನ್ಯವಾದಗಳು. ಇವರೆಲ್ಲರ ಒತ್ತಾಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈ ಕಥೆಗಳು ಬಹುಶಃ ಬರವಣಿಗೆಯ ರೂಪ ತಾಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೇನೊ.

ಎಂದಿನಂತೆ ಸಲಹೆ, ಸೂಚನೆಗಳಿಂದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುತ್ತಿರುವ ಕವಿ ಕಣವಿಯವರಿಗೆ, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ, ಬಂಧು-ಬಳಗಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ಸಹೃದಯ ವಾಚಕ ವೃಂದಕ್ಕೆ ನಾನು ಋಣಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ.

'ಚೆಂಬೆಳಕು'
ಕಲ್ಯಾಣನಗರ, ಧಾರವಾಡ–7
ನಾಗಪಂಚಮಿ
೯–೮–೧೯೭೮

ಶಾಂತಾದೇವಿ ಕಣವಿ

ಮರುವಿಚಾರ

" ಅಜ್ಜೀs ಅತ್ಯಾ ಬಂದ್ಲು, ಅನೂ ಬಂದ್ಲು" ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತ ಕುಣಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಮೊಮ್ಮಗನ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೆ ಟಾಂಗಾದ ಸಪ್ಪಳದ ಕಡೆಗೇ ಕಿವಿಯಿಟ್ಟು ಅಕ್ಕಿ ಹಸನುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಗಂಗಮ್ಮ ಧಾವಿಸಿ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದು,

" ಬಿದ್ದೀಯೋ ವಿನಯಾ, ಕುಣೀಬ್ಯಾಡಾ" ಎನ್ನುತ್ತ ಮುಂದೆ ಬಂದ ಮೊಮ್ಮಗಳನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಸಾಮಾನು ಹೊತ್ತುನಿಂತ ಸಾಬಿಗೆ ಒಳಗೆ ಹೋಗಲು ಹೇಳಿದಳು. ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಬುಟ್ಟಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮೆಟ್ಟಿಲೇರುತ್ತಿದ್ದ ಮಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣು ಕಿರಿದಾಗಿಸಿ ದಿಟ್ಟಿಸಿದಳು. ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕರೆ ಸೂಸಿ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು.

"ಯಾಕೋ ಎಷ್ಟ ಸೊರಗಿಯಲ್ಲs ಮತ್ತೇನರೆ... ?" ಬಾಡಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಒಳಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಮಗ ಮಾತನ್ನು ತುಂಡು ಮಾಡಿದ, "ಮಾತು—ಕತೀಗೆ ಖೋಲೀನ ಅದ, ಒಳಗ ನಡೀರಿನ್ನ. ಹುಶ್ಯ ! ಏನ ಬಿಸಲಪಾ. ಮೀರಾ. ಒಂದಿಷ್ಟು ಪಾನಕಾ ಮಾಡು."

ಆರೇಳು ತಿಂಗಳಾದರೂ ಮಗಳಿಂದ ಒಂದೂ ಪತ್ರ ಬರದಿದ್ದುದರಿಂದ ಗಂಗಮ್ಮನ ಜೀವ ಚುಟು ಚುಟು ಎನ್ನುತ್ತಿತ್ತು. ಮೊದಲು ತವರಿಗೆ ಬಂದಾಗಲೆಲ್ಲ ಗಂಡನ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ತಕರಾರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು ಸರೋಜ. ಕೊನೆಗೊಮ್ಮೆ ತನ್ನ ಆರೋಗ್ಯ ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಪತ್ರ ಬಂದಿತು ಸರೋಜಳಿಂದ. ಆಗ ಮಾತ್ರ ಒಂದು ತಿಂಗಳಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಕಳುಹಿಸಿ ಎಂದು ಅಳಿಯನಿಗೆ ಹೇಳಿ ತಂಗಿಯನ್ನು ಕರೆತರಲು ಮಗನನ್ನು ಬೇಡಿದ್ದಳು ಗಂಗಮ್ಮ. ಈಗ ಮಗಳ ಮುಖ ಕಂಡೊಡನೆ ಎಲ್ಲ ಚಿಂತೆ ಹಾರಿಹೋದವು. ಸೊಸೆ ತಂದು ಕೊಟ್ಟ ಪಾನಕ ಕುಡಿದು ತಾಯಿ ಮಗಳಿಬ್ಬರೂ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತಿಗೆ ಕುಳಿತರು. ಅನುರಾಧಾ, ವಿನಯ ಆಗಲೇ ಆಡಲು ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಇಳಿದಿದ್ದರು. ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಈಶಣ್ಣ ತಮ್ಮ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ.

ಸರೋಜ ಬಂದು ಆಗಲೇ ಹದಿನೈದು ದಿನ ಕಳೆದಿದ್ದವು. ತಾಯಿ ಶಂಕಿಸಿದಂತೆ ಅಲ್ಲಿ "ಮತ್ತೇನೂ" ಇರಲಿಲ್ಲ. ತಾಯಿ–ಅತ್ತಿಗೆಯರ ಆರೈಕೆ

ಯಿಂದ, ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೂ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ, ವಿನಯ—ಅನುರೊಡನೆ ತಾನೂ ಚಿಕ್ಕ ಮಗುವಿನಂತೆ ಹಾಯಾಗಿ ಕಳೆದದ್ದರಿಂದ, ಸರೋಜ ಈಗ ಮೈ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದಳು. ಇದುವರೆಗೆ ತಾಯಿ ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಮಾತು ಕತೆಗಳಿಂದ, ಮಗಳ ಕಾಯಿಲೆ ಏನು ಎನ್ನುವುದರ ಅರಿವು ಗಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ಆಗತೊಡಗಿತ್ತು. ಅದು ಮೈಗಿಂತ ಮನಸ್ಸಿನ ಕಾಯಿಲೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಔಷಧಿಯನ್ನು ಮಗಳೇನೋ ಹುಡುಕಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ತಾಯಿಯ ಮುಂದೆ ಇನ್ನೂ ಅದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಉಸಿರಿರಲಿಲ್ಲ.

ಒಂದು ದಿನ ವಿನಯನ ಅಂಗಿಗೆ ಗುಂಡಿ ಹಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದಳು ಸರೋಜ. ಗಂಗಮ್ಮ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತು ಹಪ್ಪಳ ಲಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮೀರಾ ಹಪ್ಪಳ ಒಯ್ದು ಹೊರಗೆ ಒಣಹಾಕುತ್ತ ಹೊರಗೆ ಒಳಗೆ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅನೂ, ವಿನಯ ಇಬ್ಬರೂ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಆಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನೂ ಓಡುತ್ತ ಕೋಣೆಗೆ ಬಂದಳು. ವಿನಯ ಹಿಂದೆಯೇ ಓಡಿಬಂದು ಅವಳ ಕೈಯಲ್ಲಿಯ ಆಟಿಗೆ ಕಸಿದ. ಅವಳು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಆವಳನ್ನು ದಬದಬ ಹೊಡೆದು ನೂಕಿದ. ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದ ಅನು ಅಳತೊಡಗಿದಳು. ಮೀರಾ ಓಡಿ ಬಂದು ಬಿದ್ದ ಅನುವನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿ ವಿನಯನನ್ನೇ ಗುದ್ದಿದಳು.

"ಆಕೀ ಸಣ್ಣಾಕಿ. ಆಟಿಗೀ ಕೊಟ್ಟು ಹೊರಗ ಹೋಗು ಸುಮ್ಮನ."

ವಿನಯ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಕೂಗಿದ. "ನನಗದು ಬೇಕs ಬೇಕು. ನಂದು ಅದು." ಆಟಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಕಸಿದ. ಮತ್ತೆ ಇಬ್ಬರೂ ಹೊಡೆದಾಡಿದರು. ಇನ್ನು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದ ಮೀರಾ ಮಗನನ್ನು ರಮಿಸಿದಳು. "ಅನೂ ಊರಿಂದ ಬಂದಾಳ. ಇನ್ನೊಂದ ನಾಕ ದಿನಕ್ಕ ಮತ್ತ ಹೋಗತಾಳ. ಆಮ್ಯಾಲೆ ಬಾ ಅಂದರೂ ಬರೂದಿಲ್ಲಾ. ಇದೆಲ್ಲಾ ನಿಂದs ಅದ. ಮನೀ ನಿಂದು. ಆಟಿಗಿ ನಿಂದು. ಆಕಿ ಬಂದಾಗ ನಾಕ ದಿನಾ ಛಂದಾಗಿ ಆಡಬೇಕು. ಅನುಗ ಆಟಿಗೀ ಕೊಡು, ನಿನಗ ಬೆಲ್ಲಾ ಕೊಡತೇನಿ ಬಾ."

"ಬಾ ಹಂಗಾರ. ನನಗೆ ಬೆಲ್ಲಾ ಕೊಡ ಬಾ" ಎಂದು ಆಟಿಗೆಯನ್ನು ಅನುವಿನತ್ತ ಎಸೆದು ತಾಯಿಯ ಹಿಂದೆ ಓಡಿದ. "ನನಗೂ ಬೆಲ್ಲಾ" ಎನ್ನುತ್ತಾ ಅನುರಾಧಾ ಓಡಿದಳು. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿಯೂ ನೋಡದವರಂತೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಹಪ್ಪಳ ಲಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗಂಗಮ್ಮ ಸೊಸೆ ಹೊರಗೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಮಗಳ

ಮುಖ ನೋಡಿದಳು. ಸರೋಜಳ ಮುಖ ಕಪ್ಪಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಕಣ್ತುಂಬ ನೀರು ತುಂಬಿ ಇನ್ನೇನು ಹೊರಬೀಳಲಿದ್ದವು. ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಎತ್ತಲೋ ಓಡಿತ್ತು.

ಮೊನ್ನೆ ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಅವ್ವನ ಗೆಳತಿ ಕಮಲಮ್ಮ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದರು. "ಸರೋಜಾ ಯಾವಾಗ ಬಂದಾಳ? ಅನಕಾ ನಾಕ ದಿನಾ ಇರತಾಳೇನು?" ಎಂದು ಕೇಳಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಅವ್ವ "ಮೈಯಾಗ ಅರಾಮ ಇದ್ದಿದ್ದಿಲ್ಲಾ. ಈಶಣ್ಣ ಹೋಗಿ ಕರಕೊಂಡು ಬಂದಾನ. ತಿಂಗಳೊಪ್ಪತ್ತು ಇದ್ದು ವಿಶ್ರಾಂತಿ ತೊಗೊಂಡು ತನ್ನ ಮನೀಗೆ ಹೋಗತಾಳ" ಎಂದಿದ್ದಳು. ಇವತ್ತು ಅತ್ತಿಗೆ "ನಾಕ ದಿನಾ ಇದ್ದು ಊರಿಗೆ ಹೋಗತಾಳ ಅನು. ಆಮ್ಯಾಲೆ ಬಾ ಅಂದರೂ ಬರೂದಿಲ್ಲಾ" ಅಂದಳು. ಅಂದರ—ತಾನು ಮತ್ತ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೊಗಬೇಕs ತಿರುಗಿ. 'ತನ್ನ ಮನೀಗೆ' ಅಂದಿದ್ದು ಅವ್ವ. ಆದರ 'ತನ್ನ ಮನೀ' ಎಲ್ಯದ? ಇಲ್ಲs ಇಲ್ಲಾ. ತನಗ ಮನೀನ ಇಲ್ಲಾ, ಅದು ಗಂಡನ ಮನೀ. ಇದು ಅಣ್ಣನ ಮನೀ. ಅಲ್ಲಿಯ ವರಿಗೆ ಬ್ಯಾಸರಾದರ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಬೇಕು—ಇಲ್ಲಿಯವರಿಗೆ ಬ್ಯಾಸರಾದಾಗ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಇದs ಸಂಸಾರ. ಇದs ನನ್ನ ಜೀವನ. ಉಫ್!! ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟ ಮಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಗಂಗಮ್ಮ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕೇಳಿದರು. "ಯಾಕ ಸರೂ, ಹಿಂಗ ಯಾಕ ಅಳತೀ? ಇಷ್ಟ ಯಾಕ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಚಿಕೊಂಡೀದಿ? ಗಂಡ— ಹೆಂಡತಿ ಅಂದ ಮ್ಯಾಲೆ ಮಾತು, ಜಗಳಾ ಇರೂದನ. ಸ್ವಭಾವ ಬ್ಯಾರೇನ ಇರತಾವ. ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳೂತನಾ ತ್ರಾಸ ಆಗ್ತದ. ಅದನ್ನs ದೊಡ್ಡದು ಮಾಡ ಬಾರದು."

"ಅವ್ವಾs ಅಪ್ಪ ನಿನ್ನ ಸುಖದಾಗ ಇಟ್ಟಿದ್ರು. ನೀ ಹೇಳಿದಾಂಗ ಕೇಳ ತಿದ್ರು. ನೀ ಕೊಡ್ರು ಅಂದರ ಕೂಡ್ರತಿದ್ದರು. ಏಳ ಅಂದರ ಏಳತಿದ್ದರು. ಆದಕ್ಕs ನಿನಗ ನನ್ನ ಕಷ್ಟ ಅರ್ಥ ಆಗೂದಿಲ್ಲಾ. ನನ್ನ ಗಂಡಾ ಅಲ್ಲೆ ನನ್ನ ಹ್ಯಾಂಗ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳತಾರ ಅನ್ನೂದು ನಿನಗ ಏನ ಗೊತ್ತದ? ಅವರು ಹೇಳಿ ದ್ಹಾಂಗ ಕೇಳಬೇಕು ನಾ ಎಲ್ಲಾ. ನಂದೇನೂ ನಡಿಯೂದಿಲ್ಲಾ."

"ಕೇಳಬೇಕವಾ ಮತ್ತ. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಗಂಡಸರು ಅಂಥಾವರ ಇರತಾರ."

"ಇಂಥಾ ಪಲ್ಲೆ, ಇಂಥಾ ಅಡಿಗಿ, ತಿಂಡಿ–ತಿನಿಸು ಏನಿದ್ದರೂ ಅವರು ಹೇಳಿದಾಂಗ ಮಾಡಬೇಕು ನಾನು. ನನಗ ಸೇರಿದ್ದು ಏನೂ ಮಾಡೂ ಹಾಂಗಿಲ್ಲ, ನನಗ ಬ್ಯಾರೇ ರುಚಿ, ಬ್ಯಾರೆ ಆಸೆ ಇರತಾವ ಅನ್ನೂದೂ ತಿಳಿಯೂದಿಲ್ಲೇನು?

ನಾನೂ ಮನುಷ್ಯಳು, ಕಲ್ಲು ಅಲ್ಲಾ ಅನ್ನೂದು ಗೊತ್ತಾಗೂದಿಲ್ಲೇನು ?" ಆವೇಶ ದಿಂದ ಹೇಳಿದಳು ಸರೋಜ. ಈಗ ಅವಳ ಕಣ್ಣೀರು ಇಂಗಿತ್ತು. ಕೋಪದಿಂದ ಮುಖ ಕೆಂಪಗಾಗಿತ್ತು. ಮೂಗಿನ ಹೊರಳೆ ಕುಣಿಯುತ್ತಿದ್ದವು.

ಗಂಗವ್ವ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಲೇ ಕೇಳಿದಳು. "ನಿನಗ, ನಿನ್ನ ಯಜಮಾನರಿಗ, ಯಾತಕ್ಕ ಜಗಳ ಬರ್ತದನೋ ನನಗ ತಿಳೀವೊಲ್ಲದಾಗೇದ. ನೀನೂ ಬಿ. ಎ. ತನಾ ಕಲತಾಕಿ ಅದೀ, ಅವರೂ ತಿಳಿದವರು ಅದಾರ. ಆದರೂ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಹೋಗವಲ್ಲರಾಗೀರಿ."

"ಜೀವನದಾಗ ಸುಖಾ, ಸಂತೋಷ ಬೇಕಾದರ ಇಬ್ಬರೂ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೋಬೇಕಾಗ್ತದ ಅವ್ವಾ, ಪ್ರೀತಿಸಬೇಕಾಗ್ತದ, ಗೌರವಿಸಬೇಕಾಗ್ತದ. ಹೆಂಡತಿ ಅಂದರ ನನ್ನ ತೊತ್ತು, ನಾನು ಹೇಳಿದಾಂಗ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಬಿದ್ದಿರಬೇಕಾದ ಆಳು ಅಂತ ಗಂಡ ತಿಳಕೊಂಡರ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಅವಳ ಗೌರವ ಏನಾತು? ಅವಳ ಬದಲೀ ಕೆಲಸಕ್ಕ ಒಂದು ಆಳು ಇಟಕೊಂಡು ತಿಂಗಳಾ ತಿಂಗಳಾ ಪಗಾರಾ ಬಿಸಾಕಿದರ ಹೇಳಿದ್ದು ಮಾಡಿಟ್ಟು ಹೋಗತಾಳ."

"ಬರೇ ಊಟಾ ತಿನಿಸಿನ ಬಗ್ಗೆ ಜಗಳ ಬಂದರ ನೀ ಅಷ್ಟ ಯಾಕ ಸಿಟ್ಟಿಗೇಳಬೇಕು? ನಾಲಗೀ ರುಚೀನ ಮುಖ್ಯ ಅಲ್ಲಲ್ಲ. ಅವರಿಗೇನು ಬೇಕು ಮಾಡಿ ಹಾಕಿದರಾತು. ಈಗ ಒಂದs ಹೊಟ್ಟೀಯವರ ಆಗಿ ನಿನಗ ಸೇರಿದ್ದು ಈಶಣ್ಣಗ ಸೇರೂದಿಲ್ಲಾ, ಅವಗ ಸೇರಿದ್ದು ನಿನಗ ಸೇರೂದಿಲ್ಲಾ, ಹೌದಲ್ಲೊ?"

"ಅಷ್ಟs ಅಲ್ಲವ್ವಾ, ಒಂದು ಸಾರೆ ನಾನು ನನ್ನ ಗೆಳತಿ ಕೂಡಿ ಹೋಗಿ ದಿನಾ ಉಡಲಿಕ್ಕೆ ಪತ್ತಲಾ ತೊಗೊಂಡು ಬಂದಿವಿ. ನನಗ ಸೇರಿದ್ದು ನಾ ಆರಿಸಿ ತಂದು ಉಡಲಿಕ್ಕೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಇಲ್ಲಾ. ಇದೇನ ಛಂದ ಕಾಣಿಸೂದಿಲ್ಲಾ, ತಿರುಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಬ್ಯಾರೆ ತೊಗೊಂಡು ಬಾ ಅಂದರು. ನಾ ಏನ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ನನಗ ಸೇರ್ತದ ಅಂತ ತಂದೀನಿ, ನಾ ಉಡುವಾಕೀನ ಅಂತ ಘಳಿಗೀ ಮುರದೆ. ಇದನ್ನ ಉಟ್ಟಕೊಂಡು ನನ್ನ ಕೂಡ ಬರಬ್ಯಾಡಾ ಅಂತ ನನ್ನ ಬಿಟ್ಟು ಸಿನಿಮಾಕ್ಕ ಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟರು."

"ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಹನಗುಣಾ ಇದ್ದಾಂಗ ಗಂಡಸರಿಗೆ ಇರೂದಿಲ್ಲವಾ. ಅವರಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಜಾಸ್ತಿ. ಆದರ ನಾ ಒಂದ ಮಾತ ಕೇಳ್ತೀನಿ, ನೀ ಹೆರಳು ಹಾಕೊಳ್ಳೂದು, ಶೃಂಗಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೂದು, ಸೀರಿ ಉಡೂದು ಎಲ್ಲಾ ಅವರಿಗೆ

ಭಂದ ಕಾಣಲಿ ಅಂತ ಹೌದಲ್ಲೊ? ಅಂದ ಮ್ಯಾಲೆ 'ನೀವ ಹೇಳಿದಾಂಗ ಆಗಲಿ,
ಬರ್ರಿ ನನ್ನ ಜೋಡಿ ಪ್ಯಾಟಿಗೆ, ನೀವs ಸೀರಿ ಆರಿಸರಿ. ನಾನು ಅದನ್ನ ಉಡತೇನಿ"
ಅಂತ ಹೇಳಬೇಕು."

"ಊಟಾ ಉಡಿಗಿ ಅವರ ಹೇಳಿದಾಂಗ ಮಾಡಬೇಕಂತ ನೀ ಅಂತೀದಿ,
ಮಕ್ಕಳನ್ನ ಜೋಪಾನಾ ಮಾಡೂದು ಅವರೇs ಕಲಸಬೇಕೇನ ನನಗ? ನಾ ಏನು
ಅಜ್ಞಾನೀನ, ಹಳ್ಳೀ ಊರಾಕೀನ? ಮಕ್ಕಳನ್ನ ಜೋಪಾನಾ ಮಾಡೂದು, ಅವರ
ಮನಶ್ಶಾಸ್ತ್ರ ಎಲ್ಲಾ ನಾ ಪುಸ್ತಕದಾಗ ಓದೇ ಇಲ್ಲೇನು? ಅಲ್ಲಾ, ನನ್ನಂಥಾಕೀಗೂ
ಬುದ್ಧೀ ಹೇಳಾಕ ಬರತಾರಲ್ಲ ಇವರು?" ಮಗಳ ಮಾತಿನ ಧಾಟಿಗೆ ನಗು
ಬಂದರೂ ತಡೆದುಕೊಂಡ ಗಂಗಮ್ಮ ಕೇಳಿದಳು, "ಏನಾತು? ಅದೇನಂದರು
ಹೇಳಲ್ಲ."

"ಒಂದ ಆದಿತ್ಯವಾರ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಾಗ ಮಳೀ ಬಂದು ನಿಂತಿತ್ತs. ಎಲ್ಲಾ
ಹುಡುಗೂರ ಕೂಡ ಅನುನು ಮನೀ ಮುಂದ ಗುಬ್ಬೀಗೂಡು ಕಟ್ಟಿ ಆಡತಿದ್ದಳು,
ನಾನು ಚಹಾ ಮಾಡಿ ಒಳಗ ಕರೆದೆ. ಆಕಿ ಓಡಿಬಂದಾಕಿನ ಪ್ಲೇಟಿನ್ಯಾಗಿನ ಚಕ್ಲಿಗೆ
ಕೈಹಾಕಿ ತಿಂದಳು. ಇವರು ಅಷ್ಟಕ್ಕ ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದು ರಪ್ಪನ ಬೆನ್ನ ಮ್ಯಾಲೆ ಹೊಡೆದು
ಬಿಟ್ಟರು ಆಕೀನ್ನ. 'ಮಣ್ಣಾಗ ಆಡಿ ಬಂದು ಹೊಲಸ ಕೈಲೆ ತಿಂತೀಯಾ, ಹೋಗ
ತೊಳಕೊಂಡು ಬಾ' ಅಂತ ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದರು. ಇಷ್ಟು ಸಣ್ಣ ಮಾತಿಗೆ ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದು
ಹೊಡದರ ಏನು ತಿಳೀತದ, ಸಮಾಧಾನಲೆ ಹೇಳಬೇಕು ಅಂದೆ. 'ತಾಯಾಗಿ
ನೀನ್ಯ ಆಕೀಗೆ ಸ್ವಚ್ಛತಾ ಕಲಿಸಿಲ್ಲಾ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ರೀತಿ ನಡತಿ ಕಲಸೂದು ತಾಯೀ
ಕೆಲಸಾ, ಸಣ್ಣವರಿದ್ದಾಗ ಹೇಳಿದರ ಕಲೀತಾರ. ಇಲ್ಲಾಂದರ ಮುಂದ ನಿನ್ಹಾಂಗ
ಆಗಿ ಕೂಡ್ರುತಾರ'–ಅಂತ ನನಗ್ಯ ಟೀಕಾ ಮಾಡಿದರು. ನನಗ ಭಾಳ ಸಿಟ್ಟು
ಬಂತು. ಜೋರಾಗಿ ವಾದಿಸಿದೆ. 'ಮಗಳ್ನ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರೂದಿಲ್ಲಾ
ನಿಮಗ, ಅವಳು ಬೇಡಿದ್ದು ಕೊಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ರೊಕ್ಕ ಇರೂದಿಲ್ಲಾ ನಿಮ್ಮ ಹತ್ತಿರ.
ಅವಳ್ನ ಹೊಡೀಲಿಕ್ಕೆ ಕೈ ಹ್ಯಾಂಗ ಎತ್ತತೀರಿ?' ಅಂತ. ಚಹಾ ಕುಡೀಲಾರದ
ಬಿರ್ರನ ಎದ್ದು ಕೋಟು ಹಾಕ್ಕೊಂಡು ಹೊರಗ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟರು. ಮುಂದ
ಎರಡ ದಿನಾ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲಾ ನಾವಿಬ್ಬರೂ."

"ಅಲ್ಲಾ ಸರೂ, ಗಂಡ ಚಹಾ ಕುಡೀದ ಹೋದರ ನೀನರೆ ಹೇಳಬೇಕಿತ್ತು
'ತಪ್ಪಾತು, ಚಹಾ ಕುಡದು ಹೋಗರಿ' ಅಂತ" ಎಂದರು ಮುಗ್ಧೆ ಗಂಗಮ್ಮ.

"ನಂದೇನು ತಪ್ಪಾಗಿತ್ತು ಅವ್ವಾ? ನಾ ಯಾಕ ರಿಕ್ವೆಸ್ಟ ಮಾಡಿಕೊ
ಬೇಕೂ ತಿನ್ನರಿ, ಕುಡೀರಿ ಅಂತ? ಊರೊಳಗೇನು ಚಹಾದ ಅಂಗಡಿ ಕಡಿಮಿ
ಇಲ್ಲಾ. ಕಿಸೇದಾಗ ರೊಕ್ಕ ಅಂತೂ ಇದ್ದs ಇರತಾವ. ದುಡದು ತಂದು
ಹಾಕತಾರ ಅಂತ ಅವರು ಹೇಳಿದಾಂಗ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಬಿದ್ದಿರಬೇಕು ನಾವು
ನಾನು ಹೇಳಿದೆ 'ನಾನೂ ಬಿ.ಎ. ಆಗೀನಿ, ನೌಕರಿ ಮಾಡತೇನಿ' ಅಂತ. ಬ್ಯಾಡಾ
ಅಂತಾರ. ತಾವು ತಂದು ಹಾಕಿದ್ದರೊಳಗs ಮಾಡಬೇಕಂತ. ತಾವು ಸಿಗರೇಟು
ಹೋಟಲು ಗೆಳೆಯರು ಅಂತ ರೊಕ್ಕ ಖರ್ಚು ಮಾಡತಾರ. ಆದರ ಮಗಳು
ಟ್ರೈಸಿಕಲ್ ಬೇಡಿದರ ಕೊಡಸಲಿಕ್ಕೆ ರೊಕ್ಕ ಇಲ್ಲಾ ಅಂತಾರ. ನಾವೂ ದುಡಿ
ಶಿದ್ದರ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಾಂಗ ಖರ್ಚು ಮಾಡತಿದ್ದಿವಿ." ಅಸಹಾಯಕಳಂತೆ
ಮತ್ತೆ ಅತ್ತಳು ಸರೋಜ.

"ಈಗಿನ ದಿನಮಾನ ತುಟ್ಟಿ ಆಗ್ಯಾವ ಸರೋಜಾ. ದೊಡ್ಡ ಊರಾಗ
ಖರ್ಚು ಭಾಳ ಇರತಾವ. ಮಂದಿ ಭಿಡೆದಾಗ ಬಿದ್ದಿರತಾರ. ಅವರಿಗೂ ಇವರಿ
ಚಹಾ ಕುಡಸಬೇಕಾಗತದ. ಸೈಕಲ್ ಕೊಡಸದಿದ್ದಷ್ಟಕ್ಕ ಅವರಿಗೆ ಮಗಳ ಮ್ಯಾಲೆ
ಪ್ರೀತಿ ಇಲ್ಲೇನು?"

"ಅದಕ್ಕs ನಾನೂ ದುಡೀತಿನಿ ಅಂದರ ಯಾಕ ಬ್ಯಾಡ ಅನಬೇಕು?"

"ಹೆಣ್ಣಮಕ್ಕಳು ಮನೀ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗ ದುಡೀಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದರ ನಾಲ್ಕ
ಮಂದಿಯೊಳಗ ಅಡ್ಡಾಡಬೇಕಾಗತದ. ಕೆಟ್ಟವರು ಯಾರು, ಛೊಲೋರು ಯಾರು
ಗೊತ್ತಾಗೂದಿಲ್ಲ. ಹೆಂಡತಿ ತಮ್ಮ ಖಾಸಗಿ ಸ್ವಂತವಸ್ತು ಅಂತ ಅಭಿಮಾನ
ಇದ್ದವರು ಅವಳು ಗೌರವಸ್ಥ ಆಗಿ ಮನೀಯೊಳಗs ಇರಬೇಕು ಅಂತ ಇಚ್ಛಾ
ಮಾಡತಾರ. ತಪ್ಪೇನಲ್ಲ ಅದು."

"ನನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಅಂಥಾ ಗೌರವ ಅದ ಅಂತ ನನಗೇನೂ ಅನಿಸೂದಿಲ್ಲ ಅವ್ವಾ
ಒಮ್ಮೆ ಅವರ ಗೆಳೆಯರು ಒಬ್ಬರು ಅಮೇರಿಕಾದಿಂದ ಬಂದಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ
ನನ್ನ ಗುರುತು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ಅವರ ಕೂಡ ನಾ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನೊಳಗ
ಮಾತಾಡಿದೆ. ಮನೀಗೆ ಬಂದ ಮ್ಯಾಲೆ 'ಎಷ್ಟು ತಪ್ಪ ತಪ್ಪ ಇಂಗ್ಲಿಷ ಮಾತಾಡಿ
ನನ್ನ ಅವಮಾನಾ ಮಾಡಿದಿ! ಸುಮ್ಮನ ಕನ್ನಡ ಮಾತಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು' ಅಂತ
ನನ್ನ ಕೂಡ ಜಗಳಾಡಿದರು. ನಾನೂ ತಿರುಗಿ ಜಗಳಾಡಿದೆ. 'ನೀವು ನನಗ
ಏನೂ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲಾ. ನನ್ನ ಹತ್ತಿಕ್ಕಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತೀರಿ' ಅಂತ. ನನ್ನ
ಹೊಡದs ಬಿಟ್ಟರು. ಅವ್ವಾ, ಅವತ್ತಂತೂ ಕಪಾಳಿಗೆ ಹೊಡದರು."

7

ಗಂಗಮ್ಮನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಚಿಂತೆಯು ಮೋಡ ಕವಿದಂತೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯೂ ಮೋಡಗಳು ದಟ್ಟೈಸಿದ್ದವು. ಕೋಣೆ ನಸುಗತ್ತಲಾಗಿತ್ತು. ಗಂಗಮ್ಮ ಮಾತನಾಡದೆ ಬಗ್ಗಿ ಹಪ್ಪಳ ಲಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೊರಗಿನ ಮಳೆಯು ಸಪ್ಪಳ ತಾಯಿ ಮಗಳಿಬ್ಬರ ಕಿವಿಗೂ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ.

"ಅಯ್ಯs ಅಯ್ಯಯ್ಯ. ಮಳೀ ಬಂತು, ಹಪ್ಪಳ ತೊಯ್ದು ಹೋದ್ವು. ಕೋಣೆಯೊಳಗ ಕೂತರ ಹೊರಗಿಂದು ಏನೇನೂ ಗೊತ್ತಾಗೂದಿಲ್ಲ. ಅಜ್ಜೀs ನಿಮಗ ಮಾತು ಸಿಕ್ಕರ ಮಾನೇದ ಹೊಲಾ ಸಿಕ್ಕಾಂಗ" ಎನ್ನುತ್ತಾ ಮೀರಾ ಮಲಗುವ ಕೋಣೆಯಿಂದ ಓಡೋಡಿ ಬಂದಳು. ಗಂಗಮ್ಮ ಚಟ್ಟನೆ ಎದ್ದರೂ ಕೂತು ಕೂತು ಕಾಲು ಜೋಮು ಹಿಡಿದಿದ್ದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡಲು ಬರಲೇ ಇಲ್ಲ. ಸರೋಜ ಎದ್ದುಹೋಗಿ ಹಪ್ಪಳ ಒಳಗೆ ತರಲು ಅತ್ತಿಗೆಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದಳು. ಆದರೂ ಕೆಲವು ಹಪ್ಪಳ ನೆನೆದು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಅಂಟಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಮುದ್ದೆಯಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡವು. ಹಪ್ಪಳ ಒಳಗೆ ಬಂದರೂ ಅತ್ತಿಗೆಯ ವಟಗುಟ್ಟುವಿಕೆ ನಿಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಸರೋಜಳ ಕೋಪ ಏರುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಮಗಳು ಎಲ್ಲಿ ಸೊಸೆಗೆ ತಿರುಗಿ ವಾದಿಸಿ ಜಗಳ ತೆಗೆಯುವಳೋ ಎಂದು ಗಂಗಮ್ಮ ದಿಗಿಲುಗೊಂಡಿದ್ದಳು. ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ನಾಲಿಗೆ ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಸರೋಜ ಅತ್ತಿಗೆ ಒಳಗೆ ಹೋದೊಡನೆ ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟಳು.

"ಅವ್ವಾs ನಾನೂ ಬಂದಾಗಿನಿಂದ ನೋಡತೇನಿ, ಅತ್ತಿಗಿ ಬಾಯಿ ಸುಮ್ಮನ ಇರೂದಿಲ್ಲಾ. ಹಾಂಗ ನೋಡಿದರ ನೀನೂ ಕೈಲಾದಷ್ಟು ಕೆಲಸಾ ಮಾಡೇ ಮಾಡ್ತಿದಿ. ಆದರೂ ಹಿಂಗ ಯಾಕ ಮಾತಾಡತಾಳ? ಯಾವಾಗಲೂ ಹಿಂಗsನೋ ಅಥವಾ ನಾ ಬಂದೀನಂತೊ?"

"ಯಾವಾಗರೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಾಗ, ಜೀವಕ ಬ್ಯಾಸರಾದಾಗ ಅಂತಿರತಾಳ."

"ನೀ ಅಣ್ಣನ ಮುಂದ ಯಾಕ ಹೇಳಬಾರದು? ಅಂವಗೇನು ಗೊತ್ತಾಗತದ ಇದೆಲ್ಲಾ? ಎಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡತಾನ ಅವಾ ನಿನ್ನ!"

"ಸರೂs, ಅವಾ ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡತಾನ. ಹಾಂಗs ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿನ್ನೂ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡತಾನ. ನಾನು ಏನಾರೆ ಹೇಳಿದರ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಜಗಳಾ ಹಚ್ಚಿದಾಂಗ ಆಗ್ತದ. ಮನಿಯೊಳಗ ಶಾಂತಿ ಇರೂದಿಲ್ಲಾ. ಅಷ್ಟಾಗಿ ಹಪ್ಪಳ ಕೆಟ್ಟವು ಯಾಕ ನೋಡಲಿಲ್ಲಾ ಅಂದಳು. ತಪ್ಪೇನದ ಅದರೊಳಗ?"

“ಮನುಸ್ಯಾ ಅಂದ ಮ್ಯಾಲೆ ತಪ್ಪು ಆಗೂವನ. ಹಪ್ಪಳಾ ಮಾಡೂವಾಕಿ ನೀನು. ತಾನು ರಾಣೀಹಾಂಗ ಆರಾಮ ಖೋಲ್ಯಾಗ ಮಲಕೋತಾಳ. ಅಷ್ಟಕ್ಕ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಯಾಕ ಮಾತಾಡಬೇಕು? ನಾ ಆಗಿದ್ದರ ಸುಮ್ಮನ ಇರತಿದ್ದಿಲ್ಲಾ.”

“ಆಕೀ ಕೂಡ ವಾದಿಸಿ, ಜಗಳಾ ಮಾಡಿ ನಾ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಲಿ? ಮಗನ್ನ ಬಿಟ್ಟ ನನಗ ಯಾರ ಅದಾರು?”

ತಾಯಿಯ ಮಾತಿನಿಂದ ಸರೋಜಳಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದೇಬಿಟ್ಟಿತು. “ಅವ್ವಾ, ಮಗಾ ಜೋಪಾನಾ ಮಾಡತಾನಂತ ಸೊಸಿ ಅಂದದ್ದೆಲ್ಲಾ ಅನಿಸಿಕೋತ ಇಲ್ಲ್ಯಾಕ ಇರಬೇಕು? ನಾ ಹೇಳ್ತೀನಿ ಕೇಳು...” ಮುಂದೆ ಬೇಗ ಮಾತನಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದ ಮಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಊಹಿಸಿದ ಗಂಗವ್ವ—

“ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಸಹನಗುಣಾ ಇರಬೇಕು ಸರೂ. ತಾಳಬೇಕು, ತಾಳಿದಷ್ಟು ಬಾಳತಾರ. ಒಂದು ಮನೀ ಇದ್ದದ್ದು ಎರಡ ಆಗಲಿಕ್ಕೆ ತಡಾ ಆಗೂದಿಲ್ಲಾ.”

“ನೀ ಯಾವಾಗಲೂ ಹಿಂಗs ಅವ್ವಾ. ಮೊದಲ ಅಪ್ಪ ಹೇಳಿದ್ಹಾಂಗ ಕೇಳಬೇಕು. ಲಗ್ನ ಆದಮ್ಯಾಲೆ ಗಂಡ ಹೇಳಿದಾಂಗ ಕೇಳಬೇಕು. ಅವಾ ಪೂರ್ವಕ್ಕ ಪಶ್ಚಿಮ ಅಂದರೂ ಹೌದು ಅನಬೇಕು. ವಯಸ್ಸಾದ ಮ್ಯಾಲೆ ಮಗಾ ಹೇಳಿದ್ಹಾಂಗ ಇರಬೇಕು. ನಾವು ಹೆಂಗಸರು ಗಂಡಸರ ಗುಲಾಮರಾಗಿರಬೇಕು ಅಂತ ಹೇಳತೀದಿ. ಆದರ ಅದೆಲ್ಲಾ ಹಿಂದಿನ ಯುಗದ ಮಾತಾತು. ಇದು ಹೊಸಾ ಯುಗ. ಈಗ ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣು ಸರಿಸಮಾನರು. ಯಾರೂ ಯಾರ ಗುಲಾಮರೂ ಅಲ್ಲಾ. ಅದಕ್ಕ ನಾ ಹೇಳ್ತೀನಿ ಕೇಳು. ನನಗೂ ಡಿಗ್ರಿ ಅದ. ನಾ ನೌಕರಿ ಮಾಡತೀನಿ. ನಾನು, ನೀನು, ಅನು ಮೂರು ಮಂದಿ ಬ್ಯಾರೆ ಮನಿಯೊಳಗ ಇರೂಣು. ನಾನೂ ಗಂಡನ ಕಿಟಿಕಿಟಿ, ಜಗಳ ಎಲ್ಲಾ ತಾಳಲಾರದೆ ನನ್ನ ಕಾಲ ಮ್ಯಾಲೆ ನಾನು ನಿಲ್ಲಬೇಕು. ತಿರುಗಿ ಗಂಡನ ಮನೀಗೆ ಹೋಗಬಾರದು ಅಂತ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಿ ಬಂದೇನಿ. ಸ್ವತಂತ್ರ ಆಗಿ ನಾನೂ ಸುಖದಿಂದ ಇರತೇನಿ. ಸೊಸಿ ಕೈಯಾಗ ಗಾಣದ ಎತ್ತಿನಾಂಗ ದುಡಿಯೂದು ನಿನಗೂ ತಪ್ಪತದ. ಎಷ್ಟು ದಿವಸಂತ ಈ ಮಾತಿನ ಬರಿ ಸಹಸತೀದಿ?” ಒಂದೇ ಉಸುರಿನಲ್ಲಿ ದಢದಢ ಮಾತನಾಡಿದಳು ಸರೋಜ—ಆದರೂ ಅತ್ತಿಗೆಗೆ ಕೇಳದಂತೆ,

“ಇದೆಂಥಾ ಬರಿ ಸರೋಜ. ಇದು ಬರೇ ಮಾತಿನ ಬರಿ. ಖರೆ ಖರೇನ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಬರಿ ಕೊಡಿಸಿಕೊಂಡಾಕಿಗೆ ಇದೆಂಥಾ ಬರಿ?” ಗಂಗವ್ವಾ ದುಃಖದಲ್ಲೇ ನಕ್ಕಳು.

" ಏನವ್ವಾ ನೀ ಅನ್ನೂದು? ನಿನಗ ಯಾರ ಬರಿಕೊಟ್ಟರು?"

" ಇಲ್ಲಿ ಬಾ ಹತ್ತರ, ತೋರಸತೇನಿ" ತಾಯಿಯ ತೊಡೆಯ ಮೇಲಿನ ಗಾಯದ ಗುರುತುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದ ಸರೋಜ ಮೌನವಾಗಿದ್ದಳು.

"ಯಾರ ಕೊಟ್ಟರು ಅಂದೆಲ್ಲಾ ಸರೂs, ನಿನ್ನ ತಂದಿ ಈ ಬರಿ ಕೊಟ್ಟರು."

" ಅಪ್ಪ? ಯಾಕ?"

"ಹೂಂ. ಅವರs. ನಿನಗ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಬಂದಾಗ ಅವರು ಸಾದ ಆಗಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕs ನಿನಗ ಏನೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲಾ. ಈಶಣ್ಣಗ ಸ್ವಲ್ಪ ತಿಳೀತಿತ್ತು. ಅಂವಾ ನನ್ನ ಅವಸ್ಥೆ ನೋಡಿ ಅಳತಿದ್ದಾ. ಯಾಕ ಕೊಟ್ಟರು ಅಂದೆಲ್ಲಾ, ಒಂದ ದಿನಾ ನಾನು ಆಳುಮಗನ ಕೈಯಾಗಿಂದ ಚಿಲ್ಲರ ರೊಕ್ಕಾ ತೊಗೊಂಡೆ. ಅದನ್ನ ನೋಡಿ ನನ್ನ ಅತ್ತಿ, ನಾದಿನಿ ಕೂಡಿ ಅವರ ಮುಂದ ನಾನು ಆಳಮಗನ ಕೈ ಹಿಡಿದಿದ್ನೆಂತ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರು. ಅದನ್ನ ನಂಬಿ ನನ್ನ ಹೊಡದರು. 'ಇಂಥಾ ಹೊಯ್ಮಾಲಿತನಾ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು, ಇದು ಮರ್ಯಾದಸ್ಥರ ಮನೀ' ಅಂತ ಹೇಳಿ ಕಡಚೀ ಕಾಸಿ ಈ ಬರೀ ಕೊಟ್ಟರು, ಸಾಯೂತನಕ ನೆನಪಿರಲಿ ಅಂತ" ಗಂಗಮ್ಮ ನಗುತ್ತ ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಸರೋಜ ಥರಥರ ನಡುಗಿದ್ದಳು.

"ಆದಕ್ಕs ಅವ್ವಾ ನಾ ಹೇಳೂದು. ಮೊದಲೂ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟೀದಿ. ಈಗರೆ ಯಾಕ ಸುಖದಿಂದ ಇರಬಾರದು ನಾವಿಬ್ಬರ ಬ್ಯಾರೆ ಆಗಿ?"

" ಅಜ್ಜೀs, ಅಪ್ಪ ಬಂದಾ" ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತ ಬಂದು ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ ವಿನಯುನನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಲೊಟಲೊಟ ಮುತ್ತಿಕ್ಕಿ ಗಂಗವ್ವ ನಕ್ಕಳು. "ಸುಖಾ ಇಲ್ಲೇ ಅದ ನನಗ. ಇದs ನನಗ ಸುಖಾ" ಎಂದಳು.

"ಸರೂ, ನಿನ್ನ ಯಜಮಾನರ ಪತ್ರ ಬಂದsದ ನೋಡು" ಅಣ್ಣ ಅವಸರದಿಂದ ಕೂಗಿದರೂ ಸರೋಜ ಉದಾಸೀನಳಾಗಿ ನಿಧಾನವಾಗಿಯೇ ಬಂದು ಪತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಳು.

" ಏನಂತ ಬರದಾರ ?" ಗಂಗಮ್ಮ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಮಗಳ ಮುಖ ವನ್ನು ನೋಡಿದಳು.

" ತಿಂಗಳಾಗಿಹೋತು ನೀನು ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಪತ್ರಾನs ಬರದಿಲ್ಲಾ. ಯಾಕ? ಅನು, ನೀನೂ ಹ್ಯಾಂಗದೀರಿ? ನನಗೆ ಊಟದ ತ್ರಾಸ ಆಗೇದ. ನೀ ಯಾವಾಗ ಬರತೀ—ಅಂತ ಬರದಾರ."

" ನಿನಗ ಎರಡ–ಮೂರ ಸಾರೆ ಹೇಳಿದೆನವ್ವಾ ಪತ್ರ ಬರೀ ಬರೀ ಅಂತ, ಯಾಕ ಬರೀಲಿಲ್ಲಾ, ಪಾಪ ಕಾಳಜಿ ಮಾಡತಿದ್ದಾರು. "

" ಅವರಿಗೇನ ಕಾಳಜೀ ಬಿಡವ್ವಾ, ಊಟದ ತ್ರಾಸಾಗೇದಂತ ಅಡಿಗಿ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು ಅಂತ ನನ್ನ ನೆನಪ ಆಗೇದ. ಇನ್ನೂ ಆರಾವು ಆಗಿಲ್ಲಾ, ಈಗs ಬರೂದಿಲ್ಲಾ ಅಂತ ಬರೀತೇನಿ."

*　　　*　　　*

ಒಂದು ಸಂಜೆ ಗೆಳತಿಯ ಮನೆಯಿಂದ ಬಂದ ಸರೋಜಳಿಗೆ ಅಣ್ಣ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಅತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಬಯ್ಯುತ್ತಿರುವುದು ಕೇಳಿಸಿತು. ಅಣ್ಣ ಅಷ್ಟು ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದುದನ್ನು ಎಂದೂ ಕಂಡಿರದ ಸರೋಜ ಹೆಜ್ಜೆಸಪ್ಪಳವಾಗದಂತೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಒಳಗೆ ಹೋದಳು.

" ಮನೀಯೊಳಗ ಖರ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗೇದ ಅನ್ನೂದು ಗೊತ್ತದನೋ ಇಲ್ಲೋ ನಿನಗ ? ದಿನ ದಿನಕ ಎಲ್ಲಾ ಸಾಮಾನಿನ ಧಾರಣೀ ಪಿತ್ತದ ಜ್ವರಾ ಏರಿದಾಂಗ ಏರಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ಯಾದ. ಕೈಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಡಿತ ಇರಲಿ, ಇಂಥಾದರಾಗ ವಿನಯುಗ ಅಷ್ಟ ಕಿಮ್ಮತ್ತಿನ ಅಂಗಿ ಯಾಕ ತಂದಿ ? "

" ಒಬ್ಬನs ಮಗಾ, ಹುಟ್ಟಿದ ಹಬ್ಬಕ್ಕಂತ... "

" ಈಗ ಒಬ್ಬನs ಇದ್ದರ ಏನಾತು ? ಇನ್ನ ಮೂರ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಬರ್‍ತಾನಲ್ಲಾ ಇನ್ನೊಬ್ಬಾವಾ ? ಆಗ ಔಷಧಿ ಪಥ್ಯ, ದವಾಖಾನಿ, ಬಾಣಂತಿತನಾ ಖರ್ಚು ಇರೂದಿಲ್ಲೇನು ? ಒಂದ ಮನೀ ಗೃಹಿಣೀ ಆಗೀ ಅಂದಮ್ಯಾಲೆ ದೂರದೃಷ್ಟಿ ಇರಬೇಕು. ಲೆಕ್ಕಾ ಹಾಕಿ ಬಾಳೇ ಮಾಡಬೇಕು, ಅಂದರ ನಾಕ ದುಡ್ಡ ಉಳೀತಾವ ಕೈಯಾಗ. "

" ಇರಲಿ ಬಿಡ್ರಿ, ಎಷ್ಟ ಸಾರೆ ಹೇಳತೀರಿ. ಇನ್ನೂ ತೊಡಿಸಿಲ್ಲಲ್ಲಾ. ಅದನ್ನು ತಿರಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಸಾದಾ ಅಂಗಿ ತಂದರಾತು. "

" ಹಾಂಗ ಬಾರs ಜಾಣೀ ಹಾದಿಗೆ. ಎಲ್ಲೇ, ನೋಡಿಲ್ಲೆ ನನ್ನ ಕಡೆ. ಸಿಟ್ಟುಬಂತೇನು ನನ್ನ ಮ್ಯಾಲೆ ? ನೋಡಿತ್ಲಾಗ, ಎಲಾ ಇಷ್ಟ ಯಾಕ ಕೆಂಪ ಕೆಂಪ ಆದಿ ? "

ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಸರೋಜ ಅಣ್ಣನ ಸಿಟ್ಟನ್ನೂ, ಅತ್ತಿಗೆಯ ತಾಳ್ಮೆಯನ್ನೂ, ಅವರ ಸರಸವನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸಿ ಮೂಕಳಾಗಿ ಏನನ್ನೋ ಯೋಚಿ

ಸುತ್ತ ಕಿಟಕಿಗೆ ಒರಗಿ ನಿಂತಳು. ಗಂಡನ ನಗುಮುಖ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆ ತೇಲಿ ಬಂದಿತು. ವಿನಯ, ಅನು ಇಬ್ಬರೂ ಅಜ್ಜಿಯೊಡನೆ ಗುಡಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ತುಂಬಿತ್ತು. ಮರುದಿನ ಗಂಗಮ್ಮ ಸ್ನಾನಕ್ಕಿಳಿದಾಗ ಬೆನ್ನಿಗೆ ಸೀಗೆಕಾಯಿ ತಿಕ್ಕಲು ಸರೋಜ ಬಚ್ಚಲಿಗೆ ಹೋದಳು. ಬೆನ್ನ ಮೇಲಿಂದ ಇಳಿದ ಕೈ ಸೊಂಟವನ್ನೂ ಭರದಿಂದ ಉಜ್ಜಿದಾಗ ಗಂಗಮ್ಮ 'ಹಾಃ' ಎಂದು ನರಳಿದಳು. "ಯಾಕವ್ವಾ, ಸೊಂಟ ನೋವಾಗೆದೇನು?"

"ಹೂಂನವ್ವಾ, ಯಾವಾಗರೆ ನೋವು ಏಳ್ತದ."

"ಯಾವಾಗ, ಎಲ್ಲೆ, ಬಿದ್ದಿದ್ದಿ?"

ಒಂದು ನಿಮಿಷ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದ ಗಂಗಮ್ಮ ಹೇಳಿದಳು: "ಬಿದ್ದ ಪೆಟ್ಟು ಅಲ್ಲವ್ವಾ. ನಿನ್ನ ಹಡದವರು ಒದ್ದಿದ್ದರು. ಆಗ ನೀ ಇನ್ನೂ ಹೊಟ್ಟ್ಯಾಗ ಇದ್ದಿ. ಪುಣ್ಯೇಕ ನಿನಗ ಏನ ಧಕ್ಕೀ ಆಗಲಿಲ್ಲಾ."

"ಈಗ ಯಾರ ಚಾಡೀ ಮಾತು ಕೇಳಿದ್ದು? ಅಜ್ಜಿ ಏನ ಕಲಿಸಿದ್ಲು?"

"ಈ ಸಾರೆ ನನ್ನ ಕೊಳ್ಳಾಗಿನ ಪುತಳೀ ಸರಾ ಕೇಳಿದರು. ನಾ ಕೊಡೂದಿಲ್ಲಾ ಅಂದೆ. ಅದಕ್ಕ ಒದ್ದು ಅದನ್ನ ಕಿತಕೊಂಡರು."

"ಸರಾ ತೊಗೊಂಡ ಏನ ತಾನs ಹಾಕ್ಕೊಂಡನ ಅಪ್ಪ!" ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಮೂದಲಿಸಿದಳು ಸರೋಜ. ಮಗಳ ಮಾತಿಗೆ ಗಂಗಮ್ಮ ನಸುನಕ್ಕಳು,

"ತಮಗ ಅಲ್ಲವಾ, ತಾವು ಇಟಕೊಂಡ ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಕೊಡಾಕ ಅವರಿಗೆ ಅದು ಬೇಕಾಗಿತ್ತು."

ಕೈ ಜಾರಿ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದ ತಂಬಿಗೆಯನ್ನು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದ ಸರೋಜ ಮೌನವಾಗಿ ಮೆತ್ತಗೆ ರೇಶಿಮೆಯಂತಿದ್ದ ಬೆನ್ನನ್ನು ಮೃದುವಾಗಿ ಸವರಿದಳು.

"ಅಪ್ಪ ಇಂಥವರು ಇದ್ದರಂತ ನನಗ ಗೊತ್ತs ಇದ್ದಿದ್ದಿಲ್ಲಾ. ನೀ ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹ್ಯಾಂಗ ಸಹನ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿ? ತವರ್ಮನಿಗೆ ಯಾಕ ಹೋಗಲಿಲ್ಲಾ?"

"ಸರೂ, ಅವರು ಕೊಡೂ ಚಿತ್ರಹಿಂಸಾ ನೋಡಿ ನನಗೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮನೀ ಬಿಟ್ಟ ಹೋಗಬೇಕೂ ಅಂತ ಅನಸತಿತ್ತು. ಅದನ್ನ ಒಮ್ಮೆ ನಮ್ಮ ಅಪ್ಪನ ಮುಂದ ಹೇಳಿದೆ. ಅವಕ್ಕ ಆಕೀ 'ನೀನು ಅಲ್ಲೇ ಇರಬೇಕು ಗಂಗೂ. ಸತ್ತರೂ ಅಲ್ಲೇ ಸಾಯಬೇಕು. ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ಮಾರೀ ನೋಡಿಕೊಂಡಾದರೂ ಅಲ್ಲೇ ಇರು. ತಾಳಿಕೋ. ಮಂದೀಯೊಳಗ ನಮ್ಮ ಮಾನಾ ಕಳೀಬ್ಯಾಡಾ.

ಗಂಡಬಿಟ್ಟ ಗಯ್ಯಾಳಿ ಅಂತ ಅನಿಸಿಕೋಬ್ಯಾಡಾ. ಅವನ ಬಿಟ್ಟು ಬರೂದರಿಂ ನಿನಗs ಹಾನಿ ಅದ. ಅವನಿಗೇನು ಮತ್ತೊಂದು ಲಗ್ನಾ ಮಾಡಿಕೋತಾ ಮಕ್ಕಳ್ನೂ ಕೊಡದ ನಿನ್ನ ಒದ್ದ ಹೊರಗ ಹಾಕಿದರ ನೀ ಹ್ಯಾಂಗ ಜೀವ ಹಿಡಕೊಂಡು ಇರತಿ?' ಅಂತ ಕೇಳಿದ್ಲು. ನನಗೂ ಅದs ಖರೇ ಅನ್ನಿಸ್ ಅವತ್ತಿನಿಂದ ನನಗ ಏನಾದರೂ ಅವ್ವನ ಮುಂದ ಹೇಳಲಿಲ್ಲಾ. ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರನ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡ ಅತ್ತುಬಿಡತಿದ್ದೆ. ಬರಬರತ ವಯಸ್ಸಾದಂಗ ಅವರಿಗೂ ಬುದ್ಧಿ ಬದಲಾತು. ಒಳ್ಳೆಯವರಾದರು. ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡದ ಮ್ಯಾಲಂತೂ ಒಂದ ಘಳಿ ನನ್ನ ಬಿಟ್ಟ ಇರತಿದ್ದಿಲ್ಲಾ. ಹಗಲೆಲ್ಲಾ. ಗಂಗೂ ಗಂಗೂ ಅಂತ ಬಡಬಡಸತಿದ್ದರ ಸಾಯೂತನಕಾ."

ಗಂಗಮ್ಮನ ಕಣ್ಣೀರು ಕೆಳಗೆ ಉರುಳಿ ಮಾಯವಾದವು. ಮಗಳತ್ತ ನೋಡಿದಾಗ ಅವಳ ಕೆನ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಧಾರೆಹರಿದಿತ್ತು. "ಛೀ ಹುಚ್ಚಿ ಅಳತಾರೇನ ? ಬರೇ ನನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ಕೇಳಿ ಇಷ್ಟ ಅಳತಿ. ನೋಡಿದ್ದರ ಏನ ಮಾಡತಿದ್ದಿ?" ಸೆರಗಿನಿಂದ ಕೆನ್ನೆ ಒರೆಸಿ ಮಗಳನ್ನು ತಬ್ಬಿದಳು.

ಅಣ್ಣನಿಗೆ ರಜೆ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಸರೋಜ ಒಬ್ಬಳೇ ಅನುರಾಧಳೊಡನೆ ಊರಿಗೆ ಹೊರಟಳು. ಗಂಡನಿಗೆ ತಾರು ಕೊಡಿಸಿದ್ದಳು. ಸ್ಟೇಷನ್ನಿಗೆ ಕರೆಯಲು ಬಂದ ಗಂಡ ಟಾಂಗಾದಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತ ಹೆಂಡತಿಯ ಕೆನ್ನೆ ಹಿಂಡಿ "ಎರಡ ತಿಂಗಳದೊಳಗs ಕೆಂಪ ಟೊಮೆಟೋ ಹಣ್ಣ ಆಗೀಯಲ್ಲ" ಎಂದಾಗ ಸರೋಜ ಇನ್ನಷ್ಟು ಕೆಂಪಾದಳು. ಟಾಂಗಾದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರೂ ಜೋಡಿಕುದುರೆ ಸಾರೋಟಿನ ಮಹಾರಾಣಿಯ ಕನಸು ಕಂಡಳು.

ಪರಿಹಾರ

"ಅಯಽ, ಏಽ ನಿಂಗೀ ನೋಡ ಬಾರ್ಽಇಲ್ಲೇಽ. ಏನ ಮಾಡ್ಯಾಳ ನಿನ್ನ ಮಗಳೂಽ!" ಗೀತಾಳ ಚೀರುಧ್ವನಿ ಕಿವಿಯನ್ನು ತೂರಿತು, ಕೈಯಲ್ಲಿಯ ಪೆನ್ನು ನಿಂತಲ್ಲೇ ನಿಂತಿತು, ನನ್ನ ಏಕಾಗ್ರತೆ ನುಚ್ಚು ನೂರಾಯಿತು. ತಡಮಾಡಿ ಬಂದ ನಿಂಗವ್ವನ ಮೇಲೆ ಬೆಳಗಿನಿಂದಲೂ ದುಮುದುಮುಗುಟ್ಟುತ್ತ ಗೊಣಗುತ್ತಿದ್ದ ಗೀತಾಳ ಸಿಟ್ಟು ಈಗ ಸ್ಫೋಟಗೊಂಡಿತ್ತು. ಕೆಲಸದವಳ ಮೇಲಿನ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದಾಗಿ ಬೆಳಗಿನ ಚಹದ ರುಚಿಯೂ ಕೆಟ್ಟಿತ್ತು.

"ಹುಡುಗೂರ್ನ ಕರಕೊಂಡು ಬರಬ್ಯಾಡಾ ಮನ್ಯಾಗ ಬಿಟ್ಟುಬಾ ಅಂತ ಎಷ್ಟ ಸಾರೆ ಹೇಳೇನಿ. ತಡಾಮಾಡಿ ಬರೂದು ಅಲ್ಲದ ಎರಡೂ ಮಕ್ಕಳ್ನ ಕಟಿಗೊಂಡು ಬಂದು ನಮ್ಮ ಮನೀ ಕೆಲಸಾ ಹ್ಯಾಂಗ ಮಾಡ್ತೀಯವ್ವಾ? ರೊಂಯ್ ಅಂತ ಸಣ್ಣದು ಒಂದಽ ಸವನಽ ಅತ್ತ ಅಳ್ತದ, ನನ್ನ ತಲೀ ಚಿಟ್ಟು ಹಿಡೀತು. ಅದನ್ನ ಅವಚಿಕೊಂಡಽ ಭಾಂಡೀ ತಿಕ್ಕಿದಿ. ಇನ್ನ ನೀ ಕಸಾ ಉಡುಗೂದರಾಗ ನಿನ್ನ ಮಗಳು ವರಾಂಡಾದಾಗ ಹೊಲಸು ಮಾಡಿದ್ದು ನೋಡಿಲ್ಲೆ."

"ಅವ್ವಾರಽ, ಸಣ್ಣಾಕಿಗೆ ಜರಾ ಬಂದಾವ್ರೀ, ರಾತ್ರೆಲ್ಲಾ ಆ್ಯಅನ್ನೂ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚೇ ಇಲ್ಲಾ. ಈಗ ಮೈ ಬೆಂಕಿ ಆಗೇದ. ಆದರ ಯಾರ ಹತ್ತರ ಬಿಟ್ಟ ಬರ್ಲಿ? ಹಿರ್ಯಾ ಅಡ್ಡೀಕ ಕಟಿಗಿ ಕಡ್ಯಾಕ ಹ್ವಾದಾ. ನಾ ಕೀಲಿ ಹಾಕ್ಕೊಂಡ ಇತ್ಲಾಗ ಬಂದೆ."

"ದಿನಾಽ ಇದನ್ನಽ ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ ನನಗಂತೂ ಸಾಕಾಗಿಹೋತು ನೋಡವ್ವಾ."

"ಇನ್ನಷ್ಟ ದಿನಾ ತಡಕೋಳ್ರಿವ್ವಾ. ಮನ್ಯಾಗ ಯಾರರೆ ಇದ್ರ ಬಿಟ್ಟು ಬರತಿದ್ದೆ. ನಾನೂ ನಿರ್ವಾ ಇಲ್ಲದ ಕರಕೊಂಡ ಬರತೇನಿ. ತುಸಾ ದೊಡ್ಡವರಾದರಂದರ ಬಿಟ್ಟ ಬರತೇನಿ."

"ಅವರು ದೊಡ್ಡವರಾಗೂತನಕಾ ನಾ ತಡಕೋಬೇಕ? ಅಯ್ಯಯ್ಯಪಾ ನನ್ನ ಕಡೇಂದಂತೂ ಆಗೂದಿಲ್ಲವಾ. ನಮ್ಮ ಕಡೇಂದ ಕೆಲಸಾ ನೀಗೂದಿಲ್ಲಾ ಅಂತ ನಿಮ್ಮನ್ನ ಹಚ್ಚತೇವಿ. ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ಕಾಳ ಹಸನ ಮಾಡಗೊಡೂದಿಲ್ಲಾ,

ನೆಲಾ ಒರಸಗೊಡೂದಿಲ್ಲಾ. ಅವನ್ನ ಆಳಿಸಿಕೋತ ನೀ ಮಾಡೂದು ನಮಗ ಸೇರೂದಿಲ್ಲಾ. ನಾ ಬ್ಯಾರೇ ಕೆಲಸದಾಕಿನ್ನ ನೋಡತೇನಿ ಇನ್ನ."

"ಹಾಂಗ ಮಾಡಬ್ಯಾಡರಿ ಅವ್ವಾರ್ರ ಬಡವೀ ಹೊಟ್ಟೀ ಮ್ಯಾಲೆ ಹೊಡೀಬ್ಯಾಡರಿ. ನೀವು ಹೇಳಿದ್ದೆಲ್ಲಾ ಮಾಡತೇನ್ರಿ. ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂಬಾಳಿಸಿಕೊಳ್ರಿ."

"ಎಷ್ಟಂತ ಸಂಬಾಳಿಸಿಕೊಳ್ಳೂದವ್ವಾ ? ಮೊನ್ನೆ ನಿನ್ನ ದೊಡ್ಡ ಮಗಳು ಒಳಗ ಬಂದು ಫ್ಲಾವರ ಪಾಟ್ ಜಗ್ಗಿ ನೀರೆಲ್ಲಾ ಮ್ಯಾಟಿನ ಮ್ಯಾಲೆ ಚೆಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟಳು. ಇವತ್ತ ಇಲ್ಲೆ ವರಾಂಡಾದಾಗ ಹೊಲಸಮಾಡ್ಯಾಳ. ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಯಾರರೆ ಮಂದಿ ಬಂದರ ಎಷ್ಟ ಅಸಯ್ಯ ಆಗ್ತದ ನೋಡು ನಮಗ. ಮೊದಲ ಅದನ್ನ ಬಳಿ, ನೀರ ಹಾಕಿ ವರಾಂಡಾ ತೊಳಿ."

"ತೊಳೀತಿನ್ರಿ ಅವ್ವಾರ, ಸಿಟ್ಟಿಗೇಳಬ್ಯಾಡ್ರಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿದ ನಿಂಗವ್ವ "ಮಣ್ಣಾಗಿಡ್ಲಿ ಇವನ್ನ, ಯಾರಿಗೆ ಬೇಕಾಗ್ಯಾವ ಈ ಮಕ್ಕಳು" ಎಂದು ಗೊಣಗುಟ್ಟಿದ್ದೂ ನನ್ನ ಕಿವಿಗೆ ಬಿತ್ತು.

"ಇನ ಮ್ಯಾಲೆ ನೀ ಮಕ್ಕಳನ್ನ ಬಿಟ್ಟ ಬರದಿದ್ರ ನಾ ಬ್ಯಾರೆ ಕೆಲಸದಾಕಿನ ನೋಡಿಕೋತೀನಿ." ಗೀತಾ ಅಡಿಗೆಮನೆಯಿಂದಲೇ ಕೂಗಿದಳು. ಅವಳು ಆಡಿದಂತೆ ಮಾಡಿಯೇಬಿಡುವ ಸ್ವಭಾವದವಳು. ಇನ್ನು ನಿಂಗವ್ವನ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಕಲ್ಲುಬಿತ್ತು ಎಂದುಕೊಂಡೆ. ಗೀತಾಳನ್ನ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ ನಿಂಗವ್ವನನ್ನು ಬಿಡಿಸಬೇಡ ಎಂದು ಎರಡು ಮಾತು ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸೇನೋ ಚಡಪಡಿಸಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮನೆ ವ್ಯವಹಾರ ಅವಳ ಜವಾಬ್ದಾರಿ. ಅದು ಅವಳದೇ ರಾಜ್ಯ. ಅಲ್ಲಿ ತಾನು ಇಚ್ಛಿಸಿದಂತೆಯೇ ಎಲ್ಲವೂ ನಡೆಯಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಮನೋಭಾವ ಅವಳದು. ಮಾತನಾಡಿ ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲವೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಸುಮ್ಮನಾಗಿಬಿಟ್ಟೆ. ಆದರೆ ಆ ಮಾತು ಮಾತ್ರ ನನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತೊಲಗಲಿಲ್ಲ. ಮನಸಿನ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಇನ್ನು ಬರವಣಿಗೆ ಮುಂದೆ ಸಾಗದೆಂದು ಅಲ್ಲಿಗೇ ಬಿಟ್ಟು ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಹೋದೆ.

ಬಚ್ಚಲುಮನೆಯ ಕಿಟಕಿಯಿಂದ ನೋಡಿದೆ. ಒಂದು ಎಲೆಯ ಮೇಲೆ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅನ್ನ ಪಲ್ಯ ಹಾಕಿ ಮಕ್ಕಳ ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟು ನಿಂಗವ್ವ ಕಸ ಚೆಲ್ಲಲು ಹೋಗಿದ್ದಳು. ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗಿ ತನಗೇ ಬೇಕೆಂದು ಎಲೆಯನ್ನೇ ಜಗ್ಗಿದಾಗ ತುತ್ತು ಅನ್ನವೂ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತು. ಅವನ್ನೇ ಅಗುಳು ಅಗುಳು ಆರಿಸಿ ತೆಗೆದು

ಎರಡೂ ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದವು. ಕಸ ಚೆಲ್ಲಿ ಬಂದ ನಿಂಗವ್ವ ಆ ಜಾಗವನ್ನೆಲ್ಲ ಸ್ವಚ್ಛಮಾಡಿ ಚಿಕ್ಕದನ್ನು ಬಗಲಲ್ಲಿಟ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಹುಡುಗಿಯ ಕೈ ಎಳೆಯುತ್ತ ಹೊರಟಾಗ ಹರಿದ ಸೀರೆಯ ಸೆರಗಿನಿಂದ ಕಣ್ಣು ಒತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಗೀತಾ ಎಷ್ಟೇ ಒತ್ತಾಯ ಮಾಡಿದರೂ ನನಗೆ ಊಟ ಸೇರಲಿಲ್ಲ. ಉಣ್ಣಲು ತುತ್ತು ಎತ್ತಿದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಅಗುಳು ಆರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಿಂಗವ್ವನ ಮಕ್ಕಳ ನೆನಪು ಮನದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ತುತ್ತು ಕಹಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಿಂಗವ್ವನಿಗೆ ಸಿಗುವ ಹನ್ನೆರಡು ರೂಪಾಯಿಯ ಕೆಲಸವೂ ಕಳೆದುಹೋದರೆ ಅವಳ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಎಷ್ಟು ಶೋಚನೀಯವಾದೀತೆನ್ನುವ ಪ್ರಶ್ನೆ ನನ್ನ ಅನ್ನನಾಳವನ್ನು ಕೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅರ್ಧಕ್ಕೇ ಊಟ ಬಿಟ್ಟು ಕೈ ತೊಳೆದುಕೊಂಡೆ. ಈಗ ಗೀತಾಗೆ ತಡೆಯಲಿಲ್ಲ.

"ಊಟಾ ಯಾಕ ಮಾಡಲಿಲ್ಲಾ? ಆರಾಮ ಇಲ್ಲೇನು?" ಪ್ರೀತಿ ಬೆರೆತ ಅಧಿಕಾರವಾಣಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದಳು.

"ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆರಾಮ ಇಲ್ಲ ಗೀತಾ. ಮುಂಜಾನೆ ನಿನಗ ನಿಂಗವ್ವಗ ಆದ ಮಾತು ನನ್ನ ತಲೀನ್ನ ಕೆಡಿಸೇದ."

"ಯಾಕ, ಅಂಥಾದ್ದೇನು ಮಾತಾಡಿದೆ ನಾನು?"

"ಪಾಪ ಆಕಿ ಹುಡುಗೂರ್ನ ಎಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟಬರಬೇಕು? ನೀನ್ನ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂಬಾಳಿಸಿಕೋಬೇಕಾಗಿತ್ತು."

"ಹಂ ಆದಕ್ಕೇನು ನಿಮಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದದ್ದು? ಆಕೀ ಮಕ್ಕಳು ಕಾಳು ಹಸನು ಮಾಡಗೊಡೂದಿಲ್ಲಾ, ನೆಲಾ ಒರಸಗೊಡೂದಿಲ್ಲಾ. ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಯಾರ ಮಾಡಬೇಕು?"

"ಸಮಾಜಕ್ಕ ಹೋಗಿ ವೇಳೆ ಕಳೆಯೂ ಬದಲು ನೀನ್ನ ಮಾಡಿಕೋಬೇಕು. ಇಲ್ಲಾಂದರ ಆಕೀಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬೇಕು."

"ಹಾಂ, ನಿಮಗ ಎಷ್ಟಂದರೂ ನನಕಿಂತಲೂ ಕೆಲಸದಾಕಿನ್ನ ಕಂಡರs ದಯಾ ಮಾಯಾ ಹೆಚ್ಚು. ಯಾವಾಗಲೂ ಮನೀಯೊಳಗs ಇದ್ದು ಕೆಲಸಾ ಮಾಡಿ ಬ್ಯಾಸರಾಗತದ ಅಂತ ಸಮಾಜಕ್ಕ ಹೋದರ ಅದೂ ನಿಮ್ಮ ಕಣ್ಣಾಗ ಒತ್ತತದ. ಮುಖ್ಯ ನನ್ನ ಹಣೇಬರಾ ಖೊಟ್ಟಿ ಅದ."

ಮಾನವೀಯತೆಯ ಅಭಾವವಿದ್ದರೂ ಗೀತಾಳಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣೀರಿಗೇನೂ ಅಭಾವ ವಿರಲಿಲ್ಲ. ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಸುರಿಸಹತ್ತಿದಳು. ಹೇಸಿಗೆಪಟ್ಟು ಅಲ್ಲಿಂದ ಎದ್ದು ಹೊರಗೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟೆ.

* * *

"ನಮ್ಮ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ತುಂಬ ಪ್ರಾಚೀನವಾದದ್ದು ಮತ್ತು ಉಚ್ಚಮಟ್ಟದ್ದು. ರಾಮ, ಕೃಷ್ಣ, ಬುದ, ವಿವೇಕಾನಂದರಂತಹ ಆದರ್ಶಪುರುಷರು ಇಲ್ಲಿ ಬಾಳಿ ಹೋದರು. ಆದರೆ ಈಗ ನಮ್ಮ ಯುವಜನಾಂಗದ ಮನೋ ಭಾವ ತುಂಬ ಬದಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಗುರಿ, ಆದರ್ಶದ ಅಭಾವ ಎದ್ದು ತೋರುತ್ತಿದೆ. ವಿಲಾಸೀ ಜೀವನ, ಕೀಳು ವಿಚಾರಗಳತ್ತ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಒಲಿದಿದೆ. ಇದರಿಂದ ನೈತಿಕ ಅಧಃಪತನವಾಗಿದೆ. ಸಚ್ಚಾರಿತ್ರ್ಯ, ಶೀಲ, ವಿನಯ, ಶ್ರದ್ಧೆ ಹೇಳಹೆಸರಿಲ್ಲದಂತಾಗಿವೆ. ದೇಶದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೋ ಅಲ್ಲೋಲ ಕಲ್ಲೋಲವಾಗಿದೆ. ದೇಶವು ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರಿಗಳಿಂದ, ಕಾಳಸಂತೆಕೋರರಿಂದ, ದೇಶದ್ರೋಹಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಗಿದೆ. ಈ ಯುವಜನಾಂಗವು ಈ ರೀತಿ ದಾರಿ ತಪ್ಪಲು ಹೆಚ್ಚಿನಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವರ ಹಿರಿಯರು ಅಥವಾ ತಂದೆತಾಯಿಗಳು ಕಾರಣರೆಂದು ನನ್ನ ಭಾವನೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮೊದಲು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡುವವಳು ತಾಯಿ. ಅವಳು ತುಂಬ ಎಚ್ಚರದಿಂದ, ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಗುಣಗಳು ಬೆಳೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಚಿಕ್ಕತನದಲ್ಲಿಯೇ ಅವರಿಗೆ ಆದರ್ಶದ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಜೀವನಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಗುರಿ ಇಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಅವರನ್ನು ಬೆಳೆಸಬೇಕು. 'ಮೂರು ವರುಷದ ಬುದ್ಧಿ ನೂರು ವರುಷದವರೆಗೆ' ಎನ್ನುತ್ತಾರಲ್ಲ, ಅದು ಸಂಪೂರ್ಣ ಸತ್ಯ. ಚಿಕ್ಕತನದಲ್ಲಿ ತಾಯಂದಿರು ಮಕ್ಕಳ ಬಗ್ಗೆ ತುಂಬ ಕಾಳಜಿ ವಹಿಸಬೇಕು. ಇಂದಿನ ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ತಾಯಂದಿರಂತೂ ಈ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೇ ಸಮರ್ಥರಿದ್ದಾರೆಂದೇ ನನ್ನ ಭಾವನೆ. ಅವರು ದೇಶದ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸಬೇಕು. ಅವರ ಅಭಿರುಚಿ, ಯೋಗ್ಯತೆ, ಬುದ್ಧಿಮಟ್ಟವನ್ನು ತಿಳಿದು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡಿಸಬೇಕು. ಅಂದರೆ ಮುಂದಿನ ಜನಾಂಗದವರು ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ನಾಗರಿಕರಾಗಿ ದೇಶವನ್ನು

ಜಗತ್ತಿನ ಒಂದು ಮಹಾನ್ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವದರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ರಾಮರಾಜ್ಯ ಬರುವ ದಿನಗಳೂ ದೂರವಿಲ್ಲ."

ಬರಲಿರುವ ರಾಮರಾಜ್ಯದ ಚಿತ್ರವನ್ನ ವರ್ಣಿಸಿ ಭಾಷಣಕಾರರು ಜನ ರಿಂದ ಕಿವಿಗಡಚಿಕ್ಕುವಂತೆ ಚಪ್ಪಾಳೆ ಗಿಟ್ಟಿಸಿದರು. ಆದರಿಂದ ಹುರುಪುಗೊಂಡು ಆವೇಶಪೂರಿತರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಭಾಷಣ ಮುಂದುವರಿಸಿದರು. ಆದರೆ ನನ್ನ ಕಣ್ಣ ಮೇಲೆ ಬೇರೆ ಚಿತ್ರವೇ ಮೂಡತೊಡಗಿತ್ತು.

ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟ ನಾನು ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಬಸ್ಸನ್ನಿಳಿದಾಗ ನನ್ನ ಸಹೋ ದ್ಯೋಗಿಯೊಬ್ಬಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದ. ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ಸಿನಿಮಾ ಮತ್ತುಮಾರ್ಕೆಟಿಂಗಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ. ಅದೂ ಇದೂ ಮಾತಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಕೆಲಸದವಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಿಸಿದ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವನ ಮನೆಕೆಲಸದವಳು ಹನ್ನೆರಡು ರೂಪಾಯಿ ಸಾಲುವುದಿಲ್ಲ, ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬುವುದಿಲ್ಲ, ಕಾಳು ಕಡಿ ತುಟ್ಟಿಯಾಗಿದೆ, ಹದಿನೈದು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಡಿರಿ ಎಂದಳಂತೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಬಿಡಿಸಿಬಿಟ್ಟನಂತೆ. 'ನಾವೇ ಸಂಬಳ ಸಾಲದೆ ಒದ್ದಾಡು ತ್ತೇವೆ. ಅವಳಿಗೆ ಮೂರು ರೂಪಾಯಿ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಂದ ಕೊಡಬೇಕು? ಅದಕ್ಕೇ ಬೇರೆಯವಳನ್ನು ಹುಡುಕಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ' ಎಂದು ಪೇಚಾಡಿಕೊಂಡ. ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಉಟ್ಟ ಸೀರೆಯೇ ಇನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಬೆಲೆ ಬಾಳುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನಂತೂ ಸಂಬಳವಲ್ಲದೆ ಗಿಂಬಳದಿಂದ ದಿನವೂ ಮದ್ಯ, ಸಿಗರೇಟು ಎಂದು ಸಾಕಷ್ಟು ಖರ್ಚು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಮಾನವೀಯತೆಯ ಅಭಾವವಿದ್ದರೂ ಹಣಕ್ಕೇನೂ ಕೊರತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಮಾನವರೂಪದ ಪಶುವಿನೊಡನೆ ಮುಂದೆ ಮಾತು ಬೆಳೆಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಬೇಗ ನಮಸ್ಕಾರ ಹೇಳಿ ಅವರಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಭಾಷಣ ಕೇಳಲು ಕುಳಿತಿದ್ದೆ. ಎಷ್ಟೋ ಸಾವಿರ ವರುಷಗಳ ಹಿಂದಿನ ರಾಮರಾಜ್ಯ ಹೇಗಿತ್ತೋ ಯಾರು ಬಲ್ಲರು? ಈಗ ಸದ್ಯ ರಾಮರಾಜ್ಯ ಬೇಡ ಮಾನವರಾಜ್ಯ ಬಂದರೆ ಸಾಕು-ಎನಿಸಿತ್ತು. ನನ್ನ ಚಿತ್ತ ಲೋಕದಿಂದ ಎಚ್ಚತ್ತು ಸುತ್ತ ಮುತ್ತ ನೋಡಿದೆ. ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಅಪರಿಚಿತರಿಬ್ಬರು ಮಾತನಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

"ಎಷ್ಟ ಛಂದ ಮಾತಾಡತಾರ. ಜನರು ಎಲ್ಲಾ ಹ್ಯಾಂಗ ಕೂತಾರನೋಡು ಮೋಡಿಹಾಕಿದವರಾಂಗ."

" ಮಾತು ಅಷ್ಟs ಏನು, ಆಳು ಭಾಳ ಅರ್ಭಾಟ ಅದಾರಪಾ. ಆ ಮುಖದ ಮ್ಯಾಲಿನ ತೇಜಸ್ಸು, ದೊಡ್ಡ ಹಣೀ, ಚೂಪು ಮೂಗು, ಟೊಮೆಟೊದಂಥಾ ಮೈ ಬಣ್ಣ, ಆರಡಿ ಎತ್ತರಾ. ಕಣ್ಣು ತುಂಬೂವಂಥಾ ಮನುಷ್ಯಾ."

" ಇವರ ಭಾಷಣಕ್ಕ ಉತ್ತರ ಹಿಂದೂಸ್ತಾನದಾಗೆಲ್ಲಾ ಜನಾ ಲಕ್ಷಗಟ್ಟಲೆ ಕೂಡತಾರಂತಪಾ. ಅದಕs ಇವರ್‍ನ ನಾಗಪುರದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಟಿ.ಎ. ಡಿ.ಎ. ಕೊಟ್ಟು ಕರಿಸ್ಯಾರ ನಮ್ಮ ಸಂಘದವರು. ಮಾತು ಆಡಿದರ ಹಿಂಗ ಆಡಬೇಕು ಅಳ್ಳು ಹುರದಾಂಗ, ಚಟಾಪಟಾ ಅಂತ."

" ಅಂತೂ ಭಾಳ ದಿವಸಕ್ಕ ಒಂದ ಒಳ್ಳೇ ಭಾಷಣಾ ಕೇಳಿದಾಂಗ ಆತು. ರೊಕ್ಕ ಖರ್ಚಾದರೂ ಅಡ್ಡೀ ಇಲ್ಲಾ. ಇಂಥಾ ಭಾಷಣಾ ಕೇಳಿದರ ಸ್ವಲ್ಪ ಬುದ್ಧಿ ಬೆಳೀತದ ಅಂತ ನನಗೆ ಅನಸ್ತದ."

" ನೋಡು ಎಷ್ಟು ಛಂದಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ಇಂದಿನ ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ತಾಯಂದಿರು ಮಕ್ಕಳನ್ನ ಕಾಳಜಿಯಿಂದ ಬೆಳೆಸಿದರೆ ದೇಶದ ಸಮಸ್ಯಾ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗ್ತದ ಅಂತ ಹೇಳಿ ಎಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟಾಗಿ ಸರಳಾಗಿ ನಮ್ಮ ತಪ್ಪು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟರು."

ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತ ಶ್ರೋತೃಗಳಂತೆ ತೃಪ್ತಿಪಡಲು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನನ್ನು ಆವರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಚೀಟಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದು ಭಾಷಣಕಾರರಿಗೆ ಕಳಿಸಿದೆ.

" ಮಧ್ಯಮವರ್ಗದ ಕುಟುಂಬದ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮಂತವರ್ಗದ ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ತಾಯಂದಿರು ಮಕ್ಕಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾಳಜಿ ವಹಿಸಿದರೆ, ದೇಶದ ಸಮಸ್ಯೆ ಬಗೆಹರಿಯುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದಿರಿ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಅಶಿಕ್ಷಿತ ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತು ಶ್ರಮಜೀವಿಗಳ ಮಕ್ಕಳು ನಮ್ಮ ದೇಶದ ನಿಜವಾದ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ನನ್ನ ಭಾವನೆ. ಅವರಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಯಾರು ಮಾಡಬೇಕು?" ಎಂದಿತ್ತು ನನ್ನ ಚೀಟಿಯಲ್ಲಿ.

ಭಾಷಣಕಾರರು ಚೀಟಿಯನ್ನೋದಿ ಹುಬ್ಬುಗಂಟಿಕ್ಕಿದರು. ಸೊಗಸಾದ ಖೀರಿನಲ್ಲಿ ಜೊಂಡಿಗ ಕಂಡಂತೆ ಮುಖ ಸೊಟ್ಟಗೆ ಮಾಡಿದರು. ಕೊನೆಗೆ " ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀಮಂತರು ಬಡವರು ಎನ್ನುವ ಭೇದಭಾವ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಂದರೆ ವರ್ಗರಹಿತ ಸಮಾಜವನ್ನು ಕಟ್ಟಬೇಕು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮಾನ ಅವಕಾಶಗಳು ಸಿಗಬೇಕು. ಆಗ ಈ ಸಮಸ್ಯೆ ಬಗೆಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಅಂಥ ಸಮಾಜ ಕಟ್ಟಲಿಕ್ಕೆ ನಾವೂ, ನೀವೂ ಸರಕಾರ ಎಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿ ಶ್ರಮಿಸಬೇಕು" ಎಂದರು.

ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಚಪ್ಪಾಳೆಯ ಕಡಕಡಾಟದಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಮುಳುಗಿತು. ಅವರ ಉತ್ತರದ ತಲೆಬುಡ ತಿಳಿಯದೆ ಬೆಪ್ಪನಂತೆ ನಾನು ಎದ್ದು ಹೊರಗೆ ಬಂದೆ.

* * *

ನನ್ನ ಗಡಿಯಾರದ ಮುಳ್ಳು ಎಂಟು ಗಂಟೆಗೆ ಐದು ನಿಮಿಷ ತೋರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುವ ಬಸ್ಸು ಇನ್ನು ಐದು ನಿಮಿಷಕ್ಕೆ ಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು. ಓಡುತ್ತಲೇ ಬಸ್‌ಸ್ಟ್ಯಾಂಡ್ ತಲುಪಿದೆ. ಬಸ್ಸು ತಯಾರಾಗಿ ನಿಂತಿತ್ತು. ಒಂದು ಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ನಾಲ್ಕಾರು ಜನರು ಒಮ್ಮೆಲೇ ನುಗ್ಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಕೆಳಗೆ ಜಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಡ್ರೈವರ ಬಸ್ಸು ಸ್ಟಾರ್ಟ್‌ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಮುಂದಿನ ಬಾಗಿಲಿನತ್ತ ಓಡಿ ಸ್ಟೆಪ್ ಮೇಲೆ ಹತ್ತಿ ನಿಂತೆ. ನನ್ನ ಮುಂದಿನ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು ಕೈಯಲ್ಲೊಂದು ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಬುಟ್ಟಿ ಹಿಡಿದು ನಿಂತಿದ್ದವಳು ಒಮ್ಮೆಲೇ ಕಳ್ಳಾ ಕಳ್ಳಾ ಎಂದು ಚೀರಿದಳು. ನಾನು ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದೆ. "ಪರ್ಸ, ನನ್ನ ಪರ್ಸ ಒಯ್ದ" ಎನ್ನುತ್ತ ಹೊರಗೆ ಕೈಮಾಡಿದಳು. ಎಂಟುಹತ್ತು ವರ್ಷದ ಹುಡುಗನೊಬ್ಬ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ನಡುವಿನಿಂದ ಹಾಯ್ದು ಪರ್ಸಿನೊಡನೆ ಪರಾರಿಯಾಗಿದ್ದ. ಬಸ್ ಹತ್ತುವ ಗಡಿಬಿಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ನನಗೆ ಅವನತ್ತ ಲಕ್ಷ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಳಗೆ ನಿಂತವರೊಂದಿಬ್ಬರು ಹುಡುಗನತ್ತ ಓಡಿ ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಎಳೆದು ತಂದರು. ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿಯ ಪರ್ಸ್ ಕಸಿದು ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟೆ. ಬಸ್ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಹುಡುಗನನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ನಾನು ಕೆಳಗೇ ಉಳಿದುಬಿಟ್ಟೆ. ಹುಡುಗ ನನ್ನ ಕೈ ಕೊಸರಿಕೊಂಡು ಓಡಿಹೋಗಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಪಡುತ್ತಿದ್ದ. ಆದರೆ ಅವನನ್ನು ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವದೇ ನನಗೆ ಮೊದಲು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಪರ್ಸ ಕಳೆದುಕೊಂಡವಳು ತಿರುಗಿ ಸಿಕ್ಕೊಡನೆ ನಿಶ್ಚಿಂತಳಾಗಿ ಹೊರಟುಹೋಗಿದ್ದಳು. ಈಗ ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ? ವಿಚಾರಿಸಿದೆ.

"ನಿನ್ನ ಹಿಂಗ ಬಿಡೂದಿಲ್ಲ. ಪೊಲೀಸರ ಕೈಯಾಗ ಕೊಡ್ತೇನಿ."

"ಯಪ್ಪಾ ಬ್ಯಾಡ್ರಿಯಪ್ಪಾ. ಪೊಲೀಸರ ಹಂತ್ಯಾಕ ಒಯ್ಯಬ್ಯಾಡರಿ ನನ್ನ." ಹುಡುಗನನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿದೆ. ಬಡಕಲು ದೇಹ, ಹುಳುಕು ಹಲ್ಲು, ಮೈ ತುಂಬ ಅರಿವೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೂದಲಂತೂ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನೇ ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ.

"ಕಳ್ಳತನಾs ಮಾಡ್ತಿಯೇನೋ, ಚೋಟುದ್ದ ಅದೀ ನೀನು. ಇಷ್ಟರ್ತ

ಕಲೀತಿಯಾ?" ಮುಖ ಕೆಳಗೆ ಹಾಕಿ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತ. ಇನ್ನೂ ಜೋರಾಗಿ ಬೆದರಿಸಿದೆ.

"ನಿಮವ್ವ ಇದನ್ನs ಕಲಿಸ್ಯಾಳೇನು ನಿನಗ? ನಿನ್ನ ಜೋಡೀ ಹುಡುಗರು ಸಾಲಿಗೆ ಹೋಗ್ತಾರ ಗೊತ್ತೈತಿಲ್ಲೊ. ನಾಚಿಕಿ ಬರೂದಿಲ್ಲೇನು ನಿನಗ?"

"ನಾ ಸಾಲಿಗೆ ಹೊಕ್ಕೇನಿ ಅಂದಿನ್ರಿ. ಅವ್ವ ಬ್ಯಾಡ ಅಂತಾಳ."

"ನಿಮ್ಮಪ್ಪ ಏನಂತಾನ?"

"ಅಂವಾ ಇಲ್ರಿ. ದಿನಾ ಕುಡದು ಬಂದು ಜಗಳಾಡತಿದ್ದನ್ರಿ. ಅವ್ವನ್ನ ಬಡೀತಿದ್ದಾ. ಈಗ ಭಾಳ ದಿನಾ ಆತ್ರಿ, ಬಂದೇ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲೋ ಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟಾನ್ರಿ."

"ಮತ್ಯಾರ ಅದೀರಿ ಮನ್ಯಾಗ?"

"ನಾವು ನಾಕ ಮಂದಿ ಅದೀವ್ರಿ ಅವ್ವಗ."

ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೆಂಡತಿಯ ಕೊರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ಪಲಾಯನ ಮಾಡಿದ್ದ ಗಂಡನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಆ ಭೂಪ. "ನಿಮ್ಮವ್ವ ಏನ ಮಾಡ್ತಾಳ?"

"ಭಾಂಡೀ ತಿಕ್ಕಾಕ ಹೋಗ್ತಾಳ್ರಿ. ಮುಂಜಾನಿಂದ ಸಂಜೀತನಾ ಕೆಲಸಾ ಮಾಡ್ತಾಳ್ರಿ. ಆದರೂ ನಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟಿ ತುಂಬೂದಿಲ್ರಿ. ಸಣ್ಣ ತಮ್ಮಾ ತಂಗಿ ಎಲ್ಲಾರ್ನೂ ನಾನs ನೋಡಿಕೋಬೇಕರಿ."

ನನ್ನ ಬಾಯಿ ಬಂದಾಗಿತ್ತು. ಕಿವಿ ಮಾತ್ರ ಕೇಳುತ್ತಿತ್ತು.

"ದಿನಾ ಮುಂಜಾನೆ ಅಂಬಲಿ, ರೊಟ್ಟಿ ಏನರೇ ಮಾಡಿ ನಮಗ ಕೊಟ್ಟು ನಮ್ಮನ್ನ ಹೊರಗ ಕುಂದ್ರಿಸಿ ಮನೀಗೆ ಕೀಲಿ ಹಾಕ್ಕೊಂಡ ಹೊಕ್ಕಾಳ್ರಿ. ಮತ್ತ ಚಂಜೀಕ ಬಂದ ಅಡಿಗೀ ಮಾಡ್ತಾಳ್ರಿ. ಎಡ್ಡ ದಿನಾ ಆತು, ಯಾರಿಗೂ ಹೊಟ್ಟಿ ತುಂಬ ಊಟ ಇಲ್ರಿ. ತಂಗಿ, ತಮ್ಮ ಅಳಾಕ ಹತ್ತಿದರು ಹಸಿವಿ ಅಂತ. ಅದಕ್ಕs ಇತ್ಲಾಗ ಬಂದ್ನಿ. ಯಾರ್ಯಾರ್ನೊ ಬೇಡಿದಿನ್ರಿ. ಎಡ್ಡ ಪೈಸಾ ಸುದ್ದಾ ಯಾರೂ ಕೊಡಲಿಲ್ರೀ. ಆ ಬುಟ್ಯಾಗ ಪರಸ ನೋಡಿದ್ನಿ. ತೊಗೊಂಡ ಓಡಿ ಹೋಗಬೇಕು. ಬಾಳಿಹಣ್ಣ ತೊಗೊಂಡ ಎಲ್ಲಾರೂ ಕೂಡಿ ತಿನಬೇಕಂತ ಯಿಚಾರಾ ಮಾಡಿ ತೊಗೊಂಡಿದ್ನಿರಿ. ಯಪ್ಪಾs ನಾ ಎಂದೂ ತುಡುಗ ಮಾಡಿಲ್ರಿ. ಹಸಿವೀ ತಡೀಲಾರದ ಮಾಡಿದೆ." ಹುಡುಗ ಹೊಲಸ ಅಂಗಿ ಯನ್ನೆತ್ತಿ ಸಿಂಬಳ ಕಣ್ಣೀರು ಕೂಡಿಯೇ ತಿಕ್ಕಿದ. ನನ್ನ ಹಿಡಿತ ಸಡಿಲ ವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

" ಅಲ್ಲೋ, ಹಿಂಗ ಮಾಡಿದರ ರೊಕ್ಕ ಸಿಗತಾವಂತ ನಿನಗ ಯಾರ ಹೇಳಿದ್ರು? "

" ನಮ್ಮ ಬಾಜೂ ಮನೀ ನಬೀ ಹೇಳಿದನ್ರಿ. ಅಂವಾ ಹಿಂಗs ತುಡುಗ ಮಾಡಿ ಸಿಕರೇಟ ಸೇದ್ತಾನ್ರಿ, ಸಿನಿಮಾ ನೋಡ್ತಾನ್ರಿ. ಅಂವನs ಹೇಳ್ತಿದ್ದಾ. ಯಪ್ಪಾs ನಿಮ್ಮ ಕಾಲಿಗಿ ಬೀಳ್ತೀನ್ರಿ. ಇದೊಂದ ಸಾರೆ ಬಿಟ್ಟಬಿಡ್ರಿ. ತಂಗಿ ತಮ್ಮ ರಸ್ತೆದಾಗ ಅದಾರ, ಅವ್ವ ಬಂದಾಳೋ ಏನೋs ನಾ ಹೊಕ್ಕೇನ್ರಿ, ಬಿಟ್ಟಬಿಡ್ರಿ. "

ಎಡಗೈಯಿಂದ ಎಂಟಾಣೆ ಚಿಲ್ಲರೆ ತೆಗೆದು ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿಟ್ಟು " ತೊಗೋ ಬಾಳಿಹಣ್ಣು ಒಯ್ಯಿ. ತುಡುಗ ಮಾಡಬ್ಯಾಡಾs ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ " ಎಂದು ಅವನ ಕೈಬಿಟ್ಟೆ.

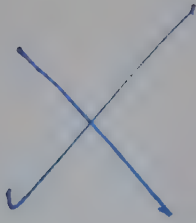
' ಹುಂ ' ಎಂದು ಗೋಣುಹಾಕುತ್ತ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೊರಳಿ ನೋಡದೆ ಬಾಣ ಬಿಟ್ಟಂತೆ ನೇರವಾಗಿ ಓಡಿಬಿಟ್ಟ ಹುಡುಗ. ಓಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಮುಗ್ಗರಿಸಿ ದೊಪ್ಪನೆ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದ. ನನ್ನ–ನನ್ನಂತೆಯೇ ಎಷ್ಟೋ ಜೊತೆ ಕಣ್ಣುಗಳೂ ಇನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಅತಿ ವೇಗವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಕಾರು ಅವನ ಮೇಲೆ ಹಾಯ್ದು ಅಪ್ಪಚ್ಚಿಮಾಡಿತು. ನಾನು ಗರ ಬಡಿದವನಂತೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟೆ. ಕಾರು ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತ ಮೇಲೆ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಹುಡುಗನತ್ತ ನೋಡಿದೆ. ನಿಶ್ಚಲನಾಗಿ, ನಿಶ್ಶಬ್ದನಾಗಿದ್ದ ಹುಡುಗ ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕ ಚಿಹ್ನೆಯಂತೆ ಮುದುಡಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ.

ಹತ್ತಿರವಿದ್ದ ಬೀಡಿ ಅಂಗಡಿಯವ ಗಿರಾಕಿಯ ಹತ್ತಿರ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ. " ನೋಡ್ರಿ, ಎಷ್ಟ ಸೊಕ್ಕ ಆ ನರಸಿಂಗರಾವಗ. ಯಾವಾಗ್ಲೂ ಕುಡದ ಮಬ್ಬಿನ್ಯಾಗ ಕಾರು ಹೊಡೀತಾನ. ಆ ಹುಡುಗ ಒಂದs ಏಟಿಗೆ ಖತಂ ಆಗಿಹೋದಾ."

ಟೆರಿಲೀನ್ ಪ್ಯಾಂಟಿನ ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ಯುವಕ ಸಿಗರೇಟಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚುತ್ತ,

" ಭಿಕಾರಿ ಹುಡುಗ ಕಾಣ್ತದ. ಛೊಲೋ ಆತೇಳ. ಭೂಮಿಗೆ ಭಾರ ಕಡಮಿ ಆತು, ತಿನ್ನೂ ಒಂದ ಬಾಯಿ ಬಂದಾತು" ಎಂದು ಕಿಸಿಕಿಸಿ ನಕ್ಕ.

ಕೆಲಹೊತ್ತು ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕ ಚಿಹ್ನೆಯೇ ನನ್ನ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆ ಕುಣಿಯಿತು. ಬರುಬರುತ್ತ ಸಣ್ಣ, ಪುಟ್ಟ, ಕರಿ, ಬಿಳಿ, ಬೋಳು ತಲೆಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಮರೆಯಾಯಿತು. ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಇದೇ ಉತ್ತರವೆ? ಇದೇ ಪರಿಹಾರವೆ? ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದಾಗ ತಲೆ ದಿಮ್ಮೆಂದಿತು.

ರಿಹರ್ಸಲ್

ಆವತ್ತು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮೂರು ಗಂಟೆಗೇ ಮನೆಗೆ ಬಂದೆ. ಕಟ ಕಟ ಎನ್ನಿಸಿದೆ. ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಬಿಸಿಲಿನ ಝಳಕ್ಕೆ ನಾನು ನಿಂತ ಪಾವಟಿಗೆಯೂ ಕಾದು ನಿಂತಿತ್ತು. ನಾನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ ಸರಭರ ಸೀರೆಯ ಸಪ್ಪಳ, ಬಳೆಯ ಝಣತ್ಕಾರ ಒಂದೂ ಕೇಳದಾಗ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನೂಕಿದೆ. ಚಿಲಕ ಕಳಕ್ಕೆಂದಿತು. ಒಳಗೆ ಹೋದೆ. ಅವ್ವ ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಮಲಗಿದ್ದ ಚಾಪೆ ಸುತ್ತುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸೀದಾ ನಮ್ಮ ಮಲಗುವ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬಟ್ಟೆ ಬದಲಾಯಿಸಿ ಬಚ್ಚಲಿಗೆ ನಡೆದೆ. ಅಡಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸುಮಿಯ ನೆರಳು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ನಾನೇ ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಅವ್ವನನ್ನು ಕೇಳಲು ಬಿಗುಮಾನ. ಮುಖ ಒರೆಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ಅವ್ವ,

"ಸುಮಾs ತವರ್ಮನಿಗೆ ಹೋದ್ಲಪಾ. ಆಕಿ ಅಣ್ಣ ಬಂದಿದ್ದಾ. ಆರಿವಿ—ಅಂಚಡಿ ಕಟಿಗೊಂಡು ಅವನ ಕೂಡ ಹೋಗೇ ಬಿಟ್ಲು. ಕೇಳಿದರೆ ಆವರಿಗೆ ಹೇಳೇನಿ ಅಂದ್ಲು."

ನನಗಾದ ಶಾಕಿನಿಂದ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟೆ. "ಹೌದವ್ವಾs ದಿನಾ ತುಂಬಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಹಾಂಗ ನೋಡಿದರ ಆಕಿ ಹೋದ ತಿಂಗಳು ಸೀಮಂತ ಆದ ಕೂಡಲೇ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಇದ್ದೂರಾಗಿನ ತವರ್ಮನಿ ಅಂತ ಇಷ್ಟ ದಿನಾ ನಿಂತಿದ್ಲು. ಹೋಗಲಿ ಬಿಡು. ನನಗ ಚಹಾ ಮಾಡ್ತಿಯೇನು?"

ಗಂಡ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಾಗ ತವರುಮನೆಗೆ ಹೋದ ಸೊಸೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅನುಮಾನ ಪಟ್ಟುಕೊಂಡು ಗಾಬರಿಯಾಗಿದ್ದ ಅವ್ವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತೇನೋ.

"ತಿನ್ನಾಕ ಬೇಕೇನು?"

"ಹೂಂ, ಅವಲಕ್ಕಿ ಸೂಸಲಾ ಮಾಡು ಚಹಾದ ಕೂಡ" ಎನ್ನುತ್ತ ಹೊರಗೆ ಬಂದೆ. ಎರಡನೆಯ ಸಲ ಬಂದಾಗ ನನ್ನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಾದ ಬದ

ಲಾವಣಿ ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ನನ್ನ ಟೇಬಲ್ಲಿಗೆ ಗೋಡೆಗೆ ಹೊಂದಿ ಕನ್ನಡಿ ತೂಗಹಾಕಿತ್ತು. ಅದರಿಂದಾಗಿ ನನ್ನ ಟೇಬಲ್ಲಿನ ಅರ್ಧ ಜಾಗವನ್ನು ಸುಮಾನ ಪೌಡರ, ಸ್ನೋ. ಕಾಡಿಗೆ, ಕುಂಕುಮ, ಹೇರಪಿನ್‌ಗಳೇ ಆಕ್ರಮಿಸಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಇಂದು ಆ ಜಾಗವೆಲ್ಲ ಖಾಲಿಯಾಗಿತ್ತು. ಮಂಚಕ್ಕೆ ಸೊಳ್ಳೆ ಪರದೆ ಕಟ್ಟಲು ಆಧಾರವಾಗಿರುವ ಪಟ್ಟಿಯ ಮೇಲೆ ಅವಳ ಒಂದೆರಡು ಸೀರೆ ತೂಗಾಡಲೇ ಬೇಕು. ಇಂದು ಅವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಯಾಸಪಟ್ಟು ಮಂಚದ ಕೆಳಗೆ ಹಣಿಕಿದೆ. ಅವಳ ದೊಡ್ಡ ಟ್ರಂಕೂ ಅದರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದ ಎರಡು ಜೋಡು ಚಪ್ಪಲಿಗಳೂ ಮಾಯವಾಗಿದ್ದವು. ಬಹಳಷ್ಟು ಜಾಗ ಖಾಲಿ ಖಾಲಿ–ಯಾಗಿದ್ದಂತೆ ಅನ್ನಿಸಿತು. ಕೋಣೆ, ತಲೆ, ಮನಸ್ಸು, ಹೊಟ್ಟೆಯೂ ಖಾಲಿ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವ್ವನ ಕೂಗು ಕೇಳಿಸಿತು. "ಆಗೇದ ಬಾರಪ್ಪ." ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನೇನೋ ಅವ್ವ ತುಂಬಿಸಿಯಾಳು. ಉಳಿದ ಮೂರನ್ನು ?

ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಕಳೆಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಸುಮಾಳ ಗೈರುಹಾಜರಿಯ ಮಹತ್ವ ಇನ್ನೂ ತಿಳಿಯಿತು. ಕಾಲೇಜಿನಿಂದ ಬಂದೊಡನೆ ಅವ್ವ ದಿನವೂ "ಸುಮ್ಮಿ ಹ್ಯಾಂಗದಾಳ? ಏನರೆ ಸುದ್ದಿ?" ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಾನು ಹೂಂ ಗುಟ್ಟಿ ಸುಮ್ಮನಾಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅವಳಿಗೆ ಬೇಗ ಮೊಮ್ಮಗನನ್ನು ಕಾಣುವ ಆತುರ. ತಾನೇ ಸ್ವತಃ ಹೋಗಿ ನೋಡಿ ಬರುವವಳೇ. ಆದರೆ ಬ್ಲಡ್ ಪ್ರೆಶರ್ ಜಾಸ್ತಿ ಇರುವದರಿಂದ ಹೊರಗೆ ದೂರ ತಿರುಗಾಡಲು ಡಾಕ್ಟರು ಬೇಡವೆಂದಿದ್ದಾರೆ. ಮನೆಯ ಕೆಲಸವೇ ಸಾಕಷ್ಟಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದೇ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಾಳೆ. ಸುಮಾ ತವರು ಮನೆಗೆ ಹೋದಾಗಿನಿಂದ ಅವಳನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋಗದ ನಾನು ಅವ್ವನ ಜೊತೆ ಮಾತು ಬೆಳೆಸಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸುಮಾ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಮೊದಲೇ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಮಾತು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆವು. ದಿನದ ಕೆಲಸದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟೇ ಹೂಂ, ಹಾಂ. ಕೋಣೆ ಸೇರಿದೊಡನೆ ಅವಳು ಮುಸುಕು ಬೀರಿ ಮಲಗಿಬಿಡುವಳು. ನಾನು ಪುಸ್ತಕ ಹಿಡಿದು ಕೂಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅವ್ವನಿಗೆ ನಮ್ಮ ಜಗಳದ ವಿಷಯ ತಿಳಿಯಬಾರದೆಂದು ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಶತ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟಿದ್ದೆವು. ಅವಳಿಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಳಿವು ಹತ್ತುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ಸುಮಾ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು. ನನ್ನ ಮರ್ಯಾದೆ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವ್ವನ ಹತ್ತಿರ ನಾನು ಸುಳ್ಳು ಬೊಂಕಿದ್ದು.

ಸುಮಾ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ನನ್ನ ಜೊತೆಗಾತಿ. ನಾನೇ ಆರಿಸಿ ಮದುವೆಯಾದ ಹುಡುಗಿ: ಮದುವೆಯಾದ ಮೇಲೆಯೂ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮುಂದುವರಿಸುವ ಆವಳ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ನಾನೇ ಚಿವುಟಿ ಹಾಕಿದೆ. ನಾನು ಕಲಿಸುವ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿ ಎಂದರೆ ಏನೋ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಚುಚ್ಚಿದಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವಳೂ ನನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ಮನ್ನಣೆ ಕೊಟ್ಟು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದು ಅತ್ತೆಗೆ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟು ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಳು. ಮುಂದೆ ಆರು ತಿಂಗಳು ಕಳೆಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ವಾಂತಿ ಸುರುವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ನನ್ನ ಸಲಹೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಿತ್ತೆಂದೇ ತಿಳಿದಳು. ಅವಳ ಈ ಹೊಸ ಬಯಕೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಬಯಕೆಗೆ ಭಂಗ ಬಂದರೂ ಅವ್ವನ ಬಯಕೆ ಈಡೇರಿತ್ತು.

ಒಂದು ದಿನ ಇಬ್ಬರೂ ಮಲಗಿದಾಗ,

"ಯಾಕ? ಸಪ್ಪಗದಿ?" ಅಂದೆ,

"ಏನೂ ಇಲ್ಲಾ" ಅಂದ್ಲು.

"ನನಗೆಲ್ಲಾ ಗೊತ್ತಾಗ್ತದ. ನಿನ್ನ ಮುಖಾ ನೋಡಿ ನಿನ್ನ ಮನಸಿನ್ಯಾಗ ಏನದ ಹೇಳ್ತೇನಿ" ಎಂದೆ.

"ಹೇಳ್ರಿ ನೋಡೋಣ ಹಂಗಾರ" ಎಂದು ಮೂಗು ಮುಂದೆ ಮಾಡಿದಳು.

"ಇಷ್ಟು ಲಗೂ ಯಾರಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿತ್ತಪಾ ಇದು ಅಂತ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬ್ಯಾಸರಾಗೇದ ಹೌದಲ್ಲೊ" ಎನ್ನುತ್ತ ಅವಳ ಮೂಗು ಹಿಡಿದೆ.

ಅವಳ ಮುಖ ಇಷ್ಟಗಲ ಅರಳಿತು. "ಹೌದ್ರೀ ನಿಮಗ ಹ್ಯಾಂಗ ಗೊತ್ತಾತು?" ಎನ್ನುತ್ತ ಆಶ್ಚರ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದವಳು, ನನ್ನ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ನೋಡಿ "ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಾಗೂ ಅದs ಅದ ಹೌದಲ್ಲೊ? ನಿಮ್ಮ ಕಣ್ಣs ಹೇಳತಾವ" ಅಂದ್ಲು. ಅವಳನ್ನು ಅಪ್ಪಿ ಮುತ್ತಿಟ್ಟೆ. "ನಮ್ಮ ಸಂಸಾರಾ ಸುರೂ ಆಗಿ ಈಗ ಆರು ತಿಂಗಳಾತು" ಅಂದೆ. ಅವಳು ಆಸೆಯಿಂದ ಕೇಳಿದಳು ; "ಡಾಕ್ಟರರ ಸಲ್ಲಾ ತೊಗೊಳ್ಳೂಣೇನು? ಇಷ್ಟು ಲಗೂ ಬ್ಯಾಡಾ, ಏನರೆ ಮಾಡ್ರಿ ಅನ್ನೂಣು."

ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ವಯಸ್ಸು ಮನಸ್ಥಿತಿ ನೋಡಿದರೆ ಅವಳ ಸಲಹೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಯಾಕೋ ಡಾಕ್ಟರರ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ 'ಏನರೆ ಮಾಡ್ರಿ' ಅನ್ನಲು ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. "ಸುಮತೀ, ಮೊದಲನೇ ಸಾರೆ ಗರ್ಭಿಣಿ

ಆದಾಗ ಇಂಥಾ ವಿಚಾರ ಎಲ್ಲಾ ಮಾಡಬಾರದು. ಆಗಲಿ ಬಿಡು. ಅವ್ವನೂ ಮೊಮ್ಮಗನ್ನ ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಪಡತಾಳ. ಮುಂದಿನ ಸಾರೆ ಲಗೂ ಆಗ ಧಾಂಗ ನೋಡಿಕೊಂಡರಾತು" ಅಂದೆ.

ತನ್ನ ಸಲಹೆ ಒಪ್ಪುವೆನೇನೋ ಎಂದು ಆಸೆಪಟ್ಟಿದ್ದ ಸುಮತಿ ಗೊಣಗಿದಳು. "ನಿಮ್ಮ ಸಲುವಾಗಿ ಹಾಂಗ ಹೇಳಿದೆ. ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟು ದಿನಾ ನನ್ನ ಬಿಟ್ಟಿರಬೇಕು ಲೆಖ್ಖಾ ಹಾಕರಿ. ಬ್ಯಾಡಾದರ ಬಿಡ್ರಿ. ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರಾತು" ಎಂದವಳೇ ಮುಸುಕು ಎಳೆದಳು. ಆ ಮುಸುಕಿನಲ್ಲಿ ನಾನೂ ಪಾಲುಗೊಂಡೆ.

ನಾನು ಕಾಲೇಜಿನಿಂದ ತಡವಾಗಿ ಬಂದರೆ ಅವಳಿಗೆ ಸಕಾರಣ ಸಮಜಾಯಿಷಿ ಹೇಳಲೇಬೇಕು. "ಸುಮೀ ಇನ್ನ ಕೆಲವು ದಿನಾ ನಾ ಮನೀಗೆ ಲಗೂ ಬರೂದಿಲ್ಲಾ" ಅಂದೆ ಒಂದು ದಿನ.

"ಯಾಕ? ಏನಂಥಾ ಕೆಲಸ ಅದ? ಪಾಠಾ ಹೇಳೂದು ಮುಗದ ಮ್ಯಾಲೆ?"

"ಇನ್ನೊಂದ ತಿಂಗಳಿಗೆ ನಮ್ಮ ಕಾಲೇಜಿನ ಗ್ಯಾದರಿಂಗ ಅದ. ಅದಕ್ಕ ಸ್ಟಾಫ್‌ನವರದ ಒಂದ ನಾಟಕಾ ಮಾಡಬೇಕಂತ ಮಾಡೀವಿ. ನಾಟಕಾ ಆರಿಸಿ ಆಗೇದ. ಅದರ ಡಾಯರೆಕ್ಟರ್ ನಾನು. ಹೀರೋನ ಪಾರ್ಟು ನಾನs ಮಾಡಬೇಕಂತ."

"ಹೀರೋಯಿನ್ ಯಾರು?" ಬಾಣದಷ್ಟೇ ಬಿರುಸಾಗಿತ್ತು ಪ್ರಶ್ನೆ.

"ಸೈಕಾಲಜಿ ಲೆಕ್ಚರರ್ ಒಬ್ಬರು ಹೊಸತಾಗಿ ಬಂದಾರ. ಅವರ ಹೆಸರು ಪ್ರೇಮಾ ಅಂತ. ಎಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿ ಅವರ್ನs ಆರಿಸಿದರು."

"ಮದುವಿ ಆಗೇದೇನು?"

"ಇನ್ನೂ ಆದಂಗಿಲ್ಲಾ. ಹುಡುಗಿ ಇದ್ದಾಂಗ ಅದಾರ. ಹೋದ ವರ್ಷ ಎಂ. ಎ. ಮುಗಿಸಿದರಂತ."

"ಹೂಂ" ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಾದವಳು ಬೇರೆ ಇನ್ನೇನೂ ಕೇಳದೆ ಬಚ್ಚಲಿಗೆ ಧಾವಿಸಿದಳು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಬಿದ್ದ ಚಹಾ, ತಿನಿಸು ತನ್ನ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿತು. 'ವಯಕ್' ಎಂದು ಸುಸ್ತಾಗಿ ಮಲಗಿದವಳು ಎದ್ದು ನನಗೆ ಊಟಕ್ಕೂ ನೀಡಲಿಲ್ಲ. ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಕಳೆಯಿತು. ನಾಟಕದ ರಿಹರ್ಸಲ್ ಮುಗಿಸಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಅವ್ವ ಹೇಳಿದಳು : "ಹೊಟ್ಯಾಗ ಏನೂ ದಕ್ಕವೊಲ್ಲದು ವಾಂತಿ ಭಾಳ ಆಗ್ತದ. ಡಾಕ್ಟರಿಗೆ ತೋರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಾರಪ್ಪ. ಇಲ್ಲಾಂದರ ಅಶಕ್ತತನ ಬರ್ತದ."

ಗೋಡೆಗೆ ಮುಖ ಮಾಡಿ ಮಲಗಿದ ಸುಮಿ "ಡಾಕ್ಟರರು ಏನು ಮಾಡ್ತಾರ ಬಿಡ್ರಿ. ಆಯ್ತಲ್ಲಾ ಇಷ್ಟ ದಿನ ಔಷಧಾ ಉಪಚಾರಾ ಎಲ್ಲಾ" ಎಂದಳು ಸೋತ ದನಿಯಲ್ಲಿ. ಮೂರು ತಿಂಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದ ವಾಂತಿ ಈಗೇಕೆ ಮತ್ತೆ ಸುರುವಾಯಿತೋ ನನಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಒತ್ತಾಯ ದಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿ ಟಾಂಗಾ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಡಾಕ್ಟರರ ಹತ್ತಿರ ಕರೆ ದೊಯ್ದೆ. ಅವರು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ "ಎಲ್ಲಾ ನಾರ್ಮಲ್ ಇದೆ. ದಿನ ತುಂಬಿರೋದ ರಿಂದ ಬೇರೆ ಯಾವ ಔಷಧಿ, ಟಾನಿಕ್ ಬೇಡ. ಸೇರಿದ್ದು ಊಟಮಾಡಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಾಲು ಹಣ್ಣು ತಗೊಳ್ಳಲಿ" ಎಂದರು.

"ನನಗ ಗೊತ್ತಿತ್ತು ಅವರು ಇಷ್ಟs ಹೇಳತಾರ ಅಂತ. ವಾಂತಿ ನಿಲ್ಲ ಲಾರದ್ದು ನನ್ನ ಕರ್ಮ ಅವರೇನು ಮಾಡ್ತಾರ ಪಾಪ" ಅಂದ್ಲು ಸುಮಿ ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣುಕೊಳ್ಳಲು ಟಾಂಗಾ ನಿಲ್ಲಿಸಿದಾಗ. ಪ್ರೇಮಾ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ "ಹಲೋ" ಅಂದರು. ನಾನು ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ,

"ಇವಳು ನನ್ನ ಸುಮತಿ. ಇವರು ಪ್ರೇಮಾ. ನಮ್ಮ ನಾಟಕದ ಹಿರೋಯಿನ್" ಅಂದೆ. ಸುಮತಿ ತುಂಬಿದ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈ ಜೋಡಿಸಿ "ನಮಸ್ಕಾರ" ಅಂದ್ಲು. ಪ್ರೇಮಾ "ನಿಮ್ಮನ್ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಾತು" ಎನ್ನುತ್ತ ಬಳುಕಿ ನಕ್ಕಳು. ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ದಿಟ್ಟಿಸಿದಂತೆ ನನಗೆ ಭಾಸವಾಯಿತು.

ರಾತ್ರಿ ಮುಂಪರು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಸುಮಿ ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಸುತ್ತ ತೋಳು ಹಾಕಿದಳು. ಪೂರ್ತಿ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದೆ. ಅವಳ ಮುಖ ನನ್ನ ಮುಖಕ್ಕೆ ತೀರ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿತ್ತು. ಕಣ್ಣು ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದವು ಬೆಡ್‌ಲ್ಯಾಂಪಿನ ಮಂದ ಪ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿ.

"ನೀವು ನನ್ನವರು. ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ವಸ್ತು ಹೌದಲ್ಲೊ."

ಹೌದು ಎನ್ನುವಂತೆ ಅವಳನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹತ್ತಿರ ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟೆ. ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ.

"ನೀವು ನನ್ನವರs ಆಗಿ ಇರಬೇಕಾದರ ನಾ ಹೇಳಿದಂಗ ಕೇಳಬೇಕು. ಕೇಳ್ತಿರಾ?"

"ಮೊದಲ ಏನದ ಹೇಳು ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಾಗ."

"ನೀವು ನಾಟಕ ಮಾಡೂದು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡ್ರಿ."

"ಯಾಕ? ಏನಾತೀಗ?"

"ನಿಮ್ಮ ಹೀರೋಯಿನ್ ಭಾಳ ಛಂದ ಅದಾಳ. ನಾಟಕ ಮುಗಿಯೂದರೊಳಗs ಏನರೆ ಆದೀತು ಅಂತ ಹೆದರಿಕಿ ನನಗ."

"ಹುಚ್ಚಿ ಅದೀ ನೀನು. ನಿನ್ನ ಗಂಡನ ಮ್ಯಾಲೆ ನಿನಗ ನಂಬಿಗಿ ಇಲ್ಲೇನು?"

"ನಂಬಿಗಿ ಅದ್ವರಿ. ಆದರ ಮನಸ್ಸು ಮಂಗ್ಯಾ ಇದ್ದಂಗ ಇರ್ತದ. ಯಾವಾಗ ಏನ ಮಾಡಿಸ್ತದೋ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬರೂದಿಲ್ಲಾ. ಬೆಂಕಿ ಹತ್ತರ ಬೆಣ್ಣಿ ಇಟ್ಟರ ಕರಗದ ಬಿಟ್ಟೀತೇನು?"

" ಈ ಮನಸ್ಸು ನಂದು. ನನ್ನ ಕೈಯಾಗಿರ್ತದ. ನಾ ಹೇಳಿದಂಗ ಕೇಳ್ತದ ನನಗ ನಂಬಿಗಿ ಅದ. ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೀ ಹೇಳೋದು ಬ್ಯಾಡಾ."

"ನಾ ಹ್ಯಾಂಗ ನಿಮ್ಮ ವಸ್ತು ಹಾಂಗs ನೀವೂ ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ವಸ್ತು ಅಲ್ಲೇನು? ನಾ ಹೇಳದಿದ್ದರ ಹ್ಯಾಂಗ? ನನ್ನ ವಸ್ತು ನಾ ಜೋಪಾನದಿಂದ ನೋಡಿಕೋಬೇಕಲ್ಲಾ"

"ನನ್ನ ಮ್ಯಾಲೆ ನಂಬಿಗಿ ಇಡು. ತೀರಾ ಇಷ್ಟು ಸಂಶಯದ ಸ್ವಭಾವ ಇರಬಾರದು. ಹೆಂಗಸರ ಸ್ವಭಾವನೇ ಇಷ್ಟು."

"ಸಂಶಯಗುಣಾ ಮನುಷ್ಯಾನ ಕೂಡs ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದsದ. ಅವನ ಪದರು ಪದರಿನೊಳಗ ಅದೇ. ಹೆಣ್ಣೇನು ಗಂಡೇನು? ಒಟ್ಟಿನ ಮ್ಯಾಲೆ ನಿಮಗ ನನ್ನ ಮ್ಯಾಲ ಪ್ರೀತಿ ಇಲ್ಲಾ. ಅದಕ್ಕs ಹಾಂಗ ಅಂತೀರಿ. ಈಗ ತಿಳದಂಗಾತು" ಪಳ ಪಳ ಕಣ್ಣೀರು ಉದುರಿದವು.

"ಹುಚ್ಚಿ ಅದೀ ನೀನು" ಎನ್ನುತ್ತ ಮುದ್ದಿಸಿದೆ, ರಮಿಸಿದೆ. ಅವಳ ಅಳು ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. "ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗು" ಎಂದು ದೂರ ಸರಿಸಿಬಿಟ್ಟೆ. ಅಂದಿನಿಂದ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ನಡುವಿನ ಮಾತು ನಿಂತು ಹೋದವು. ದಿನ ತುಂಬುತ್ತಿದ್ದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತವರಿಗೆ ಹೋಗಲು ಅಪೇಕ್ಷಿಸದಿದ್ದ ಸುಮಿ ಈಗ ಹೇಳದೆ ಕೇಳದೆ ಹೊರಟು ಹೋಗಿದ್ದಳು. ಅವಳನ್ನು ನೋಡಲು ನಾನಾದರೂ ಏಕೆ ಹೋಗಬೇಕು?

ಊಟಕ್ಕೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಅವ್ವ "ಮುಂಜಾನೆ ನೀ ಹೊರಗ ಹೋದಾಗ ಸುಮಾನ ತಮ್ಮ ಬಂದಿದ್ದಾ. ಆಕಿ ದವಾಖಾನಿಗೆ ಇಂದs ಹೋದಳಂತ. ಬ್ಯಾನಿ ಸುರು ಆಗ್ಯಾವಂತ." ನನ್ನ ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿಯ ತುತ್ತು ಕೆಳಗಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ನೀರಿನ ವಾಟಿ ಎತ್ತಿ ಗಟಗಟ ಕುಡಿದೆ.

"ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದ್ಲೇನು?"

"ನಮ್ಮ ಮನೀಗಷ್ಟು ಬೆಣ್ಣೀ ತಾರಪ್ಪ ಅಂತ ನಾನs ಹೇಳಿದ್ದೆ. ತೊಗೊಂಡ ಬಂದಿದ್ದ. ಆಗ ಹೇಳಿದಾ. ನಿನಗ ಊಟದಾಗ ನೀಡಬೇಕಂದರ ಬಿಸಿಲಿಗೆ ಕರಗಿ ಹೋಗೇದ ಬೆಣ್ಣಿ. ಹೆರಿಗಿ ಆದ ಕೂಡಲೆ ಬಂದ ಹೇಳು ಅಂದೇನಿ."

ನನಗೆ ಏನು ಹೇಳಲೂ ತೋಚದೆ ಬೆಣ್ಣೆಯ ವಿಷಯ ಮಾತನಾಡಿದೆ. "ಕರಗಿದ್ದು ಛಲೋ ಆತು ಬಿಡು. ಹ್ಯಾಂಗೂ ತುಪ್ಪಾ ತಿಂತೀನಲ್ಲಾ."

"ತುಪ್ಪಾ ತಿಂದರೆ ಬೆಣ್ಣಿ ತಿಂದಾಂಗ ಹ್ಯಾಂಗ ಆದೀತಪ್ಪಾ, ತುಪ್ಪಾ ಬ್ಯಾರೆ ಬೆಣ್ಣಿ ಬ್ಯಾರೆ. ಕರಗಿದ ತುಪ್ಪ ತಿರಿಗಿ ಬೆಣ್ಣಿ ಆಗೂದಿಲ್ಲಲ್ಲಾ." ಈ ಮಾತಿಗೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಎದ್ದು ಕೈ ತೊಳೆದೆ.

ಅಂದು ಪಾಠ ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಏನೋ ಒಂದಂ ತರಹ. ಸಂಕಟವೋ ಸಂತೋಷವೋ ಅಂತೂ ಏನೋ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ತಲೆ ತುಂಬಾ ನೋಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ರಿಹರ್ಸಲ್ ಬೇಡವೆನ್ನಿಸಿತ್ತು. ಆದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಬಂದು ನನ್ನ ದಾರೀ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಏನಾದರೂ ಆಗಲಿ ಎಂದು ಕುಲಕರ್ಣಿಯ ಮನೆಗೆ ಹೋದೆ. ಅವನ ಮನೆಯ ಹೊರಗಿನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಮ್ಮ ರಿಹರ್ಸಲ್ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದದ್ದು. ಪ್ರೇಮಾ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದರು. "ಕುಲಕರ್ಣಿ ಯವರು ಇನ್ನೂ ಬಂದಿಲ್ರಿ. ಲೀಲಕ್ಕ ಇದೇ ಈಗ ಅಂಗಡಿಗೆ ಹೋದರು. ಲಗೂನ ಬರ್ತೀನಿ, ನೀವು ಇರ್ರಿ ಅಂತ ಹೇಳಿ ಹೋದರು"

"ನನಗ ಯಾಕೋ ಅಷ್ಟ ಆರಾಮ ಅನಸ್ಲಿಲ್ಲಾ. ಅದಕ್ಕ ಇವತ್ತ ರಿಹರ್ಸಲ್ ಬ್ಯಾಡಾ ಅಂತ ಹೇಳಿ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದೆ. ನೀವು ಬಂದs ಬಿಟ್ಟೀರಲ್ಲಾ."

"ಇನ್ನ ಎರಡು ದಿನಾ ನಾ ಊರಿಗೆ ಹೋಗೂವಾಕಿ ಇದ್ದೆ. ಅದಕ್ಕs ಇವತ್ತ ನಾ ಲಗೂನ ಬಂದೆ. ನನ್ನ ರಿಹರ್ಸಲ್ ಅಷ್ಟs ಥರೆ ಮಾಡಿಸಿ ಬಿಡ್ರಿ, ಆಮ್ಯಾಲೆ ಹೋಗಿ ಬಿಡೂಣಂತ."

"ಆಗಲಿ ಮಾತು ಹೇಳರಿ. ಹಾಂಗs ಆ ಬಾಗಿಲಾ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದಕೆ ಮಾಡಿರಿ."

ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿ ಬಂದ ಪ್ರೇಮಾ ಟೇಬಲ್ಲಿಗೊರಗಿ ನಾನು ಕುಳಿತ ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಮಾತು ಹೇಳತೊಡಗಿದರು. ಅವರ ಕೈಯ ಭಂಗಿ ಹೀಗೆ ಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳಲು ಅತ್ತ ಹೊರಳಿದೆ. ನನ್ನ ಕೈ

ಅವರ ಎದೆಗೆ ತಾಕಿತು. ಮೊದಲ ಅವರ ಪೌಡರು, ಸೆಂಟಿನ ವಾಸನೆಗೆ ನನ್ನ ತಲೆ ತಿರುಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಾನು ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎನ್ನುವ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಬರುವ ಮೊದಲೇ ಅವರ ತೆಳು ಸೊಂಟವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹತ್ತಿರ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ನನ್ನ ಎದೆಗೆ ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಒತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ಮುಖಕ್ಕೆ ತೀರ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ಚೆಲುವಾದ ಮುಖದ ತುಂಬ ಮುತ್ತಿಟ್ಟೆ. ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಮಗು ಅತ್ತ ಸದ್ದು ಕಿವಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ತಟ್ಟನೆ ಎಚ್ಚರಾದೆ. ಪ್ರೇಮಾ ನನ್ನ ಎರಡೂ ಕೈಗಳಿಂದ ದೂರ ತಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಪಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಮನದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಸುವು ರಟ್ಟೆಗೆ ಇಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೇ ನನ್ನ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ ಅಷ್ಟೆ. ಅವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟೆ. ಟೇಬಲ್ಲಿನ ಆಧಾರ ವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವರು ಕೆಳಗೆ ಬೀಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು.

"ಮಿಸ್ ಪ್ರೇಮಾ, ಕ್ಷಮಿಸ್ರಿ. ನನಗೇನಾತೋ ತಿಳೀಲೇ ಇಲ್ಲಾ. ನಾಳಿಂದ ನಾಟಕ ಬಂದ್ ಅಂತ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೇಳಿ ಬಿಡ್ರಿ" ಎಂದು ಹೊರಗೆ ಬಂದವನೇ ನರ್ಸಿಂಗ ಹೋಂಗೆ ಧಾವಿಸಿದೆ.

ಹೆರಿಗೆಯಾಗಿತ್ತು. ಸುಮತಿಯ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಬಗ್ಗಿ ಅವಳ ಹಣೆ ಚುಂಬಿಸಿದೆ. ಇಬ್ಬರೂ ಗಂಡಾಂತರದಿಂದ ಪಾರಾಗಿದ್ದೆವು.

ಮೂಕಸಾಕ್ಷಿ

ಸುತ್ತಲೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಬ್ಬ ಉಂಟುಮಾಡುವಂಥ ಕೈ ತೋಟದ ನಡುವೆ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ, ಸುಂದರವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿದಂಥ ಮನೆ. ಮನೆಯಲ್ಲ ಬಂಗ್ಲೆಯೇ ಅನ್ನ ಬೇಕು. ಅಂಥ ಮನೆಯ ಮುಂದಿನ ಕಂಬ ನಾನು. ಸಿಮೆಂಟ್ ಕಾಂಕ್ರೀಟಿನ ಮೇಲ್ಛಾವಣಿಗೆ ಆಧಾರವಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದೇನೆ. ಇಲ್ಲಿ ನಾನಿದ್ದು ಎರಡು ಮೂರು ದಶಕಗಳಾದರೂ ಕಳೆದಿರಬೇಕು. ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯ ಗಳಿಗೂ ಸಾಕ್ಷೀಭೂತನಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದೇನೆ. ಮೂಕನಾಗಿ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೊಮ್ಮೆ ನಿಟ್ಟಿಸಿದರೆ ಅದರ ಭೂತ ವರ್ತಮಾನಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಣ್ಣೆದುರು ಸಜೀವ ಚಿತ್ರತಳೆ ಯುತ್ತವೆ. ಈಗ ಸದ್ಯದ ಚಿತ್ರವೆಂದರೆ ಮನೆಯ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು, ಮಂಚ-ಕನ್ನಡಿಗಳು, ಬೆಲೆ ಬಾಳುವ ಪೀಠೋಪಕರಣಗಳು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿರುವ ಟ್ರಕ್ಕಿಗೆ ಸಾಗಿಸಿ ಒಂದೊಂದೇ ಕೋಣೆಯನ್ನು ಖಾಲಿಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಅರವಿಂದ, ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರ ಒಬ್ಬನೇ ಮಗ. ಅವನೇ ಈಗ ಮನೆಯ ಮಾಲೀಕ. ಇಂದು ಬೆಳಗಿನಿಂದಲೂ ಈ ಕೆಲಸ ನಡೆದೇ ಇದೆ. ಎಲ್ಲ ಕೋಣೆ ಗಳೂ ಖಾಲಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಬಾಗಿಲು ಹಾಕುತ್ತ ಬಂದವನು ಕೈಯಲ್ಲೊಂದು ಸೂಟ್‌ಕೇಸ್ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಭಾರವಾದ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕುತ್ತ, ಗೇಟಿನತ್ತ ಸಾಗಿ ಟ್ರಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಹತ್ತುವ ಮೊದಲೊಮ್ಮೆ ಹೊರಳಿ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೇ ನಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ನನ್ನನ್ನೇ ದುರು ದುರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿದೆ ನನಗೆ. ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಯ ಶೂನ್ಯತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ನನ್ನ ಹೃದಯ ಅಳಹತ್ತಿದೆ. ಅವನು ಪುಟ್ಟ ಕೂಸಿದ್ದಾಗಿನಿಂದಲೂ ಎಷ್ಟೋಬಾರಿ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತು ಆಡಿದ್ದುಂಟು. ಅಪ್ಪ ಬೈಯ್ದಾಗ ನನ್ನನ್ನಪ್ಪಿ ಅತ್ತದ್ದುಂಟು. ಅವ್ವ ತಿಂಡಿಕೊಟ್ಟಾಗ ಎಂಜಲು ಕೈಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಮುಟ್ಟಿ ತಿಂದದ್ದುಂಟು. ಅವನೇನೋ ಮರೆತಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ನಾನು ಹೇಗೆ ಮರೆಯಲಿ? ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ಮನೆಮಾರು ಬಿಟ್ಟು ಪರನಾಡಿಗೆ ಹೊರಟಿರುವ ಅರವಿಂದನನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಕರೆದು ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು ಸಂತೈಸಲೇ ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ಮಾತಿನಿಂದ ಅವನ ಕುದಿಯುತ್ತಿರುವ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನವಾದರೂ ಸಿಗಬಹುದು.

ಆದರೆ ನಾನು ಮಾತನ್ನೂ ಆಡಲಾರೆ. ಕಣ್ಣೀರೂ ಸುರಿಸಲಾರೆ. ಕಲ್ಲಿನ ಕಂಬ ನಾನು.

ಅರವಿಂದ ಎಲ್ಲವೂ ತಾಯಿಯ ಹೋಲಿಕೆಯೇ. ಅವಳದೇ ದುಂಡು ಮುಖ, ಚೂಪು ಮೂಗು, ಕಪ್ಪು ಕಣ್ಣು, ತಿದ್ದಿ ತೀಡಿದ ಹುಬ್ಬು, ಗುಂಗುರು ಕೂದಲು. ತುಂಬ ಚೆಲುವೆ ಅರವಿಂದನ ತಾಯಿ. ಅವಳು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಹೊಸ ಮೊದಲ ಗಿತ್ತಿಯಾಗಿ ಬಂದ ದಿನವೂ ನೆನಪಿದೆ ನನಗೆ.

"ಕಮಲ ಬಲಗಾಲು ಒಳಗಿಟ್ಟು ಬಾರವ್ವ" ಆರತಿ ಬೆಳಗಿದ ಮುತ್ತೈದೆ ಹೇಳಿದ್ದರು. ನಾಚುತ್ತ, ಮುಖ ಕೆಳಗೆ ಹಾಕಿದ್ದ ಕಮಲ ಗಂಡನ ಕೈ ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು ಸುಮೂಹೂರ್ತದಲ್ಲಿಯೇ ಮನೆ ತುಂಬಿದ್ದಳು. ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಹೆಂಡತಿಯ ಮೇಲೆ ತುಂಬಾ ಪ್ರೀತಿ, ಅಭಿಮಾನ, ಅವಳ ರೂಪದ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಮ್ಮೆ. ವರ್ಷಾರು ತಿಂಗಳು ಕಳೆದ ಮೇಲೂ ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿ ನನಗೆ ಸಮೀಪವಾಗಿ ಇಟ್ಟ ಕುರ್ಚಿಗಳಲ್ಲಿ ಒರಗಿಕೊಂಡು ಸರಸಸಲ್ಲಾಪ ಮಾಡಿದ್ದು ನಾನು ನೋಡಿದ್ದೇನೆ. ಆಗೆಲ್ಲ ಕಮಲಳ ಮಾತೇ ಇಲ್ಲ. ಗಂಡನೇ ಅವಳ ರೂಪಲಾವಣ್ಯ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡುವರು. ಅವಳು ಸುಮ್ಮನೇ ನಾಚಿ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿಬಿಡುವಳು. ಗಂಡನಿಗೆ ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಿದ ಮೇಲೆ ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಒಮ್ಮೆ ಕಮಲ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಒರಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಆಕಾಶದತ್ತ ನಿಟ್ಟಿಸುವಳು. ಆಗಾಗ ಉಸಿರು ಬಿಡುವಳು. ಕಷ್ಟಪಟ್ಟುಕೊಂಡು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಉಸಿರುವಳು 'ದೇವರೇ, ನನ್ನ ರೂಪದ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಮೋಹ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಹೃದಯದ ಆಸೆ ಏನೆಂಬುದನ್ನು ಒಂದು ದಿನವೂ ಕೇಳಲಾರರಲ್ಲ ಎಷ್ಟು ವಿಚಿತ್ರ, ಈ ಜೀವನ' ಎಂದು ಕಣ್ಣೀರು ಉದುರಿಸಿ ಒಳಗೆ ಹೋಗುವಳು. ಆವಾಗೆಲ್ಲ ಅವಳ ಮುಖದ ಕಾರಣ ತಿಳಿದು ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಹೇಳಲೇ ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ನಾನು ಅಸಹಾಯ.

ಒಂದು ಸಲ ಇನ್ನೂ ಅರವಿಂದ ಹುಟ್ಟುವ ಮೊದಲು ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿ ಇಬ್ಬರೂ ನಾಲ್ಕಾರು ದಿನಗಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಊರಿಗೆ ಹೋದರು. ಎಲ್ಲಿ ಎನ್ನುವುದು ಯಾರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ತಿರುಗಿ ಬಂದಾಗಲೇ ನಾನು ತಕ್ಷಣ ಕಂಡುಕೊಂಡೆ. ಕಮಲ ಸಂಪೂರ್ಣ ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದಿದ್ದಾಳೆ ಎನ್ನುವದನ್ನು. ಅವಳ ಮುಖ ಗಂಭೀರವಾಗಿತ್ತು. ಮೊದಲಿನ ಕೋಮಲತೆ ಮಾಯವಾಗಿ

ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಕಾಠಿಣ್ಯತೆ ನೆಲೆಸಿತ್ತು. ಕಣ್ಣುಗಳೂ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿದ್ದವು. ಇದೇನೂ ಒಳ್ಳೆಯದಕ್ಕಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಒಂದು ದಿನ ಅಡಿಗೆಯವಳು ಮಾಲಿಯ ಹತ್ತಿರ ನಿಂತು ಗುಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ 'ಗಂಡಾ ಹೇಣ್ತಿ ಮಲಗೊ ಕ್ವಾಣೆ ಬ್ಯಾರೆ ಆಗ್ಯಾವ' ಎಂದಿದ್ದು ಕೇಳಿ ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಸಿವಿಸಿಯಾಯಿತು. ಡಾಕ್ಟರರು ಬರಹತ್ತಿದ್ದು ನೋಡಿ ಕಮಲಳ ಆರೋಗ್ಯ ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆ. ಆಮೇಲೆ ತಿಳಿಯಿತು ಕಮಲ ಗರ್ಭಿಣಿ ಎನ್ನುವದು. ಓ! ಇಷ್ಟೇನಾ ಸಂಗತಿ ಇನ್ನುಮುಂದಾದರೂ ಇವರು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಾಳುವೆ ಮಾಡ್ತಾರೆ ಎಂದು ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟುಕೊಂಡೆ. ಆಮೇಲೆ ಅರವಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ. ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳು ಕಳೆದಿರಬೇಕು, ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಕಮಲ ದಡದಡ ಹೊರಗೆ ಓಡಿ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಒರಗಿ ನಿಂತಳು. ಹಿಂದಿನಿಂದ ಯಜಮಾನರೂ ಬಂದರು, ಕಮಲ ನನ್ನನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು,

"ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಜೊತೆ ರೂಮಿಗೆ ಬರೋದಿಲ್ಲ" ಎಂದಳು.

"ನೀನು ಬರಲೇಬೇಕು. ನಾನು ಎಷ್ಟು ದಿನ ಹೀಗೇ ಇರಲಿ?"

"ನೀವ್ಯಾಕೆ ಹೀಗೇ ಇರ್ತೀರಿ, ಹೋಗ್ರಿ ಸೂಳೇಗೇರಿಗೆ. ನಾನೇನೂ ಬೇಡ ಅನ್ನೋದಿಲ್ಲ. ನಾನು ಅವತ್ತೇ ಹೇಳಿದ್ದೆ ನಾನಿನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿ ಅಲ್ಲ ಅಂತ. ನೀವು ಒತ್ತಾಯ ಮಾಡಿದರೆ ನಾನು ಈ ಕಂಬಕ್ಕೆ ತಲೆ ಚಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸಾಯ್ತೀನಿ" ಕಮಲ ಜೋರಾಗಿ ಅರಚಿದಳು. ಯಜಮಾನರು ಬೆಪ್ಪರಂತೆ ಕ್ಷಣ ಹೊತ್ತು ನಿಂತು ಒಳಗೆ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟರು. ಐದು ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲೇ ಡ್ರೆಸ್ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಕಾರು ಹತ್ತಿ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟರು. ಕಮಲ ಅದುವರೆಗೂ ನನ್ನನ್ನು ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು ಅಳುತ್ತಾ ಇದ್ದಳು. ಕೂಡಲೆ "ಅರವಿಂದ್ಯಾ" ಅಂತ ಕರೀತಾ ಒಳಗೆ ಓಡಿಹೋದಳು. ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಅವಳ ಕೋಣೆಯಿಂದ ಬಿಕ್ಕುವ ಧ್ವನಿ ಕೇಳುತ್ತಾ ಇತ್ತು. ಗಂಡನನ್ನು ತಾನೇ ಸ್ವತಃ ಸೂಳೇಗೇರಿಗೆ ಕಳಿಸಿ ಮಗನನ್ನು ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು ಅಳುವ ಕಮಲ ನನಗೆ ಸಮಸ್ಯೆಯಾದಳು. ಕುಡಿದು ತೂರಾಡುತ್ತ ಯಜಮಾನರು ಸರಿರಾತ್ರಿಗೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ಆ ಚಿತ್ರ ನನ್ನ ನರನರವನ್ನೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಾಡಿಸಿತು. ಇಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ಯಾರದೆಂದು ತಿಳಿಯದು ನನಗೆ. ಬಾಯಿ ಬಿಟ್ಟು ಕೇಳಬೇಕೆಂದರೆ ನಾನು ಮೂಕ.

ಈ ದಿನಚರಿ ಸುಮಾರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಸಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಒಂದೇ ತರದ ಜೀವನ. ಯಜಮಾನರು ಕಮಲಳನ್ನು ಅವಳ ಪಾಡಿಗೇ ಬಿಟ್ಟರು. ಅವಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಲೂ ಇಲ್ಲ. ಜಗಳವಾಡಲೂ ಇಲ್ಲ. ನೋಡುವವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಒಳ್ಳೆಯ ದಂಪತಿಗಳು. ಮುತ್ತಿನಂಥ ಒಬ್ಬನೇ ಮಗ. ಹಾಂ, ಹೌದು. ಆ ಮಗನಿಂದಾಗಿಯೇ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವಕಳೆಯಿತ್ತು. ಅವನ ಪಾಲನೆ ಪೋಷಣೆಗಾಗಿಯೇ ತಾನು ಬದುಕಿ ಇರುವದು ಎನ್ನುವದು ಕಮಲಳ ಭಾವನೆ. ಅವನು ನಕ್ಕರೆ ನಗುವಳು, ಅತ್ತರೆ ಅಳುವಳು. ಅವನಿಗೆ ಕಾಯಿಲೆಯಾದರೆ ಪ್ರಾಣವನ್ನೇ ಪಣವಾಗಿಟ್ಟು ಆರೈಕೆ ಮಾಡುವಳು. ತಾಯಿಯ ರೂಪ ಹೊತ್ತ ಅರವಿಂದ ಸುಂದರನಾಗಿ ಬೆಳೆದ. ತಾಯಿಯ ಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿ ಎಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟೇ ತಂದೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಭಯ, ಗೌರವ.

ಒಂದು ದಿನ ಬೆಳಗಿನ ಪತ್ರಿಕೆ ಓದುತ್ತ ಕುಳಿತ ಕಮಲ ಕುರ್ಚಿಯಿಂದ ದಡಕ್ಕನೆ ಎದ್ದು ಬಂದವಳೇ ನನ್ನನ್ನಪ್ಪಿ ಹಿಡಿದು ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅತ್ತಳು. ಯಜಮಾನರು ಅವಳು ತೋರಿಸಿದ ವಾರ್ತೆಯನ್ನೋದಿ ಪತ್ರಿಕೆ ಕೆಳಗೆ ಚೆಲ್ಲಿ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟರು. ನನಗೇನೂ ತೋಚಲಿಲ್ಲ. ಅಳುವಿನ ಆವೇಗವೆಲ್ಲ ಕಡಿಮೆಯಾದ ಮೇಲೆ ತಾನೇನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ ಎನ್ನುವ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಇಲ್ಲದವರಂತೆ ಕಮಲ ಹಣೆಯ ಕುಂಕುಮ ಅಳಿಸಿ ಹಾಕಿಬಿಟ್ಟಳು. ಅವಳ ಈ ಕೆಲಸ ನೋಡಿದಾಗ ನನ್ನ ಎದೆ ಝಲ್ಲೆಂದಿತು. ಇದರಿಂದ ಇನ್ನೂ ಏನು ಅನಾಹುತ ಕಾದಿದೆಯೋ ಎಂದು ಕಳವಳವಾಯಿತು. ಅಂದು ಅಳಿಸಿದ ಕುಂಕುಮವನ್ನು ಕಮಲ ತಿರುಗಿ ಎಂದೂ ಹಚ್ಚಲಿಲ್ಲ. ಯಜಮಾನರು ಜೀವಂತ ಇರುವಾಗಲೇ ವಿಧವೆಯ ವೇಷ ತೊಟ್ಟ ಕಮಲಳ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಮೊದಲ ಬಾರಿ ತಾತ್ಸಾರ ಮೂಡಿತು. ಅವಳನ್ನು ಹೀಗೆಳೆಯಬೇಕು ಎನ್ನಿಸಿತು. ಆದರೆ ನಾನು ಅಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅರವಿಂದ ಮಾಡಿದ. ಅಂದು ರಾತ್ರಿ ಊಟ ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಬಂದು ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಕುಳಿತಿದ್ದರು ಮೂವರೂ. ಮನೆಯ ಕೆಲಸದವರಿಗೆ ಕೇಳಿಸದಂತೆ ತಗ್ಗಿದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಅರವಿಂದ ಮಾತು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ.

“ಅವ್ವಾ, ಇದೇನು ನಿನ್ನ ಅವತಾರ, ಕುಂಕುಮಾ ಯಾಕೆ ಹಚ್ಚಿಲ್ಲಾ?”

“ಅರವಿಂದ, ನಾನು ಇವತ್ತೆ ಕುಂಕುಮಾ ಅಳಿಸಿದೆ. ಇನ್ನು ಎಂದೂ ಹಚ್ಚೂದಿಲ್ಲ” ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧಾರವಿತ್ತು.

"ಅದಕ್ಕs ಯಾಕೆ ಅಳಿಸಿದೀ ಅಂತ ಕೇಳಿದೆ. ಅಪ್ಪ ಬದುಕಿ ಇರುವಾಗಲೇ ನೀನು ಖಾಲೀ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಇರೂದು ಅಂದರ ಎಂಥಾ ಮಾತು ಇದು. ಇದಕ್ಕೇನರೆ ಕಾರಣ ಅದ್ಯ ಏನು?"

"ಕಾರಣ ಅದ ಅರವಿಂದಾs. ಅದರ ನೀ ಕೇಳಬ್ಯಾಡಾ ನಾ ಹೇಳುದಿಲ್ಲಾ."

"ನಾನೂ ಈಗ ದೊಡ್ಡಾಂವ ಆಗೀನಿ, ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರ ಅದ ನನಗ. ನೀ ನನಗೆ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೇಬೇಕು"

"ಅದನ್ನು ಹೇಳೋದರಿಂದ ಯಾರಿಗೂ ಸಂತೋಷ ಇಲ್ಲಪಾ. ಸುಮ್ಮನೆ ದುಃಖವೇ ಆಗ್ತದ. ಇದೊಂದು ಮಾತು ಕೇಳಬ್ಯಾಡಾ. ಹೇಳಬಾರದು ಅಂತ ನಾನು ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡೀನಿ" ಕಮಲ ಅಳುತ್ತ ಎದ್ದು ಒಳಗೆ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಳು. ಯಜಮಾನರು ಮುಖ ಕೆಳಗೆ ಹಾಕಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತದ್ದು ನೋಡಿ ಅರವಿಂದ ಹುಚ್ಚನಂತೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ತಂದೆಯ ಕೈ ಹಿಡಿದು ಅಲುಗಾಡಿಸಿ ಕೇಳಿದ." "ಅಪ್ಪಾs ನೀವೂ ಸುಮ್ಮನ ಆದೀರಲ್ಲ ಹಿಂಗ್ಯಾಕೆ? ಏನಾಗಿದೆ?"

ಯಜಮಾನರು ಮುಖ ಮೇಲೆತ್ತಿದಾಗ ಅವರ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಚಿತ್ರ ದ್ವೇಷ ಉಕ್ಕುತ್ತಿತ್ತು. "ಅರವಿಂದ, ನಿನ್ನಿನ ಪೇಪರಿನ್ಯಾಗ ಅವಳ ಪ್ರಿಯಕರ ತೀರಿಕೊಂಡ ಅಂತ ಸುದ್ದಿ ಬಂದಿತು. ಅದಕ್ಕs ಈ ವೇಷಾ ಹಾಕ್ಯಳ. ಆಕಿ ಇನ್ನೂ ಅವನ್ನs ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡತಾಳಂತ. ಇದೆಲ್ಲ ಗೊತ್ತಾಗಿ ಸಂಸಾರದಾಗ ಏನೂ ಸುಖಾ ಇಲ್ಲಂತಲೇ ನಾನು ಕುಡೀಲಿಕ್ಕೆ ಸುರು ಮಾಡಿದ್ದು. ಅರವಿಂದ ಮೊದಲ ಕುಡಿತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲಾ. ಬೆಳದ ಮಗ ಗೆಳೆಯನ ಸಮಾನ ಅಂತ ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ಹೇಳತೀನಿ" ತಂದೆಯ ಮಾತು ಮುಗಿಯುವ ಮೊದಲೇ ಅರವಿಂದ 'ಶಟಪ್' ಎಂದು ಚೀರುತ್ತ ಎದ್ದು ನಿಂತು ಭರ ಭರ ತನ್ನ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟ.

ಮರುದಿನ ಅರವಿಂದ ಆ ಊರು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕಾಲೇಜು ಸೇರಿಕೊಂಡ. ಹಾಸ್ಟೆಲಿನ ಜೀವನ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ. ಅದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಅವನ ತಂದೆಯ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಇತ್ತು, ಹಣದ ಸಹಾಯವೂ ಇತ್ತು ಎನ್ನುವದು ಕಮಲಳಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಹೋಗುವಾಗ ಮಗ ಹೋಗಿಬರ್ತೀನಿ ಅಂತ ಕೂಡ ಕಮಲಳಿಗೆ ಹೇಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದು ರಾತ್ರಿ ಇಡೀ ಕಮಲ ನಸ್ಸನ್ನೊರಗಿ ಕುಳಿತು ಗೇಟಿನ ಕಡೆಗೆ ದೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಾ, ಹುಚ್ಚಿಯಂತೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಮುಂದೆ ಒಂದು ವಾರದವರೆಗೂ ಮಂಕಾಗಿಯೇ ಇದ್ದಳು. ತಲೆ ಬಾಚಿರಲಿಲ್ಲ, ಸೀರೆ ಬದಲಿಸಿರಲಿಲ್ಲ, ಕುಂಕುಮ

ವನ್ನಂತೂ ಎಂದೋ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಹಸಿವಾದಾಗ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟು ತಿಂದು ಜೀವ ಹಿಡಿದಿದ್ದಳು. ಏನನ್ನೋ ದಾರಿ ಕಾಯುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಎಂಟನೇ ದಿನ ಪೋಸ್ಟಮನ್ ಬಂದಾಗ ಅವಳ ಕೈಗೆ ಒಂದು ಕವರು ಕೊಟ್ಟು ಹೋದ. ಅದನ್ನು ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ತಿರುಗಿಸಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸಮೀಪ ಹಿಡಿದು ನೋಡಿದಳು ಅಷ್ಟೆ. ಅದನ್ನು ಒಡೆದು ಓದಲಿಲ್ಲ. ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಾಶೆಯೊಡನೆ ನೀರೂ ಉಕ್ಕುತ್ತಿತ್ತು. ಮಗ ತಂದೆ ಹೆಸರಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆದಿದ್ದ. ಅವಳಿಗೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಆಘಾತವಾಗಿತ್ತು. ಯಜಮಾನರು ಪತ್ರ ಒಡೆದು ಓದಿ ಅವಳ ಕೈಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸಡಗರದಿಂದ ಒಳಗೆ ಹೋದರು. ನನ್ನನ್ನು ಒರಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡೇ ನಡುಗುವ ಕೈಗಳಿಂದ ಅವಳು ಪತ್ರ ಬಿಚ್ಚಿದಳು. ಮಗ ತಾಯಿಯ ನಡತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ತುಂಬ ತಿರಸ್ಕಾರ ತೋರಿಸಿ ಇಂಥ ತಾಯಿಯಿಂದಾಗಿ ತಾನು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತಲೆ ಎತ್ತಿ ತಿರುಗುವದೇ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ತಾನು ಮನೆಗೆ ಬರಬೇಕಾದರೆ ತಾಯಿ ವಿಧವಾ ವೇಷ ತೊರೆದು ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚಬೇಕೆಂದೂ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅವಳ ಮುಖ ನೋಡಲಾರೆನೆಂದೂ ಬರೆದಿದ್ದ. ಪತ್ರ ಕೈಯಿಂದ ಜಾರಿ ಬಿದ್ದಿತು. ಕೆಳಗೆ ಕುಸಿದು ಮುಖ ಮುಚ್ಚಿ ಅಳತೊಡಗಿದಳು. ಅದುವರೆಗೂ ಅವಳು ಹೀಗೆ ಅತ್ತಿದ್ದನ್ನು ನಾನು ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಂಸಾರದ ಒಡಕನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ನಗುನಗುತ್ತಲೇ ಬದುಕಿದ್ದಳು. ಕೊಂಚ ಹೊತ್ತು ಕಳೆದು ಒಳಗೆ ಹೋದಳು. ತಿರುಗಿ ಬರುವಾಗ ಅವಳ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಾಗದ ಪೆನ್ನು ಇತ್ತು. ದೃಢ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಿದವರಂತೆ ಗಂಭೀರಳಾಗಿದ್ದಳು. ನನಗೆ ಒರಗಿ ಕುಳಿತು ಮಗನಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆಯತೊಡಗಿದಳು. ನಾನೂ ಇಣಿಕಿದೆ ಕುತೂಹಲದಿಂದ.

ಮೈಮರೆತು ನಾನು ಕಾಗದ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಯಜಮಾನರು ಯಾವಾಗ ಬಂದಿದ್ದರೋ ತಿಳಿಯಲಾರದೆ ಹೋದ ಅವಳು ಕೊನೆಯ ಸಾಲು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಯಜಮಾನರು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಸರಕ್ಕನೆ ಪತ್ರ ಕಸಿದವರೇ ಚರ ಚರ ಹರಿದೊಗೆದು, ಕಾಲಲ್ಲಿ ಹೊಸೆದು ಕಮಲಳ ರಟ್ಟೆ ಹಿಡಿದು ಅಲುಗಾಡಿಸುತ್ತಾ ಕೂಗಿದರು. 'ಕಮಲೀ, ನೀತಿಗೆಟ್ಟೋಳೇ ಮಗನಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆದು ನನ್ನಮ್ಯಾಲಿ ಆರೋಪ ಹೊರಿಸಿ ಮುಖಕ್ಕೆ ಮಸೀ ಹಚ್ತೀಯಾ?' ಎನ್ನುತ್ತ ಅವಳ ಮೈ ಮುಖ ನೋಡದೆ ದಬ ದಬ ಹೊಡೆದರು. ಕಮಲ ಬೆಚ್ಚಲಿಲ್ಲ,

ಬೆದರಲಿಲ್ಲ, ಅಳಲೂ ಇಲ್ಲ, ಮುಖ ಕೆಂಪಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು 'ನೀತಿ ನಾನು ಕೆಡಲಿಲ್ಲ. ನೀವೆ ನಿಂತು ಕೆಡಿಸಿದಿರಿ. ಅರವಿಂದನಿಗೆ ಸತ್ಯ ಏನೆಂದು ತಿಳಿಸ ಬೇಕು ನಾನು' ಎಂದು ಚೀರಿದಳು. ಯಜಮಾನರು ಥರ ಥರ ಕಂಪಿಸುತ್ತ ತಾವೇನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವರೋ ತಿಳಿಯದೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದು ಅವಳ ತಲೆಯನ್ನು ನನಗೆ ಅಪ್ಪಳಿಸತೊಡಗಿದರು. ತಲೆಯೊಡೆದು ಮಿದುಳು ಹೊರಬಿತ್ತು. ನನ್ನ ಮೈಯೆಲ್ಲ ರಕ್ತರಂಜಿತವಾಯಿತು. ಇವರ ಏರಿದ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿ ಓಡಿ ಬಂದಿದ್ದ ಅಡಿಗೆಯವಳು, ವಾಚಮನ್ ಬಿಟ್ಟ ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟ ಹಾಗೆಯೇ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಲ್ಲೇ ಕಲ್ಲಾಗಿದ್ದರು ನನ್ನ ಹಾಗೆ. ಕುಸಿದು ಬಿದ್ದ ಕಮಲ ತಲೆ ಯೊಡೆದು ಮುಖಕ್ಕೆ ಹರಿದ ರಕ್ತವನ್ನೇ ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ 'ಉಂ ಉಂ' ಎನ್ನುತ್ತ ಜೀವಬಿಟ್ಟಳು. ಪೋಲಿಸರು ಬರುವ ಮೊದಲು ಪತ್ರದ ಚೂರುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸೇರಿಸಿ ಯಜಮಾನರು ಸುಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರು. ಶವ ಪೋಸ್ಟ್‌ಮಾರ್ಟಂಗೆ ಕಳಿಸಿ ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಬೇಡಿ ಹಾಕಿದರು. ಮನೆ ಸ್ಮಶಾನವಾಯಿತು.

ತಾಯಿ ಸತ್ತು ಹೋದಳು, ಅವಳ ನಡತೆಗಾಗಿಯೇ ತಂದೆ ಅವಳನ್ನು ಕೊಂದರೆಂದು ಮಗನ ಭಾವನೆ. ಕುತ್ತಿಗೆಯವರೆಗೆ ಕಹಿಯನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಮಗ ಹೊರಟಿದ್ದಾನೆ. ಜೇಲಿಗೆ ಹೋದ ತಂದೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅವನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿ, ಕನಿಕರ, ಸಹಾನುಭೂತಿ ಎಲ್ಲವೂ ಇದೆ. ಆದರೆ ತಾಯಿಯ ಬಗ್ಗೆ, ಛೀ ಮನೆ ಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅವಳ ದೊಡ್ಡ ಭಾವಚಿತ್ರವನ್ನು ನಿರ್ದಯನಾಗಿ ಒಡೆದು ಚೂರು ಚೂರು ಮಾಡಿದಾಗಲೇ ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆ ಅವನಲ್ಲಿದ್ದ ತಿರಸ್ಕಾರ ಎಷ್ಟೆಂಬುದನ್ನು. ಅವಳ ರಕ್ತ ಇನ್ನೂ ನನ್ನ ಮೈಗೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಂತಾಗಿ ಥರ ಥರ ನಡುಗುತ್ತೇನೆ. ಛೀ ಪಾಪ! ಕಮಲಳ ಪತ್ರ ಮಗನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದರೆ ಎನ್ನುವ ಯೋಚನೆ ಬಂದಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಮೂಕಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನಿಂತ ನನ್ನನ್ನು ನಾನೇ ಶಪಿಸಿಕೊಳ್ಳು ತ್ತೇನೆ. ನಾನಾದರೂ ಅದನ್ನು ಯಾರೆದುರು ಹೇಳಲಿ? ಹೇಳದೆ ಹೇಗಿರಲಿ? ಅದರ ಒಂದೊಂದು ಅಕ್ಷರವೂ ಇನ್ನೂ ನನ್ನ ಕಣ್ಣೆದುರು ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ಮೂಡಿವೆ. ನನಗಂತೂ ಆ ಗುಟ್ಟನ್ನು ನನ್ನಲ್ಲೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅರವಿಂದನಿಗೆ ಕೇಳಿಸಲಿ–ಕೇಳದಿರಲಿ ಗಾಳಿಗಾದರೂ ಹೇಳಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೀಗಿತ್ತು.

ಪ್ರಿಯ ಮಗೂ ಅರವಿಂದ

ನನಗೀಗ ನಾಲ್ವತ್ತು ವರುಷ. ನಮ್ಮ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ವರುಷ ಕಳೆದಿವೆ. ಇಷ್ಟು ವರ್ಷ ನನ್ನ ಬಾಳಿನ ದುರಂತ ಚಿತ್ರವೊಂದನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಗುನಗುತ್ತ ಬಾಳುವೆ ಮಾಡಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ದೊಡ್ಡವ ನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ. ಇನ್ನುಮುಂದೆಯೂ ಹೀಗೆಯೇ ನಡೆದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಸುಖವಾಗಿ ಸತ್ತುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ಬದುಕಿನ ಶಾಪ ನಿನಗೆ ತಟ್ಟುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ ನನ್ನ ಪ್ರಾರಬ್ಧ. ಈಗ ನೀನು ನನ್ನ ನಡತೆಯನ್ನೇ ಶಂಕಿಸುತ್ತಿದ್ದೀ ಮಗನು ತಾಯಿಯ ಬಗ್ಗೆ ತಿರಸ್ಕಾರ ತೋರಿದರೆ ಯಾವ ತಾಯಿಯೂ ತಡೆದು ಕೊಳ್ಳೋದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ನೀನಂತೂ ನನ್ನ ಎರಡನೆಯ ಜೀವ. ನಿನಗಾಗಿಯೇ ನಾನು ಬದುಕಿ ಇರುವದು. ನೀನು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ನಾನೀಗ ಉತ್ತರ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಅದರ ಆಘಾತವನ್ನು ನೀನು ಹೇಗೆ ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿಯೋ ಎಂದು ಕನಿಕರ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ನಾನು ನಿನ್ನ ತಂದೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೊಸ ಮೊದಲಗಿತ್ತಿಯಾಗಿ ಬಂದ ವರುಷ ದಲ್ಲಿಯೇ ಅವರು ನನ್ನ ಶೀಲವನ್ನೇ ಸೂರೆಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಸಂಪತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವ ಕೆಲಸ ಕೈಕೊಂಡರು. ಅದೇ ದಿನವೇ ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿದೆ, ಇಂದಿನಿಂದ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯಲ್ಲವೆಂದು, ಅದೇ ರೀತಿ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಬಾಳಿವೆ. ಅವರು ವಂಚನೆಯಿಂದ ಯಾವ ಅಧಿಕಾರಿಯ ಹತ್ತಿರ ಕಳಿಸಿದರೊ ಅವರೇ ನಿನ್ನ ತಂದೆ. ಮೊನ್ನೆ ತೀರಿಕೊಂಡವರೂ ಅವರೇ..."

ಅತ್ತಿಗೆ

ಹೊರಗೆ ಬೆಲ್ ಆಯಿತು. ಆಳು ಸಿಂಗ ಓಡಿಹೋಗಿ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದ. ಬಂದವರೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಿ ಮಾವನವರ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿಬಂದ. ಅವರೂ ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪುಸ್ತಕದೊಡನೆಯೇ ಹೊರಗೆ ಬಂದರು—
"ಓಃ ಬರ್ರಿ. ಯಾವಾಗ ಬಂದ್ರಿ?"

"ಮುಂಜಾನೆಯ ಬಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದೆ."

ದನಿ ಕೇಳಿದಾಗ ನನಗಾದ ಆಶ್ಚರ್ಯ, ಆನಂದ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟಲ್ಲ. ಹಿಗ್ಗಿನಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಕುಣಿಯಿತು. ಕಾಲಿಲ್ಲದೆಯೇ ಭರತನಾಟ್ಯ ಮಾಡಿತು. ಅಪ್ಪ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ಊರಿನಿಂದ. ಓಡಿಹೋಗಿ ಮಾತನಾಡಿಸಲೇ? ಅವ್ವ ಹೇಗಿದ್ದಾಳೋ? ಹಿಂದಿನ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಆರಾಮವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕೆ ನಾನೇ ಇನ್ನೂ ಉತ್ತರ ಬರೆದಿಲ್ಲ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ದೇಶೀಯ ಪತ್ರ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇವರಿಗೆ ಎರಡುಸಲ ನೆನಪು ಮಾಡಿದೆ. ತಮ್ಮ ಕಾಲೇಜಿನ ಪಾಠಗಳಲ್ಲಿ ತರಲು ಮರತೇ ಬಂದರು. ಎರಡನೆಯ ಸಲ ಕೇಳಿದಾಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಬೇಸರದ ದನಿಯಲ್ಲಿ 'ಇದೊಂದೇ ಕೆಲಸವೇನು ನನಗೆ ನೆನಪಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳೋದಕ್ಕೆ?' ಎಂದರು. ನಾನೂ ಸುಮ್ಮನಾದೆ. ಹೊಸ ಮೊದಲಗಿತ್ತಿಯಾಗಿ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಬರುವಾಗ ಅವ್ವ ಹೇಳಿರಲಿಲ್ಲವೇ—'ಮನೆಯ ಜನರೆಲ್ಲ ಹೊಸಬರು. ಆದರೂ ಅವರೆಲ್ಲ ನಿನ್ನವರು. ಅತ್ತೆ, ಮಾವ, ನಾದಿನಿ, ಮೈದುನ, ಗಂಡ—ಎಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸು ತಿಳಿದು ಮಾತಾಡಬೇಕು. ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಅವರು ಒಂದು ಮಾತು ಅಂದರೂ ನಿನ್ನ ಒಳ್ಳೇದಕ್ಕೆ ಅಂತ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಸಮಾಧಾನವಾಗಿರಬೇಕು. ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ತಾಳ್ಮೆ ಬೇಕು. ತಾಳಿದವರು ಬಾಳುತ್ತಾರೆ' ಅಂತ. ನಾನು ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಆರು ತಿಂಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಅಪ್ಪ ಮೊದಲ್ನೇ ಸಲ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಆರು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗಾಗಿದ್ದಾರೋ ಏನೋ. ಮೊದಲೇ ಬಡಕಲು ಶರೀರ. ಮಾಸ್ತರಿಕೆ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಹೆಣ್ಮಕ್ಕಳ ಮದುವೆ ಮಾಡಿದ್ದೇ ಆಶ್ಚರ್ಯ. ಆದರೂ ನನ್ನ ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡತಕ್ಕ ಸಾಮಾನು ಸರಿಯಾಗಿ ಕೊಡಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಅತ್ತಿಗೆ,

ನಾದಿನಿಗೆ ಅಸಮಾಧಾನ. ಆಗಾಗ ಕೊಂಕು ಮಾತಾಡಿಯೂ ತೋರಿಸ್ತಾರೆ. ನನ್ನ ಗಂಡ ಯಾವ ಮಾತೂ ಎತ್ತದೇ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಇರುವುದರಿಂದ ಉಳಿದವರ ಆಡಿಕೆಯನ್ನೇನೂ ನಾನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಈಗ ಕೈಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದರೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಕುಣೀತಾ ಇದೆ. ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಅಪ್ಪನ್ನ ನೋಡಬೇಕು, ಮಾತಾಡಿಸ್ಬೇಕು ಅಂತ. ಆದರೂ ಎದ್ದು ಹೋಗಲು ಕಾಲು ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಅತ್ತೆಮನೆಯ ಸೊಸೆ ನಾನು. ಅತ್ತೆ ಕರೆದ ಮೇಲೆಯೇ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಬೇಕು ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೂ ಹೊರಗಿನ ಮಾತಿಗೆ ಕಿವಿ ಉದ್ದಮಾಡಿದೆ—ದನಿಯನ್ನಾದರೂ ಕೇಳಬೇಕೆಂದು.

"ಏನು, ವಿಶೇಷ ಕೆಲಸವಿತ್ತೇನು?"—ಮಾವನವರ ದನಿ.

"ನಮ್ಮ ಸ್ಕೂಲ ಬೋರ್ಡಿನ ಚೇರಮನ್ನರನ್ನ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಬಂದೆ...ಹಾಗೇ ನಿಮ್ಮನ್ನೂ ನೋಡಬೇಕಂತ ಬಂದೆ."

ನೋಡಲು ಬಂದದ್ದು ನನ್ನನ್ನೇ ಆದರೂ ಮರ್ಯಾದೆಗೆ 'ನಿಮ್ಮನ್ನು' ಎಂದದ್ದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಖುಷಿಯಾಯಿತು.

"ಚೇರಮನ್ನರು ಭೆಟ್ಟಿಯಾದರೇನು?"

"ಇಲ್ಲ. ಟೂರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಜೆಗೆ ಬರ್ತಾರೆ ಅಂತ ಹೇಳಿದರು."

"ಸರಿ. ಇನ್ನೇನು ನಿಮ್ಮಕಡೆ ಮಳೆ ಆಗಿದೆಯೇನು?"

"ಏನೋ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿದೆ ಪೀಕು. ಬೀಜ ಬಿತ್ತಿದ ಕೂಡಲೇ ಮಳೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಾನಿಯಾಯಿತು"—ಹೊಲವೇ ಇಲ್ಲದ ತಂದೆಯ ಮಾತು.

"ನಾನಿನ್ನೂ ಓದೋದಿದೆ ಕಂಡ್ರಿ. ಮನೆಯವರು ಬರ್ತಾರ. ಏ ನಿಂಗ್ಯಾs, ಒಳಗ ಹೇಳೋ...ಆಲೂರ ಬೀಗರು ಬಂದಾರಂತ."

ಪಜ್ಜೆಯ ಸಪ್ಪಳ. ಮಾವನವರ ಅತಿಥಿ ಸತ್ಕಾರದ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಯಿತು. ಇನ್ನು ಅತ್ತೆಯವರ ಪ್ರವೇಶ ಅಂದ್ಕೊಂಡೆ.

ಬಾಣಂತಿಯಾಗಿದ್ದ ನನ್ನ ನಾದಿನಿ ಶಾರದಾಗೆ ಜಡೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ ಅತ್ತೆವ್ವ ಐದು ನಿಮಿಷ ಕಳೆದಮೇಲೆ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಇಣಿಕಿದರು.

"ಏನು? ಕೆಲಸದ ಮೇಲೆ ಬಂದಿದ್ದಿರೇನು? ಮನೆಯೊಳಗ ಎಲ್ಲಾರೂ ನೆಟ್ಟಗs ಇದ್ದಾರೇನು?"

"ಹೂಂನ್ರಿ. ನಮ್ಮ ಸಾಲೆಯು ಕೆಲಸ ಇತ್ತು. ಹಾಗೇ ಮನೆಯೊಳಗ ಹೇಳಿದ್ಳು—ನಿಮ್ಮನ್ನು, ಮಂಗಲಾನ್ನೂ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬರ್ರಿ ಅಂತ. ಮಂಗಲಾ ಬಂದು ಆರು ತಿಂಗಳಾಯಿತು. ಕಳಿಸಿದರೆ ನಾಲ್ಕುದಿನದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕರಕೊಂಡು ಬರ್ರಿ ಅಂತ ಹೇಳಿದ್ದಳು."

"ಆರು ತಿಂಗಳಂದ್ರೇನು ಮಹಾದಿವಸ ಆಗಲಿಲ್ಲ ಬಿಡ್ರಿ. ಪಂಚಮಿಗೆ ಬಂದೇ ಬರ್ತಾಳಲ್ಲ. ಈಗ ನಮ್ಮ ಶಾರದಾಗ ಹೆರಿಗೆ ಆಗಿ ತಿಂಗಳಾಯ್ತು. ನನಗೊಬ್ಬಳಿಗೇ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಾ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿ ಆಗ್ತದ? ಮತ್ತ ಆಕಿ ಗಂಡನ್ನೂ ಕೇಳಬೇಕಲ್ಲ"—ರಾಗ ತೆಗೆದರು ಅತ್ತೆವ್ವ.

"ಹೌದು, ಅದೂ ಖರೇನ. ನಾವೇನು ಮಗಳು ನಾಲ್ಕುದಿನದ ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬರಲಿ ಅಂತೇವಿ. ಆದರ ನಿಮ್ಮ ಅನುಕೂಲಾನೂ ನೋಡಬೇಕಲ್ಲ. ಇಷ್ಟ ದಿನಾ ನಮ್ಮ ಮಗಳಿದ್ದಳು. ಇನ್ನ ನಿಮ್ಮ ಮಗಳ ಅಂತ ತಿಳಕೊಳ್ರಿ. ಹ್ಯಾಂಗಿದ್ದಾಳ ಮಂಗಲಾ?"

"ಮಂಗಲಾऽऽ" ಅತ್ತೆಯವರ ಕೂಗು ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದ ತಕ್ಷಣ ಎದ್ದುಹೋದೆ. "ನಿನ್ನ ತಂದೆ ಬಂದಾರ ನೋಡು." ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಧ್ವನಿಯನ್ನೇ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ತುಂಬುತ್ತಿದ್ದವಳು ಈಗ ಅವರನ್ನೇ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡೆ. ಅದೇ ಕೆಂಪುನ್ನಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿದ ಬಿಳಿಯ ದೋತರ, ಕರೇ ಕೋಟು, ಬಿಳಿಟೊಪ್ಪಿಗೆ. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಛತ್ರಿ, ಕಣ್ಣು ಇನ್ನಷ್ಟು ಒಳಗೆ ನಟ್ಟಿದ್ದವು. ಗಲ್ಲದ ಮೂಳೆ ನಾನೇ ಮುಂದು ಎನ್ನುವಂತೆ ಮೇಲೆ ಎದ್ದಿದ್ದವು. ಅವ್ವನೇ ಮಲಗಿದ ಮೇಲೆ ಅವರ ಉಪಚಾರ ಯಾರು ಮಾಡಬೇಕ? ಏನೇನೋ, ಎಷ್ಟು ಮಾತು ಕೇಳಬೇಕೆಂದುಕೊಂಡವಳಿಗೆ ಗಂಟಲು ಕಟ್ಟಿದಂತಾಯಿತು. ಆದರೂ ಜಗ್ಗಿ ದನಿ ತೆಗೆದು ಕೇಳಿದೆ "ಅವ್ವ ಹ್ಯಾಂಗದಾಳ ಅಪ್ಪಾ ?."

"ಈಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಆರಾಮ ಅದಾಳವಾ. ನಡ ನೋವು ಅಂತ ಹಾಸಿಗಿ ಹಿಡಿದs ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು ಹದಿನೈದು ದಿನಾ."

"ಮತ್ತ ಮನಿಯೊಳಗ ಯಾರು? ನಿನಗ ಸಾಲಿ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅಡಿಗಿ ಯಾರು ಮಾಡತಿದ್ದರು? ಸುರೇಶನ್ನ ಯಾರ ನೋಡಿಕೋತಿದ್ದರು? ಕುಸುಮೀನೂ ಸಣ್ಣಾಕಿ. ಲಲಿತಕ್ಕ ಕಮಲಕ್ಕ ಯಾರರೇ ಬಂದಿದ್ದರೇನು?"

"ಇಲ್ಲವಾ ಯಾರೂ ಬಂದಿದ್ದಿಲ್ಲಾ. ನನ್ನ ಪಾಕಶಾಸ್ತ್ರ ಪರೀಕ್ಷಾ ಆಯಿತು." ಕ್ಷೀಣ ನಗೆ ನಕ್ಕು ಮುಂದೆ ಹೇಳಿದರು, "ನೆರೆಮನಿಯವರು ಅಷ್ಟಿಷ್ಟ ಸಹಾಯ ಮಾಡತಿದ್ದರು. ಲಲಿತಾಗ ದಿನದೊಳಗ ಇತ್ತು. ಗಂಡು ಹಡದಾಳಂತ ಮೊನ್ನೆ ಪತ್ರ ಬಂತು. ಕಮಲಕ್ಕನ ಗಂಡ ತಮಗೆ ಅನಾನುಕೂಲ ಆಗ್ತದ ಕಳಿಸೂದಿಲ್ಲ ಅಂತ ಪತ್ರಾ ಬರೆದಿದ್ದ, ಆಯಿತು. ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನ್ಯಾಗ ತಾವು ಸುಖದಿಂದ ಇದ್ದಾರ. ನಾವು ಕೇಳೂದೂ ಅಷ್ಟs. ನೀ ಆರಾಮ ಅದೀಯಲ್ಲವಾ?" ಅಪ್ಪ ಕಕ್ಕುಲತೆಯಿಂದ ಕೇಳಿದಾಗ ನನಗೇಕೋ ಕಣ್ಣು ತುಂಬಿದವು. ಅತ್ತೆಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿತೋ ಏನೋ "ಅವಳಿಗೇನು ಕಡಿಮಿ ಆಗೇದ ಇಲ್ಲಿ" ಎನ್ನುತ್ತಾ ಸರಸರನೆ ಒಳಗೆ ಸರಿದರು. ಅಪ್ಪ ಮತ್ತೆ ಕೇಳಿದರು ಪಿಸುಮಾತಿನಲ್ಲಿ. "ತಂಗೀ, ಕಣ್ಣಾಗ ನೀರು? ಯಾಕ ಆರಾಮ ಅದೀಯಲ್ಲಾs"

"ನಾನು ಆರಾಮ ಅದೀನಪಾ. ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಕೊರತಿ ಇಲ್ಲಾ. ಮನಿಯೊಳಗ ಎಲ್ಲಾರೂ ಚೆನ್ನಾಗೇ ನೋಡಿಕೋತಾರ. ಇವರೂ ಒಳ್ಳೆಯವರು. ಆದರ...ಅವ್ವಗ ಆರಾಮ ಇಲ್ಲದ್ದು ಕೇಳಿ ಯಾಕೋ ಕೆಟ್ಟನ್ನಿಸಿತು. ನಮ್ಮನ್ನ ಇಷ್ಟುದಿವಸ ಬೆಳೆಸಿ ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡವರನ್ನ ಮಾಡಿದಿರಿ. ಇಷ್ಟು ರೊಕ್ಕ ಖರ್ಚುಮಾಡಿ ಮಂದೀಮನೀಗೆ ಕಳಿಸಿದ್ರಿ. ನಿಮ್ಮ ಅನವು ಆಪತ್ತಿಗೆ ನಾವು ಆಗೂಪಾಂಗ ಇಲ್ಲಲ್ಲಾ ಅಂತ ವಿಚಾರ ಬಂದು ದುಃಖ ಆತು."

"ಛೀ ಹುಚ್ಚಿ, ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಅಳ್ತಾರೇನ? ನಿನ್ನ ಗುಣಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಹಾಂಗ ಶ್ರೀಮಂತ ಮನಿತನಾ ಸಿಕ್ಕsದ. ನಿನಗ ಏನೂ ಕಡಿಮಿ ಇಲ್ಲಾ. ನೀ ಇಲ್ಲಿ ಸುಖದಿಂದ ಇದ್ದರ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಸಂತೋಷ ಇರ್ತದ ಅಲ್ಲೆ. ಇದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ನಮಗ ಏನೂಬ್ಯಾಡ. 'ಕೊಟ್ಟ ಹೆಣ್ಣು ಕುಲಕ್ಕ ಹೊರಗ' ಅನ್ನೊ ಹಾಂಗ ಇನ್ನ ನೀನು ಇದs ಮನೀಗೆ ಸಂಬಂಧ ಪಟ್ಟವಳು. ನಿನಗ ತಂದಿ ತಾಯಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿ ಕಳಕಳಿ ಅದs ಅಲ್ಲಾ ಅಷ್ಟs ಸಾಕು. ದೇವರು ನಿನಗೆ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಾಡ್ತಾನ. ಆಯಿತು ನಾ ಇನ್ನು ಹೋಗಿಬರತೀನಿ, ನಿನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ನೀ ಆರಾಮ ಅದೀ—ಯಂತ ಹೇಳತೀನಿ. ನಕ್ಕೋತ ನನ್ನ ಕಳಿಸಿ ಕೊಡು" ಅಪ್ಪ ಎದ್ದರು.

"ಸಾಹೇಬ್ರು ಭೆಟ್ಟಿ ಆಗಲಿಲ್ಲ ಅಂದಿ. ಸಂಜೀತನಕಾ ಇರ್ತೀಯಲ್ಲಾ?" ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಊಟಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗು ಎನ್ನುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನನಗಿಲ್ಲ ದಿದ್ದರೂ ಜೀವ ತಡೀಲಾರದೇ ಕೇಳಿದೆ.

"ಹೂಂ, ಇರ್ರಿತೀನಿ ಸಂಜೀತನಕಾ. ನಮ್ಮ ಸಾರಣಪ್ಪನಲ್ಲೇ ಊಟಕ್ಕ ಹೋಗ್ತೀನಿ." ಆಲೂರಿನ ಸಾರಣಪ್ಪ ಇಲ್ಲಿ ಖಾನಾವಳಿ ಇಟ್ಟದ್ದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಗಟ್ಟಿ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಅತ್ತೆಯವರ ಹತ್ತಿರ ಹೇಳಿದೆ. "ಅಪ್ಪ ಹೋಗ್ತಾರಂತೆ". ಅವರಿಗೆ ಊಟಮಾಡ್ರಿ ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಚಹಾ ತಿನಿಸು ತೊಗೊಳ್ರಿ ಅಂತಾರೇನೋ ಎನ್ನುವ ದೂರದ ಆಸೆ ನನಗೆ. ಶಾರದಾನ ಮಗನಿಗೆ ಎರೆದು ಕುಲಾವಿ ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದವರು ಎದ್ದು ಹೊರಗೆ ಬಂದು, "ಹೋಗಿ ಬರ್ತೀರಾ? ಮಂಗಲಾನ್ನ ಪಂಚಮಿಗೆ ಕಳಿಸಿ ಕೊಡ್ತೇವಿ. ಕಾಳಜಿ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ. ಹೋಗಿಬರ್ರಿ" ಎಂದವರೇ ಒಳಗೆ ಬಂದರು. ಅಪ್ಪ ಕೊಡೆ ಹಿಡಿದು, ಚಪ್ಪಲಿ ಮೆಟ್ಟಿ ಬೀದಿಗಿಳಿದರು. ನಾನು ನನ್ನ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋದೆ. ಪಕ್ಕದ ಕೋಣೆಯಿಂದ ತಾಯಿ ಮಗಳ ಮಾತು ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. "ಹೋದರೇನು?" ಶಾರದಾ ಕೇಳಿದಳು.

"ಹೂಂ ಹೋದರು, ಆದರs...ಬೀಗರು ಮೊದಲ್ನೇ ಸಾರೆ ಮನಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಊಟಕ್ಕೆ ಇರ್ರಿ ಅಂತ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿತ್ತೇನೋ ಅಂತ..."

"ಇರಲಿ ಬಿಡವ್ವ ಸಾಕು. ಏನು ಮಹಾ ದೊಡ್ಡ ಅಂತಸ್ತಿನ ಬೀಗರು ಅಂತ ಉಪಚಾರ ಮಾಡತೀ. ಅವರು ಕೊಟ್ಟ ವರದಕ್ಷಿಣೆ, ಗುಡಿಯೊಳಗ ಮದುವೆ ಮಾಡಿದ್ದು, ನೋಡಿದೀ ಇಲ್ಲೋ. ಇದಕ್ಕೂ ಒಳ್ಳೊಳ್ಳೇ ಮನೆತನ ಬರ್ತಿದ್ದು, ಅಣ್ಣಗ. ಇವಳ ರೂಪಾ ನೋಡಿ ಗಂಟಾಕ್ಕೊಂಡ ಅಣ್ಣ." ಶಾರದಾನ ಚುಚ್ಚುಮಾತು. ಇವಳ ಮಾವ ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕ್ಲಾರ್ಕ. ಅವರ ಮಗ ಶ್ರೀಕಾಂತನ LL.B. ಡಿಗ್ರಿ ನೋಡಿ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಶಾರದಾನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು ನಮ್ಮ ಅತ್ತೆ–ಮಾವ.

"ಅಲ್ಲs ಶಾರದಾ ಅದಕ್ಕsನ ನಾನೂ ಅನ್ನೋದು. ಏನೂ ನಮ್ಮ ಮಾವನ ಉಪಚಾರ ಯಾಕ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಅಂತ ಸಿಟ್ಟಾದಾನು ಅಂತ ಹೆದರಿಕೆ ನನಗ" ಅತ್ತೆವ್ವನಿಗೆ ಮಗನ ಮರ್ಜಿ ಹಿಡಿಯುವ ಆಸೆ.

"ಅದಕ್ಯಾಕ ಅಷ್ಟ ಹೆದರತಿ ಬಿಡು. ನಾ ಎಲ್ಲಾ ಹೇಳತೇನಿ ಅವಗ. ನಾವು ಭಾಳ ಭಾಳ ಕರೆದಿವಿ. ಇಲ್ಲೇ ಸ್ನಾನ ಊಟ ಮುಗಸರಿ ಅಂತ. ಆದರೆ ಅವರು ಇಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಕೆಲಸ ಅದ ಅಂತ ಹೋಗೇಬಿಟ್ಟರು ಅಂತ. ನೀ ಸುಮ್ಮನs ಇದ್ದುಬಿಡು. ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದವಗ ಇಲ್ಲೇನು ನಡೆತದ ಅನ್ನೋದೇನು

ಗೊತ್ತಾಗತ್ತದ. ?" ಒಡಹುಟ್ಟಿದ ತಂಗಿಯು ಮಾತನ್ನು ನಂಬದೇ ಇರೋದು ಸಾಧ್ಯವೇ? ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಒಳಗೊಳಗೇ ವಿಲಿವಿಲಿ ಒದ್ದಾಡಿತು. ಆ ಸಂಕಟ ತಾಳದೆ ಕಣ್ಣೀರು ಉಕ್ಕಿ ಹರಿಯಿತು. ಬಾಗಿಲ ಹತ್ತಿರ ಹೆಜ್ಜೆಯ ಸಪ್ಪಳ ಕೇಳಿ ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ಕಣ್ಣೊರೆಸಿಕೊಂಡೆ.

* * *

ಹೊರಗೆ ಬೆಲ್ ಆಯಿತು. ನಿಂಗ ಓಡಿಹೋಗಿ ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆದು ಮಾತನಾಡಿದ. "ಯಜಮಾನರು ಇದ್ದಾರೇನಪಾ ? " ಮಾವನವರ ಗಡಸು ದನಿ ಬಾಣಂತಿ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ನನ್ನ ಕಿವಿಗೂ ಬಿತ್ತು.

"ಇಲ್ರೀ, ಅವರು ವಾಕಿಂಗ ಹೋಗ್ಯಾರ. ಬರ್ರಿ, ಕೂಡ್ರು ಬರ್ರಿ. ಒಳಗ ಅವ್ವಾರಿಗೆ ಹೇಳತೇನಿ."

ಹೆಜ್ಜೆಯ ಸಪ್ಪಳ. ಸ್ಥೂಲ ದೇಹದ ಮಾವನವರು ಆರಾಮ ಕುರ್ಚಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತದ್ದಕ್ಕೆ ಕುರ್ಚಿ ಕಿರಿಗುಟ್ಟಿದ್ದು ಕೇಳಿಸಿತು. ಮೊಮ್ಮಗ ಹುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ಈಗ ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ಮಾವ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ನನ್ನ ತಂದೇ ಮನೆಗೆ. ಅವರನ್ನ ಮಾತಾಡಿಸುವವರಾರು ? ಅಪ್ಪ ವಾಕಿಂಗ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವ್ವನಾದರೂ ಕರೆದು, ಕೂಡ್ರಿಸಿ ಉಪಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಗಂಡಿನವರಿಗೆ ಉಪಚಾರ ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳೋದು ಅಂದರೆ ಬಹಳ ಖುಷಿ. ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಉಪಚಾರ ಅತ್ತೆವ್ವ ನಿಗೆ ಸಂತೋಷ ತರುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗಾಗ ನೆರೆಯವರ ಮುಂದೆ "ನಮ್ಮ ಶಾರದಾನ ತವರ ಮನಿಯವರು ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರು ನೋಡ್ರಿ. ಅವರ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ ತಕ್ಕ ಹಾಂಗ ಗುಣಾನೂ ದೊಡ್ಡದು. ನಾವು ಹೋದರ, ಹರದು ಹೊಟ್ಟ್ಯಾಗ ಹಾಕ್ಕೋತಾರ. ಅಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿ. ಅವರ ಮನೀ ರೀತಿ ನಡತಿ ಭಾಳ ಛೊಲೋ. ಬಿಂಕ ಬಡಿವಾರ ಎಷ್ಟೂ ಇಲ್ಲ" ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ನನ್ನ ಕಿವಿಗೇ ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಬಿದ್ದಿದೆ. ಆದರ ಅವ್ವ ಇವತ್ತs ನೀಲಕಂಠರಾಯರ ಮಗಳ ನಿಶ್ಚಯಕ್ಕ ಹೋಗ್ಯಾಳ. ಅವರು ಬಂದು ಕರದಾಗ ಅವ್ವ 'ಮನೆಯೊಳಗ ಬಾಣಂತಿ ಇದ್ದಾಳ. ನಾ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಆಗೂದಿಲ್ಲ' ಅಂತ ಹೇಳಿದಳು. ಆದರ ಆ ಹೇಮಾವತಿ ಕೇಳಬೇಕಲ್ಲ. "ಬಿಡ್ರೀs ಶಾರದಾ ಹಡದು ತಿಂಗಳಾಗೇದ. ಮಂಗಲಾನೂ ಇದ್ದಾಳ. ಎಲ್ಲಾ ನೋಡಿಕೋತಾಳ. ನೀವು ಹಿರೇ ಮನುಷ್ಯರು ನಿಶ್ಚಯಕ್ಕ ಬರಲಿಕ್ಕೇ ಬೇಕು. ನಾ ಏನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗೂದಿಲ್ಲಾ. ಬೀಗರ ಊಟ ಆದ

ವ್ಯಾಲೆ ಎಷ್ಟು ರಾತ್ರಿ ಆದರೂ ನಾ ಬಂದು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕಳಿಸಿ ಹೋಗ್ತೀನಿ" ಅಂತ ಹಟ ಮಾಡಿ ಕರಕೊಂಡು ಹೋದಳು. ನಮ್ಮ ಮಾವನವರು ಬರೂದು ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು? ಏಕಾಏಕಿ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಾರ. ವಿಶ್ವಣ್ಣ ಕ್ಲಬ್ಬಿಗೆ ಹೋದ. ಇನ್ನ ಬರೂದು ರಾತ್ರಿ ಒಂಬತ್ತಕ್ಕ. ಉಳಿದವರು ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರು. ನಾನು ಬಾಣಂತಿ, ಅವರ ಸೊಸಿ. ಅವರನ್ನ ನಾನಽ ಮಾತಾಡಿಸಿ, ಉಪಚಾರ ಮಾಡಿ ಕೂಸಿನ್ನ ತೋರಿಸಬೇಕಂದರ ಜೀವಕ್ಕ ಹ್ಯಾಂಗ್ಯಾಂಗೋ ಆಗ್ತದ. ಇನ್ನೇನ ಮಾಡ್ಲಿ? ಮಂಗಲಾನಽ ಕರೀಬೇಕು. ಸಂಜೀ ಅಡಿಗಿ ತಯಾರಿ ಮಾಡುತಿದ್ದಾರು, ಅವರನ್ನು ಕರದು 'ಅತ್ತಿಗಿ ಹೊರಗ ನಮ್ಮ ಮಾವ ಬಂದಾರ ಅವರನ್ನ ಕರದು ಉಪಚಾರ ಮಾಡ್ರಿ' ಅಂತ ಹ್ಯಾಂಗ ಹೇಳಬೇಕು? ಹೇಳಬೇಕಂದರೂ ಬಾಯಿ ಬರೂದಿಲ್ಲ. ಮುಂಜಾನೆ ಅವರ ತಂದೆ ಬಂದಾಗ ನೀರು ಸುದ್ದಾ ಕುಡೀಲಿಲ್ಲ. ಹಾಂಗಽ ಹೋದರು. ಅವ್ವಗ ಕರಿಯೂ ಮನಸ್ಸು ಇತ್ತೇನೋ. ನಾನಽ ಬಿಡಿಸಿದ ಹಾಂಗಾಯ್ತು. ಅತ್ತಿಗೆಗೆ ಕೆಟ್ಟ ಅನಿಸಿರಬೇಕು. ಅವರ ಕೋಣೆಯಿಂದ ಹೊರಗ ಬಂದಾಗ ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪು ಆಗಿದ್ದವು. ಅತ್ತಿದ್ದರೋ ಏನೋ. ಈಗ ನನಗ ಗಾಬರಿ ಆಗತದ. ಮುಂಜಾನೆ ಮಾತು ಮನಸ್ಸಿನಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವರೂ ಹೊರಗ ಬಂದು ಮಾವನವರನ್ನ ಮಾತಾಡಿಸಿ ಉಪಚಾರ ಮಾಡದಿದ್ದರ ಹ್ಯಾಂಗ? ಮುಂದೇನು ಗತಿ? ಬೀಗರು ಸರಿಯಾಗಿ ಉಪಚಾರ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಅಂತ ಅವರು ಊರಿಗೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಮಗನ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿದರ ಇವರು ಸಿಟ್ಟಿಗೇಳದಽ ಇರತಾರೇನು? ಅವರ ಕೊಂಕುಮಾತು ಮುಳ್ಳಾಗಿ ಚುಚ್ಚತಾವ ನನ್ನ. ಒಮ್ಮೆ ಮಾತನಾಡಿದ್ದು ಇನ್ನೂ ನೆನಪದ ನನಗ. ಅಪ್ಪ ಅವರ ಗೆಳೆಯರ ಮಗಳ ಲಗ್ನಕ್ಕ ಅಂತ ನಮ್ಮ ಊರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ, ಅಕ್ಕಿಕಾಳು ಬಿದ್ದು ಊಟ ಮುಗಿದ ಕೂಡಲೆ ಯಾರದೋ ಕಾರು ಸಿಕ್ಕಿತಂತ ಅಪ್ಪ ಹಾಂಗಽ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟರು. ನಮ್ಮ ಮನಿಗೆ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲ. ಆಗ ಇವರು ಮನೀಗೆ ಬಂದು "ನಿಮ್ಮಪ್ಪ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯಾ, ನಮ್ಮಂಥಾ ಬಡವರ ಮನೀಗೆ ಯಾಕ ಬಂದಾನು" ಅಂತ ನನ್ನ ಹಂಗಿಸಿದರು. ಮೊಮ್ಮಗನ್ನ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಅಜ್ಜ ಬಂದರ ಅವರಿಗೆ ಮರ್ಯಾದೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ನಿಮ್ಮ ಮನಿಯವರು ಅಂತ ನನ್ನ ಹೀಯಾಳಿಸಿದಽ ಬಿಟ್ಟಾರೇನು? ಗಂಡನ ಮೂದಲಿಕೆ, ಅತ್ತೆಯ ಬಿಗುಮಾನ, ಮಾವನ ಉದಾಸೀನತೆ ಎಲ್ಲಾ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದು ಶಾರದಾನ ಕಣ್ಣೀರು ಕಪಾಳಕ್ಕೆ

ಬಂದವು. ಜೀವ ತಡೆಯಲಾರದೆ ಅತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಕೂಗಿ ಕರೆಯಬೇಕು ಎಂದು ಬದಿಗೆ ಹೊರಳಿದಳು. ಬಾಗಿಲ ಮುಂದಿನಿಂದ ಹಾಯ್ದು ಅತ್ತಿಗೆ ಹೊರಗಿನ ಹಾಲಿಗೆ ಹೋದದ್ದು ಕಾಣಸಿ, ತೆಪ್ಪಗೆ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಳು. ಎದೆ ಡಬಡಬ ಎನ್ನುತಿತ್ತು. ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲಿದ್ದ ಕೂಸಿನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸಿ ಅದನ್ನೇ ಎದೆಗವಚಿಕೊಂಡು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಶಾಂತಿ ತಂದುಕೊಂಡಳು.

"ಊರಿಂದ ಈಗ ಬಂದಿರೇನು?"

"ಹೂಂ, ಕೋರ್ಟಿನೊಳಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೆಲಸ ಇತ್ತು. ಮಧ್ಯಾನ ಬಂದೆ"

"ಒಳ್ಳೇದಾಯ್ತು ನೀವು ಬಂದದ್ದು. ಅವರ ಮಾವನವರು ವಾಕಿಂಗ ಹೋಗ್ಯಾರ. ಅತ್ತೆಯವರು ಇಲ್ಲೇ ಒಬ್ಬರ ಮನೀಗೆ ನಿಶ್ಚಯಕ್ಕ ಹೋಗ್ಯಾರ. ಇವರು ಕ್ಲಬ್ಬಿನಿಂದ ಬರೂದು ಇನ್ನೂ ಹೊತ್ತಾಗತದ. ಅದಕ್ಕ ನಾನs ನಿಮ್ಮನ್ನ ಮಾತಾಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದೆ. ಏನೂ ತಿಳಕೋಬ್ಯಾಡ್ರಿ ಸಣ್ಣವಳು." ವಿನಯದ ಮಾತು ಅತ್ತಿಗೆಯದು. *

"ಛೇ ಛೇ, ತಿಳಕೊಳ್ಳುವಂಥಾದೇನೂ ಇಲ್ಲಾ. ನಾನೇನು ಮೊದಲ ಪತ್ರಾ ಬರದು ಬಂದಿಲ್ಲಾ. ಅವರಿಗೇನು ಗೊತ್ತು ನಾನು ಬರ್ತೀನಂತ? ಮನಿಯೊಳಗ ಹೇಳಿದರು, ಹೋಗಿರ್ರಿ ಮೊಮ್ಮಗನನ್ನ ನೋಡಿ ಬರ್ರಿ ಅಂತ. ಹ್ಯಾಂಗದಾನ ಅರುಣ?"

"ನೋಡೀರಂತ ಮೊಮ್ಮಗನ್ನ. ಮೊದಲು ಕೈಕಾಲು ತೊಳೀರಿ. ಸ್ವಲ್ಪ ಚಹಾ ತಿನಿಸು ತೊಗೊಂಡು ಆಮೇಲೆ ನೋಡ್ರಿ ಅರುಣನ್ನ. ಏ ನಿಂಗಾs, ಅಜ್ಜಾ ಅವರಿಗೆ ಕಾಲಿಗೆ ನೀರು ಕೊಡು, ವಸ್ತ್ರಾ ಕೊಡು."

ಮಾವನವರ ಭಾರವಾದ ಹೆಜ್ಜೆಯ ಸಪ್ಪಳ ಬಚ್ಚಲ ಮನೆಯವರೆಗೆ ಹೋಗಿ ತಿರುಗಿ ಬಂದು ಡೈನಿಂಗ ಟೇಬಲ್ಲಿಗೆ ನಿಂತದ್ದು ಕೇಳಿಸಿತು. ಈಗ ಎದೆಯ ಬಡಿತ ಸಮಾಧಾನಕರವಾಗಿತ್ತು.

"ಏನಿದು, ಎಷ್ಟು ತಿನಿಸು ಇಟ್ಟೀರಿ. ಬಿಸ್ಕೀಟು, ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ಅಂಟಿನ ಉಂಡಿ ಇವೆಲ್ಲಾ. ತಗೀರಿ ಸ್ವಲ್ಪ. ಭಾಳ ಆತು ಇದು."

"ಏನ ಬಹಾಳ ಇಲ್ಲ ತೊಗೊಳ್ರಿ. ಯಾವಾಗ ಊಟಾಮಾಡೀರೋ ಏನೋ, ಅತ್ತೆವ್ವ ಇದ್ದರ ನಿಮಗ ಸಜ್ಜಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನನಗ ತಿಳಿಯೂದಿಲ್ಲ. ನಾನು ಸಣ್ಣಾಕಿ." ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸಿನ ಅತ್ತಿಗೆಯ ಸಣ್ಣ ದನಿ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದಾಗ ನಾನು ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲೇ ಮುದುಡಿದೆ. *

"ಏನಿಲ್ಲಾ ಎಲ್ಲಾ ಬರೋಬರಿ ಅದ. ಅತ್ತೆಯವರು ಮನ್ಯಾಗ ಇಲ್ಲದಿದ್ರು ನೀವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಡಸ್ತೀರಿ ಮನೀನ. ನನಗ ಗೊತ್ತು ಅದ. ನಿಮ್ಮ ಮನೀ ಶಿಕ್ಷಣನಽ ಹಾಂಗ. ಪದ್ಧತಿ ರೀತಿ ಛೊಲೋ ಅದ. ಆದರ ಸಂಜೀಹೊತ್ತು ನನಗ ಪಚನ ಆಗೂದಿಲ್ಲ ಅದಕ್ಕಽ ತಗೀರಿ ಅಂದೆ. ಇವತ್ತಽ ತಿರುಗಿ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು ನಾನು."

ಮಾವನವರ ದನಿ ಶಾರದೆಯ ಕಿವಿಯನ್ನು ಸೀಳಿ ತಲೆಯನ್ನು ಕೆಡಿಸಿತು. ಈ ಶಿಕ್ಷಣ ತಮ್ಮ ಮನೆಯದಲ್ಲ. ಅವಳ ತವರು ಮನೆಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಎನ್ನುವದು ಅವರಿಗೇನು ಗೊತ್ತು ಪಾಪ!

ಹಾಲಿಗೆ ಬಂದ ಮಾವನವರಿಗೆ ಅಡಿಕೆಪುಡಿಯನ್ನು ಒಯ್ದಳು ಅತ್ತಿಗೆ.

"ಇವತ್ತು ಹ್ಯಾಂಗ ಹೋಗ್ತೀರಿ ನೀವು? ಮೊಮ್ಮಗನ್ನ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದೀರಿ. ಇದೊಂದು ದಿನಾ ಇದ್ದು ಸಿಹಿ ಊಟ ಮಾಡಿ ಹೋಗಬೇಕು. ಇವೊತ್ತೇ ನಿಮ್ಮನ್ನ ಕಳಿಸೂದಿಲ್ಲ ನಾವು."

"ಹಾಹಾಹಾಽಽಽ. ಹಾಂಗಽ ಮಾಡ್ರಿ. ನಿಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿಯ ಮಾತು ಮುರಿದುಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ನನಗೂ ಮನಸ್ಸು ಬರೂದಿಲ್ಲ." ಪ್ರಸನ್ನಚಿತ್ತರಾಗಿದ್ದರು ಮಾವನವರು.

ಅತ್ತಿಗೆ ಸರಸರನೆ ಶಾರದೆ ಮಲಗಿದಲ್ಲಿ ಬಂದು "ಶಾರದಾ, ಅರುಣನ ಅಜ್ಜ ಬಂದಾರ. ಅವನಿಗೆ ಒಳ್ಳೇ ಅರಿವೆ ಹಾಕಿಕೊಡು, ತೋರಿಸ್ತೀನಿ. ಈ ಮುಖಮಲ್ಲಿನ ಟೊಪ್ಪಿಗಿ ಕಟ್ಟು. ಚೆಂದಾಗಿ ಕಾಣ್ತಾನ ನಿನ್ನ ಮಗಾ. ಅರುಣ ಅಜ್ಜನ ಮಳ್ಳ ಮಾಡ್ತಾನ" ಅಂದು ನಕ್ಕಳು.

ಶಾರದೆಗೆ ನಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಕಣ್ಣೀರಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಕಂಡ ಅತ್ತಿಗೆ ಮುಂದೆ ಬಂದು ಕಣ್ಣೀರೊರಿಸಿ ಕೆನ್ನೆ ತಟ್ಟಿದಳು.

ಅಚ್ಚು

ಬೆಳಗಿನಿಂದ ಸಂಜೆಯುವರೆಗೆ ಪಾಠ ಹೇಳಿ ದಣಿದು, ಶಾಲೆ ಬಿಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಧಾವಿಸುತ್ತ ಹೊರಗೆ ಓಡಿ ಬಂದಿದ್ದ ಅನ್ನಪೂರ್ಣ ಮಾಯಾಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಬಸ್ಸನ್ನೇರಿದ್ದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಪರ್ಸ ತೆಗೆಯುವ ಅವಕಾಶ ಕೊಡದೆ ಮಾಯಾ, "ನೀನು ಸುಮ್ನೆ ಕೂತ್ಕೋ. ಇವತ್ತು ನೀನು ನನ್ನ ಅತಿಥಿ. ನಾನು ಹೇಳಿದಹಾಗೆ ಕೇಳ್ಬೇಕು" ಎನ್ನುತ್ತ ತಾನೇ ಟಿಕೇಟು ತೆಗೆಸಿದಳು. ಅವಳು 'ಸಿಟಿ ಬಸ್‌ಸ್ಟ್ಯಾಂಡ' ಎಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಅನ್ನಪೂರ್ಣ ಸುಮ್ಮನಿರದೆ, "ಮಾಯಾ, ಪೇಟೆಗೆ ಯಾಕ ಹೋಗೂದು ಈಗ? ಸುಮ್ಮನ ನಿನ್ನ ರೂಮಿಗೆ ಹೋಗೂಣು ನಡಿ" ಎಂದಿದ್ದಳು. "ನಾನು ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರೋಗ್ರಾಂ ಹಾಕೀನಿ. ಹೇಳ್ತೇನಿ ತಡಿ. ಇವತ್ತು ಒಂದು ದಿನಾ ಅರೆ ಪತಿರಾಯರಿಂದ, ಪುತ್ರ ರತ್ನನಿಂದ ಬೀಳ್ಕೊಂಡು ರಜಾ ತೊಗೊಂಡು ನನ್ನ ಜೋಡಿ ಬಂದೀಯಲ್ಲಾ. ಎಷ್ಟೋ ದಿವಸದಿಂದ ಹೇಳ್ತಿದ್ದೆ. ಒಮ್ಮೆ ಬಾ ನಮ್ಮ ಹಾಸ್ಟಲಿಗೆ. ಮನಸ್ವೀ ತಿರುಗಾಡೂಣು, ಸಿನಿಮಾ ನೋಡೂಣು, ಹಾಸ್ಟೇಲ್ ಊಟದ ರುಚಿ ನೋಡೂಣು, ನನ್ನ ರೂಮಿನಾಗ ಕೂತುಕೊಂಡು ಸುಖಾ ದುಃಖಾ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳೂಣು ಅಂತ. ಒಂದೂ ದಿವಸ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲS ಮನೆಗೆ ಹೋಗ್ಬೇಕು ಮನೆಗೆ ಹೋಗ್ಬೇಕು, ಅಂತ ಓಡಿ ಓಡಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಿ. ಇವತ್ತರೆ ಸಿಕ್ಕಿಯಲ್ಲಾ ಸಾಕು. ಮಜಾ ಮಾಡೂಣು, ಮಜಾ" ಎನ್ನುತ್ತ ಜೋರಾಗಿ ನಕ್ಕಳು ಮಾಯಾ. ಅವಳ ಹೃದಯದಿಂದ ಹೊಮ್ಮಿದ ನಗು ಕಂಡು ಅಸೂಯೆಯಾಗಿತ್ತು ತನಗೆ. ಎಷ್ಟೊಂದು ಮುಗ್ಧ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ, ತೆರೆದ ಮನದಿಂದ ನಗುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ ಇವಳು. ಇವಳಲ್ಲಿ ದುಃಖದ ಅಂಶ ಹುಡುಕಿದರೂ ಸಿಕ್ಕೋ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸುಖಿ ಇವಳೇ. ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನು ದುಡಿಯುತ್ತಾಳೆ. ಬಂದ ಸಂಬಳದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗವನ್ನು ಊರಲ್ಲಿರುವ ತಾಯಿ, ತಮ್ಮನಿಗೆ ಕಳಿಸಿದರೆ ತೀರಿತು. ಇವಳ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಇವಳೇ ರಾಣಿ. ಜೀವನ-ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಇವಳೇ ನಾಯಕಿ. ಆರಾಮಾಗಿ ಉಣ್ಣುವದು, ತಿನ್ನುವದು, ಸಿನಿಮಾ ನೋಡುವದು, ತಿರುಗಾಡುವದು, ಪಾಠ ಹೇಳುವದು,

ಅಷ್ಟಾದರೆ ಆಯಿತು ಅವಳ ಕೆಲಸ. ಬದುಕಿನ ಕಷ್ಟ ಸುಖ ಕಂಡು ಅರಿಯದವಳು. ತನ್ನ ಹಾಗೆ ಸಂಸಾರ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಏಗುತ್ತಿರುವವಳಲ್ಲ. ಒಂದು ಮನೆಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು, ಹಟಮಾರಿ ಕೋಪಿಷ್ಠ ಗಂಡನ ಕೈ ಹಿಡಿದು, ಪುಟ್ಟ ಮಗನನ್ನು ಲಾಲಿಸಿ ಪಾಲಿಸುತ್ತ ಜೀವನ ಕಳೆಯುತ್ತಿರುವ ತನ್ನ ದಾರಿಯೇ ಬೇರೆ, ಇವಳ ದಾರಿಯೇ ಬೇರೆ. ತಾನೂ ಇವಳ ಹಾಗಿದ್ದರೇ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತೋ ಏನೋ. ತಾನು ಉಸಿರು ಬಿಟ್ಟ ಶಬ್ದ ಕೇಳಿ ಇತ್ತ ಹೊರಳಿದ ಮಾಯಾ ಮತ್ತೆ ಛೇಡಿಸಿದ್ದಳು—"ಯಾಕ ಮುಖಾ ಸಪ್ಪಗ ಮಾಡೀದಿ. ಗಂಡನ್ನ, ಮಗನ್ನ ಬಿಟ್ಟು ಹ್ಯಾಂಗಿರಲಿ ಅನ್ನೊ ಚಿಂತಿ ಸುರುವಾತೇನು? ಒಂದಿನಾ ಆರೆ ಹಕ್ಕಿ ಹಾಂಗ ಛಂದಾಗಿ ಹಾರಾಡಿಕೋತ ಇರವಾ ಮಹರಾಯತಿ" ಎಂದಳು. ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವದೇ ಒಂದು. ಇವಳು ಊಹಿಸುತ್ತಿರುವದೇ ಇನ್ನೊಂದು ಎಂದುಕೊಂಡು ನಿಜವಾಗಿ ನಕ್ಕಿದ್ದಳು ತಾನು. ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ಖುಷಿಯಾದ ಮಾಯಾ ತನ್ನ ಪ್ರೋಗ್ರಾಂ ವಿವರಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಬಸ್ಸಿನಿಂದ ಇಳಿದು ಪೇಟೆಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಾ—

"ಈಗ ಮೊದಲ ಹೊಟ್ಟೆ ಹಸಿವಿ ಆಗೇದ. ಹೋಟೇಲಕ ಹೋಗಿ ದೋಸೆ, ಚಹ, ತಗೊಳ್ಳೋಣು. ಮುಂಜಾನೆ ಒಂದು ತುತ್ತು ಅನ್ನಾ ಅವಸರದಾಗ ತಿಂದು ಬಂದದ್ದು. ಆಮ್ಯಾಲೆ ಬಿಸ್ಕೀಟು, ಬ್ರೆಡ್ಡು, ಬಾಳೆಹಣ್ಣು ಕೊಂಡುಕೊಂಡು ಸಿನಿಮಾಕ್ಕೆ ಹೋಗೂಣು...ಹಂ...ಯಾವದಂದೀ? ನನ್ನ ಪ್ರೀತೀ ಹೀರೋ ಇದ್ದಾನ ಅದರಾಗ. ಅದನ್ನ ನೋಡಲಿಕ್ಕೇ ಬೇಕು ನಾನು". ಚಿಟಿಕೆ ಹೊಡೆದು ಮಾಯಾ ಮಾತು ಮುಗಿಸಿದಾಗ ತಾನು ತನ್ನ ಸಂಶಯ ಹೊರಹಾಕಿದ್ದಳು, "ಮತ್ಯಾಕ ಸುಮ್ಮನ ಬಿಸ್ಕೀಟು, ಬ್ರೆಡ್ಡು ರೊಕ್ಕದಂಡಾ ಮಾಡತೀ? ಇಲ್ಲ್ಯಾವ ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗೂರು ಆದಾವ ಅವನ್ನ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕ" ಎಂದು.

"ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗೂರಿಗಲ್ಲ; ಅವು ದೊಡ್ಡವರಿಗೇ. ಅಲ್ಲಾ, ನಾವು ಸಿನಿಮಾ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗೂವರಾಗ ಮೆಸ್ಸಿನಾಕಿ ಎಲ್ಲಾ ತೊಳದು ಬಳದು ಬಾಗಿಲಾ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿದ್ದರ. ಮತ್ತ ಇನ್ನೇನು ಮಾಡಬೇಕು? ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಸಿಕೋಬೇಕಲ್ಲ ಇವನ್ನ ತಿಂದು."

" ಅಲ್ಲಾ ಮತ್ತೆ ಸರತಿಗೊಮ್ಮೆ ನೀನು ಸಿನಿಮಾಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಹಿಂಗ್ಯ ಏನ ಮತ್ತ ?" ತಾನೇ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಕೇಳಿದ್ದಳು.

" ಮೆಸ್ಸಿನಾಕಿ ಮರ್ಜಿ ಮನಶ್ಯಾಳ್ಯ ಅದಾಳ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಎಚ್ಚರ ಇರಾತಾಳ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಲಗೂನ ಮಲಗಿ ಬಿಡತಾಳ. ಆಕೀಗೆ ಲಗೂನ ನಿದ್ದಿ ಬಂದಾಗ ನಮಗ ಡಬ್ಬಲ್ ಖರ್ಚು. ಹಾಂ ಡಬ್ಬಲ್ ಖರ್ಚು ಅಂದ ಕೂಡಲೇ ನೆನಪಾಯಿತು. ಹೋದ ತಿಂಗಳು ನಮ್ಮ ತಾಯಿಗೆ ಆರಾಮ ಇದ್ದಿದ್ದಿಲ್ಲಂತ, ಔಷಧ, ಡಾಕ್ಟರರ ಖರ್ಚಿಗೆ ಅಂತ ರೊಕ್ಕಾ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಕಳಿಸ ಬೇಕಾತು. ನನಗ ಸಿನಿಮಾ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಮಿತವ್ಯಯ ಸಾಧಿಸ ಬೇಕಾತು. ಕಂಪಲ್ಸರಿ ಮಿತವ್ಯಯ." ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಹತ್ತರ ನೋಟು ಹಾರಾಡಿತು ಮಾಯಾಳ ಕೈಯಲ್ಲಿ. ಅವಳು ಬಾಳೆಹಣ್ಣು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ತನ್ನ ಸೀರೆ ಯಾರೋ ಹಿಡಿದಂತಾಗಿ ಸರಕ್ಕನೆ ಹೊರಳಿದ್ದಳು ತಾನು. ಎಲ್ಲಿ ಯಾದರೂ ದನ ಬಂದು ಹತ್ತಿರ ನಿಂತಿದೆಯೇನೋ ಎಂದು ಹೆದರಿ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದೊಂದು ಎರಡು ಮೂರು ವರ್ಷದ ಮಗು. ನೋಡಲು ಮುದ್ದಾ ಗಿತ್ತು. ತಾನು ಹೊರಳಿದೊಡನೆ ತನ್ನನ್ನೇ ದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತ 'ಮಮ್ಮೀ' ಎಂದಿತು. ತಾನು ತನಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆಯೇ ಬಗ್ಗಿ ಅದರ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸಿ " ಏನಪ್ಪ ಯಾರು ? " ಎಂದಳು. "ಲವಿ" ಎಂದನವ. ಓಹೋ ಇವನು ತನ್ನ ಹೆಸರು ರವಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು " ಮಮ್ಮಿ ಎಲ್ಲಿ " ಎಂದು ಹಾವಭಾವ ಮಾಡುತ್ತ ಬಾಲ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕೇಳಿದ್ದಳು ತಾನು. ಅದು ಪೆಚ್ಚಾದಂತೆ ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡುತ್ತ ಅಳಹತ್ತಲು ಮಾಯಾಳ ಕೈಯಲ್ಲಿಯ ಬಾಳೆಹಣ್ಣನ್ನು ತೆಗೆದು ಮಗುವಿನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು, ಅವನ ಕೈ ಹಿಡಿದು ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿತ್ತ ತುಸು ಅಡ್ಡಾಡಿದಳು. ಸಿನಿಮಾಕ್ಕೆ ಹೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆಂದು ಮಾಯಾ ಚಡಪಡಿಸುವದನ್ನು ಲಕ್ಷಕ್ಕೆ ತಾರದೇ ಅತ್ತಿತ್ತ ಅಡ್ಡಾಡುವ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೇಳಿದಳು. 'ಮಗು ನಿಮ್ಮದೇ ?' ಎಂದು. ಕೊನೆಗೊಮ್ಮೆ ರವಿಯ ತಾಯಿ ಧಾವಿಸಿ ಬಂದು ಮಗುವನ್ನಪ್ಪಿದಾಗ ತನ್ನ ಕಣ್ಣೂ ತೇವ ವಾಗಿತ್ತು. ಮಾಯಾಳಿಗೆ ಕಾಣದಂತೆ ಒರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಅವಳ ಹಿಂದೆ ನಡೆ ದಿದ್ದಳು ಅನ್ನುವದಕ್ಕಿಂತ ಓಡಿದ್ದಳು ಅನ್ನುವದೇ ಲೇಸು ಥೇಟರಿಗೆ. ಮಾಯಾ ಟಿಕೇಟು ತೆಗೆಸಲು ಕ್ಯೂ ನಿಂತಾಗ ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿ

ಅತ್ತಿತ್ತ ಹರಿದಿತ್ತು. ಸ್ನೇಹಿತರೊಡನೆ ಸಿನಿಮಾಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ನಾಯಕ್ ಮುಂದೆ ಬಂದು ಮಾತನಾಡಿಸಿದ್ದ: "ಏನು ಒಬ್ಬರೇ ಬಂದಿರಿ ಮನೆಯವರು ಬಂದಿಲ್ಲೇನು?" ಎಂದು. ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿ ಮಾಯಾಳತ್ತ ಹೊರಳಿದಾಗ ಅವನು ನಸುನಗುತ್ತ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದ್ದ. ಮಾಯಾಳಂಥ ಅವಿವಾಹಿತೆಯನ್ನು ಕಂಡರೆ ನಾಯಕ್ ಹೆದರುತ್ತಾನೇನೋ ಎನ್ನಿಸಿತ್ತು, ತನಗೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವನೂ ಅವಿವಾಹಿತ. ಜೊತೆಗೆ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿ. ತನ್ನಂಥವರು ಎಂದರೆ ಮದುವೆಯಾದವರೊಡನೆ ಅಕ್ಕನೋ ಅತ್ತಿಗೆಯೋ ಎನ್ನುವಂತೆ ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ನಡಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವ, ಮಾಯಾಳನ್ನು ಕಂಡಾಗ ದೂರದೂರವಿರುತ್ತಿದ್ದ. ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಬೇಕೋ ಅಷ್ಟೇ ಮಾತು. ಮಾಯಾಳಿಗೂ ಅವನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಸಿಟ್ಟು. ಟಿಕೇಟು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತನ್ನತ್ತ ಬರುತ್ತ ತನ್ನ ಸಿಟ್ಟು ಹೊರಗೆಡವಿದಳು. "ಏನಂತಿದ್ದಾ ಸಿನಿಮಾ ಹೀರೋ, ತಾ ಅಂದ್ರ ಏನ ದೊಡ್ಡ ಹಾಲಿವುಡ್ ಸ್ಟಾರ್ ಅಂತ ತಿಳಕೊಂಡಾನ. ಏನ ಡ್ರೆಸ್ಸು, ಏನ ಸ್ಟೈಲು" ಲೊಚಗುಟ್ಟಿ ಮೆಟ್ಟಿಲೇರತೊಡಗಿದವಳನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದಳು ತಾನು. ನಾಯಕ್ ಸುಂದರನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ನಾಲ್ಕು ಜನರಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುವ ರೂಪ. ಮನೆಯಿಂದ ಸ್ಥಿತಿವಂತ. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಡ್ರೆಸ್ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಅವನದೇನು ತಪ್ಪು? ಮಾಯಾಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬರುತ್ತದೆ ಅವನನ್ನು ಕಂಡು. ತನ್ನ ಗಂಡನಿಗೂ ಸಿಟ್ಟೇ ನಾಯಕನೆಂದರೆ. ಆಗಾಗ ಕಂಡಾಗ ವಿಶ್ ಮಾಡಿದ್ದು, ಮಾತನಾಡಿಸಿದ್ದು ನೋಡಿದ್ದರೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇವತ್ತು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ರಾಮಾಯಣದಿಂದಾಗಿಯೇ ಅಲ್ಲವೇ ತಾನು ಮನೆಗೆ ಇವತ್ತು ಹೋಗಬಾರದೆಂದು ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದುದು! ತನಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದ ಸೆಂಟ ಬಾಟಲಿಯೊಂದನ್ನು ಪಗಾರ ಬಂದೊಡನೆ ಕೊಂಡು ವ್ಯಾನಿಟಿ ಬ್ಯಾಗಿನಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಆ ಸೆಂಟು ಅವರಿಗೆ ಸೇರುವದಿಲ್ಲವಂತೆ. ಅದರ ವಾಸನೆ ಕಂಡರಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಡ ಅಂದಿದ್ದರು ಎರಡು ಮೂರು ಸಲ. ನಾನು ಹೂಂ ಎಂದು ಹಚ್ಚುವದನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಮೊನ್ನೆ ತಳದಲ್ಲಿ ಕೈ ಹಾಕಿದಾಗ ಮತ್ತೆ ಬಾಟಲಿ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಹೇಗೂ ಕೊಂಡು ತಂದಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಪಗಾರದಲ್ಲಿ ನನಗಿಷ್ಟವಾದ ಸಾಮಾನು ತರುವದಕ್ಕೂ ನನಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವೆ? ತಂದಿದ್ದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಬಿಟ್ಟರಾಯಿತು ಎಂದು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡೆ. ಅದು ಗೊತ್ತಾದೊಡನೆ ಸಿಕ್ಕಾಪಟ್ಟೆ ಬಯ್ದಾಡಿದರು. ತನಗೂ ತಾಳ್ಮೆ ಕೈ ಬಿಟ್ಟಿತು.

"ನಿಮಗೆ ಸೇರುವದಿಲ್ಲ ಅಂದರೆ ನೀವು ಬಿಡಿರಿ. ನನಗೆ ಸೇರ್ತದೆ. ನಾನು ಹೇಗೂ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗ್ತೇನೆ. ಹಚ್ಚಿಕೋತೇನೆ. ನಿಮ್ಮ ಹತ್ತಿರಾನೂ ಬರೋದಿಲ್ಲಾ" ಎಂದೆ. ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ನೆತ್ತಿಗೇರಿತ್ತು. ತಾನು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವದರಿಂದಾಗಿ ರವಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಈಗ ವರ್ಷ ತುಂಬಿದ್ದರಿಂದಾಗಿ, ತಾವು ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನೆಯ ನಿಯಮ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಅವರಿಗೆ ನುಂಗಲಾರದ ತುತ್ತಾಗಿತ್ತು. ಆಗಾಗ ಕೆಲಸ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವಂತೆ ತನಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮನ ಒಲಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಪದವೀಧರೆಯಾಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ವ್ಯರ್ಥ ಕಾಲ ಕಳೆಯಲು ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪದೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸೇರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅದೇ ಈಗ ಅಭ್ಯಾಸವಾಗಿ ಹೋಗಿ, ಮನೆಯಲ್ಲಿರಲು ಬೇಸರವಾಗಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೇ ಅಂಟಿಕೊಂಡದ್ದಾಗಿತ್ತು. ರವಿಯ ಬಾಣಂತನವಾದಾಗ ಮೂರು ತಿಂಗಳು ರಜದಲ್ಲಿದ್ದಳು. ಆಮೇಲೆ ಕೆಲಸ ಕೊಬ್ಬಳು ಅಜ್ಜಿ ಸಿಕ್ಕಮೇಲೆ ಮನೆಗೆಲಸ, ಮಗುವಿನ ಪಾಲನೆ ಎಲ್ಲವೂ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೂ ಸ್ಕೂಲಿನ ಕೊನೆಯ ಗಂಟೆಯಾದ ಕೂಡಲೇ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲು ಬಸ್ಸು ಹಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ತಾನು ಮಗುವನ್ನೆತ್ತಿ ಮುದ್ದಾಡಿ, ಗಂಡನಿಗೆ ತಿಂಡಿ ಚಹ ಕೊಟ್ಟಾಗಲೇ ಮನಸ್ಸಿಗೇನೋ ತೃಪ್ತಿ ತನಗೆ. ಇಂಥಾ ತನಗೂ ಗಂಡ ಕೊಟ್ಟ ಉಡುಗೊರೆ ಏನು? ಛಿ, ನೆನಸೋದಕ್ಕೂ ಮನಸ್ಸು ಬರೋದಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಮರೆಯಲೆಂದೇ ಮಾಯಾಳ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿ ಸಿನಿಮಾಕ್ಕೆ, ಹೋಟಲಿಗೆ ಬಂದದ್ದು. ಆದರೆ ಏನು ಮರೆಯಲು ಬಂದೆನೋ ಅದನ್ನೇ ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಡಲು ಇದಿರಿಗೇ ಬಂದನಲ್ಲ ಮಹಾರಾಯ ನಾಯಕ್. ತಾನೇನೋ ಅವನಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿದ್ದಾಳಂತೆ. ಅವನ ರೂಪಕ್ಕೆ, ಹಣಕ್ಕೆ, ಅದಕ್ಕೇ ಅವನನ್ನ ಮೆಚ್ಚಿಸೋದಕ್ಕೆ ಅಂಥಾ ಸೆಂಟು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವಾಗಲೂ ಹಾಕ್ತೇನಂತೆ. ಛಿ, ಎಂಥಾ ಅಪಿಚಾರ. ಎಂಥ ಹೀನಬುದ್ಧಿ. ಕೀಳು ಮನಸ್ಸು. ಚ್ಚ ಚ್ಚ. ಇಷ್ಟೊಂದು ಮತ್ಸರವಿರಬಾರದು ಗಂಡಸರಿಗೆ. ಅದೂ ಜಗತ್ತು ಇಷ್ಟೊಂದು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿರುವ ಈಗಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನಾಯಕ್ ಒಳ್ಳೆಯ ಮನುಷ್ಯ, ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನಗುತ್ತ ಎರಡು ಮಾತು ಆಡಿದರೆ ತಾನು ಕೆಟ್ಟುಹೋದೆನೆ? ಮತ್ಸರದ ಮೊಟ್ಟೆ ಈ ಗಂಡಸರೆಂದರೆ. ಮತ್ಸರ ಮೊಟ್ಟೆ. ಹಾಂ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ಪ್ರಾಸ. ಇದೇ ಮಾತನ್ನು ಅವರ ಬಾಯಿಂದಲೇ ಕೇಳಿದ್ದಳು. ತಾನೊಮ್ಮೆ ಸುಮಾರು

ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಸಿನಿಮಾಕ್ಕೆ ಹೋಗೋಣವೆಂದು ಪ್ರೋಗ್ರಾಂ ಹಾಕಿದಾಗ ತಾನು ಶಾಲೆಯಿಂದ ಬೇಗ ಬಂದು ಅವರಿಗಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವರು ತಡವಾಗಿ ಎಂಟು ಗಂಟೆಗೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ತನ್ನ ಸಹನೆಯ ಕಟ್ಟೆ ಒಡೆದಿತ್ತು. ಅವರ ಆಫೀಸಿನಲ್ಲಿಯ ಕ್ಲಾರ್ಕ್ ಒಬ್ಬಳ ತಾಯಿಗೆ ಏಕ್ಸಿಡೆಂಟ ಆಯಿತೆಂದು ಸುದ್ದಿ ಬಂದಿತಂತೆ. ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಅಳುತ್ತಿದ್ದ ಅವಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಸ್ಕೂಟರ ಮೇಲೆ ಅವಳ ಮನೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ಅವಳ ತಾಯಿಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಗಂಭೀರವಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವಳನ್ನು ಟ್ಯಾಕ್ಸಿಯಲ್ಲಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಸಾಗಿಸಿ ಬಂದಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕೇ ತಡವಾಯಿತು. ನಾಳೆ ಹೋಗೋಣವೆಂದು ಅವರು ಹೇಳಿದಾಗ ತಾನೂ ಜಗಳವಾಡಿದ್ದಳು. ನನಗಿಂತ ನಿಮಗೆ ಆ ಟೈಪಿಸ್ಟೇ ಹೆಚ್ಚಾದಳೆಂದು ಹಂಗಿಸಿದ್ದಳು. ಎರಡು ದಿನ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾತೂ ಆಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಣಯ ಪ್ರಸಂಗವೊಂದು ತೆರೆಯ ಮೇಲೆ ನಡೆದಾಗ ತನ್ನ ಭುಜದ ಮೇಲೊಂದು ಕೈಯಾಡಿದಂತೆ ಅನುಭವವಾಗಿ ಸರಕ್ಕನೆ ಹೊರಳಿದ್ದಳಾಕೆ. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಮಹಾಶಯ ಪೆಚ್ಚು ನಗೆ ನಗುತ್ತ ಕೈ ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ. ಕೆಂಗಣ್ಣಿನಿಂದ ಅವನನ್ನೇ ದಿಟ್ಟಿಸಿದ್ದಳು ತಾನು. ಆ ತಪ್ಪಿಗೆ ಮಧ್ಯಂತರದಲ್ಲಿ ಅವನು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಿಗರೇಟಿನ ದುರ್ನಾತ ಮುಖಕ್ಕೆ ಅಡರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ತನಗೆ ಸಿಗರೇಟು ಕಂಡರೇ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ವಾಸನೆಯಿಂದ ವಾಂತಿ ಬರುವಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ತನ್ನ ಗಂಡನಿಗೂ ಊಟವಾದಮೇಲೆ ಸಿಗರೇಟು ಸೇದಿಯೇ ತೀರಬೇಕು. ಅದು ಅವರ ಚಟ. ತನಗೆ ಅದರ ವಾಸನೆ ಸಹಿಸದೆಂದು ದಿನವೂ ರಾತ್ರಿ ಊಟವಾದಮೇಲೆ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಸಿಗರೇಟು ಸೇದಿ, ಬಾಯಿ ತೊಳೆದುಕೊಂಡೇ ರೂಮಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರವರು. ಈಗ ಈ ಬಾರಿಗೆ ಮಾಯಾ ಕುಳಿತ ಹಾಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಬದಿಗೆ ಅವರೇ ಕುಳಿತಿದ್ದರೆ ಎನ್ನಿಸಿ ಅವರ ನೆನಪು ಎದೆ ತುಂಬಿ ಬಂದಿತು. ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ನಾಯಕಿಯ ಪುಟ್ಟ ಮಗುವಿಗೆ ಜಡ್ಡಾಗಿದೆ. ಡಾಕ್ಟರಿಗೆ ತೋರಿಸಲು ಹಣವಿಲ್ಲ. ಗಂಡ ದುಡಿಯಲು ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ಮಗುವನ್ನು ತೊಡೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಾಯಕಿ ಅಳುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಅದು ಸಾಯುತ್ತದೆ. ತೆರೆಯ ಮೇಲಿನ ನಾಯಕಿಯ ಜೊತೆಗೆ ತಾನೂ ತಿಳಿಯದೆ ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. 'You sentimental fool' ಎಂದು ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಬಯ್ಯುತ್ತ ಮಾಯಾ

ತನ್ನ ಭುಜದ ಸುತ್ತ ಕೈ ಹಾಕಿದ್ದಳು. ಚಿತ್ರ ಮುಗಿದು ಕೆಳಗಿಳಿದು ಬಸ್ ಸ್ಟ್ಯಾಂಡಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಗ ತನ್ನ ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪಾದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಮಾಯಾ "ಇದೇನು, ಅಂಥ ಟ್ರೆಜಡಿ ಪಿಕ್ಚರ್ ಅಲ್ಲಾ. ಎಷ್ಟು ಅತ್ತೀಯಲ್ಲ? ಆ ಕೂಸು ಸತ್ತದ್ದಕ್ಕೆ ಅತ್ತಿ ಕಾಣತದ" ಎಂದಾಗ, ಪರ್ಸು ತೆಗೆದು ಚಿಲ್ಲರೆ ಇದೆಯೇನೋ ನೋಡುತ್ತ ತಾನು "ಮಾಯಾ ನನಗ ರವಿ ನೆನಪು ಭಾಳ ಆಗಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತೇದ. ಸಾರಿ, ಹಾಂ, ನಿನ್ನ ನಿರಾಶೆ ಮಾಡಿದೆ. ನಾ ಈಗ ಮನೀಗೆ ಹೋಗ್ತೇನಿ. ನನ್ನ ಬಸ್ಸು ಬಂತು ನೋಡು." ಬೇರೆ ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಜಿಗಿದು ಕುಳಿತಿದ್ದಳು ತಾನು.

ಗೇಟು ತೆಗೆಯುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ರವಿಯ ಅಳು ಅವಳನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿತು. ಒಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾನಿಟಿ ಬ್ಯಾಗ್ ತೂಗಾಡಿಸುತ್ತ ಒಳಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ಏನೋ ನೆನಪಾಗಿ ಬ್ಯಾಗಿನ ಬಾಯಿ ತೆರೆದು ಸೆಂಟು ಬಾಟಲಿ ಹೊರತೆಗೆದು ಚರಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಎಸೆದಳು. ಗೇಟು ಸಪ್ಪಳವಾದೊಡನೆ ವರಾಂಡಕ್ಕೆ ಬಂದು ದೀಪ ಹಾಕಿ ರವಿಯನ್ನು ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಚುಕ್ಕು ಬಡಿಯುತ್ತ ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗಂಡನನ್ನು ನೋಡಿ, "ಮಾಯಾನ ಜೋಡಿ ಸಿನಿಮಾಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ" ಎಂದಳು, ತಡವಾದುದಕ್ಕೆ ವಿವರಣೆ ಕೊಡುವವಳಂತೆ. "ಮನೀಗೆ ಬಂದೀಯಲ್ಲಾ ಸಾಕು ಮಹರಾಯತೀ, ತಗೋ ಇವನ್ನ" ಎನ್ನುತ್ತ ಕೈ ಚಾಚಿದ್ದ ತನ್ನ ಕೈಗೆ ರವಿಯನ್ನಿತ್ತರು ಅವರು. ಅವರ ಹಿಂದಿನಿಂದ ತನ್ನ ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದ ಕೆಲಸದ ಗಂಗವ್ವ "ಅವ್ವಾರ ದಿನಾ ಆರರ ಒಳಗs ನೀವು ಬಂದು ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳೂ ಅವರು ಇವತ್ತ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲಾ. ಸಂಜೀ ಮುಂದಿಂದ ಅಳಾಕ ಹತ್ಯಾರ ನೋಡ್ರಿ. ಅಪ್ಪಾರು ಮೂರ ತಾಸಾತು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡೇ ಮಾಡ್ತಾರ" ಎಂದು ದನಿ ಎಳೆದಾಗ, ರವಿಯನ್ನು ಎದೆಗವಚಿ ಕೊಂಡು ಮುದ್ದುಗರೆಯುತ್ತ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿದಳು. ಹಾಲು ಕುಡಿದು ಮಲಗಿದ ರವಿಯನ್ನು ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿ ದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ ತನ್ನ ಬದಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತ ಅವರು ಬಗ್ಗಿ ನೋಡಿ "ಏನು ಮಂತ್ರ ಮಾಡಿದೆಯೋ ಏನೋ, ಗಪ್ಪಗಾರಾದ. ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ಎಲ್ಲಾ ನಿನ್ನದs ಅಚ್ಚು ನೋಡು ರವಿ" ಎಂದಾಗ "ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ಅಲ್ಲಾ. ನಮ್ಮ ರಥಕ್ಕ ಅವನs ಅಚ್ಚು" ಎಂದು ತಾನು ಬಗ್ಗಿ ಹಣೆಗೆ ಮುತ್ತಿಕ್ಕಿದಳು. "ಹೌದು ಹೌದು ಸಕ್ಕರಿ ಅಚ್ಚೂನೂ ಹೌದು. ನಿನ್ನದ ಪಡಿಯಚ್ಚೂನೂ ಹೌದು" ಎನ್ನುತ್ತ ತನ್ನ ಉದ್ದ ಮೂಗು ಹಿಂಡಿದರು ಅವರು. ಅವರಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತಾನು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲೇ ಇಲ್ಲ.

ಆಸರ

ಸುಕ್ಕುಗಟ್ಟಿದ ಕೆನ್ನೆಗಳನ್ನು ಉಬ್ಬಿಸಿ ಒಲೆ ಊದಿ ಊದಿ ಬೇಸತ್ತ ಗಂಗಮ್ಮ ಕೆಳಗೆ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಸಗಣಿ ಬಳಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಮಗಳಿಗೆ ಕೂಗಿದಳು "ಮಾಂತೂ, ಏ ಮಾಂತವ್ವ ಒಂದೀಟು ಒಣಾ ಚಿಪ್ಪಾಡಿ ಇದ್ದರ ಒಗೀಯುವ್ವಾ ಇತ್ಲಾಗ. ಒಲಿ ಊದಿ ಊದಿ ಗಂಟಲು ಒಣಗಿಹೋತು. ಇನ್ನೂ ಉರಿನss ಏಳವಲ್ದು. ನೀರು ಕುದ್ದೇ ಇಲ್ಲ."

ಅವ್ವನ ಕರೆ ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಮಾಂತವ್ವ ಮಾತಾಡದೆ ಸಗಣಿ ಕೈಯಿಂದಲೇ ಚಿಪ್ಪಾಡಿ ದಂಟಿನ ರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಒಣದಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತೆಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ತಂದು ಕಟ್ಟೆ ಹತ್ತಿ ಮೇಲೆ ಬಂದು ಒಲೆಯ ಮುಂದೆ ಸುರಿದಳು. ಅವಳ ಸ್ವಭಾವವೇ ಹಾಗೆ. ದಿನದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಬೇಕೋ ಅಷ್ಟೇ ಮಾತು. ಉಳಿದ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಕೆಲಸ, ಕೆಲಸ. ಆ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲೂ ಬೇರೆಯವರ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಇವಳು ಕೊಟ್ಟಷ್ಟೇ ಉತ್ತರ. ಜನದ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಮಹಾಂತವ್ವ ಎನ್ನುವ ಹೆಸರು ಮರೆಯಾಗಿ ಮಾಂತವ್ವ, ಮಾಂತಿ, ಮೂಕವ್ವ—ಇನ್ನೂ ಏನೇನೋ ಹೆಸರು ಹುಟ್ಟಿದ್ದವು. ಅದಕ್ಕೂ ಅವಳ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಯಿಲ್ಲ. ಇವಳೇನು ಮನುಷ್ಯಳೋ ದುಡಿಯುವ ಯಂತ್ರವೋ ಎನ್ನುವಂತಿದ್ದಳು. ಗಂಡಸರು ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದ ಆ ಮನೆಗೆ ಅವಳು ಸಾಕಿದ ಎಮ್ಮೆಯ ಹೈನು ಆಧಾರ. ಹಾಲು ಬೆಣ್ಣೆ ಹೊತ್ತು ಒಯ್ದು ಹತ್ತಿರದ ಪಟ್ಟಣದ ಪೇಟೆಗೆ ಮಾರಿದಾಗ ತಾಯಿಮಗಳ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಚಿಂತೆ ಹರಿಯುವದು. ಬೆರಳು ಸಂದಿನಿಂದ ಸೋರಿಬಿದ್ದ ಸಗಣಿಯನ್ನು ಅಂಗೈ ಹಚ್ಚಿ ಬಳಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಮಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟ ಗಂಗಮ್ಮ ಒಣದಂಟು ಒಲೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು 'ಉಫ್' ಎಂದಾಗ ಉರಿ ಭಗ್ ಎಂದು ಹೊತ್ತಿಕೊಂಡಿತು.

"ಚಿಗವ್ವಬೇ, ಬೇ ಚಿಗವ್ವಾs" ಬಾಗಿಲಿನ ಹೊರಗೇ ನಿಂತು ಕೂಗು ಹಾಕಿದ ಮಲ್ಲನ ದನಿಗೆ ಗುಡಿಸಲ ಚಾವಣಿಯೇ ನಡುಗಿತು. "ಚಿಗವ್ವಾs ಗುರಪ್ಪ ಮಾವ ಸತ್ತಾ. ಶಾರದಿಂದ ಡಾಕ್ತರು ಬಂದಿದ್ರು. ಇಂಜೆಷನ್ ಕೊಟ್ರು. ಆದ್ರೂ ಸತ್ತಾ. ದೊಡ್ಡ ಗೌಡರು ನಿಮಗ ಹೇಳು ಅಂದ್ರು" ಎನ್ನುತ್ತಲೇ ಮತ್ತೆ ಓಡಿದ ಮಲ್ಲ ಸಾವಿನ ಮನೆಗೆ.

ಗಂಗವ್ವ ಎದ್ದು ಬಂದವಳೇ ಮಗಳನ್ನು ತೆಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಬೋರಾಡಿ ಅತ್ತಳು. "ಯವ್ವೋ ನಾ ಹ್ಯಾಂಗ ಮಾಡ್ಲೇ ನಿನ ಗಂಡಾ ಸತ್ತಾ. ಇನ್ನೇನ ಗತಿಯಬೇ, ಯವ್ವೋ ಶಿವನೇ."

ಏನೂ ತಿಳಿಯದವಳಂತೆ ಮಾಂತವ್ವ ಅವ್ವನ ಮುಖ ಕ್ಷಣಹೊತ್ತು ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿ ನಂತರ ಅವಳ ಕೈಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಕಟ್ಟೆ ಇಳಿದು, ಸಗಣಿಗೆ ಕೈ ಹಾಕಲು ಹೊರಟಳು. ಮಗಳ ಕೈಹಿಡಿದು ಎಳೆದು ಗಂಗವ್ವ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂಡ್ರಿಸಿ ಅವಳನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಬಾಯಿಬಾಯಿ ಬಡಿದುಕೊಂಡಳು.

"ದೇವರು ಹೆಂತಾ ಹೊತ್ತು ತಂದ್ನೇ ನಮಗ. ಕುಂಕುಮ ಇಲ್ಲದ ನಿನ ಹಾಳ ಹಣಿ ಹ್ಯಾಂಗ ನೋಡಲೇ ನಾನೂs. ನನ ಕಣ್ಣ ಮುಂದs ರಂಡಿ ಮುಂಡಿ ಆದ್ಯಲ್ಲs. ನನ್ನ ನಸೀಬು ಖೊಟ್ಟಿ ಆದ. ದೇವರು ನನ್ನ ಯಾಕ ಉಳಿಸಿದ್ನೇ ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಾಕs" ಅವಳ ದನಿ ಕೇಳಿಯೋ, ಗುರಪ್ಪ ಸತ್ತ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿದೋ ಸುತ್ತಮುತ್ತಿನ ಜನ ಕೂಡಿದರು. ಕಟ್ಟೆ ಹತ್ತಿ ಮೇಲೆ ಬಂದ ಹೆಂಗಸರು, ಗಂಡ ಸತ್ತರೂ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹನಿ ನೀರೂ ಹಾಕದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತು ಒಲೆಯ ಉರಿಯನ್ನೇ ದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಾಂತವ್ವನನ್ನು ಪಿಳಿ ಪಿಳಿ ನೋಡಿದರು.

ಸಾಕಷ್ಟು ಜನ ಸೇರಿದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಬೆಂಗಾವಲಿಗೆ ಜನ ಇದ್ದಾರೆನ್ನುವ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಗಂಗವ್ವ ಮಗಳ ರಟ್ಟೆಗೆ ಕೈಹಾಕಿ ಎಬ್ಬಿಸಿ ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ಅರ್ಧ ಎಳೆದುಕೊಂಡು, ಅರ್ಧ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು, ಮೊದಲು ತಮ್ಮನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಆಮೇಲೆ ಮಗಳ ಕೈಹಿಡಿದು ಅಳಿಯನಾಗಿದ್ದ ಗುರಪ್ಪನ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟಳು. ಅವನ ಸೂಳೆ ಯಮುನವ್ವನ ಅಳು ಬೀದಿಗೇ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಗಂಡನ ಹೆಣ ಕಂಡರೂ ದುಃಖಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದ ಮಾಂತವ್ವನನ್ನು ಕಂಡ ಯಮುನವ್ವ ಹೆಣವನ್ನಪ್ಪಿ "ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ ನನ್ನ ರಾಜಾs, ನನ್ನ ಅರಸಾ ಹ್ವಾದನಲ್ರೇ ನನ್ನ ಕೈಬಿಟ್ಟು, ನಾ ಹ್ಯಾಂಗ ಮಾಡಲ್ರೇ, ನನಗ್ಯಾರ ಗತೀ ಇನ್ನs. ರಾಜಾ ನನ್ನ ರಾಜಾs" ಎಂದು ಅಳುತ್ತ ಬೊಬ್ಬಿಟ್ಟಳು. ಗಂಗವ್ವ ತಾನೂ ಅವಳಿಗಿಂತ ಜೋರಾಗಿ ಬಾಯಿ ಮಾಡುತ್ತ ಮಗಳನ್ನು ತಿವಿದಳು.

"ನಿನ್ನ ದಿಕ್ಕೇಡಿ ಮಾಡಿ ಹೋದ್ನಲ್ಲs. ನಿನ್ನ ಕುಂಕುಮ ಸೂರ್ಯಾಗಿ ಹೋತಲ್ಲs ಮಾಂತೂ. ನನ್ನ ಹೊಟ್ಯಾಗ ಬೆಂಕಿ ಬಿತ್ತು. ನಡುನೀರಾಗ ನಿನ್ನ

ಕೈಬಿಟ್ಟು ಹ್ವಾದನಲ್ಲs ಮಾಂತೂ" ಮಗಳ ಗದ್ದ ಹಿಡಿದು ಎತ್ತಿದಾಗ ಮಾಂತವ್ವನ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಕಿರುನಗೆ ತೋರಿತು. ಐದು ತಿಂಗಳ ಹಸುಗೂಸಿದ್ದಾಗ ತಮ್ಮನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿದ ಅವ್ವನಿಗೆ ಗೊತ್ತು ತಾನು ಈಗ ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷದವಳಾದರೂ ಗಂಡನ ಕೈಯನ್ನು ಒಮ್ಮೆಯೂ ಹಿಡಿಯಲಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವದು. ಹಾಗಾದರೆ ಕೈ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದ ಎಂದು ಅಳುವದರಲ್ಲಿ ಏನು ಅರ್ಥ? ಮಗಳ ಕಿರುನಗೆ ಕಂಡ ಗಂಗವ್ವ ಜನರಲ್ಲಿ ನಗೆಗೀಡಾಯಿತೆನ್ನುವ ಭಯದಿಂದ ಮಾಂತವ್ವನ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಸೆರಗು ಎಳೆದು ಮುಸುಕು ಹಾಕಿಬಿಟ್ಟಳು. ತನ್ನನ್ನೇ ದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸುತ್ತಲಿನ ಜನರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತೆಂದು ಮಾಂತವ್ವ ಇನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮುಸುಕು ಎಳೆದುಕೊಂಡಳು. ಗಂಡನ ಹೆಣ ಕುಣಿಯಲ್ಲಿಡುವಾಗ ಹೆಂಗಸರ ಒತ್ತಾಯಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಮುಸುಕು ಸರಿಸಿ ನೋಡಿದಳು ಅಷ್ಟೇ. ಆಗಲೂ ಅಳಲಿಲ್ಲ. ಕಣ್ಣು ಮಾತ್ರ ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದುವು. ದುಃಖದಿಂದಲ್ಲ, ದೇಹದಲ್ಲಿ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ.

ಗಂಡ ಸತ್ತಮೇಲೆ ಹಾಲುಮಾರಲು ಶಹರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಡ ಎಂದು ಅಪ್ಪ ಆಣೆ ಹಾಕಿ ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಮಾಂತವ್ವ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಳು. ಮನೆಗೆ ದಿನದಿನವೂ ಯಾರು ಯಾರೋ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವಳ ಗಂಡ ಸತ್ತಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತು ಅಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಮಾಧಾನದ ಮಾತು ಹೇಳಿ ತಮ್ಮ ಪಾಡಿಗೆ ತಾವು ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವಳು ಕಲ್ಲುಕಂಬದ ಹಾಗೆ ಕುಳಿತಿರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹಾಗೆ ಮಾತಾಡಿಸಲು ಬಂದ ಮುದುಕಿಯೊಬ್ಬಳು ಹೋಗುವಾಗ ಆಡಿದ ಮಾತು ಮಾತ್ರ ಇವಳ ಕಿವಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೇಳಿತ್ತು.

"ಪ್ಯಾಪ ಗಂಗವ್ವ ತೊಟ್ಟಲ ಮದುವೀ ಮಾಡಿದ್ಲು. ಮಗಳು ಒಂದಿನಾ ಗಂಡನ ಮನೀಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಗಂಡನ ಸುಕಾ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಸುಕಾ ದುಃಕ್ಕಾ ಏನೂ ಕಾಣದs ಅಳು ಅಂದರ ಹ್ಯಾಂಗ ಬರಬೇಕು ದುಃಕ್ಕಾ" ಎಂದಿತ್ತು ಮುದುಕಿ.

ನಿಜ, ತಾನು ಒಂದು ದಿನವೂ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಬದುಕಿರುವವರೆಗೆ ಅವನೊಡನೆ ಒಂದು ಮಾತೂ ಆಡಲಿಲ್ಲ. ಒಂದೇ ಊರಲ್ಲಿ ಸಮೀಪದ ಓಣಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಯಾವಾಗಲೋ ಒಮ್ಮೆ ಎಮ್ಮೆ ಮೇಯಿಸಿ ಕೊಂಡು ಬರುವಾಗ ಅಥವಾ ಹಾಲು ಮಾರಿ ಶಹರದಿಂದ ಬರುವಾಗ ದಾರಿ

ಯಲ್ಲಿ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದ. ದೂರದಿಂದ ಅವನ ಧೋತರ, ನಡಿಗೆಯು ಪರಿಚಯವಾದೊಡನೆ ತಾನು ಬೇರೆ ದಾರಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ತನಗೆ, ಅವನಿಗೆ ಏನೂ ಸಂಬಂಧವೇ ಇಲ್ಲದಂತೆ ನಡೆದುಕೊಂಡವಳಿಗೆ ಅವನ ಸಾವಿನಿಂದ ಅಳು ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ದಿನವೂ ಎಷ್ಟೋ ಜನ ಸಾಯುತ್ತಾರೆ, ಹಾಗೇ ಇವನೂ ಒಬ್ಬ ಎನ್ನುವಂತಿತ್ತು ಮನಸ್ಸಿಗೆ. ಮಂಗಲಸೂತ್ರ ಹರಿದೊಗೆದಾಗಲೂ ಏನೂ ಅನ್ನಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಇದ್ದಾಗಲಾದರೂ ಏನು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಿರಿ ಇತ್ತು ಎನ್ನುವ ಉದಾಸೀನತೆ ಮನೆ ಮಾಡಿತ್ತು. ತನ್ನಲ್ಲಿ ಅವನ ಬಗ್ಗೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಉದಾಸೀನತೆ, ದ್ವೇಷ ಹುಟ್ಟಲು ಕಾರಣ ಅವನೇ. ತನಗಿಂತ ಹದಿನೈದು ವರುಷ ಹಿರಿಯ. ತಾನು ದೊಡ್ಡವಳಾಗುವ ಮೊದಲೇ ಯಮುನಿಯ ಗೆಳೆತನ ಮಾಡಿಕೊಂಡವನು ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಅವಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಸುಖ ಕಂಡಿದ್ದವನಿಗೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಲೇ ಇಲ್ಲ. ಹುಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತಾನು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲೂ ಇಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೋ ತನಗೇ ತಿಳಿಯದು. ಸೂಳೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟದ್ದು ಯಾವ ಗಂಡಸೂ ಮಾಡಲಾರದ ದೊಡ್ಡ ತಪ್ಪೇನೂ ಅಲ್ಲವಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೋ ಜನಕ್ಕೆ ಅಂಥ ಚಟವಿದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ತಾನು ಒಲಿಸಬೇಕು, ಪ್ರೀತಿಸಬೇಕು, ಅವನೊಡನೆ ಬಾಳುವೆ ಮಾಡಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಅದಮ್ಯ ಆಸೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಕಾಣಬರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದರೆ—ಅಂದರೆ ತಾನು ಹೆಂಗಸು ಹೌದೋ ಅಲ್ಲವೋ ? ಇತರ ಎಲ್ಲ ಹೆಂಗಸರಂತೆಯೇ ತಾನಿಲ್ಲವೇ ? ದುಡಿತಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಾಲು, ಮೊಸರು ತಿನ್ನಿಸಿ ಅಪ್ಪ ಬೆಳೆಸಿದ್ದಾಳೆ—ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಮಾಂತವ್ವ ಮೈಕೈ ನೋಡಿಕೊಂಡಳು. ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳಿಂದ ಸಗಣಿಯನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಮುಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಚಿಗವ್ವನ ಮಗಳು ಶಂಕರವ್ವ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ ಎಮ್ಮೆಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ. ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬ ಉಂಡು ಬೋಳು ಹಣೆಯಿಂದ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂಡುವದೊಂದೇ ತನ್ನ ಕೆಲಸವೀಗ. ದುಂಡು ದುಂಡಗೆ ಮೆತ್ತಗಾದ ಕೈಗಳ ಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸಿಕೊಂಡಳು ಮಾಂತವ್ವ.

"ಬೇ ಚಿಗವ್ವಾs-ಎಬೇs" ಮಲ್ಲ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಕೂಗಿದ. ಗಂಗಮ್ಮ ಎಲ್ಲೋ ಹೋಗಿದ್ದಳು. ದನ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೋದ ಶಂಕರವ್ವ ಇನ್ನೂ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ.

"ಯಾಕ? ಅವ್ವ ಇಲ್ಲಾ. ಹೊರಗ ಹೋಗ್ಯಾಳ" ಎನ್ನುತ್ತ ಕಂಬದ ಮರೆಯಿಂದ ಇಣಿಕಿದಳು. ಮಲ್ಲಿ ಅವಳನ್ನೇ ದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ತನ್ನ ಮೈ ಯ್ಯಲ್ಲೇನೋ ಹರಿದಾಡಿದಂತಾಯ್ತು. ಹೀಗೇಕೆ—ಏನೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಮಲ್ಲಿನ ಮಾತಿಗೆ ಅವಸತ್ತ ನೋಡದೆ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟಳು.

"ದೊಡ್ಡಗೌಡರು ಇದೇ ಈಗ ಬಂದರು ಶಾರದಿಂದ. ಗಂಗವ್ವ ಚಿಗವ್ವನ್ನ ಕರೀ ಅಂದರು. ಗುರಪ್ಪ ಮಾವ ಸಾಯೂ ಮುಂದ ಯಮುನವ್ವಗ ಹೊಲಾ ಮನೀ ಬರಕೊಟ್ಟಿದ್ನಂತ. ಅದಕ್ಕs ಗಂಗವ್ವ ಕೇಸು ಹಾಕಿಸಿದ್ಲಂತ. ಕೇಸಿನ ಸಂಬಂಧ ಮಾತಾಡತೂದೈತಿ ಗಂಗವ್ವನ್ನ ಕರಿ ಅಂದ್ರು."

ಗಂಡ ಸತ್ತ ಮರುದಿನವೇ ಅವ್ವ ತನ್ನಿಂದ ಕಾಗದದ ಮೇಲೆ ಹೆಬ್ಬೆಟ್ಟು ಒತ್ತಿಸಿಕೊಂಡ ಕಾರಣ ಈಗ ತಿಳಿಯಿತು. ಅದಕ್ಕೇ ಇರಬೇಕು ಅವ್ವ ತನಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲು ಹೇಳಿದ್ದು. ಹಾಲು ತುಪ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಾಕಿ ಉಪಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದದ್ದು. ತಮ್ಮನ ಆಸ್ತಿ ಬರುವದೆನ್ನುವ ಆಸೆಯಿಂದ. ಆ ಗಂಡನ ಸುಖವನ್ನೇ ಕಾಣದ, ಅವನಿಗಾಗಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನೇ ಹೆರದ, ಜಡ್ಡಿನಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಉಪಚಾರವನ್ನೂ ಮಾಡದ, ಅವನ ಸಾವಿನಲ್ಲಿ ಹನಿ ಕಣ್ಣೀರನ್ನೂ ಸುರಿಸದ ತಾನು ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಅವನ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಮಾಲೀಕಳಾಗಿ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಣ್ಣಗೆ ಕುಳಿತು ಉಣ್ಣಬೇಕು. ಅವನ ಹೊಲದ ಮೇಲೆ ತನಗೇನು ಅಧಿಕಾರ? ಅವನು ಕಟ್ಟಿದ್ದ ತಾಳಿಯನ್ನಂತೂ ಸತ್ತ ದಿನವೇ ಹರಿದೊಗೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನು ಅವನಿಗೂ ತನಗೂ ಏನು ಸಂಬಂಧವೋ ತಿಳಿಯದಾಗಿದೆ ತನಗೆ. ಅವನ ಹೊಲಕ್ಕೆ ತಾನು ಹೇಗೆ ಮಾಲೀಕಳು? ಇಷ್ಟುದಿನ ಅವನೊಡನಿದ್ದು ಅವನ ಕಷ್ಟ ಸುಖಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗಿದ್ದ ಯಮುನಿಯನ್ನೂ ಅವಳ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿ ಇನ್ನು ತಾನಿರಬೇಕೇ ಅವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ? ಅವನ ಮನದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆಯೂ ಬಾರದ ತಾನು ಅವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಅದೂ ಅವನು ಸತ್ತಮೇಲೆ ಕಳ್ಳರಂತೆ ಬಾಳಿ ಬದುಕಲು ಯಾತಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು? ಛೆ ಇದು ತನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಮಾಂತವ್ವ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ನೋಡಿದಳು. ತನ್ನದಾಗಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಆ ದೊಡ್ಡ ಮನೆಗಿಂತಲೂ ಈ ಗುಡಿಸಲು ಏಕೋ ಹೆಚ್ಚು ಬಹಳ ಪ್ರಿಯವಾಗಿ ಕಂಡವು ಮಾಂತವ್ವನಿಗೆ. ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿ ಇಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳ ಜೀವನ ಬದಲಿಸಿ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಬದುಕಲು ಅವಳ ಮನ

ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಮುಖ ಮೇಲೆತ್ತಿದಳು. ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಶಂಕರಪ್ಪ ಹಚ್ಚಿದ ದೀಪ ಅಚಲವಾಗಿ ಉರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅಡಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಲೆ ಹೊತ್ತಿಸುವವರಲ್ಲಿದ್ದ ಶಂಕರವ್ವನೆಡೆಗೆ ಹೊರಳಿ ಕೂಗಿ ಹೇಳಿದಳು "ಶಂಕ್ರೀ ನಾ ಇಲ್ಲೇ ಗೌಡರ ಮನೀಗೆ ಹೋಗಿ ಬರತೇನು. ಕರ್‍ಯಾಕ ಕಳಿಸ್ಯಾರ. ಅಪ್ಪ ಬಂದರ ಹೇಳು."

ಗೌಡರ ಮನೆಯ ಮೆಟ್ಟಿಲು ಹತ್ತುತ್ತಿದ್ದ ಮಾಂತವ್ವನ ಕಾಲು ನಡುಗಿದವು. ಗಟ್ಟಿಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ದೊಡ್ಡ ಬಾಗಿಲು ದಾಟಿ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತು "ಅವ್ವಾರಾ" ಎಂದಳು. ಗೌಡಶಾನಿ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಹೊರಗೆ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟ ತುಂಬಿದ ತಂಬಿಗೆ ಹೇಳಿತು ಗೌಡಶಾನಿ ಬಯಲಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿರಬಹುದೆಂದು. ಆದರೂ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಧೈರ್ಯ ತಂದುಕೊಂಡು "ಅವಾರ್‍ವ" ಎಂದಳು ಜೋರಾಗಿ. ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲಿನ ಕೋಣೆಯಿಂದ ಗೌಡರು ಕೂಗಿದರು "ಯಾರವರು ? ನಿಂಗಾ ? "

"ನಾನ್ರೀ ಮಾಂತವ್ವ" ಧ್ವನಿ ನಡುಗುತ್ತಿತ್ತು.

"ಒಳಗೆ ಬಾರವ್ವಾ. ಯಾಕೆ? ಗಂಗಮ್ಮ ಬರಲಿಲ್ಲೇನು?"

ಒಳಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತ ಮಾಂತವ್ವನ ಮುಖ ಲಾಟೀನಿನ ಬೆಳಕು ಬಿದ್ದೊಡನೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಕೆಂಪಗಾಯಿತು. ಹಣೆ ಬೆವರುತ್ತಿತ್ತು. ಬೆದರಿ ದಂತಿದ್ದಳು. ಬಾಯಿಗೆ ಮಾತೇ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅವಳು ಎಂದೂ ಗೌಡರ ಮನೆಗೆ ಹೋದವಳಲ್ಲ, ಅವರು ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರು. ಸಂಸಾರಿಕರು. ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಊರಿಗೇ ತಂದೆಯಾಗಿದ್ದವರು. ದುಃಖಿ ಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಆಪ್ತರು. ಈಗ ತಮ್ಮ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗಬೇಕೆಂದು ಕೋರ್ಟಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅಂಥ ದೊಡ್ಡವರಿಗೆ ಆ ನೆರವು ತನಗೆ ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳುವುದು? ತಿಳಿಯದೆ ಮೂಕಳಂತೆ ನಿಂತಳು ಮಾಂತವ್ವ. ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುವದು ತನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ ಮಾತು ಎನ್ನಿಸಿತವಳಿಗೆ.

"ಕೋರ್ಟಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ, ಕೇಸು......"

"ಹೌದ್ರಿ. ಅದಕ್ಕs ನಿಮಗ ಹೇಳಬೇಕೊಂತ ಬಂದೆ. ಮಲ್ಲಣ್ಣ ಹೇಳಿದಾ" ಅರೆಬರೆ ಮಾತುಗಳಿಂದ ತಡವರಿಸಿ ಗಪ್ಪಾದಳು.

“ಏನೂ ಕಾಳಜಿ ಮಾಡಬ್ಯಾಡ. ನಾ ಎಲ್ಲಾ ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಹೇಳಿನಿ. ಹೊಲಾ ಮನೀ ನಿನಗs ಸಿಗೂಹಾಂಗ ಮಾಡತೀನಿ ಅಂದಾರ. ನೀನೂ ನಿಮ್ಮವ್ವ ಕೋರ್ಟಿಗೆ ಬರಬೇಕಾಗತೈತಿ. ನಾನೂ ಬರತೀನಿ. ಸಾಕ್ಷೀನೂ ಹೇಳಸೂಣು. ಎಲ್ಲಾ ನಿನಗs ಸಿಗತೈತಿ” ಮರುಕದ ದನಿಯಲ್ಲಿ ನುಡಿದ. ಗೌಡರು ಧೋತರದಿಂದ ಬೆವರು ಒರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ದಣಿದಿದ್ದ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಚಾಚಿದರು.

ಅವರ ಕನಿಕರದ ಮಾತಿನಿಂದ ಮಾಂತವ್ವನಿಗೆ ತಡೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸಂಯಮದ ಕಟ್ಟು ಒಡೆಯಿತು. ತನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ಭಾವನೆಗಳೆಲ್ಲ ಉಕ್ಕೇರಿ ಬರುವಂತೆ “ನಮ್ಮನ್ನು ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಎಳೀಬ್ಯಾಡ್ರಿ” ಎನ್ನುತ್ತ ದಡದಡ ಓಡಿಹೋಗಿ ಅವರ ಚಾಚಿದ ಕಾಲುಗಳನ್ನಪ್ಪಿ ಅಳತೊಡಗಿದಳು. ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಗೌಡರು ಎದ್ದು ರಟ್ಟೆ ಹಿಡಿದೆತ್ತಿದರು. ಎದೆಗೆ ಒರಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬೆನ್ನು, ತಲೆ ನೇವರಿಸಿದರು. ಆ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಮೈಮರೆತ ಮಾಂತವ್ವ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಳು. ಗೌಡರ ಆಲಿಂಗನದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಣಹೊತ್ತು ಎಚ್ಚರ ತಪ್ಪಿದಳು. ಅವಳ ಬೆನ್ನು, ಕೂದಲಿನ ಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸಿದ ಗೌಡರು ಮೃದುವಾಗಿ ಒಡಿದು ಕೆನ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ತುಟಿಯೊತ್ತಿದರು. ಹಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಏನೋ ಸದ್ದಾಯಿತು. ಮಾಂತವ್ವ ಕೂಡಲೆ ಕೊಸರಿ ಹಿಂದೆ ಸರಿದಳು. ಕಂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗೌಡರು ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಸಿದರು. ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡದೆ ಮಾಂತವ್ವ ಥರಥರ ನಡುಗುತ್ತ ಹೊರಗೆ ಓಡಿದಳು. ಕೈ ತೊಳೆದು ತಂಬಿಗೆ ಇಡುತ್ತಿದ್ದ ಗೌಡಶಾನಿ, “ಇದೊಳ್ಳೆ ಗಂಟುಬಿತ್ತು ಶನಿ” ಎಂದು ಕ್ಯಾಕರಿಸಿ ಥೂ ಎಂದಳು ಅವಳು ಓಡಿದ ದಿಕ್ಕಿನತ್ತ. ಎಮ್ಮೆಗೆ ಮೇವು ಕೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಆಳು ಸಿಂಗ ಕೇಳಿಯೂ ಕೇಳಿಸದಂತೆ ಈಳಿಗೆಯ ನಡುವೆ ಹೊರೆಯಿಟ್ಟು ಕರಕ್ ಎನ್ನಿಸಿದ. ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಗೌಡರು ಅಲ್ಲೇ ತಣ್ಣಗಾಗಿದ್ದರು.

* * *

“ಯಪ್ಪಾs ಮಾಂತವ್ವಾs ಕಣ್ಣು ತಗೀಯಬೇ” ಮುಖ, ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಇಳಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಬೆವರು ಒರೆಸುತ್ತ, ಗಂಗವ್ವ ಹಾಲಿನ ಬಟ್ಟಲು ಮಗಳ ಬಾಯಿ ಹತ್ತಿರ ಹಿಡಿದಳು. “ಇದೀಟು ಹಾಲು ಕುಡೀಯಬೇ ಜರಾ ಇಳದಾಪ್ರ. ಮೈ ಎಲ್ಲಾ ಬೆವತೈತಿ. ಒರಸ್ತೀನಿ ಸರದು ಮಲ್ಕೊ.”

ಒಂದೊಂದೆ ಗುಟುಕು ಹಾಲು ಗುಟುಕರಿಸಿದ ಮಾಂತವ್ವ ಅವ್ವ ಬೆವರು ಒರೆಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅತ್ತಿತ್ತ ಹೊರಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಕಿರುಗಿಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದ ಮಂಚದತ್ತ ಕಣ್ಣು ಅರಳಿಸಿ ನೋಡಿದಳು. ಹದಿನೈದು ಇಪ್ಪತ್ತು ದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ಎಚ್ಚರವಾಗಿ ಕಣ್ಣು ತೆಗೆದ ಮಗಳ ತಲೆಯನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನೇವರಿಸಿ ಸೆರಗು ಸರಿಯಾಗಿ ಹೊಚ್ಚುತ್ತ ಗಂಗವ್ವ ರಮಿಸುವ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಳು.

"ಮಾಂತೂ ಇವತ್ತ ನೀ ಆರಾಮ ಅದೀ. ಶಂಕ್ರವ್ವ ರಾಮಣ್ಣ ಹೊಲಕ್ಕ ಹೋಗ್ಯಾರ. ನಿನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ನಾ ಮನಿ ಹಿಡಕೊಂಡು ಕೂತೇನಿ. ಇವತ್ತ ಒಂದೀಟು ನಾನೂ ಹೊಲಕ್ಕ ಹೋಗಿ ಬರಲ್ಯಾ. ಶಂಕ್ರೀನ್ನ ಲಗೂನ ಕಳಸ್ತೀನಿ ಮನೀಗೆ ನಿನ್ನ ಜೋಡಿ."

"ಕಾಕಾ ಯಾವಾಗ ಬಂದಾನು ?" ಕ್ಷೀಣವಾಗಿತ್ತು ಧ್ವನಿ.

"ಗೌಡರು ಹೊಲಾ ನಮಗs ಬರೂ ಹಾಂಗ ಮಾಡಿದ್ರು. ಆಗs ರಾಮಣ್ಣನ್ನ ಕರೆಸಿಕೊಂಡೆ. ಅವನ್ನ ಕರಕೊಂಡು ಕೋರ್ಟಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹೇಳಿಕಿ ಕೊಟ್ಟು ಬಂದೆ. ಹೊಲಾ ನಮಗs ಸಿಕ್ತು. ಮುಕ್ಕತ್ತಲದಾಗ ಏನ ನೋಡಿ ಹೆದರಿದ್ಯೋ ಏನೋ ನೀನು ಉರಿ ಬಂದು ಮಲಕ್ಕೊಂಡಿ. ಅದಕ್ಕs ಶಂಕ್ರೀನ್ನೂ ಇಲ್ಲೇ ಇಟಕೊಂಡೇನಿ. ಆ ಮನೀ ಬಿಟ್ಟು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರೂ ಮುಂದ ಕಾಕಾನs ನಿನ್ನ ಎತ್ತಿ ತಂದಾ. ನಿನಗ ಅರವು ತಪ್ಪಿತ್ತು. ಜರಾ ಭಾಳ ಇದ್ವು. ಗೌಡರ ಹತ್ತಿರ ಕಾಲು ಹಿಡಕೊಂಡು ಅತ್ತೆ, ನನ್ನ ಮಗಳ ಉಳಿಸಿಕೊಡ್ರೀ ಅಂತ."

"ಹೂಂ."

"ಅವರು ಶಾರದಿಂದ ಡಾಕ್ತರನ್ನ ಕರಕೊಂಡು ಬಂದು ಅಗಸುದ್ದೆ ಕೊಡಿಸಿದ್ರು. ಇಕಾ ಇಲ್ಲೇ ನೋಡು ರಟ್ಟೀ. ಇಂಜೆಕ್ಶನ್ ಕೊಡಿಸಿದ್ರು. ನೀ ಬದಿಕಿ ಉಳದಿ. ನೀ ಎಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕೈ ಬಿಟ್ಟು ಶಿವನ ಪಾದ ಸೇರ್ತಿಯೋ ಅಂತ ಮಾಡಿದ್ದೆ. ನಿನ್ನ ಬಿಟ್ಟರ ನನಗ ಯಾರ ಅದಾರ. ಗೌಡರಿಗೆ ಪುಣ್ಯಬರಲಿ, ನಿನ್ನ ಜೀವಾ ಉಳಿಸಿದರು." ಕಣ್ಣೀರೊರೆಸಿಕೊಂಡು ಗಂಗವ್ವ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತಲೆ ನೇವರಿಸಿ "ಇಕಾ ಇಲ್ಲೇ ಕಾದ ನೀರು ಅದಾವ. ನೀರಡಿಕೆ ಆದರ ಈ ಸಕ್ರಿ ಹಾಕೊಂಡು ಕುಡಿ. ಹಸಿವಿ ಆದರ ಈ ಮೋಸಂಬಿ ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನು. ಗೌಡರು ತರಿಸಿಕೊಟ್ಟಾರ" ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಹೇಳಿ ಮುಂಚೀಬಾಗಿಲು ಮುಂದೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಹೋದಳು.

ಗೋಡೆಯ ಕಡೆಗೆ ಮುಖ ಮಾಡಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಮಾಂತವ್ವ ಇತ್ತ ಹೊರಳಿದಳು. ಕಿರ್ರೆಂದಿತು ಮಂಚ. ತಾನೀಗ ಮಲಗಿದ್ದುದು ತನ್ನ ಗಂಡನೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಡವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಎನ್ನುವುದು ನೆನಪಾಗುತ್ತಲೂ ಅವಳ ತಲೆ ಧಿಮ್ಮೆಂದಿತು, ತಾನು ಯಾವುದನ್ನು ಬೇಡವೆನ್ನುತ್ತಿದ್ದೆನೋ ಅದೆಲ್ಲ ನಡೆದೇ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಿದೆ ತನಗೆ ಅರಿವು ಇಲ್ಲದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ. ತಾನು ಅರಿವು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಾರಣ ಅವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಗೌಡರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದು. ಆದರೆ ಅದರಿಂದ ತನಗೆ ಅರಿವು ತಪ್ಪಿತೋ ಅಥವಾ ಅರಿವು ಹುಟ್ಟಿತೋ ಎನ್ನುವುದೇ ತಿಳಿಯದಾಗಿದೆ. 'ಗೌಡರು' 'ಗೌಡರು' ಎಂದು ತಾಳ ಹಾಕುತ್ತಿದೆ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸು. ಅಲ್ಲಿ ನಡೆದದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನೆನಪಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಅವ್ವ ಹೇಳಿದ್ದೂ ನೆನಪಾಯಿತು. ಗೌಡರು ಹೊಲಾ ಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸಿದ್ರು. ಡಾಕ್ಟರನ್ನ ಕರೆಸಿ ಅಗಸುದ್ದೆ ಕೊಡಿಸಿದ್ರು, ಹಣ್ಣು-ಹಂಪಲಾ ತರಿಸಿಕೊಟ್ರು, ಜೀವ ಉಳಿಸಿದ್ರು ಮತ್ತೆ...ಮತ್ತೆ ಸಗಣಿ, ಹಾಲು. ಕೆಲಸ, ಊಟ ನಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತು ಎಮ್ಮೆಯಂತಾಗಿದ್ದ ತನಗೆ ನೀನೂ ಹೆಣ್ಣು-ಹೆಂಗಸು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಅವರ ಅಪ್ಪುಗೆಯನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡ ಮಾಂತವ್ವ ಎದುರಿಗೆ ಗೌಡರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕೆಂಪಾದಳು.

"ಯಕ್ಕಾs" ಕೂಗುತ್ತ ಒಳಗೆ ಬಂದಳು ಶಂಕ್ರವ್ವ.

*   *   *

ತಂಬಿಗೆ ಹಿಡಿದು ಬಯಲಿಗೆ ಹೊರಟಾಗಲೆಲ್ಲ ಅವಳ ಜೊತೆಗಿರಲು ಇನ್ನು ಶಂಕ್ರಿಯಿಲ್ಲ. ಚಿಗವ್ವನಿಗೆ ಜಡ್ಡೆಂದು ತಿಳಿದು ಅವಳು ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಳು. ಒಬ್ಬಳೇ ಹೊರಟ ಮಾಂತವ್ವ ಅದೇಕೋ ಅಧೀರೆಯಾಗಿದ್ದಳು. ಕಾಲು ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದುವು. ಭಾರವಾದ ಬುಟ್ಟಿಯನ್ನು ತಲೆಯಮೇಲೆ ಹೊತ್ತು ಮೈಲುಗಟ್ಟಲೆ ನಡೆದು ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದವಳು ತಾನೇ ಏನು ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವಂತಿತ್ತು ಅವಳ ಸ್ಥಿತಿ. ಸುತ್ತಲಿನ ಜನ ತನ್ನತ್ತಲೇ ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆ, ನಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ಪಿಸಿ ಪಿಸಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅನ್ನಿಸಿ ಎದೆ ಪುಕ ಪುಕ ಅನ್ನತೊಡಗಿತ್ತು. ಬೇಗ ಬೇಗ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದರೆ ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ತ್ರಾಣವೇ ಇಲ್ಲ. ಕಣ್ಣೀರು ತುಂಬಿ ಕಣ್ಣು ಮಂಜಾಗುತ್ತಿದ್ದವು.

ನೆಲದಲ್ಲಿ ಮೋರೆಯಿಟ್ಟು ಸಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ದೊಡ್ಡ ಮೇವಿನ ಹೊರೆ ಹೊತ್ತ ಗೌಡರ ಆಳು ನಿಂಗ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದ. ಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಅವನಿಗೆ ಡಿಕ್ಕಿ ಹೊಡೆಯುವುದು ತಪ್ಪಿತ್ತು.

"ಅಬಬ್ಬಬ! ಸಣ್ಣ ಗೌಡಶಾನೇರಿಗೆ ಈಗ ಕಣ್ಣs ಕಾಣೂದಿಲ್ಲ" ಎಂದು ನಿಂಗ ಗೊಣಗುಟ್ಟಿ ಮುಂದೆ ಹೋದ. ಮಾಂತವ್ವ ನಿಂತಲ್ಲೇ ಥರಥರ ನಡುಗಿದಳು. ಯಾರಿಗಾದರೂ ಕೇಳಿಸಿತೇನೋ ಎಂದು ಹೆದರಿ ಬೆದರಿದ ಜಿಂಕೆಯಂತೆ ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡುತ್ತ, ತಂಬಿಗೆಯ ನೀರು ಚೆಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದರ ಪರಿವೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮನೆಗೆ ಓಡಿದ್ದಳು. ಎರಡು ದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಲಗಿದ ಮಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅವಳ ಅವಸ್ಥೆಗೆ ಕಾರಣ ತಿಳಿಯದ ಗಂಗವ್ವ ಗೌಡಶಾನಿಯ ಎದುರು ದುಃಖ ತೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು.

ಬಾಣದಂತೆ ಬಂದಿತ್ತು ಗೌಡಶಾನಿಯ ಬಿರುಸುಮಾತು. "ನಿನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ ಪರೆ ಕಾಡತಿರಬೇಕ ನೋಡ. ಉಂಡು ತಿಂದ ರಂಡಿ ಗಂಡ ಬೇಕು ಅಂತ ಅತ್ತಾಳಂತ. ಹಾಂಗ ಆಕೀಗೂ ಬೇಕಾಗಿರಬೇಕು" ಮೋರೆ ಒಣಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಗಂಗವ್ವ ಮಗಳ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಚಿಟಿಕೆ ಮುರಿದು.

"ನನ್ನ ಮಗಳು ಇಷ್ಟ ವರ್ಸ ಗರತಿ ಗಂಗವ್ವ ಆಗಿ ನಡೆದಾಳ. ಆಕೀನ್ನ ಆಡಿಕೊಂಡವರ ಬಾಯಾಗ ಹುಳಾ ಬೀಳಲಿ" ಎಂದು ಶಪಿಸಿದ್ದಳು.

ಮಾಂತವ್ವ ನಿದ್ರೆ ಬಾರದೆ ಎಂಟು ದಿನ ಅತ್ತಿತ್ತ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಹೊರಳಾಡಿದ್ದಳು. ತಾನು ಮಲಗಿದ್ದ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಗಂಡ ಯಮುನಿಯೊಡನೆ ನಡೆಸಿದ್ದ ಸರಸವನ್ನು ಊಹಿಸಿ, ನೆನೆಸಿ, ನಾಚಿ, ಬೆವೆತಿದ್ದಳು. ಯಮುನಿಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತಾನಿದ್ದರೆ ಈಗ ಇಷ್ಟೊಂದು ಕುದಿಯುವ ಅಗತ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ ತನಗೆ. ವಿಧವೆಯಾದರೂ ಬದುಕಿನ ಸುಖ ಕಂಡು ಉಂಡವಳಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಒಂದೆರಡು ಮಕ್ಕಳೂ ತನಗೆ ಇರಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಅವುಗಳನ್ನೇ ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದ ನಿದ್ರಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ಅದಾವುದೂ ನಡೆಯ ಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಆ ಸತ್ತ ಗಂಡನೇ ಕಾರಣ. ಆ ಗಂಡ ತನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸೂಳೆಯ ಜತೆ ಸಂಸಾರ ನಡೆಸಿದರೂ ಯಾರೂ ಏನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ, ಆಗಾಗ ನಾಲ್ಕು ಸಮಾನುಭೂತಿಯ ಮಾತು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ. ಅಂಥ ಗಂಡ ತನ್ನನ್ನು ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕೈ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದ. ಹಲ್ಲು ಕಡಿದಳು ಮಾಂತವ್ವ.

ಅಂಥ ತಮ್ಮನಿಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಇಲ್ಲದ, ಹಸುಗೂಸಾಗಿದ್ದ, ತನ್ನನ್ನು ಗಂಟು ಹಾಕಿದಳು ಈ ಅವ್ವ. ಈ ಹಡೆದವ್ವನೂ ತನ್ನ ವೈರಿಯೇ. ಹೊಲ–ಮನೆಯ ಕಾಳಜಿಯೇ ಬಹಳವಾಗಿದೆ ಅವಳಿಗೆ. ಹರೆಯದ ಮಗಳು ಗಂಡನ ಸುಖ ಕಾಣದೇ ಹೇಗೆ ದಿನ ಕಳೆಯಬೇಕೆನ್ನುವ ಚಿಂತೆಯೇ ಅವಳಿಗಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಅವ್ವ ಇದ್ದರೂ ಅಷ್ಟೇ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೂ ಸಂತೋಷ. ಅವ್ವನನ್ನು, ಸತ್ತ ಗಂಡನನ್ನು ಒಯ್ದು ಉರಿಯುವ ಒಲೆಗೆ ಹಾಕಬೇಕು. ತಾನೀಗ ಬೇಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅವರೂ ಬೇಯಬೇಕು. ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸಿನ ಕಹಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತು. ಸಿಟ್ಟಿನಲ್ಲೇ ಗಂಡನಿಗೆ ಹಿಡಿ ಶಾಪ ಹಾಕಿದಳು. ಸಿಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾದಂತೆ ಮೈಯ ಕಾವೂ ಏರುತ್ತಿತ್ತು.

ಹಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಎಮ್ಮೆ ಕರ್ಕಶವಾಗಿ ಕೂಗಿದಾಗ ಎಚ್ಚೆತ್ತ ಗಂಗಮ್ಮ, “ಇದರ ಧಾಡಿ ಬರಲಿ, ಎಮ್ಮಿ ಬೆದಿಗೆ ಬಂತೋ ಏನೋ. ನಾಳೆ ಕರಿಬಸಪ್ಪನ ಮನೀಗೆ ಒಯ್ಯಬೇಕು” ಒಟಗುಟ್ಟಿದಳು.

ಮರುದಿನ ಕರಿಬಸಪ್ಪನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗದೆ ಗಂಗಮ್ಮ ಗೌಡರ ಮನೆಗೆ ಓಡಿದ್ದಳು. ಜ್ವರದಿಂದ ತಪ್ತಳಾಗಿದ್ದ ಮಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಕಂಗೆಟ್ಟು.

ಕಟ್ಟೆಯೇರಿ ಮಂಚದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ ಗೌಡರನ್ನು ಆರ್ತಳಾಗಿ ನೋಡಿದಳು ಮಾಂತವ್ವ. ಕಣ್ಣ ಕೊನೆಯಿಂದ ನೀರು ಹರಿಯಿತು. ನಿಂತು ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೇ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ಧೋತರ ಚುಂಗಿನಿಂದ ಕಣ್ಣೀರ ಒರೆಸಿದ ಗೌಡರ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ತನ್ನ ಕೆನ್ನೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಾಂತವ್ವ ಉಸುರಿದಳು.

“ನೀವs ನನ್ನ ಪಾಲಿನ ದೇವ್ರು.”

ಹೊಸ ಹಾಲೆ

ಕಿರ್ರೆಂದು ಬಾಗಿಲು ಕಿರುಗುಟ್ಟಿದಾಗ ಶಂಕರಪ್ಪ ಎಚ್ಚರವಾದ. ಬಸವಣ್ಣೆವ್ವ ಎದ್ದು ಹೊರಗೆ ಹೊರಟದ್ದು ತಿಳಿದ. ಬೆಳಕಿಂಡಿಯಿಂದ ಹರಿದು ಬರುವಷ್ಟು ಬೆಳಕು ಇನ್ನೂ ಮೂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೊತ್ತುಕೊಂಡ ಕಂಬಳಿ ಕಿತ್ತೆಸೆದು ಹೊರಸಿನ ಮೇಲೆಯೇ ಎದ್ದು ಕುಳಿತ.

"ಬಸ್ಸೀs"

"ಆಂ," ಕಣ್ಣು ಹೊಸಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೊರಳಿದಳಾಕೆ.

"ನಾ ಇವತ್ತ ಶಾರಕ ಹೋಗಬೇಕಾಗೇತಿ, ಕಚೇರ್‍ಯಾಗ ಕೆಲಸ ಐತಿ. ಲಗೂನ ನೀರಿಗೆ ಉರಿಹಾಕು. ಜಳಕಾ, ಪೂಜಿ, ನ್ಯಾರಿ ಮುಗಿಸ್ಕೊಂಡs ಹೋಕ್ಕೇನಿ."

"ಹೂಂ," ಎಂದು ಹೊರಬಿದ್ದವಳು ಮುಖಕ್ಕೆ ನೀರು ಹನಿಸಿಕೊಂಡು ಚರಿಗೆ ತುಂಬಿ ತಂದು ಹೊರಗಿನ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಬಾಗಿಲಿಗೆ ನೀರು ಹಾಕ ಹತ್ತಿದಳು. ಶಂಕರಪ್ಪ ಎದ್ದು ಚರಿಗೆ ಹಿಡಿದು, ಕಟ್ಟೆ ಇಳಿದು ಕಾಲನ್ನು ಮೆಟ್ಟುತ್ತ ಪಡಸಾಲೆಯತ್ತ ನೋಡಿದ. ಅವ್ವನ ಒಂದು ಮಗ್ಗಲು ಗಂಡು ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು, ಇನ್ನೊಂದು ಮಗ್ಗಲು ಹೆಣ್ಣು ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ಮಲಗಿದ್ದರು. ತನ್ನವೂ ತಮ್ಮನವೂ ಕೂಡಿ ಎಂಟು ಹುಡುಗರು. ಏಳು ಇಲ್ಲಿ ಅಜ್ಜಿಯ ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲಿವೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಕೂಸು ತನ್ನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ. ಬೆಳತನಕ ಕೆಮ್ಮುತ್ತ ಎಚ್ಚರವಾಗಿದ್ದ ಅವ್ವನಿಗೆ ಈಗ ತಾನೇ ನಿದ್ದೆ ಹತ್ತಿರಬೇಕೆಂದುಕೊಂಡ. ಉಹುಂ, ಎಚ್ಚರವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದಳು ಕೆಂಚವ್ವ. ಹಿರಿಯ ಸೊಸೆ ಎದ್ದಿದ್ದು ಗೊತ್ತಾದೊಡನೆ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲಿನ ಎಡಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಸಣ್ಣ ಸೊಸೆಯನ್ನೂ ಕೂಗಿದಳು. ಕೌದಿಯ ಮುಸುಕಿನಲ್ಲಿಂದಲೇ, "ನಾಗವ್ವಾs ಏಳವ್ವಾ. ಗಡಾನ ಎದ್ದು ನೀರಿಗೆ ಉರಿ ಹಾಕು, ಮಾವ ಎದ್ದು ಹಿತ್ತಲಕ ಹೋಗ್ಯಾನ." ಅಜ್ಜಿಯ ದನಿಗೊ, ದ್ವಾಮಿ ಕಡಿದದ್ದಕ್ಕೊ ಎಚ್ಚತ್ತ ಮೊಮ್ಮಗ ಮಿಸುಕಾಡಿದಾಗ ಎಳೆದು ತನ್ನ ಕೌದಿ ಹೊಚ್ಚಿ ಚುಕ್ಕು ಬಡಿದಳು.

ಕೆಂಚವ್ವ ಹಿತ್ತಿಲು ಎಂದಿದ್ದರೂ ಹಳ್ಳದ ದಂಡೆ ದೂರವೇ ಇತ್ತು. ಸಗಣಿ ಬುಟ್ಟಿ ತಲೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಎದುರಿಗೆ ಬಂದ ಭರಮುನನ್ನು ಶಂಕರಪ್ಪ ಕೇಳಿದ: "ಗೌಡರು ಬಂದರೇನೋ ಭರಮಾ?"

"ಇಲ್ರೀ ಯಪ್ಪಾ, ಇನ್ನೂ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಈ ಸರೆ ಬರೂವಾಗ ಕಾರಗಾಡಿ ತೊಗೊಂಡ್ಡs ಬರತಾರಂತ್ರೀ. ಅದಕ್ಕs ಇನ್ನೂ ಎಡ್ಡ ದಿನಾ ತಡಾ ಆಗ್ತೈತಿ ಅಂತ ಪತ್ರಾ ಬರದಾರಂತ್ರೀ—ಅವ್ವನೋರ ಅಂತಿದ್ರು" ಜೀತದ ಆಳು ಭರಮನಿಗೆ ತನ್ನದೇ ಕಾರು ಬರುತ್ತಿದೆಯೇನೋ ಎನ್ನುವಷ್ಟು ಸಂತೋಷ.

ಊರಲ್ಲಿ ಮೂರ್‍ನಾಲ್ಕು ಸೈಕಲ್ಲುಗಳೇನೋ ಇದ್ದವು. ಆದರೆ ಕಾರು ಇಡುವ ತಾಖತ್ ಉಳ್ಳವರು ಚಂದಪ್ಪಗೌಡರೊಬ್ಬರೇ. ಇನ್ನೂರು ಎಕರೆ ಜಮೀನು, ಎಂಟೆತ್ತಿನ ಕಮತ, ಹಾಲುಹೈನಿನ ಹೊಳೆ, ಕಾಳು-ಕಡಿ ಕಣಜದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿದ್ದವು. ಹಣವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಓಡಾಡಹತ್ತಿದಂತೆ ಖರ್ಚು ಮಾಡುವ ದಾರಿಯನ್ನೂ ಕಂಡುಹಿಡಿದಿದ್ದರು ಗೌಡರು. ಊರಿಗೆ ಯಾವ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರು ಬಂದರೂ ಗೌಡರ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಊಟ-ವಸತಿ. ದೊಡ್ಡವರ ಸ್ನೇಹ ಬೆಳೆದಂತೆ ನಡೆ-ನುಡಿ ಬದಲಾಗಿ ನಾಗರಿಕರಾಗಹತ್ತಿದ್ದರು. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೈಸ್ಕೂಲಿಗೇ ಬಿಡಿಸದೆ ಕಾಲೇಜು ಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿಸಿದರು. ಮನೆಗೆ ರೇಡಿಯೋ ಬಂದಿತು. ದೊಡ್ಡವರ ಬೀಗತನ ಮಾಡಿದರು. ವಕೀಲರ ಮಗಳು, ಕಲಿತ ಕನ್ಯೆ, ಸೊಸೆಯಾಗಿ ಬಂದಳು. ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಾಗಲಿ, ಜಿಲ್ಲಾ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಾಗಲಿ ಯಾರಿಗೆ ಏನು ಕೆಲಸವಾಗಬೇಕಾದರೂ ಗೌಡರ ವಶೀಲಿ ಬೇಕೇ ಬೇಕು. ಎಲ್ಲರೊಡನೆ ಓಡ್ಯಾಡಿ, ಮುತುವರ್ಜಿ ವಹಿಸಿ ಅವರ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಹಳ್ಳಿಗರ ಮುಖಂಡರಾಗಿ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು ಚಂದಪ್ಪಗೌಡರು.

"ಆದs ಚಂದಪ್ಪಗೌಡರs ಈಗ ಮಂತ್ರಿಮಗಳ ಮದುವೀಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋದವರು ಕಾರು ತರಾಕ ನಿಂತಾರ ಮತ್ತ ಅವರ ಜೋಡಿ ಓಡ್ಯಾಡಿ ನಾನೂ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟು ಕಚೇರಿ, ಕಾಯ್ದೆ, ಕಾನೂನು ಎಲ್ಲಾ ತಿಳಕೊಂಡೇನಿ. ತನ್ನ ಹೊಲಾ, ತ್ವಾಟ, ಆಣೆಕಟ್ಟು ಕಟ್ಟೂ ಕೆಲಸದಾಗ ನೀರಾಗ ಮುಳುಗಿ ಹೊಗ್ತಾವಂತ ಕೇಳಿ ಒಕ್ಕಲತನಾ ಮಾಡಿಕೊಂಡs ಜೀವನಾ ಸಾಗುಸೂ ನಾನು, ಎದೀನs ಒಡಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಎರಡ ದಿನಾ ಜರಗಿ ತೊಗೊಂಡೂ ಹತ್ತಿತ್ತು. ಹಾಂಗ ನೋಡಿದರ ಗೌಡರ ತರುವಾಯ ನಾನs ದೊಡ್ಡ ಕುಳಾ. ಆದರ ಜಮೀನs ಹೋದ ಮ್ಯಾಲೆ ಏನ ಮಾಡೂದು, ಆಕಾಶಾನ ತಲೀ ಮ್ಯಾಲೆ ಕಡಕೊಂಡು ಬಿದ್ಹಾಂಗ ಆಗಿತ್ತು. ಅವ್ವ ಅಂತೂ ಈ ಸುದ್ದೀ ಕೇಳಿ ಎರಡ ದಿನಾ ನೀರ ಸುದಾ ಮುಟ್ಟಲಿಲ್ಲಾ. ಮೊದಲs ವಯಸ್ಸಾ

ದಾಕಿ, ಎಲ್ಲಿ ಗೊಟಕ್ ಅಂತಾಳೋ ಅಂತ ಮಾಡಿದ್ವಿ. ಮೈಯಾಗ ಎಲುಬು ತೊಗಲು ಎರಡs ಉಳದಾವ. ಅಪ್ಪ ಸತ್ತಾಗಿಂದ ಖಮ್ಮಗ ಉಂಡಾಕೆಲ್ಲಾ ತಿಂದಾಕೆಲ್ಲಾ. ಹೊಸ ಸೀರಿ ತಂದು ಕೊಟ್ಟು, "ಮೈ ತುಂಬ ಉಟಕೊಂಡು ಬೆಚ್ಚಗ ಕುಂಡ್ರು" ಅಂದರ, "ನನಗ್ಯಾಕ ಬೇಕು ಅದೆಲ್ಲಾ" ಅಂತ ಸೊಸ್ತೆರು ಉಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟ ಹಳೇಕೋರಿ ಉಟಕೊಂಡು ಮುದ್ದ್ಯಾಗಿ ಕುಂಡರತಾಳ. ಆ ಮಾತು, ನಗೀ ಎಲ್ಲಾ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳ ಜೋಡೀನ. "ಚಿಲಿ ಪಿಲಿ ಅನ್ನೂ ಹಕ್ಕೀ ಹಾಂಗ ಇವಿಷ್ಟು ಅದಾವಂತ ನಾ ಜೀವ ಹಿಡಿದೇನಿ" ಅಂತಾಳ. ಎಲ್ಲಾ ಹಿರೇತನಾ ಬಸವಣ್ಣಿಗೆ ಬಂದೈತಿ. ಹಿರೇತನಾ ಅನ್ನಾಕ ಏನ ಸುಕಾ ಅದ ಆಕೀಗರೆ. ಮುಂಜಾನಿಂದ ಸಂಜೀತನಾ ಕತ್ತಿ ದುಡದಂಗ ದುಡಿಯೂದs. ಒಕ್ಕಲತನದ ಮನೀ, ದನಾ-ಕರಾ ಅಂದವ್ಯಾಲೆ ಕೆಲಸ ಇದ್ದs ಇರತಾವ. ಹಾಂಗೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿದರ ನಾಗವ್ವನೂ ಒಳ್ಳೇ ಹುಡುಗಿ, ಬಾಳೇವಂತಿ. ಭೋಲೋತ್ನಾಂಗ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಹೋಗತಾಳ. ಮೊದಮೊದಲ ಏನೇನೋ ಕಿತಿಬಿ ಮಾಡತಿದ್ದಳಂತ. ಆದರ ಗಂಗಪ್ಪ ಬಿಟ್ಟಾನ? ಬಾರ ಕೋಲ ತೊಗೊಂಡು ಒಮ್ಮೆ ಝಾಡಿಸಿಬಿಟ್ನಂತ. "ಇದೆಲ್ಲಾ ನಮ್ಮ ಮನ್ಯಾಗ ನಡಿಯೂದಿಲ್ಲಾ. ಅತ್ತಿಗಿ, ಅವ್ವ ಹೇಳಿದಾಂಗ ಕೇಳಿಕೊಂಡ ಬಿದ್ದಿರ ಬೇಕು. ಅಣ್ಣ ನನಗ ಅಪ್ಪನ ಸಮಾನ. ನಾವು ಬ್ಯಾರೇ ಆಗಾಕ ಸಾಧ್ಯ ಇಲ್ಲಾ. ನೀ ಬಂದು ಈ ಮನೀ ಒಡೀಬ್ಯಾಡಾ" ಅಂತ ಹೇಳಿದ್ನಂತ. ಹೌದು. "ಅಣ್ಣಾ. ತಮ್ಮಾ ರಾಮಾ-ಲಕ್ಷ್ಮಣಾ ಇದ್ದಾಂಗ ಅದೀರಿ" ಅಂತಿರತಾಳ ಅವ್ವ. ಗಂಗಪ್ಪ ನನಗ ಅಷ್ಟ ಸಹಾಯ ಆಕ್ಕಾನಂತ ನಾಲ್ಕೆತ್ತಿನ ಕಮತಾ ಇಟಕೊಂಡು ಹೊಲಾ, ಪ್ಯಾರಲತ್ವಾಟ, ಲೀಬೀ ತ್ವಾಟಾ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಾಕ ಆಕ್ಕೈತಿ. ಇಲ್ಲಾಂದರ ಬರೇ ಆಳಿನ ಮ್ಯಾಲ ಅಂದರ ಸಾಧ್ಯಾನs ಇಲ್ಲಾ, ಅದೂ ಈಗಿನ ಕಾಲದಾಗಿನ ಆಳಿನ ಕೆಲಸಾ ಅಂದರ ಕಚ್ಚಿಗೋದು ಕೈ, ಮುಚ್ಚಿಗೊಂದು ಕೈ. ನಂಬಿಗೀಯಿಂದ ದುಡಿಯೂವವರs ಇಲ್ಲಾ. ನಮ್ಮಪ್ಪನಕಾಲಕ್ಕ ಇದ್ನಲ್ಲ ಜೀತದಾಳು ದ್ಯಾಮಪ್ಪ ಮಾದರವ, ಆದರೂ ಏನ ನಿಷ್ಠಾ, ಏನ ದುಡತಾ. ಗಾಣದ ಎತ್ತು ದುಡ ದಾಂಗ ದುಡೀತಿದ್ದಾ. ಅಷ್ಟಾದರೂ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಾಗ ಅಪ್ಪ ಬಾರಕೋಲ ಬೀಸದ ಇರತಿದ್ದಿಲ್ಲಾ. ಅವನ ಮಗಾ ಸಾಲೀ ಕಲೀತಿನಿ, ದುಡಿಯಾಕ ಒಲ್ಲೆ ಅಂತಿದ್ದಾ. ಈಗಿನ ದಿನಮಾನಾನ ತಿರವು-ಮರುವು ಆಗಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ಯಾವು.

ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಂಡು, ಚರಿಗೆ ತಿಕ್ಕಿದ ಶಂಕರಪ್ಪ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ ನಗುತ್ತ ಹಾದೀ ಹಿಡಿದ. 'ನನ್ನದೊಂದು ಹುಚ್ಚು ತಲೀನ. ಹೊಲಾ, ತ್ವಾಟಾ ನೀರೊಳಗ ಮುಳುಗಿ ಹೊಂಟಾವ; ಈಗ ಆಳಿನ ಕಾಳಜೀ ಮಾಡತೇನಿ. ನಮ್ಮದs ನಮಗ ನೆಲೀ ಇಲ್ಲದಾಗ ಉಳಿದದ್ದು ತೊಗೊಂಡ ಮಾಡೂದೇನದ. ಗೌಡರ ಜೋಡಿ ನಾಲ್ಕೈದಸಾರೆ ಶಹರಕ ಹೋಗಿ, ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ನೀರೊಳಗ ಮುಳುಗೂ ಭೂಮಿಗೆ ಹೆಚ್ಚೆಚ್ಚು ರೊಕ್ಕಾ ಕೊಡೂ ಹಾಂಗ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಅವರ ಕೈ ಬೆಚ್ಚಗ ಮಾಡಿ ಬಂದೇನಿ. ಅವರ ಕೈ ಬೆಚ್ಚಗ ಮಾಡಾಕನs ನಾಗವ್ವನ ಪಾಟ್ಲೀ, ಬಸವಣ್ಣಿ ಪದಕದ ಸರಾ ಮಾರಿ ಬಂದಿವಲ್ಲಾ. ಗೌಡರು ಎಲ್ಲಾ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳತಾರ- "ನಿನಗ ಸರಕಾರದವರು ಐವತ್ತು ಅರವತ್ತು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಕೊಡತಾರ—ಮತ್ತು ಬ್ಯಾರೆ ಪಡಭೂಮಿ ಜಾಗ ಕೊಡತಾರ. ಅದs ರೊಕ್ಕದಾಗ ಬ್ಯಾರೆ ಜಮೀನು ಕೊಂಡಕೊಂಡರಾತು. ಅಷ್ಟ್ಯಾಕ ಕಾಳಜೀ ಮಾಡತೀ? ಹೀಂಗ ನಿನ್ನೊ ಒಬ್ಬನವ ಏನು ಹೊಲಾ ಮುಳುಗೂದಿಲ್ಲಾ. ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟೋ ಮಂದೀವೂ ಹೋಗತಾವ. ನೀವು ಅಷ್ಟು ಮಂದಿ ಸ್ವಾರ್ಥ ಬಿಡಬೇಕು. ಡ್ಯಾಮು ಕಟ್ಟೂದರಿಂದ ಭಾಳ ಮಂದಿಗೆ ನೀರಾವರಿ ಸಿಗತೈತಿ. ಹೆಚ್ಚು ಬೆಳಿ ಬರತೈತಿ. ನಮ್ಮ ದೇಶಕ್ಕ ನಾವು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಬೇಕು" ಅಂತ ಹೇಳತಿರತಾರ. ಆದರ ಹುಟ್ಟಿದ ಊರು, ಮನೀ-ಮನೀ ಮುಳುಗದಿದ್ದರೂ ಹೊಲಾ ನಾವು ಎಲ್ಲಿ ಕೊಳ್ಳತೇವಿ ಅಲ್ಲೇ ಹೋಗಿ ಇರಾಕ ಬೇಕಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕs ಮನೀನೂ ಬಿಡಬೇಕು, ಇಷ್ಟ ದಿನಾ ಅನ್ನಾ ಕೊಟ್ಟ ಭೂಮಿ ತಾಯಿನ್ನೂ ಬಿಡಬೇಕು. ಸಣ್ಣಾಂದಿರತ ತಿಂದ ಪ್ಯಾರಲಹಣ್ಣು, ಲಿಂಬೀಕಾಯಿ ನೆನೆಸಿಕೊಂಡರ ಇನ್ನೂ ಬಾಯಾಗ ನೀರ ಬರತಾವ. ಎಲ್ಲಾ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿ ಮುಂದs ನೀರ ಪಾಲಾಗತೈತಿ ಅಂತ ಹೊಟ್ಟ್ಯಾಗ ಸಂಕಟ ಆಗತೈತಿ. ಆದರ ಏನ ಮಾಡೂದು? ಅದಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ರೊಕ್ಕಾ ತೊಗೊಂಡು ಲಗೂನ ಛೊಲೋ ಭೂಮಿ ಕೊಳ್ಳೂದು. ಈಗs ಅಂದರೂ ಇನ್ನೂ ಎರಡ ವರ್ಷ ಬೆಳಿ ತೊಗಳ್ಳಾಕ ಬರತೈತಿ. ಅಷ್ಟರಾಗ ಬ್ಯಾರೆ ಠಿಕಾಣೆ ಹುಡುಕೂದು. ಗಂಗಪ್ಪಗ ಎಲ್ಲಾ ತಿಳಸೇನಿ. ಅಂವಾ ನೀ ಹ್ಯಾಂಗ ಹೇಳತಿ ಹಾಂಗ ಮಾಡೂಣು ಅಂತಾನ. ಆದರ ಅವ್ವಗ ಏನೇನೂ ತಿಳಿಯೂದಿಲ್ಲಾ. ಎಷ್ಟ ಹೇಳಿದರೂ "ದೇವರು ಲಗೂನ ಸನ್ನ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಲಿ, ಇಲ್ಲೇ ಸಾಯತೇನಿ, ಹೊಲದಾಗ

ಹಿರ್‍ಯಾನ ಹಂತ್ಯಾಕಿ ಹುಗೀರಿ ನನ್ನೂ" ಅಂತ ಅಳತಾಳ. ಆಕೀ ಅತ್ತಾಗೆಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಕೈಕಾಲs ಹೋಕ್ಕಾವು. ಅದರಾಗ ನಿನ್ನೆ ಮೂಲಿಮನಿ ಬಸಲಿಂಗ್ಯಾ ಬಂದಿದ್ನಲ್ಲಾ ಚಂಜೀಮುಂದ, ಅವನs ಹೇಳಿದಾ 'ನಮಗ ರೊಕ್ಕಾ ಕೊಡೂ ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ವರ್ಗ ಆಗ್ಯೈತಿ; ಅವರ ಬದಲೀ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಬಂದಾರ' ಅಂತ. ಆವಾಗಿನಿಂದ ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟಿ ಕಡ್ಯಾಕs ಹತ್ತೈತಿ. ಮೊದಲಿನ ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಕೈ ಬೆಚ್ಚಗಮಾಡಿ ಎಲ್ಲಾ ಬರೋಬ್ಬರಿ ಮಾಡಿ ಬಂದಿದ್ವೀ—ನಾನೂ ಗೌಡರೂ. ಈಗಿನವರು ಏನ ಮಾಡತಾರೋ. ಕಾಗದ್ದಾಗಂತೂ ಎಲ್ಲಾ ಅವರ ಕೈಯಾಗ ಇರತೈತಂತ. "ಅವರು ಹೂಂ ಅಂತ ಸಹೀ ಮಾಡಿದರ ಸಾಕು, ರೊಕ್ಕಾ ಬಂದಾಂಗಂತs ತಿಳಕೋ" ಅಂದಿದ್ರು ಗೌಡರು. ಆದರ ಇದೊಂದು ಹೊಸಾ ತೊಡಕ ಗಂಟು ಬಿತ್ತಲ್ಲಾ. ಗೌಡರು ಬರೋದು ಇನ್ನೂ ತಡಾನೋ ಏನೋ; ಎಷ್ಟು ದಿನಾ ಅಂತ ದಾರೀ ನೋಡೂದು. ಸಾಹೇಬರ ಗುರ್ತು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರ ಏನಾತು; ಹೋಗಿ ನೋಡಿ ಬಂದರಾತು.' ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೇ ತಾನೇ ಗೊಣಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೊರಟಿದ್ದ ಶಂಕರಪ್ಪನನ್ನು, "ಯಪ್ಪಾs ಎತ್ಲಾಗ ಹೊಂಟೀ?" ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಗೌರಿ ಕೂಗಿ ಎಚ್ಚರಿಸಿದಳು. ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತ ತನ್ನ ಮನೆ ದಾಟಿಯೇ ಹೋಗಿದ್ದ ಶಂಕರಪ್ಪ ತಿರುಗಿ ಬಂದ.

ಅವನ ಕೈಗೆ ನೀರು ಹನಿಸುತ್ತ, "ಯಪ್ಪಾs, ಶಾರಕ ಹೋಕ್ಕಿಯಂತ. ನನಗೆ ಕೆಂಪು ರಿಬ್ಬನ್ನು ತೊಗೊಂಡ ಬಾರಪ್ಪಾ," ಅಂಗಲಾಚಿದಳು ಗೌರೀ. ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತು ಐದು ಜನ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಕೂಡಿ ರಿಬ್ಬನ್ನಿನ ಬಂಡಲ್ಲೇ ಬೇಕಾಗುವದೆನ್ನುವುದು. ಆದರೂ ಅಷ್ಟು ಆಸೆಯಿಂದ ಬೇಡುವಾಗ ಇಲ್ಲ ವೆನ್ನುವದು ಹೇಗೆ? "ಹೂಂ" ಎಂದ.

ಬಚ್ಚಲು ಮನೆಗೆ ಹೊರಟ ಶಂಕರಪ್ಪನಿಗೆ ರೊಟ್ಟಿಯ ಸಪ್ಪಳ ಕೇಳುತ್ತಿತ್ತು. ಗಂಗಣ್ಣ ಆಗಲೇ ಎದ್ದು ಜಳಕ ಮಾಡಿ ನ್ಯಾರಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಹಿರಿಯ ಮಗಳು ಓಡಾಡಿ ತಾಮ್ರದ ತಂಬಿಗೆ, ಮಜ್ಜನಸಾಲಿ ತಿಕ್ಕಿ ತಂದು ಶಿವಪೂಜೆಗೆ ಅಣಿ ಮಾಡಿದಳು. ತುಂಬಿದ ಕೊಡ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಬಿಂದಿಗೆ ಹಿಡಿದು ಹಿತ್ತಿಲಿನ ಬಾವಿಗೆ ಹೋದಳು. ಅವಳ ಹಿಂದಿನಿಂದ ತಮ್ಮನ ಮಗ ಹಗ್ಗ ಹಿಡಿದು ಹೊರಟ. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮಗಳು ಹೂವು ಬಿಡಿಸಿ ತಂದಳು. ಶಂಕರಪ್ಪ ಶಿವಪೂಜೆ ಮುಗಿಸಿ ಪಡಸಾಲೆಯ ಬಾಗಿಲ ಮೇಲಿನ ಗಣಪತಿಯ ಪೂಜೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವನ ಸಣ್ಣ

ಮಗು ಐದು ತಿಂಗಳ ಕೂಸು ಅಜ್ಜಿಯ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಅಳುತ್ತಿತ್ತು. ಸುಮ್ಮನಿರಿಸಿ ಸಾಕಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಕೆಂಚವ್ವ ಕೂಗಿದಳು ; "ಬಸವಣ್ಣೀ ಬಾರಬೇ, ಒಂದಿಷ್ಟ ಮಲೀಸೀಪಿಸಿ ಹೋಗು."

ಅತ್ತೆಯ ಕೂಗು ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದರೂ ಸುಮ್ಮನೆ ರೊಟ್ಟಿ ಬಡಿಯುತ್ತಿದ್ದ ನೆಗೆಣ್ಣಿಯನ್ನು ನಾಗವ್ವ ಎಬ್ಬಿಸಿದಳು.

"ಯೆಕ್ಕಾ ನಾ ರೊಟ್ಟಿ ಮಾಡತೀನಿ ಏಳು. ನೀ ಮಲೀ ಕುಡಿಸಿ ಬಂದು ಮಾವಗ ಊಟಕ್ಕ ಕೊಡು."

ಆಳು ಬಂದು ಹಕ್ಕೆ ಉಡುಗಿ, ಸಗಣಿ ತಿಪ್ಪಿಗೆ ಹಾಕಿ, ದನದ ಉಚ್ಚೀ ತುಂಬಿ ಗುಂಡಿಗೆ ಹಾಕಿ, "ಯವ್ವಾ ಆತ್ರೀ" ಎಂದಾಗ ಕೆಂಚವ್ವ ತಾನೇ ಎದ್ದು ನಾಲ್ಕು ರೊಟ್ಟಿ, ಹಿಂಡಿ ಇಟ್ಟು ತಂದು ಅವರಿಗೆ ನ್ಯಾರೀ ಕೊಟ್ಟಳು. ಮಣೆ, ಅಡ್ಡಣಿಗೆ ಇಟ್ಟು, ಗಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಬಿಸಿ ರೊಟ್ಟಿಯ ಮೇಲೆ ಉಸುಳಿ, ಕರಿಹಿಂಡಿ, ಖಾರದ ಚಟ್ನಿ, ಬೆಣ್ಣೆ ಇಟ್ಟು ಶಂಕರಪ್ಪನಿಗೂ ಕೊಟ್ಟಳು. ಬಸವಣ್ಣಿ ಬಂದು ಚಹ ಸೋಸಿ ಗಂಡನಿಗೂ ಮೈದುನನಿಗೂ ಹಾಕಿಟ್ಟಳು. ಗೌಡರೊಡನೆ ಓಡಾಟ ಜಾಸ್ತಿ ಆದಾಗಿನಿಂದ ಶಂಕರಪ್ಪ ತಮ್ಮ ಮನೆಗೂ ಸಕ್ಕರೆ, ಚಹಾಪುಡಿ ತರುತ್ತಿದ್ದ. ಆದರೆ ನಾಜೋಕಿನವರಂತ ಇವರ ಕಪ್ಪು ಬಸಿಯಲ್ಲಿ ಚಹ ಕುಡಿಯದೆ, ಊಟ ಮಾಡಿದ ಗಂಗಾಳ ತೊಳೆದು, ನೀರು ಕುಡಿದು ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಚಹ ಕುಡಿಯುವವರು. ಅಣ್ಣ ಊರಿಗೆ ಹೋಗು ವವನಿದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿದ ಗಂಗಣ್ಣ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ ತಡಮಾಡುತ್ತ ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಆಳು ಆಗಲೇ ಎತ್ತು ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದ.

ಕೋಟು, ರುಮಾಲು ಧರಿಸಿದ ಶಂಕರಪ್ಪ, ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಾಡಲೆಂದೇ ತಂದಿದ್ದ ನಾಜೂಕಿನ ಚಪ್ಪಲು ಮೆಟ್ಟಿ ತಮ್ಮನಿಗೆ ಹೇಳಿದ : "ನಾ ಒಂದಿಷ್ಟ ಕಚೇರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಭೆಟ್ಟಿ ಆಗಿ ಬರತೇನಿ, ಕೆಲಸ ಮುಗಿದರ ಸಂಜೀಕ ಬರತೇನಿ, ಇಲ್ಲಾಂದರ ನಾಳೆ ಬರತೇನಿ." ಗಂಗಣ್ಣ ಹೆಚ್ಚು ಮಾತಿ ನವನಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ಗೋಣು ಹಾಕಿದ, ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಸಿನ ಬುಡದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಬ್ಬಿಣದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದ ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ತೆಗೆದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಶಂಕರಪ್ಪ ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಮೆಟ್ಟಿಲಿಳಿದಾಗ ಗೌರಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನೆನಪು ಮಾಡಿ ದಳು. "ಯಪ್ಪಾ ಕೆಂಪ ರಿಬ್ಬನ್ನು ತಾ".

ಊರಿಗೆ ಬಂದು ಕಚೇರಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿದಾಗ ಹನ್ನೆರಡು ಹೊಡೆದು ಹೋಗಿತ್ತು. ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಗುರ್ತಿನ ಕಾರಕೂನರಿಗೆಲ್ಲ ನಮಸ್ಕಾರ ಹಾಕುತ್ತಾ ಸಾಹೇಬರ ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದು ಹುಸೇನಿಯನ್ನು ಪಿಸುದನಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ; "ಸಾಹೇಬ್ರು ಬಂದಾರೇನಪಾ ?"

"ಹೌದ್ರೀ ಯಣ್ಣಾ, ಬಂದಾರ, ಆದರ ನಿಮ್ಮ ಹೆಸರಿನ ಚೀಟಿ ಬರಕೊಡ್ರಿ ಒಯ್ದು ತೋರಸತೀನಿ. ಹೊಸಾ ಸಾಹೇಬರು ಬಂದಾಗಿಂದ ಇದನ್ನ ಚಾಲ್ತಿಯೊಳಗ ಇಟ್ಟಾರ" ಎಂದ ಹುಸೇನಿ.

ಶಂಕರಪ್ಪ ಚೀಟಿಯೊಡನೆ ಹುಸೇನಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಎಂಟಾಣೆ ತುರುಕಿದ. ಹುಸೇನಿ ಮೆಟ್ಟಿ ಬೀಳುತ್ತ ಅದನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿದ.

"ಅದೆಲ್ಲಾ ಬ್ಯಾಡ್ರಿ ಸಾಹೇಬ್ರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾದರ ನನ್ನ ನೌಕರೀ ಹೋದೀತು. ಅವರಿಗೆ ಇದೆಲ್ಲಾ ಸೇರುದಿಲ್ಲಾ" ಎಂದು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೇಳುತ್ತಲೆ ಬಾಗಿಲು ನೂಕಿ ಒಳಗೆ ಹೋದ ಹುಸೇನಿ.

* * *

ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದುಕೊಂಡಿತು. ಶಂಕರಪ್ಪ ಒಳಗೆ ಹೋದ. ಚೀಟಿಯನ್ನು ಓದಿ ತಲೆ ಎತ್ತಿದ ಸಾಹೇಬರು ಅವನನ್ನೇ ದಿಟ್ಟಿಸಿದರು. ಹೌದೇ ? ಅದೇ ಶಂಕರನೇ ಇವನು? ಇರಬಹುದೇ? ಉಹುಂ, ಕಣ್ಣು, ಮೂಗು, ಗುಳಿ ಬಿದ್ದ ಗಲ್ಲ, ಸಡಿಲಾದ ಹಲ್ಲು, ಮಾಸಿದ ಜರಿಯ ರುಮಾಲು, ಹರಿದ ಕರಿಯ ಕೋಟು ... ಉಹುಂ, ಯಾವುದರಲ್ಲೂ—ಆ ಹಿಂದಿನ ಲಂಡಂಗಿ ಚೊಣ್ಣದ, ದಷ್ಟಪುಷ್ಟನಾಗಿದ್ದ, ದರ್ಪದ, ಜಗಳಗಂಟ ಶಂಕರನ ಹೋಲಿಕೆ ಯಾವುದರಲ್ಲೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಹುಡುಕಾಡುವಂತೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಅವನನ್ನೇ ನೋಡಿದರು ಸಾಹೇಬರು.

ತನ್ನನ್ನೇ ದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಹೇಬರೆದುರಿಗೆ ಬಾಗಿ ಕೈ ಮುಗಿದು ವಿನೀತಭಾವದಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ ಶಂಕರಪ್ಪ ಹೇಳಿದ, "ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ನನ್ನ ಗುರ್ತು ಇಲ್ರೀ; ನಾನು ಬ್ಯಾತನಾಳದ ಶಂಕರಪ್ಪ. ಹೊಲದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಂದೀನಿ," ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಬಗ್ಗಿದ.

ಮುಗಿದ ಆ ಕೈಗಳನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಬೇಡವಾದ ನೆನಪೊಂದು ಮಿಂಚಿತು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ. ಅದೇ ಕೈಗಳೇ ತನ್ನನ್ನು ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಕೋಲಿನಿಂದ

ಹೊಡೆದಿದ್ದವು; ಮನೆಯ ಕಟ್ಟೆಯ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ನಿಲ್ಲಲೂ ಅವಕಾಶ ಕೊಡದೆ ದೂರ ತಳ್ಳಿದ್ದವು. ಯಜಮಾನತಿ ತನಗೆ ನ್ಯಾರೀ ಕೊಟ್ಟಾಗ ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ಮೇಲಿಂದ ಚೆಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದವು. ಚೆಲ್ಲಿದಾಗ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ರೊಟ್ಟಿಯ ಮೇಲಿನ ಪಲ್ಲೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ಮಣ್ಣು ಪಾಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹಾಗಾದಾಗ ತಾನು ಒಣ ರೊಟ್ಟಿ ತಿನ್ನಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿದ ಗಂಗಣ್ಣ ಸಣ್ಣವನಾದರೂ ಕರುಳಿನವ. ಅವ್ವನ ಹತ್ತಿರ ಮಜ್ಜಿಗೆ ಕೇಳಿ ತಂದು ತೆಂಗಿನ ಕರಟದಲ್ಲಿ ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದ. ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆ ತಂಪಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತನಗೆ ರೊಟ್ಟಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದವನು ಅವನೇ. ರೊಟ್ಟಿ ಒಂದೇ ಏನು ಗೋಲಿಗುಂಡು, ಬಳಪ, ಒಡಕ ಪಾಟಿ ಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಬೇಕಾದುದೆಲ್ಲ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ. ತನ್ನೊಡನೆ ಆಡುತ್ತಿದ್ದ. ಮನೆಗೆ ಬಂದೊಡನೆ ಹಿರಿಯರ ಹೆದರಿಕೆಗೆ ಮತ್ತೆ ದೂರ ದೂರ. ಆದರೂ ಆ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿಯ ಪ್ರೀತಿ, ಸ್ನೇಹ ಎಷ್ಟೂ ಮಾಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಕೈ ಫೈಲು ತಿರುವುತ್ತಿತ್ತು. ಮನಸ್ಸು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೋ ಹಾರುತ್ತಿತ್ತು. ಫ್ಯಾನಿನ ಸ್ವಿಚ್ ಒತ್ತಿದರು ; ತಂಗಾಳಿ ಸುಳಿಯಿತು. ಮುಖವೆತ್ತಿ ಮುಂದಿದ್ದ ಕುರ್ಚಿಯತ್ತ ಕೈ ಮಾಡಿ, "ಕೂಡ್ರಿ," ಎಂದರು ಸಾಹೇಬರು.

ಸಾಹೇಬರ ಗಂಭೀರ ಮುಖ ಕಂಡು ಗಾಬರಿಯಾಗಿದ್ದ ಶಂಕರಪ್ಪ ಆಶ್ಚರ್ಯ ದಿಂದ ನೋಡಿದ. ಇದುವರೆಗೆ ಯಾವ ಸಾಹೇಬರೂ ಅವನಿಗೆ ಕೂಡ್ರಲು ಹೇಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಅನುಮಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅವನತ್ತ ತಿರುಗಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ, "ಕೂತ್ಕೊಳ್ಳಿ ಮೊದಲ," ಎಂದರು. ಎದೆ ಡವ ಡವ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ಗಟ್ಟಿ ಧೈರ್ಯ ಮಾಡಿ ಕುಳಿತೇಬಿಟ್ಟ ಶಂಕರಪ್ಪ.

ತಟ್ಟನೆ ಬಂದಿತು ಸಾಹೇಬರ ಪ್ರಶ್ನೆ: "ಚಹಾ ಕುಡಿತಿರೇನ್ರೀ ? "

ಶಂಕರಪ್ಪ ತೊದಲಿದ, "ಹೂಂ, ಹೌದು," ಎಂದು. ತಾನು ಬಂದಿದ್ದು ರೊಕ್ಕ ಕೊಡೂ ಸಾಹೇಬರ ಕಡಗೆ ಹೌದೋ ಅಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಸಂಶಯಿತ ನಾಗಿದ್ದ. ಹಿಂದಿನವರೆಲ್ಲಾ ತನ್ನ ಹಣದಲ್ಲೇ ಮೋಜು ಮಾಡಿ ಜಬರ್ದಸ್ತಿ ನಿಂದ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರೇಕೆ ಹೀಗೆ ? ಓಹೋ: ಇವರಿಗೇ ಚಹಾ ಬೇಕೇನೋ, ಚಟಕ್ಕನೇ ಎದ್ದವನೇ, "ನಾ ತರಸ್ತೀನಿ ಸಾಹೇಬರs ಚಹಾ, ಸೀ, ಖಾರಾ, ಹೇಳಿ ಬರಲೇನ್ರಿ ?" ಎಂದ.

"ಕೂತ್ಕೊಳ್ರಿ ಸುಮ್ಮನ, ನೀವು ಹೋಗೋದು ಬ್ಯಾಡಾ, ಹುಸೇನಿ ಹೇಳಿ ಬರತಾನ, ಉಡುಪಿ ಹೋಟಲ್ ಮಾಣಿ ತರತಾನ, ಈಗ ನಾ ತರಸೋದು ಬರೇ ಚಹಾ ಅಷ್ಟs. ನಾ ಏನ ಕೈಲೆ ಮುಟ್ಟೋದಿಲ್ಲ. ನೀವು ಕುಡೀತೀರಲ್ಲಾ?" ಪ್ರಶ್ನೆ ಕಟುವಾಗಿತ್ತು.

ಶಂಕರಪ್ಪನಿಗೆ ದಿಕ್ಕು ತಪ್ಪಿತು. ಏನು ಉತ್ತರ ಕೊಡಬೇಕೋ ತಿಳಿಯ ಲಿಲ್ಲ. ಪೆಚ್ಚಾಗಿ ನಕ್ಕ. "ನಾನು ಮನಿಯೊಳಗ ಶಿವಪೂಜಿ, ಮಡಿ ಮಾಡಿದರೂ ಹೊರಗ ಬಂದಾಗ ಎಲ್ಲಾ ತೊಗೋತೇನಿ. ಅದರಾಗ ನೀವು ಕೊಡುತೀನಂದರ ನಾಯಾಕ ಬ್ಯಾಡ ಅನ್ನಲಿ?" ಎಂದು ಅವರನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಲು ಮತ್ತೆ ಹಲ್ಲು ಕಿರಿದ.

ಸಾಹೇಬರ ಹುಬ್ಬು ಗಂಟಾಯಿತು. "ನಾ ಮುಟ್ಟಿದ್ದು ನೀವು ಹ್ಯಾಂಗ ಕುಡಿತೀರಿ? ನಾ ಯಾರು ಅನ್ನೂದು ನಿಮಗೆ ಗುರ್ತು ಹತ್ತಿಲ್ಲ, ಅದಕ್ಕ ಹಾಂಗ ಮಾತಾಡತೀರಿ. ನನ್ನ ಕುಲಾ ಹೇಳದ ನಿಮಗೆ ಮೋಸ ಮಾಡೂದಿಲ್ಲಾ. ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಜೀತದಾಳು ದ್ಯಾಮಪ್ಪನ ಮಗಾ ಮರಿಯಪ್ಪ. ಗುರುತು ಹತ್ತಿತೇನು?"

ಮುಖಕ್ಕೆ ರಾಚಿದಂತೆ ಬಂದ ಸವಾಲಿಗೆ ಹೆದರಿ ತತ್ತರಿಸಿದ ಶಂಕರಪ್ಪ. ಕೈ ಕಾಲು ನಡುಗ ಹತ್ತಿದವು. ಕುರ್ಚಿಯ ಕೈಗಳನ್ನು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದ. ಗುರುತು ಹಿಡಿಯಲು ಸಾಹೇಬರ ಮುಖವನ್ನೇ ನೋಡಬೇಕಲ್ಲ. ಧೈರ್ಯವಾಗಲೊಲ್ಲದು. ಗಂಟಲು ಒಣಗಿತು. ಕುಳಿತಲ್ಲೇ ಚಡಿಪಡಿಸಿದ. 'ಮರಿಯ' 'ಮರಿಯ' ಎಂದು ಗಂಟಲೊಳಗೇ ಗುಣುಗುಣಿಸಿದ.

ದ್ಯಾಮನ ಹೆಂಡತಿ ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ಒಂದು ಪುಟ್ಟ ಬೆತ್ತಲೆ ಹುಡುಗನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ನೆನಪಾಯಿತು. ಅದು ಅಂಬೆಗಾಲಿಡುತ್ತಾ ಹಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟು ಅಂಗಳದ ಸಮೀಪ ಬಂದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ಅಪ್ಪ ಗುಡು ಗುತ್ತಿದ್ದ, "ಎಲೇ ಎಲ್ಲ್ಯದಿ, ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗ ಅತ್ಲಾಗ, ಮುಟ್ಟಿಗಿಟ್ಟೀತು," ಎಂದು. ತನಗಿನ್ನೂ ನೆನಪಿದೆ. ಒಮ್ಮೆ ತಾನು, ಗಂಗಣ್ಣ ಗೆಳೆಯರೊಡನೆ ಚಿಣ್ಣಿ ಕೋಲು ಆಡುವಾಗ ಆಟ ನೋಡುವ ಆಸೆಯಿಂದ ಮುಂದೆ ಬಂದ ಮರಿಯ ತೀರ ಸನಿಹಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಂತಿದ್ದ. ತಾನು ನೋಡಿದವನೇ ಅಪ್ಪನ ಹಾಗೆಯೇ ಹಾರಾಡಿ, ಕೋಲು ತಂದು ಅವನನ್ನು ಹೊಡೆಯಲು

ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿದ್ದ. ಓಡುತ್ತಿದ್ದ ಮರಿಯ ಮುಗ್ಗರಿಸಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ. ಬಾಯಿ ತುಂಬ ಬಳ ಬಳ ರಕ್ತ ಸುರಿದಿತ್ತು ಹಲ್ಲಿಗೆ ಪೆಟ್ಟು ತಾಕಿ.

ಶಂಕರಪ್ಪನಿಗೆ ಕಣ್ಣು ಕತ್ತಲೆಯಿಟ್ಟಿತು. ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕೂತು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಂಡ. ಹಾಗೆಯೇ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ಸಾಹೇಬರತ್ತ ನೋಡಿದ. ಅವರು ಮತ್ತೆ ಫೈಲಿನ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದು ತನ್ನದೇ. ಈಗ ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಅವರ ಮುಖವನ್ನೇ ದಿಟ್ಟಿಸಿದ. ತಾನು ತೊಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟ ಅಂಗಿ ಚಡ್ಡಿ ಹಾಕಿದ್ದ, ಸಣಕಲಾಗಿದ್ದ, ಎಣ್ಣೆ ಕಾಣದ ಕೂದಲಿನ, ಹೊಲದ ಕೆಲಸಗಳಿಂದ ಒರಟಾಗಿ ಬಡಕಲಾಗಿದ್ದ ಕರಿಯ ಹುಡುಗ ಮರಿಯನೆಲ್ಲಿ—ಶುಭ್ರವಾದ ಅರಿವೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ದುಂಡು ದುಂಡಗೆ ದಷ್ಟ ಪುಷ್ಟವಾಗಿ, ಬಣ್ಣಪೇರಿದ, ಆಕರ್ಷಕ ಕ್ರಾಪಿನ, ದರ್ಪ, ಮಂದಹಾಸ ಎರಡೂ ಕೂಡಿದ ಮುಖದ, ಅಧಿಕಾರದ ಕುರ್ಚಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಈ ಸಾಹೇಬರೆಲ್ಲಿ ? ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಹೋಲಿಕೆಯಿಲ್ಲ.“ ಉಹು ” ಎಂದ.

“ನಿಮಗ ಜುಲುಮಿ ಮಾಡೂದಿಲ್ಲ. ನೀವು ನನ್ನ ಅತಿಥಿ. ಅದಕs ಚಹಾ ಕುಡೀತೀರೇನು ಅಂತ ಕೇಳಿದೆ. ಬ್ಯಾಡಾದರ ಬಿಡ್ರಿ.” ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಮೃದುತನವಿತ್ತು.

“ಇಲ್ರೀ, ನಾ ಏನು ಚಹಾ ಬ್ಯಾಡ ಅನ್ನೂದಿಲ್ಲಾ. ತರಸ್ರಿ ಕುಡೀತೀನಿ,” ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಅಸಮಾಧಾನವಾದೀತೆನ್ನುವ ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದ ಶಂಕರಪ್ಪ ನುಡಿದ.

ಚಹಾ ಕುಡಿದಾದಮೇಲೆ ಸಿಗರೇಟು ಹೊತ್ತಿಸಿದ ಸಾಹೇಬರು, “ಹಂ, ಈಗ ಹೇಳ್ರಿ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಾಬ್ಲೆಮ್ ಏನು ಅಂತ?” ಎಂದು ಕುರ್ಚಿಯುಲ್ಲೊರಗಿ. ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದರು. ಶಂಕರಪ್ಪ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿವರಿಸಿದ “ಒಕ್ಕಲತನಾ ಮಾಡಿ ಬದುಕುವವರು ನಾವು. ತ್ವಾಟಾ ಹೊಲಾ ಎಲ್ಲಾ ನೀರೊಳಗ ಮುಳಗಿ ಹೋಗತಾವ. ಮನೀಯೊಳಗ ಮಂದೀನೂ ಭಾಳ. ಮುಂದ ಬಾಳೇ ಮಾಡೂದು ಕಠಿಣ ಆಗತೈತಿ. ಬ್ಯಾರೇ ಹೊಲಾ ಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಅಂತ ಮಾಡೀವಿ, ಅದನ್ನ ಬಿಟ್ಟರ ಗತೀನs ಇಲ್ಲಾ ನಮಗ. ಅದಕ್ಕ ತಾವು ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಹೊಲಕ್ಕ, ತ್ವಾಟಕ್ಕ ಹೆಚ್ಚು ರೊಕ್ಕಾ ಸಿಗೂ ಹಾಂಗ ಮಾಡಬೇಕು. ಎಲ್ಲಾ ನಿಮ್ಮ ಕೈಯಾಗ ಇರತೈತಂತ ಗೌಡರು ಹೇಳತಾರ” ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕೈ ಮುಗಿದ. ಮರಿಯನಾದರೂ ಅವನೀಗ ಸಾಹೇಬ. ಅವನಿಗೆ ಕೈ ಮುಗಿದರೆ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ.

ಸಾಹೇಬರ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತೆ ಹಿಂದಕ್ಕೋಡಿತು. ತಾನು ಸಾಲೆ ಕಲಿಯುತ್ತೇನೆಂದು ಹಟ ಮಾಡಿದಾಗ ಅಪ್ಪ ಅವ್ವ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸು ನೋಯಿಸಲಿಚ್ಛಿಸದೆ ಸಾಲೆಗೆ ಕಳಿಸಿದರು. ಗಾಂಧೀವಾದಿ ಬೂದಿಹಾಳ ಮಾಸ್ತರರಂತಹ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರ ಸಹೃದಯತೆಯಿಂದ, ಗಂಗಣ್ಣನ ಪುಸ್ತಕ ಪಾಟಿಗಳ ನೆರವಿನಿಂದ ತಾನು ಮುಲಕೀ ಪರೀಕ್ಷೆ ಪಾಸಾಗಿದ್ದ. ಬರೀ ಜೀತದಾಳಾಗಿ ದುಡಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ಸುಖವಿಲ್ಲವೆನ್ನುವದನ್ನು ಮನಗಂಡು ಇನ್ನೂ ಮುಂದೆ ಕಲಿಯುವ ಆಸೆ ಮಾಡಿದ್ದ. ಆ ಮಾತು ದೊಡ್ಡ ಸಾವುಕಾರರ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದಾಗ ಅವರೆಂದ ಮಾತು ಇನ್ನೂ ತನ್ನ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಕೊರೆದಂತಿದೆ.

"ಇಂಥಾ ದರಿದ್ರ ಮುಂಡೇವು ಎಲ್ಲಾ ಸಾಲೀ ಕಲಿತರ ಸರಸ್ವೋತಿಗೆ ಮೈಲಿಗಿ ಆಗತದ. ಸುಮ್ಮನ ನಿನ್ನ ಮಗನ್ನ ಜೀತಕ್ಕ ಇಡಲೇ ದ್ಯಾಮ್ಯಾ ಇಲ್ಲದ್ದs ಸಲಿಗೀ ಕೊಡಬ್ಯಾಡಾ. ಸಲಿಗೀ ನಾಯಿ ತಲೀಗೆ ಏರಿತಂತ. ಹಾಂಗ ಆದೀತು. ಇಲ್ಲೇ ಇದ್ದರ ಸತ್ತಾಗ ನಿನಗ ಬಾಯಾಗ ಹನಿ ನೀರು ಬಿಟ್ಟಾನು. ಅವನ್ನ ಎಲ್ಲೂ ಕಳಿಸಬ್ಯಾಡಾ."

ತಾನು ಮಾತ್ರ ಹಟ ಬಿಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಪ್ಪನಿಗೆ ಮಾಸ್ತರರು ಬುದ್ಧೀ ಹೇಳಿದ್ದರು: "ಸರಸ್ವತಿ ಅವಗ ಒಲೀತಾಳ ಅನ್ನೂದು ನನಗ ಖಾತ್ರಿ ಆದ. ನಿಮಗ ಸಾಲೀ ಫೀ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳೂದಿಲ್ಲಾ. ಮಗಾ ಶಾಣ್ಯಾ ಅದಾನ. ಅವಗ ಸ್ಕಾಲರಶಿಪ್ಪೂ ಸಿಗತದ. ಮುಂದೆ ಸಾಲೀ ಕಲಿಸು," ಎಂದು. ತಾನು ಈಗ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರಲು ಕಾರಣ ಮಾಸ್ತರರೇ ಅನ್ನಬೇಕು ; ಅವರೇ ಕಾರಣ, ಛೇ ಆದರ ಅವರೊಬ್ಬರೇ ಅಲ್ಲ. ಇನ್ನೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಜೀವ ಇತ್ತು—ಯಜಮಾನತಿ ಕೆಂಚವ್ವ. ಅಪ್ಪನ ಪಾಲಿನ ದೇವರು ಆಕೆ. ಅವರ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ತನ್ನೆಲ್ಲ ಕಷ್ಟ ತೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಅಪ್ಪ. ಮಗನನ್ನು ದೂರದ ಶಾಲೆಗೆ ಕಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹಣ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅಪ್ಪನ ಹತ್ತಿರ ಒಂದು ದುಡ್ಡೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿದ ಕೆಂಚವ್ವ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ, ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಕಾಳು–ಕಡಿ ಮಾರಿ, ಗಂಡನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದಂತೆ ಕೂಡಿಟ್ಟ ಕಳ್ಳಗಂಟಿನಿಂದ ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ತಂದು ಕೊಟ್ಟು, "ಇಕಾ ದ್ಯಾಮಾ, ಈ ರೊಕ್ಕಾ ತೊಗೋ. ಮಗನ್ನ ಸಾಲಿಗೆ ಹಾಕು. ಅವನ ನಸಿಬದಾಗ ಇದ್ದಾಂಗ ಆಗತೈತಿ. ದೇವರ ಮ್ಯಾಲೆ ಭಾರಾ ಹಾಕು. ಮತ್ತ ಈ ವರ್ಷ ಜೀತಾ ಮುಗದ ಮ್ಯಾಲೆ ನೀವೂ ಹೋಗಿ ಅವನ ಹಂತ್ಯಾಕ ಇದ್ದ ಬಿಡ್ರಿ. ಇಲ್ಲಿ

ದುಡಿಯೂದ ಅಲ್ಲೇ ದುಡಕೊಂಡು ಇರ್ರಿ" ಎಂದಿದ್ದರು. ಆ ತಾಯೀನ್ನ ತಂಪೂತ್ತಿ ನೊಳಗ ನೆನೀಬೇಕು. ಪಟ್ಟನೆ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದ ಸಾಹೇಬರು "ಕೆಂಚವ್ವನೋರು ಹ್ಯಾಂಗದಾರ?" ಎಂದರು. ಉತ್ತರ ಏನೆಂದು ಬರುವುದೋ ಎನ್ನುವ ಅಳುಕು ಇತ್ತು ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ.

"ಅದಾಳ್ರಿ ಹಾಂಗs ಇದ್ದೂ ಸತ್ತಾಂಗ. ಅಪ್ಪ ಹೋದಾಗಿಂದ ಆಕಿ ಜೀವಕ ಏನೂ ಸುಕಾ ಇಲ್ಲಾ. ಹೊಲಾ ಮುಳುಗೂ ಸುದ್ದೀ ಕೇಳಿದಾಗಿಂದಂತೂ ಹೊಟ್ಟಿಬ್ಯಾನಿ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡಾಳ. ದೇವರು ಲಗೂನs ನನ್ನ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಲಿ ಅಂತ ಅಳತಾಳ." ಶಂಕರಪ್ಪ ದೈನಾಸದಿಂದ ಹೇಳಿದ, ಸಾಹೇಬರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮರುಕ ಹುಟ್ಟಿಸಲು. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಆಗಲೇ ಸೆಲೆ ಒಡೆದಿತ್ತು. ತಮ್ಮ ಭಾವನೆ ಶಂಕರಪ್ಪ ನಂಥ ಶುಷ್ಕ ಹೃದಯಿಗೆ ಕಾಣದಂತೆ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದರು.

ತಾನು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ ಹೊಲ ಅವರ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆಯೇ ಮಾಯವಾಯಿತು. ಹಸಿರು ತುಂಬಿ ತೊನೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಬೆಳೆ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋಯಿತು: ಗಂಗಣ್ಣನೊಡನೆ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಾಲೆಯಾಡಿದ ಲಿಂಬೀತೋಟ ತೇಲಿ ಹೋಯಿತು. ಪೇರಲ ಗಿಡದ ತುಂಬ ಸುರಿದ ಹಣ್ಣುಗಳ ಚಿತ್ರ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆ ಕಟ್ಟಿತು. ಒಂದು ದಿನ ತಾನು ಗಂಗಣ್ಣ ಕೂಡಿ ಒಂದೇ ಪೇರಲ ಹಣ್ಣನ್ನು ಕಚ್ಚಿ ತಿಂದದ್ದನ್ನು, ಈ ಶಂಕರಪ್ಪ ಬಾಗಿ ಬಾಗಿ ಕೈ ಮುಗಿಯುತ್ತ, ಹಲ್ಲು, ಕಿರಿಯುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದಾನಲ್ಲ—ಇದೇ ಶಂಕರಪ್ಪ ನೋಡಿ, ಚಾಡಿ ಹೇಳಿದ್ದ ತನ ತಂದೆಯ ಮುಂದೆ.

ಸಾವುಕಾರರು ರಾಕ್ಷಸಾವತಾರ ತಾಳಿದ್ದರು. "ಸೂಳೇಮಗನs ಇಷ್ಟು ಸೊಕ್ಕು ಬಂತೇನು ನಿನಗ? ನಿನ್ನ ಚರ್ಮಾನs ಸುಲಿತೀನಿ ಇವತ್ತ" ಎನ್ನುತ್ತ ತನ್ನ ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಬಾರಕೋಲು ಬೀಸಿ ಬೀಸಿ ಹೊಡೆದಿದ್ದರು. ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಉರುಳಾಡಿಸಿದ್ದರು. ಥರ ಥರ ನಡುಗುತ್ತ ಅಪ್ಪ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಳುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದ. ಅವ್ವನಂತೂ ತನ್ನ ಅವಸ್ಥೆ ನೋಡಲಾರದೆ, ಸಂಕಟಪಡುತ್ತ ಗುಡಿಸಲಿಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿದ್ದಳು. ಅವರ ಕೈಯಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಎದೆಗಾರಿಕೆ ಯಾರಿಗೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಅಂದು ಸಂಜೆಯವರೆಗೂ ಏಳಲೂ ಆಗದೆ ಅಳುತ್ತ ಹಸಿವಿನಿಂದ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತ, ಹಕ್ಕೆಯಲ್ಲೇ ಹೊರಳಾಡಿದ್ದೆ ತಾನು. ಅಂದಿನ ನೆನಪಾದರೆ ಇಂದಿಗೂ ಮೈ ಜುಮ್ಮೆನ್ನುತ್ತದೆ. ಹೊಟ್ಟೆಯ ಕಿಚ್ಚು ಉರಿಯಾಗಿ

ಸಾವಿರಾರು ನಾಲಗೆಗಳಿಂದ ಧಗ ಧಗ ಎಂದು ಪ್ರಜ್ವಲಿಸತೊಡಗುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮನ್ನು ದನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಡೆಯಾಗಿ ಕಂಡಿದ್ದರಲ್ಲ ಇವರು. ಅಂದಿಗೂ ಇಂದಿಗೂ ಎಷ್ಟು ಅಂತರ! ಆಕಾಶ–ಪಾತಾಳ! ಅದೇ ಶಂಕರಪ್ಪನನ್ನು ಇಂದು ಸನ್ನೆ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಕುಣಿಸಬಲ್ಲರು. ಒಂದೇ ಒಂದು ಮಾತಿನಿಂದ ನಾಶಮಾಡಬಲ್ಲರು, ಹೌದು, ಮಾಡಬೇಕು, ಕುಣಿಸಬೇಕು, ಉಸರುಗಟ್ಟಿಸಿ ಕೊಲ್ಲಬೇಕು, ನಾಶಮಾಡಬೇಕು ಇವರನ್ನು. ಕುರ್ಚಿಯ ಹಿಡಿಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಕೈಯ ಹಿಡಿತ ಬಿಗಿಯಾಯಿತು. ಕಣ್ಣು ತೆರೆದ ಸಾಹೇಬರ ಮುಖನೋಡಿದ ಶಂಕರಪ್ಪ ದಂಗುಬಡೆದ. ಮುಖದಲ್ಲಿ ರೌದ್ರ ಕಳೆ. ಆಜ್ಞೆಮಾಡಿದರು: "ನಿಮ್ಮ ಕಾಗದಾ ನೋಡಿ ಇಟ್ಟಿರತೇನಿ, ಹೋಗಿ ಬರ್ರಿ."

ತನ್ನ ಕೆಲಸ ಕೆಡುವದೆನ್ನುವದು ಖಾತ್ರಿಯಾಯಿತು ಶಂಕರಪ್ಪನಿಗೆ, ಮೊದಲು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದ ಸಾಹೇಬರು ಈಗ ಸಿಟ್ಟಾಗಿದ್ದುದರ ಕಾರಣ ಅವನ ಮಂದಮತಿಗೆ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಧೈರ್ಯ ಮಾಡಿ ಹೇಳಿದ: "ಅವ್ವಗ ನಿಮ್ಮ ಸುದ್ದೀ ಹೇಳತೇನಿ. ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷಪಡತಾಳ."

ಶಂಕರಪ್ಪನ ಬಾಣ ತಾಗಿತು. ಅವ್ವನೋರ ಹೆಸರು ಕೇಳಿದಾಗ ಸಾಹೇಬರ ಮುಖ ಮೃದುವಾಯಿತು. ಅವತ್ತು ತಾನು ಬಾಸುಂಡೆಗಳ ನೋವಿನಿಂದ ಜ್ವರದಿಂದ ನರಳುತ್ತ ಹಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಾಗ, ಗಂಡ ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವದನ್ನೆ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಂಚವ್ವ ಎಣ್ಣೆ ಅರಿಸಿಣ ಕಲಿಸಿ ತಂದು ಗಂಗಣ್ಣನಿಂದ ತನ್ನ ಬೆನ್ನಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಸಿ, ಕಾವು ಕೊಡಿಸಿದ್ದರು. ತಿನ್ನಲು ರೊಟ್ಟಿ, ಬೆಲ್ಲ ಕೊಟ್ಟು ರಮಿಸಿದ್ದರು. ಆ ಅಂತಃಕರಣದ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಮರೆಯೋದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ? ಗಂಗಣ್ಣನಿಗೋ ಅಣ್ಣನಿಗಿಂತಲೂ ತಾನು ಸಮೀಪದವ. ಪ್ರೀತಿಯ ಮಹಾ ಸೆಲೆ. ಈಗಲೂ ಅವನ ಕೈ ತಮ್ಮ ಬೆನ್ನು ನೇವರಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಅನುಭವವಾಯಿತು ಸಾಹೇಬರಿಗೆ. ಆ ಗುಂಗಿನಲ್ಲೇ ಇದ್ದರು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು.

"ಸಾಹೇಬರ," ಎನ್ನುತ್ತ ಶಂಕರಪ್ಪ ತಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಹಸಿರು ನೋಟು ಚಾಚಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡರು. "ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಬರೋಮುಂದ ಇನ್ನಷ್ಟು ತರತೇನಿ," ಎಂದು ಪಿಸುಗುಡುತ್ತ ಪೆಚ್ಚು ನಗೆ ನಕ್ಕ ಶಂಕರಪ್ಪ.

ಓಹ್! ಇವನು ಹಣದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಳ್ಳಬಯಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಹಿಂದೆಯೂ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದ. ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆಯೇ ಕುಣಿಸಿದ, ಹಿಂಡಿ ಹಿಪ್ಪೆ

ಮಾಡಿದ, ಕೊಂದ. ಈಗಲೂ ಹಾಗೆಯೇ? ಅವನಿಗೆ ನನ್ನನ್ನೇ ಮಾರಿಕೊಳ್ಳಲೇ? ಛೇ ನನಗೆ ನನ್ನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬೇಕು. ನಾನು ನನ್ನನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಮಾರಿ ಕೊಳ್ಳಲಾರೆ. ಗುಲಾಮನಾಗಲಾರೆ. ನಾನು ನಾನೇ. ನಾನೇ ನಾನು, ನಾನೇ ಅವನನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನನ್ನ ಬೆಲೆ ಕೊಡೋದು ಅವನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಅನ್ನೋದನ್ನ ಹೇಳಬೇಕು, ಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಹೌದು ನಾನೇ ಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಅವನನ್ನು ನನ್ನ ಔದಾರ್ಯದಿಂದ.

ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ ಅವನತ್ತ ನೋಡಿದರು. "ಮತ್ತೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ತರತೇನಿ ಸಾಹೇಬರ. ಇದು ನಿಮ್ಮ ಸಿಗರೇಟಿಗೆ," ಎಂದ ಶಂಕರಪ್ಪ ದೈನ್ಯದಿಂದ.

ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸಿಗರೇಟನ್ನು ಆಶ್‌ಟ್ರೇಯಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿ, ಆರಿಸಿ, ಕಿಸೆಯಲ್ಲಿಯ ಪ್ಯಾಕ್ ತೆಗೆದು ಅವನಿಗೆ ತೋರಿಸಿ, "ನನ್ನ ಹತ್ರ ಸಿಗರೇಟು ಅದ. ಆ ನೋಟು ಕಿಸೇಕ ಹಾಕ್ಕೊಂಡು ಊರಿಗೆ ಹೋಗ್ರಿ. ನಾನು ಊರಿಗೆ ಬಂದು ಕೆಂಚವ್ವನೋರನ, ಗಂಗಣ್ಣನ ಭೆಟ್ಟಿ ಆಗತೇನಿ, ಅವರ ಆಶೀರ್ವಾದಾ ಬೇಕು ನನಗ," ಎಂದರು.

ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಬಾಯಿ ತೆರೆದು ಅವರನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ ಶಂಕರಪ್ಪ ನಿಂತಾಗ ಹುಸೇನಿ ಬೇರೆಯವರ ಚೀಟಿಯೊಡನೆ ಒಳಗೆ ಬಂದ.

ಹೆಣ ಎತ್ತಿದ ಮೇಲೆ

ಕೆರೆಯಿಂದ ಹೊತ್ತು ತಂದಿದ್ದ ಕೊಡವನ್ನು ಕಣಜಲಿನ ಮೇಲೆ ಇಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಗಂಗೂ "ಯವ್ವಾs ತಾಯವ್ವ ಸತ್ಲಂತ' ಅಂದಳು. "ಆಂs" ಎಂದ ಮುರಿಗೆವ್ವನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಉಳ್ಳಾಗಡ್ಡಿ ಉರುಳಿ ಬಿತ್ತು. "ನಿಂಗ ಯಾರ ಹೇಳಿದ್ರು?"— "ನಾ ಹಿಂದಿನ ಓಣ್ಯಾಗಿಂದ ಬರೂ ಮುಂದ ಹಲಗೀ ಸಪ್ಪಳ ಕೇಳಿಸ್ತು. ಯಾರ ಹೋಗ್ಯಾರ ಅಂದೆ. ದೊಡ್ಡವ್ವೋರು ಅಂದ ಭೀಮುಪ್ಪ..." ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೇ ಗಂಗೂನ ಗಂಟಲು ಕಟ್ಟಿತು. ತಾನು ನೆರತಿದ್ದಾಗ ಎಬ್ಬಿಸುವ ದಿನ ಹೆಡಿಗೆ ತುಂಬ ರೊಟ್ಟಿ, ಪಲ್ಯ, ಹೋಳಿಗೆ, ವಡೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಜರದ ಖಣ ಕೊಟ್ಟು ಉಡಿ ತುಂಬಿ, ಆರತಿ ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಗಲ್ಲ ತಟ್ಟಿ "ಏ ಹುಡ್ಗೀ, ಹೆಂಗಸಾದೆ" ಎಂದು ಚೇಷ್ಟೆ ಮಾಡಿ, ನಕ್ಕು ಹೋದ ತಾಯವ್ವನ ಮುಖ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿತು.

"ಪುಣ್ಯವಂತಿ ಆದ್ಲು" ನಿಟ್ಟುಸಿರುಗರೆದ ಮುರಿಗೆವ್ವ ಹೊರಗೆ ನಡೆದಳು.

"ಯವ್ವಾ ನಾನೂ ಬರ್ತೀನಬೇ ನೋಡಾಕ."

"ಬಾ. ನನ್ನ ಕೂಡ ಬಂದು ದೂರ ನಿಂತು ನೋಡಿ ತಿರಿಗಿ ಬಾ. ಮನೀ ಮುಂದ ಯಾರೂ ಇಲ್ದಾಂಗ ಆಗ್ತದ. ಸಂಗಣ್ಣ ಹೊಲಕ್ಕ ಹೋಗ್ಯಾನ. ಅಂವಗ ಬುತ್ತೀ ಕಳಸಬೇಕು. ಹುಡುಗ್ರು ಸಾಲಿಂದ ಹಸದು ಬರ್ತಾವ. ಇವತ್ತ ನೀನs ಎಲ್ಲಾ ಮಾಡಿಕೊ. ನಾನು, ಹಿರ್ಯಾ ಮಣ್ಣ ಮಾಡಿದ ಮ್ಯಾಲ ಬರ್ತೀವಿ. ತಾಯಮ್ಮಾಗ ಹಿಡೀ ಮಣ್ಣು ಹಾಕದಿದ್ದರ ಹ್ಯಾಂಗ? ಊರಂತ ಊರs ಬರ್ತೈತಿ ಇಂದ."

ಹಲಗೆಯ ಸಪ್ಪಳ ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ರೊಯ್ಯನೆ ಬಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಇಬ್ಬರೂ ಕಟ್ಟೆಯಮೇಲಿ ಕುಳಿತ ಗಂಡಸರಿಗೆ ಕಾಣದಂತೆ ತಲೆತುಂಬ ಸೆರಗು ಹೊದ್ದು ಪಡಸಾಲೆ ಹೊಕ್ಕರು. ಒಳಹೋಗುವ ಮೊದಲು ಮುರಿಗೆವ್ವ ಮಗಳ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಪಿಸುಗುಡುವುದನ್ನು ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ.

"ಹೆಣಾ ಮುಟ್ಟಿದವರ್ನ ಯಾರ್ನೂ ನೀ ಮುಟ್ಟಬ್ಯಾಡಾ. ನಿನಗ ಯಾರ ನೀರ ಹಾಕವ್ರು. ಮನೀಗೆ ಹ್ವಾದಮ್ಯಾಲೆ ನೀರೊಲಿಗೆ ಉರಿ ಹಾಕಿರು, ಮರೀಬ್ಯಾಡಾ,"

ಒಳಗೆ ಕಾಲಿಡುತ್ತ "ಏನಾಗಿತ್ತವ್ವಾs ತಾಯಕ್ಕಗ?" ಎಂದು ಸೆರಗಿನಿಂದ ಕಣ್ಣು ತಿಕ್ಕುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ "ಯಕ್ಕಾ" ಎಂದು ಬಸಲಿಂಗವ್ವ ತೆಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಳು. ಅವಳನ್ನು ಅವಚಿಕೊಂಡು ಕಣ್ಣೀರು ಒರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಹೆಣದ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಳು ಮುರಿಗೆವ್ವ. ಆಗಲೇ ತೊಳೆದು, ಒಳ್ಳೆಯ ಸೀರೆ ಉಡಿಸಿ. ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹಾಕಿ, ಕುತ್ತಿಗೆ ಜೋತುಬೀಳದಂತೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಿಗಿದು ಕಟ್ಟಿ, ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ತಾಯವ್ವನ ನಿರ್ಜೀವ ದೇಹವನ್ನು ಕೂಡ್ರಿಸಿದ್ದರು. ಹಣೆತುಂಬ ಮೂರು ಬೆರಳು ವಿಭೂತಿ, ಅದರ ನಡುವೆ ದೊಡ್ಡ ಕುಂಕುಮ, ತಲೆ ತುಂಬ ಹೂವಿನ ದಂಡೆ, ನೇರವಾದ ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಿನ ನತ್ತು, ಈಗ ಎದ್ದು ಬರುವಳೇನೋ ಎನ್ನುವಂತಿತ್ತು ಮುಖದ ಲಕ್ಷಣ. ಶಾಂತವಾದ, ಸೌಮ್ಯವಾದ ಮುಖ. ತನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೇ ಚೆಂಗಳಿಕೆವ್ವನಂತೆ ಕುಲುಕುಲು ನಗುತ್ತ ಬಾಯ್ತುಂಬ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದ ತಾಯಕ್ಕ ಇನ್ನು ತಿರುಗಿ ಬರಲಾರಳು ಎನ್ನುವ ಭಾವನೆ ಬಂದಾಗ ಹಿಂದೆ ಸರಿದಿದ್ದ ದುಃಖ ಮತ್ತೆ ಉಕ್ಕೇರಿತು. ನೆರೆಮನೆಯ ಹಾಲಕ್ಕ ಎತ್ತರವಾದ ಸಮೆಗಳನ್ನೂ ಮುದ್ದವ್ವ ತುಂಬಿದ ಆರತಿಯನ್ನೂ ಹಚ್ಚಿ ತಂದು ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟಾಗ ಹೆಣದ ಮುಖ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬೆಳಗಿತು,

"ಯವ್ವೋ ನನ್ನಕ್ಕ ಹೆಂಗ ಕುಂತಾಳ ನೋಡ್ರೆ ಗೌರವ್ವ ಕುಂತಾಂಗ" ಬಸಲಿಂಗವ್ವ ಬಾಯಿ ಬಾಯಿ ಬಡಿದುಕೊಂಡಳು. ಮುರಿಗೆವ್ವ ಅವಳ ಹತ್ತಿರ ಸರಿದು ಹೆಗಲನ್ನೊತ್ತಿದಳು. "ಬಸಲಿಂಗೂ, ಹೊರಗ ಪಂಚರೂ ಸಾವುಕಾರ್‍ರು ಗಂಡಸರು ಭಾಳ ಮಂದಿ ಕುಂತಾರಬೆ. ದುಃಖಾ ಹತ್ತಿಕ್ಕೋ. ಅಲ್ನೋಡು. ನಿನ್ನ ನೋಡಿ ಆ ಹಸೀಬಾಣಂತಿ ನಾಗವ್ವನೂ ಅಳತಾಳ."

"ನಾ ಹೆಂಗ ಸುಮ್ಮಕಿರಲೇ, ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟ್ಯಾಗ ಸಂಕಟ ಆಗ್ತೇತಿ. ನಾ ಇನ್ನ ಹ್ಯಾಂಗ ಇರಲೇ ಇಂಥಾ ಅಕ್ಕನ್ನ ಬಿಟ್ಟು, ದೇವರ ಹತ್ರ ಹ್ವಾದಳ್ರೀ ನನ್ನ ಬಿಟ್ಟು." ಬಸಲಿಂಗವ್ವ ಹಾಡಿ ಹಾಡಿಕೊಂಡು ಅಳುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಪಡಸಾಲೆ ಬಂದ ಜನರಿಂದ ತುಂಬಿ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿತ್ತು. ಕೂಡ್ರಲು ಜಾಗವಿಲ್ಲದೆ ಜನ ನಿಂತರು. ನಿಲ್ಲಲೂ ಜಾಗ ಸಾಲದೆ ಉಸಿರುಕಟ್ಟಿ ಒದ್ದಾಡಿದರು. ಆಮೇಲೆ ಬಂದವರಂತೂ ಹೆಣದ ಮುಖ ನೋಡಿ ನೋಡಿ ಮರಳಿ ಹೋಗಲೇಬೇಕಾಯಿತು. ಅಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಇಳಿತರಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಮುರಿಗೆವ್ವ ಬಸಲಿಂಗವ್ವನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಉಸುರಿದಳು.

"ನಾಗನೂರಿಗೆ ಹೇಳಿಕಳ್ಸಿದಿರೇನು ?" ಹೇಳಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಧಾಟಿಯೇ ಇತ್ತು ಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲಿ. ಇಲ್ಲವೆನ್ನುವಂತೆ ಗೋಣು ಅಲ್ಲಾಡಿಸಿದ ಬಸಲಿಂಗು "ಜೀವ ಹೋಗೂ ತಂಕಾನೂ ಮೈಯ್ಯಾಗ ಎಚ್ಚರ ಇತ್ತು ಅಕ್ಕಗ. ಬೆಳತನಕಾ ಅವರು ತೊಡೀಮ್ಯಾಲೆ ತಲೀ ಇಟಕೊಂಡ್ರ ಕುಂತಿದ್ರು. ಸಂಕಟಾ ಅಂತ ಹೊಳ್ಯಾಡತಿದ್ಳು. ಡಾಗ್ದಾರು ಬಂದು ಚುಚ್ಚಿದ್ರೂ ಏನೂ ಆಗಲಿಲ್ಲಾ. ಸಾಯೂಮುಂದ ತನ್ನ ತವರ್ಮನಿಗೆ, ಗಂಡನ ಮನೀಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಬ್ಯಾಡ್ರಿ ಅಂತ ಮಾತ ಸುದ್ದಾ ತೊಗೊಂಡ್ಳು" ಎಂದಳು ಗೊಗ್ಗರದನಿಯಲ್ಲಿ. ಅತ್ತು ಅತ್ತು ಗಂಟಲು ಒಡೆದಿತ್ತು.

"ಕಡೀಕೂ ತನ್ನ ಹಟಾ ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡ್ರಬಿಟ್ಳು ತಾಯಕ್ಕ. ಊರಿಗೆ ಊರs ಆಕ್ಕಿನ್ನ ಹಾಡಿ ಹರಸಿದ್ರೂ ಆ ಎರಡೂ ಮನೀಗೆ ಎರವಾದ್ಳು. ನಾಗವ್ವ ಅಂತೂ ಬಾಣಂತನಕ ಬಂದಾಕಿ ದೊಡ್ಡವ್ವನ್ನ ಕಳಿಸೇ ಹೋಗೂ ಹಂಗಾತು. ಇನ್ನ ಹಂಗಾರ ಗಂಗಾಧರ ಉಮ್ಮವ್ವ ಇಬ್ಬರs ಹೌದಲ್ಲೊ ಬರವ್ರು ?" ಮಣ್ಣು ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾಗುವುದೋ ಎನ್ನುವ ಆತಂಕವಿತ್ತು ಮುರಿಗೆವ್ವನ ದನಿಯಲ್ಲಿ.

"ಮೂರ ಗಂಟೇಕ ಬಸ್ಸ ಬರತದಂತ ಧಾರವಾಡದಿಂದ. ಅದರ ದಾರೀ ನೋಡಿ ಎತ್ತೂಣು ಅಂದರು ಬರಮಣ್ಣೋರು" ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿದ್ದ ಹಾಲಕ್ಕ ಹೇಳಿದಳು.

ಹೆಣದ ಮುಂದಿನ ಸಮೆ ಆರತಿಗಳಿಗೆ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಎಣ್ಣೆ ಸುರಿದಿದ್ದರಿಂದ ಅವು ಥಾಳವಾಗಿ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಬಂದವರು ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ತಂದ ಹೂವು ಪತ್ರೆಗಳಿಂದ ಹೆಣ ಮುಚ್ಚಿಹೋಗಿತ್ತು. ವಿಭೂತಿ ಉಂಡೆ, ಒಡೆದ ತೆಂಗಿನ ಕಾಯಿಗಳ ರಾಶಿ ದೊಡ್ಡದಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹಲಗೆಯ ಸಪ್ಪಳ ನಡುನಡುವೆ ಕಡಿಮೆಯಾದಾಗ ಭಜನೆಯ ಮೇಳದವರು ಎತ್ತರದ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆಯ ನ್ನೊಡೆದು ಬರುವಂತೆ ತತ್ತ್ವದ ಪದವನ್ನು ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಪ್ಪಳಗಳಿಂದಾಗಿ ಎಲ್ಲರ ಕಿವಿಗಳೂ ಗಡಚಿಕ್ಕಿ ಬಂದವರೆಲ್ಲ ಈಗ ಎತ್ತರದ ದನಿಯಲ್ಲೇ ಮಾತ ನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗಾಗ ಹೊಸಬರು ಬಂದು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸಿದಾಗ ಅಯ್ಯ ನವರು ಹೆಣದ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಪಾದವನ್ನಿಟ್ಟು 'ಮೃತಳು ಶಿವ ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿ ಶಿವಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಳು' ಎಂದು ಮಂತ್ರ ಹೇಳಿದಾಗ ದುಃಖ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸೀಳುತ್ತಿತ್ತು.

'ಬಸ್ಸು ಬಂತು ಬಸ್ಸು' ಯಾರೋ ಕೂಗಿದರು. "ಬಂದರು ಬಂದರು ಹಿಡಕೊಳ್ರಿ ಹಿಡೀರಿ" ಜನರ ಗುಂಪು ಓಡೋಡಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಗಂಗಾಧರ, ಉಮೆಯರನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿದು ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಕರೆತಂದಿತು. ಪಡಸಾಲೆಯ ಒಳಗೆ ಕಾಲಿರಿಸಿದ್ದ ಗಂಗಾಧರ 'ದೊಡ್ಡವ್ವಾs' ಎಂದವನೇ ದೊಪ್ಪನೆ ಬಿದ್ದುಬಿಟ್ಟ. ಅವನನ್ನು ಎತ್ತಲು ಮುಂದಾದ ಬರಮಣ್ಣನವರೂ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಗೊಳೋ ಎಂದು ಅತ್ತುಬಿಟ್ಟರು. ಉಮೆಯಂತೂ ಹುಚ್ಚಿಯಂತೆ ಅಲ್ಲಿಟ್ಟ ಧೂಪ ದೀಪ ಕಾಯಿ ಹೂವು ಒಂದನ್ನೂ ನೋಡದೆ ಹೆಣಕ್ಕೇ ಹಾಯುವವಳಿದ್ದಳು, ಮುರಿಗೆವ್ವ ಹಾಲಕ್ಕ ಕೂಡಿ ಅವಳನ್ನು ಹಿಡಿಯದಿದ್ದರೆ. ಹಿಡಿದವರ ತೆಕ್ಕೆಗೆ ಬಿದ್ದು ವಿಲಿವಿಲಿ ಒದ್ದಾಡಿದಳು. ನೋಡುವವರ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಮತ್ತೆ ನೀರು ಸುರಿದವು,

"ದೊಡ್ಡವ್ವಾs ನೀ ಎಲ್ಲಿ ಹೋದೀ ನನ್ನ ಬಿಟ್ಟು. ನಾ ಊರಿಗೆ ಹೋಗೂ ಮುಂದ ಹೊಸಾ ಸೀರಿ ಕೊಡಿಸಿ, ಉಂಡೀ ಡಬ್ಬಿ ಕಟ್ಟಿ, ಪರೀಕ್ಷೆ ಪಾಸಾಗಿ ಬಾ ಅಂತ ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದ್ದಿ, ಹಿಂಗ ಹೇಳದsಕೇಳದs ಯಾಕ ಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟೀ ದೊಡ್ಡವ್ವಾs."

"ದೊಡ್ಡವ್ವಾs, ಪರೀಕ್ಷಾ ಪಾಸಾಗಿ ಸಾಯೇಬ ಆಗಿ ಬರತಾನ ನನ್ನ ಮಗಾ ಅಂತ ಎಲ್ಲಾರ ಮುಂದ ಹೇಳಿಕೊಂತ ತಿರಗತಿದ್ದಿ. ನಾ ಸಾಯೇಬ ಆಗೂದು ನೋಡಲಿಲ್ಲಾ. ನಮ್ಮ ಗಂಗಣ್ಣ ಪ್ಯಾಸಾಗ್ಯಾನ ಅಂತ ಊರಿಗೇ ಪೇಡೆ ಹಂಚವರು ಯಾರು ಇನ್ನ? ಊರಿಂದ ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಗದ್ದ ತುಟಿ ಹಿಡಿದು ನನ್ನ ಕೂಸು ಎಷ್ಟು ಸೊರಗೇದ ನಿದ್ದಿಗೆಟ್ಟು ಓದಿ ಓದಿ ಅಂತ ಮುಮ್ಮಾ ಮಾಡುವರು ಯಾರು ಇನ್ನ? ದೊಡ್ಡವ್ವಾs."

ಗಂಗಾಧರ ಮತ್ತು ಉಮಾನ ಅಳು ಹೊರಗೆ ಕುಳಿತ ಗಂಡಸರ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ ಒದ್ದೆಮಾಡಿತು. ಹೊತ್ತುಕೊಂಡ ವಲ್ಲಿಯಿಂದ ಕಣ್ಣು ಒರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಗೌಡರು ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತ ಶಂಕರಪ್ಪನವರ ಮುಂದೆ ಸತ್ತವಳ ಗುಣಗಾನ ಮಾಡಿದರು.

"ಬರಮಣ್ಣನ ಇಟಿಕೊಂಡ ಹೆಂಗಸು ಅನ್ನಿಸಿಕೊಂಡ್ರೂ ತಾಯಕ್ಕ ತನ್ನ ಸವತೀಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅಷ್ಟ ಅಲ್ಲಾ ಊರಿಗೇs ತಾಯಿ ಆಗಿದ್ಳು ನೋಡ್ರಿ."

"ಛೇ ಛೇ, ಇಟಕೊಂಡಾಕಿ ಅಂತ ಯಾರ ಅನಬೇಕ್ರೀ ಆಕೀಗೆ. ಗರತಿ ಗಂಗವ್ವನ ಹಾಂಗ ಇದ್ಳು. ಊರಾಗ ಯಾರೊಬ್ಬರಿಗೂ ತನ್ನ ಕೈಲಾದಟ ಉಪಕಾರ ಮಾಡದ ಬಿಟ್ಟಾಕಿ ಅಲ್ಲಾ."

"ತಾನು ಗಂಡ ಬಿಟ್ಟ ಹೆಣ್ಣು. ಎಷ್ಟಾದರೂ ಬರಮಣ್ಣನ ತಾನು ಇಟ ಕೊಂಡಾಕೀನs ಅಂತೇಳಿ ಅಂವಗ ದುಂಬಾಲ ಬಿದ್ದು ಬ್ಯಾರೆ ಲಗ್ನಾ ಮಾಡಲಿಲ್ಲೇನ್ರಿ ಮತ್ತ? ಇಷ್ಟ ದೊಡ್ಡ ಮನಸ ಯಾವ ಹೆಣ್ಮಕ್ಕಳಿಗಿ ಇರ್ತದ. ನಾಕ ಮಂದಿ ಅಣ್ಣಾ-ತಮ್ಮಾ ಕೂಡಿ ಇರಾಕ ಒಲ್ಲರು ಈಗಿನ ದಿನದಾಗ. ಹೆಂಡರು ನಾಯಿ ಹಾಂಗ ಕಚ್ಚಾಡ್ತಾರ ಅಂತೇಳಿ ಬ್ಯಾರೇ ಆಗ್ತಾರ. ಆದರ ಈಕಿನ್ನ ನೋಡ್ರಿ."

"ಬಸವಲಿಂಗಕ್ಕನೂ ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸಿನಾಕಿ. ಮಕ್ಕಳ ಆಗೂದs ತಡಾ. ತಾಯವ್ವನ ಉಡ್ಯಾಗs ಹಾಕಿಬಿಡ್ತಿದ್ಳು. ತಿನ್ಸಾಕಿ, ಉಣ್ಸಾಕಿ ಎಲ್ಲಾ ಆಕೀದ ಕೆಲಸ."

"ಅದೊಂದs ಏನ್ರೀ. ಬರಮಣ್ಣರೇ ಆಕಿ ಹಾಕಿದ ಉಗುಳ ದಾಟ ತಿದ್ದಿಲ್ಲಾ. ಹೊಲಗೆಲಸಕ್ಕೆ, ಅಂಗಡಿ ಸಾಮಾನಿನ ಖರೀದಿಗೆ ಎಲ್ಲಾದಕ್ಕೂ ಆಕೀನ್ನ ಕೇಳತಿದ್ದಾ. ತಿಜೋರಿ ಕೀಲಿಕೈ ಆಕೀ ಕೈಯಾಗ ಕೊಡಾಕ ಹೋಗಿ ದ್ನಂತ. ಗಂಡಸ ಆಗಿ ನನ್ನ ಹತ್ರ ಕೈ ಚಾಚತೀಯಾ? ಇಟಕೋ ನಿನ್ನ ಹತ್ತರ ಕೀಲಿಕೈ—ಅಂತ ಜಬರಿಸಿದಳಂತ."

ಅಂವಾ ಅರೆ ಆಕೀಗೇನ ಕಡಿಮಿ ಮಾಡಿದ್ದಾ, ರೇಶಿಮಿ ಸೀರಿ, ಕುಬಸಾ ವಸ್ತಾ ವಡವಿ ಎಲ್ಲಾ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾ, ಆದರ ಎಂದೂ ಇಟಕೊಂಡ ಮೆರೆದಾಕಿ ಅಲ್ಲಾ. ಹಾಂಗ ನೋಡಿದರ ನಾಗವ್ವನ್ನ ಲಗ್ನಾ, ಗಂಗಣ್ಣಾ, ಉಮ್ಮವ್ವನ್ನ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಕಳ್ಸೂದು ಎಲ್ಲಾ ಮಾಡಿದ್ದೂ ಆಕೀನ."

"ತನ್ನದ ಅನ್ನೂದು ಏನಿತ್ತು ಈ ಪ್ರಾಣಿಗೆ. ಹಾದರಾ ಮಾಡಿದಳಂತ ಅಪವಾದಾ ಹೊರಿಸಿ ಗಂಡಾ, ಮಾವಾ ಮನೀಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗ ಹಾಕಿದ್ರು. ಅದನ್ನ ನಂಬಿ ತವರ್ಮನೀಯವರು ಬಾವೀ ದಾರಿ ತೋರ್ಸಿದರು......"

"ಅಂದರs ತಾಯವ್ವನೋರ ಬಾವೀ ಬೀಳಾಕ ಹೋಗಿದ್ದರೇನ್ರಿ?" ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತು ಇವರ ಮಾತು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಚಿಗುರುಮೀಸೆಯ ಯುವಕ ಕೇಳಿದ.

"ಹೌದೋ ಹುಡುಗಾ, ನೀವಿನ್ನೂ ಹುಟ್ಟಿರಾಕಿಲ್ಲಾ ಆವಾಗಿನ ಹಕೀಕತ್ತು ಇದು. ಆವಾಗ ಬಾವಿ ಬಿದ್ದ ತಾಯಕ್ಕನ ಜೀವಾ ಉಳಿಸಿದವನs ಬರಮಣ್ಣಾ. ತನ್ನ ಜೀವದ ಖಬರ ಇಲ್ಲದ ಬಾವ್ಯಾಗ ಜಿಗಿದ ತಗದನಂತ."

ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಇನ್ನೂ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಸರಿದ ಯುವಕ ಕೇಳಿದ: "ಮುಂದೆ?"

"ಬರಮಣ್ಣಗ ತಾಯುವ್ವ ಹೇಳಿದಳಂತ: ಅತ್ತೀಮನಿಯವರು, ತವರ್ಮನಿಯವರು ಇಬ್ಬರೂ ನನಗ ಹಾದರಗಿತ್ತಿ ಅಂತ ಹೆಸರು ಕೊಟ್ಟಾರ, ಅವರ ಮಾತ ಯಾಕ ಸುಳ್ಳಮಾಡಬೇಕು? ಈಗ ನೀನs ಬಾ ನನ್ನ ಜೋಡಿ, ಈ ಊರ ಬಿಟ್ಟ ಹೋಗಿ ಇಬ್ಬರೂ ಕೂಡಿ ಬಾಳೇ ಮಾಡೂಣು. ಗಂಡ ಕಟ್ಟಿದ ಈ ಗುಳ ದಾಳಿ; ತವರ್ಮನಿಯವರು ಕೊಟ್ಟ ಈ ತಾಳಿಸಾಮಾನಿನ ಸರಾ ಮಾರಿ ರೊಕ್ಕಾ ಹಾಕಿ ಒಂದ ಸಣ್ಣ ಅಂಗಡಿ ಇಟ್ಟು ಬದುಕೂಣು ಅಂತ ಹೇಳಿ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರಕೊಂಡು ಬಂದಳಂತ."

"ಬರಮಣ್ಣೋರಿಗೆ ಯಾರೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲೇನ್ರಿ ಮಂದಿ ಬಳಗಾ? ಎಲ್ಲಾ ಬಿಟ್ಟು ಇಲ್ಲಿಗ್ಹ್ಯಾಂಗ ಬಂದರು?"

ಬರಮಣ್ಣನ ತಂದಿ-ತಾಯಿ ಸಣ್ಣಂದಿರತ ಸತ್ತಿದ್ದರಂತ. ಹಾಂಗೂ ಹಿಂಗೂ ಜ್ವಾಪಾನ ಆಗಿದ್ದಾ. ಯಾರ್ದೋ ಮನ್ಯಾಗ ಜೀತಾ ಮಾಡತಿದ್ದಾ. ತಾಯುವ್ವ ಕಳ್ಳಕರಗೂ ಹಾಂಗ ಹೇಳಿದ ಮಾತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾ."

"ಒಪ್ಪಿ ಬಂದದ್ದಕ್ಕ ಏನ ಕೆಟ್ಟ್ಯಾತು ಬಿಡ್ರಿ. ಲಕ್ಷ್ಮೀನs ಕಾಲ ಮುರಕೊಂಡ ಬಿದ್ದಾಳಂತ ಅವರ ಮನ್ಯಾಗ. ಬರಮಣ್ಣೋರ ನಸೀಬನ ನಸೀಬ. ತಾಯಕ್ಕ ಅವರ ಮನೀಭಾಗೇದ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಹಾಂಗ ಇದ್ದರು ಅಂತೇರಿ ಆದರ......"

"ಆದರs...ಓಡಿ ಬಂದಾಕಿ ಅಂದರ ಊರಾಗಿನ ಮಂದಿ ಸುಮ್ಮನs ಇದ್ದರೇನ್ರಿ?"

"ಸುಮ್ಮನs ಹ್ಯಾಂಗ ಇರತಾರೋs ಊರ ಅಂದ ಮ್ಯಾಲೆ ಹೊಲಗೇರಿ ಇರೂದ ಏನಪಾ. ಮೂವತ್ತ ವರಸದ ಹಿಂದೆ ಇಕೀ ಚೆಲ್ವಿಕಿ ನೋಡಿ ಏಸೋ ಮಂದಿ ಇಕೀ ಬೆನ್ನಹತ್ತಿದರು. ಆದರ ನಬೀಸಾಬನ ತಮ್ಮ ಪೀರಸಾಬನ್ನ ಒಮ್ಮೆ ಓಣ್ಯಾಗನs ಕಾಲ್ಮರಿ ತೊಗೊಂಡು ತಿರಿಗಿ ಬಿದ್ಲು. ಆಗ ನೋಡಪಾ ಮಂದಿಗೆ ಇಕೀ ಗುಣಾ ಗೊತ್ತಾದದ್ದು. ಆಮ್ಯಾಲೆ ಒಬ್ಬರೂ ಇಕೀನ್ನ ತಡ ಹಾಕ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂತಾ ಮನಶ್ಯಾಳು."

"ಅಲ್ರೀ, ಎಷ್ಟಂದರೂ ಕೈಹಿಡಿದ ಗಂಡಾ, ಮಾವನ ಕಡೇಂದ ಹಾದರಗಿತ್ತಿ ಅನ್ನೊ ಅಪವಾದ ತೊಗೊಂಡಾವರು. ಅಲ್ರೆಪಾ, ಬೆಂಕಿ ಇಲ್ಲದs ಹೊಗಿ ಏಳ್ತೈತಿ ಏನ್ರೀ?"

"ಅಲ್ಲೋ, ತಾಯಕ್ಕನ ಗುಣಾನ ಮೂವತ್ತ ವರಸ ನೋಡೀವ ಏನಪಾ ನಾವು ಈ ಊರಾಗ. ಒಂದ ದಿಸಾ ಯಾವ ಮಾತಿಗೂ ಅಲ್ಲಾ ಅನಿಸಿಕೊಂಡ

ಹೆಣ್ಮಗಳ ಅಲ್ಲಾ. ಅಂಥಾಕೀಗೆ ಹಾದರಗಿತ್ತಿ ಅಂದರ, ಅಂದವರ ಬಾಯಾಗ ಹುಳಾ ಬಿದ್ದಾವ ಹುಳಾ. ಛೀ ನಿನ ಮಂಜಾಳ ಹೋಗಾ. ಗುಣ ತಿಳಿಯೂದ ಎಷ್ಟೊತ್ತೊ, ಒಂದ ಅಗಳ ಹಿಚಕಿದರ ಸಾಕು ಬೆಂದದಿಲ್ಲೋ ಗೊತ್ತಾಗ್ತದ."

"ಇವರ ಗುಣಾ ನೋಡಿದರ ಬಂಗಾರದಂಥಾದ್ದು ಅಂತೀರಿ. ಆದರ ಅಪವಾದ ಯಾಕ ಬಂತು ಅನ್ನೋ ಕಾರಣಾ ಅರೆ ತಿಳೀಬೇಕಾಗಿತ್ತು" ಯುವಕ ಗುಣು ಗುಣು ಗೊಣಗಿದ.

ಶಂಕರಪ್ಪನವರು ಅವನ ಮುಖ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿ "ನೀ ಈ ಊರಾಂವ ಅಲ್ಲೇನೋ, ಹೊಸಬ ಕಾಣ್ತೇದಿ" ಎಂದರು. "ಹೌದ್ರಿ ಕಾಕಾ, ನಾ ಊರಾಗ ಸಾಲಿಗೆ ಮಾಸ್ತರ ಆಗಿ ಬಂದೇನಿ. ಈಗ ತಿಂಗಳಾತು. ಅದಕ್ಕs ಕೇಳಿದೆ ನಿಮ್ಮನ್ನ" ಕುತೂಹಲ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ ಮಾಸ್ತರ.

"ತಡೀಯಪಾ ತಡೀ. ಬರಮಣ್ಣನ್ನ ಒಳಗ ಕರದ್ರಲ್ಲಾ, ಹೆಣಾ ಎತ್ತತಾರೇನೋ ನೋಡೂಣು"ಎಂದು ಶಂಕರಪ್ಪ ಇನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಮಾಸ್ತರ ಕಟ್ಟೆ ಬಿಟ್ಟು ಇಳಿದಿದ್ದ. ತನ್ನ ಪ್ರೇಯಸಿಯನ್ನು ಬರಮಣ್ಣನವರು ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಬೀಳ್ಕೊಡುವ ಸನ್ನಿವೇಶ ನೋಡಲು ಮಾಸ್ತರ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಯಾರ ಸಂದಿಯಲ್ಲೋ ಕತ್ತು ಚಾಚಿದ. ನಡುಗುವ ಕೈಗಳಿಂದ ಆರತಿ ಎತ್ತಿ ತಾಯವ್ವನಿಗೆ ಬೆಳಗಿ ಹಿಂದೆ ಸರಿದ ಬರಮಣ್ಣನವರನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಜನ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲೇ ಬವಳಿಬಂದು ಬಿದ್ದುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರೇನೊ. ಹಿಂದಿನ ದಿನದಿಂದ ಉಪವಾಸ. ಇಂದಿನ ದುಃಖ ಸಂಕಟಗಳಿಂದಾಗಿ ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ತೊಯ್ದ ಗುಬ್ಬಿಯಂತಾಗಿದ್ದರು ಆಜಾನುಬಾಹು ಮನುಷ್ಯ.

ಕೊನೆಗೊಮ್ಮೆ ಹೆಣ ಎತ್ತಿದ್ದಾಯಿತು. ತಂದು ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕೂಡ್ರಿಸಿ ಎಲ್ಲರೂ ಕೈ ಮುಗಿದರು. ನಾಲ್ಕು ಜನರ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಕೊನೆಯ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಹೊರಟಳು ತಾಯವ್ವ. ಉಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಚಿಲ್ಲರೆಯನ್ನು ಸಂಗಣ್ಣ ಸೂರೆ ಮಾಡಿದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ. ಚುರಮುರಿಯ ಹೂಮಳೆಗರೆದರು ಕೇರೊಬ್ಬರು. ಮುಂದೆ ಗಂಡಸರು ಹಿಂದೆ ಹೆಂಗಸರು. ನಡುವೆ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಯಂತೆ ಕುಳಿತ ತಾಯಕ್ಕನ ಹೆಣ. ಊರ ಜನವೆಲ್ಲ ಕುಣಿಯ ಹತ್ತಿರ ಸೇರಿತ್ತು. ಕೊನೆಯ ಪೂಜೆ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೇನು ಕುಣಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಇಳಿಯುವವರಿದ್ದರು ಹೆಣದೊಡನೆ ಮುಂದಿನ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ.

ಯಾರೋ ಧಾವಿಸಿ ಓಡೋಡುತ್ತ ಬಂದರು. ತಡೀರಿ ತಡೀರಿ ಬಂ
ತಾಯಕ್ಕನ ಗಂಡ ಬಂದರು ಎಂದು ಯಾರೋ ಕೂಗಿದರು. ಹಿಂದಿ
ವೀರಣ್ಣ ದುಃಖ, ಬಿಸಿಲು, ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದಿಂದ ಹಣ್ಣಾಗಿ ಕಾಲು ಎಳೆದು ಹಾಕು
ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಜನ ಹಿಂದೆ ಸರಿದರು. ತಾಯಕ್ಕನ ಮುಖ ನೋ
ವೀರಣ್ಣ ಗೊಳೋ ಎಂದರು. ತಮ್ಮ ಪಾಲಿನ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸಿ, ಸ
ಬಗ್ಗಿ ಹೆಣದ ಕಾಲು ಮುಟ್ಟಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದಾಗ ನೆರೆದಿದ್ದ ಜನರೆಲ್ಲ ಚಕಿತರಾದ

"ನನ್ನ ಜೀವಾ ಉಳಿಸಿದ ಪುಣ್ಯವಂತಿ. ನಿನಗ ಅಪವಾದಾ ಹೊರಿಸಿ ಬ
ಹಾಳುಮಾಡಿದೆ, ಕ್ಷಮಾ ಕೇಳಾಕ ಬಂದರ ಮಾರೀ ಸುದ್ದಾ ನೋಡಲಿಲ್ಲಾ ನ
ಈಗ ಸತ್ತು ಸ್ವರ್ಗಾ ಕೂಡಿದಿ. ಈಗರ ಕ್ಷಮಾ ಮಾಡು" ಎಂದು ಅ
ಬಿಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಗೌಡರು ಅವರನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಸಂತೈಸಿದರು, "ಆದದ್ದಾ
ಮರತಬಿಡ್ರಿ" ಎಂದ. ಎಲ್ಲರೂ ಹಿಡಿ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಕುಣಿ ತುಂಬಿಸಿದ
ಮನೆಯತ್ತ ಮರಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಯುವಕ ಮಾಸ್ತರ ತನ್ನೊಡನೆ ಮಾತು ಬೆ
ಶಂಕರಪ್ಪನವರ ಬೆನ್ನು ಹಿಡಿದ. ಇನ್ನೂ ಕೊನೆಯ, ಆದರೆ ಮಹತ್ತ
ಮಾತನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಅವನಿಗೆ.

"ತಾಯವ್ವನ್ನ ಕೊಟ್ಟದ್ದು ಬಾಳ ದೊಡ್ಡ ಮನಿತನಕ್ಕ ಏನಪಾ.
ಪಾಸಿನ್ಯಾಗ ಅಂಥಾ ಗಟ್ಟಿ ಕುಳಾ ಇದ್ದಿದ್ದಿಲ್ಲಾ. ಆದರ ಮಾವ ಭಾಳ ಜಿಪ್ರ
ಅವಂದsa ಎಲ್ಲಾ ಕಾರಭಾರು ಮನ್ಯಾಗ. ಅಂಥಾ ಮನೀ ಹಿರೇ ಸೊಸಿ ತಾಯ
ಇಕೀ ಚೆಲ್ವಿಕೀ ನೋಡೇ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು ವೀರಣ್ಣ ಸಾವುಕಾರು.
ಸಂಸಾರಾ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಎರಡ ವರಸ ಆದರೂ ಮಕ್ಕಳ ಆಗಿದ್ದಿ
ಒಂದ ದಿನಾ ಸರಿರಾತ್ರಿಗೆ ಅವರ ಮನಿ ದರೋಡೆ ಮಾಡಾಕಾ ಮಂದಿ ಬಂ
ಊರಾಗಿನ ಎಲ್ಲಾ ಮನೀಗೆ ಚಿಲಕಾ ಹಾಕಿದ್ದರು. ಯಾರೂ ಇವರ ಸಹಾ
ಬರೂಹಾಂಗ ಇದ್ದಿದ್ದಿಲ್ಲಾ. ಇವರ ಮನ್ಯಾಗ ಇದ್ದ ಒಂದ ಬಂದೂಕಿಗೆ ಗ
ತುಂಬಲಿಕ್ಕೂ ಪುರಸೊತ್ತು ಸಿಗಲಿಲ್ಲಾ. ಎಲ್ಲಾ ಗಂಡಸರನ್ನ ಹಿಡಿದ
ಕಾಲು ಕಟ್ಟಿ ನೆಲಕ್ಕ ಕೆಡವಿದರು. ಕೀಲಿಕೈ ಇಸಕೊಂಡು ತಿಜೋರಿ ತಗ
ಆದರಾಗ ಅವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಏನೂ ಸಿಗಲಿಲ್ಲಾ. ಇನ್ನೂ ಎಲ್ಲೋ ಮುಚ್ಚಿ
ಅನ್ನೂದು ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾತು. ಜಾಗಾ ಹೇಳರಿ ಅಂತ ಬೆದರಿಸಿ
ಒಬ್ಬರೂ ಬಾಯಿಬಿಡಲಿಲ್ಲ, ಅವರಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದು ಹಿರೇಮಗನ್ನ ಅ

ಮಲಗಿಸಿ ಎದೀಮ್ಯಾಲೆ ಕಾಲಿಟ್ಟು ನಿಂತು ಬಂಗಾರಾ, ರೊಕ್ಕಾ ಎಲ್ಲೈತಿ ಹೇಳ ದಿದ್ದರ ಇವನ ತಲೀ ಒಡೀತೇವಿ ಅಂತ ಅಂದರು. ಆಗ ತಾಯಕ್ಕನ ಬಾಯೊಳಗ ದ್ರವಾ ಬಂತು. ಆಕೀ ಅಡಿಗೀ ಮನ್ಯಾಗಿಂದ ಪಡಸಾಲೆಗೆ ಬಂದು ನಾ ಹೇಳ ತೇನಿ ಅಂದ್ಳು. ಮಾವಗ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದು 'ರಂಡೇ' ಅಂತ ಚೀರಿದಾ. ಆಕೀ ಅತ್ಲಾಗ ನೋಡಲೇ ಇಲ್ಲಾ. ಸೀದಾ ಹೋಗಿ ದರೋಡೇಕ ಬಂದವರನ್ನ ಹಕ್ಕಿಗೆ ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಕುಳ್ಳ ಒಟ್ಟೊ ಮಾಡ ತೋರಿಸಿದ್ಳು. ಅಲ್ಲೇ ಅವರ ಮನೀ ಖಜಾನೀನs ಇತ್ತು. ಕಳ್ಳರು ಎಲ್ಲಾ ದೋಚಿಕೊಂಡು ಹೋದಗೂ ತನ್ನ ಗಂಡನ ಜೀವಾ ಉಳೀತಲ್ಲ ಅಂತ ತಾಯವ್ವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಆಗಿತ್ತು. ಆದರ ತಾ ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸ ತನಗ ಇಷ್ಟು ಮೂಲ ಆಗ್ತದ ಅನ್ನೂದು ಗೊತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲಾ. ಮಾವ ಆಕೀ ಅಣ್ಣನ್ನ ಕರಸಿ ನಮ್ಮ ಮನೀ ಮಾನಾ ಕಳಿಯಾಕ ಹಾದರಾ ಮಾಡಿದ್ಳು ನಿನ್ನ ತಂಗಿ. ಅವಳ್ನ ನಮ್ಮ ಮನೀಗೆ ಸೇರಿ ಸೂದಿಲ್ಲಾ, ಕರಕೊಂಡು ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗು ಅಂದರಂತ. ತಂದೀ ಮಾತು ಖರೇ ಇದ್ದರೂ ಇರಬೇಕು ಅಂತ ನಂಬಿಯೋ ಅಥವಾ ತಂದಿಗೆ ಹೆದರಿಯೋ ವೀರಣ್ಣೋರು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದುಬಿಟ್ರು. ಅಂಥಾ ಸಾವಕಾರ್ರಿಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಕಾಸಿಗೊಂದು ಕೊಸರಿಗೆರಡು. ಬ್ಯಾರೆ ಲಗ್ನಾ ಮಾಡಿಕೊಂಡ್ರು. ಆಮ್ಯಾಲೆ ತಮ್ಮ ತಪ್ಪ ಗೊತ್ತಾತು, ಇಲ್ಲಿಗ ಬಂದ್ರು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಆಗಿ. ಆದರ ಇಕೀ ಅವರ ಮಾರೀ ಸುದ್ದಾ ನೋಡಲಿಲ್ಲಾ. 'ನೀ ಯಾರೋ ನನಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ದೇವರು ಬರಮಣ್ಣ' ಅಂತ ಹೇಳಿಕಳ್ಸಿದ್ಳು. ಸಾಯೂತನಕಾ ಗಂಡನ ಹೆಸರು ಎತ್ತಲಿಲ್ಲಾ."

"ಆದರ ಇವರಿಗೆ ಈಗ ತಿಳಿದೈದ ಈ ಹೆಣ್ಣು ಹೆಣ್ಣಲ್ಲ, ದೇವತೀ ಅಂತ." ಮಾಸ್ತರ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟು ಬಾವಿಯತ್ತ ನಡೆದ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ.

ಹೆಣ್ಣು-ಗಂಡು

ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಬ್ಬುಗತ್ತಲೆ ಕವಿಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಮನೋಹರನಿಗೆ ಎಚ್ಚ
ವಾಯಿತು. ಆದರೂ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿತ್ತ ಹೊರಳಾಡುತ್ತ ಇದ್ದ. ತುಸ
ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮುಂಚಿನ ಸುಖದ ಅಮಲಿನಲ್ಲೇ ಇನ್ನೂ ಮುಳುಗಿ ಮೈಮರೆತಿ
ಜೊಂಪು ಹತ್ತಿ ಎಚ್ಚರವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಮೈಯ ದಣಿವೂ ತಣಿದಿತ್ತು. ಎಷ್ಟೊ
ತಿಂಗಳುಗಳು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ದೊರೆತ ಸುಖದಿಂದ, ಬೇಸರಗೊಂಡಿದ್ದ ಮನಸ
ಅರಳಿತ್ತು. ಹೆಣ್ಣಿನ ನುಣುಪು ದೇಹದ ಬೆಚ್ಚನೆಯ ಸ್ಪರ್ಶ ಇನ್ನಷ್ಟು
ಮತ್ತಷ್ಟು ಬೇಕೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಮನಕ್ಕೆ ಕಡಿವಾಣ ಹಾಕಲು ಯತ್ನಿಸದೆ ಮಗ
ಲಿಗೆ ಕೈ ಚಾಚಿದ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಆ ಪುಷ್ಟ ದೇಹವನ್ನು ಅವಚಿಕೊಳ್ಳಲ
ಆದರೆ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಿದ್ದಳು ಆ ಹೆಣ್ಣು? ಬರಿದಾದ, ಆದರೆ ಕೆಲ ಹೊತ್ತಿನ ಹಿಂ
ಅಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣೊಬ್ಬಳು ಮಲಗಿದ್ದಳು ಎನ್ನುವ ಗುರುತು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದ ಸ್ಥ
ವನ್ನೇ ಮೃದುವಾಗಿ ಕೈಯಾಡಿಸುತ್ತ, ಪೂರ್ತಿ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು ಕಣ್ಣು ತೆರೆ

ನಾಗಿ ಎಲ್ಲಿ ಹೋದಳು? ಯಾವಾಗ ಹೋದಳು? ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ
ಅವಳನ್ನು ಅದೇ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಕುವಂತೆ ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡಿದ. ಆದ
ಅಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣು ಅಗಲಿಸಿ ನೋಡಿದರೂ ಏನೂ ಕಾಣದಷ್ಟು ಕತ್ತಲು ಆವರಿಸಿತ್ತು
ಮತ್ತೆ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದ. ನಡೆದದ್ದೆಲ್ಲ ನಿಜವೆ? ಅಲ್ಲ ಕನಸೇ? ಛೇ ಕನಸಂತ
ಅಲ್ಲ. ತನಗಾದ ತೃಪ್ತಿ, ಸಂತೋಷಗಳೇ ಹೇಳುತ್ತವೆ, ನಡೆದದ್ದೆಲ್ಲ ನಿಜವ
ಎಂದು. ಆದರೆ ಇದು ಹೇಗೆ ನಡೆಯಿತು ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ತಲೆಕೆಡಿ
ಕೊಳ್ಳಲು ಮನ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಬದಲು ಮಕ್ಕಳು ಪೆಪ್ಪರಮೆಂಟು ಬಾಯಿಂ
ಹೊರಗೆ ತೆಗೆದು, ತೆಗೆದು ಮತ್ತೆ ಚೀಪುವಂತೆ ನಡೆದ ಘಟನೆಯನ್ನೇ ಮತ
ಚೀಪಿದ.

ದಿನವೂ ಬರುವಂತೆ ಆಫೀಸಿನಿಂದ ಆರು ಗಂಟೆಗೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದೆ. ಕೆಲಸ
ನಾಗಿ ಬಂದು ಬಾಗಿಲು ತೆರೆವಳು. ಏನು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳೋ ಹಾಗೆಯೆ
ದಡದಡ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಅವಳ ಸೆರಗು ಸರಿದಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವಳ ಪುಷ
ಎದೆಯೇ ನನ್ನನ್ನು ಮೊದಲು ಸ್ವಾಗತಿಸಿತು. ನಾನು ಕೈ ಕಾಲು ತೊಳೆದ

ಕೋಣೆಗೆ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಚಹಾ ತಂದು ಕೊಟ್ಟಳು. ಅಲ್ಲಿ ಅವಳ ಕೋಮಲ ಕೈಯ ಸ್ಪರ್ಶ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆಯಿತು. ಅವಳು ಅನ್ನ ಸಾರು ಮಾಡಿ ಇಳಿಸಿ, ಹಾಲು ಕಾಸಿ ಹಿತ್ತಲು ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿ ನನ್ನ ಹಾಸಿಗೆ ಸರಿಪಡಲು ಕೋಣೆಗೆ ಬಂದಳು. ಎರಡೂ ಕೈಯೆತ್ತಿ ಬೆಡ್‌ಸೀಟ್ ಚಟ ಚಟ ಝಾಡಿಸಿದಾಗ ಅವಳ ಅಂಗಾಂಗ ಪ್ರದರ್ಶನ ನನ್ನೊಳಗಿನ ಗಂಡನ್ನು ಬಡಿದೆಬ್ಬಿಸಿತು. ಅವಳು ಬಗ್ಗಿ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸುತ್ತ ಸುಕ್ಕುಗಳನ್ನು ನೀಟಾಗಿ ಮಾಡುವ ಭಂಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿತು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆರೆಂಟು ತಿಂಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದಿಟ್ಟಿದ್ದ ನನ್ನ ಸಂಯಮದ ಅಣೆಕಟ್ಟು ಒಡೆಯಿತು. ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ತೇಲಿ ಹೋದೆವು.

ಬಾಯಲ್ಲಿಯ ಪೆಪ್ಪರಮೆಂಟು ಕರಗಿತ್ತು. ತಿಂದ ಸಿಹಿ ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೂ ಉಳಿದಿತ್ತು. ಮನೋಹರ ಎದ್ದು ಲೈಟು ಹಾಕಿ ಹೊರಗೆ ಬಂದ. ಹೊರಬಾಗಿಲು ಮುಂದೆ ಮಾಡಿತ್ತು. ಗಾಳಿಗೆ ಹೊರಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಅನ್ನಿಸಿದರೂ ಧೈರ್ಯವಾಗದೆ ತನ್ನ ಗುಟ್ಟನ್ನು ಒಳಗೇ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವವನಂತೆ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಭದ್ರವಾಗಿ ಚಿಲಕ ಹಾಕಿ ಅಡಿಗೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದ. ತಟ್ಟೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀಡಿಕೊಂಡು ಗಬ ಗಬನೆ ಉಣ್ಣತೊಡಗಿದ. ಆಗಲೂ ತನಗೆ ಹೀಗೆಯೇ ತುಂಬ ಹಸಿವಾಗಿತ್ತು. ಬಹಳ ದಿನಗಳಿಂದ ಉಪವಾಸವಿದ್ದವನಂತೆ ನಾಗಿಯನ್ನು ತಿಕ್ಕಿ ಮುಕ್ಕಿದ್ದ. ತನ್ನಂತೆಯೇ ನಾಗಿಗೂ ಹಸಿವಾಗಿರಬಹುದು, ಅದಕ್ಕೇ ಅಷ್ಟೊಂದು ತೃಪ್ತಿಯಾಗಿ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಾ ಊಟ ಮಾಡಿದೆವಲ್ಲ ಇಬ್ಬರೂ, ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ನಕ್ಕ. ಅನ್ನದ ಪಾತ್ರೆ ಖಾಲಿಯಾಗಿತ್ತು. ಕಣ್ಣು ಎಳೆದು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಹಾಲು ಕುಡಿದು ಬಂದು ಹಾಸಿಗೆಗೆ ಹೊರಳಿದ.

ಮರುದಿನ ಮುಂಜಾನೆ ನಾಗಿ ಬಾಗಿಲು ಬಡಿದಳು. ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆದು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಏನೆಂದು ತಿಳಿಯಲು ಅವಳ ಮುಖವನ್ನೇ ದಿಟ್ಟಿಸಿದ. ಆದರೆ ನೆಲ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಅವಳ ಕಣ್ಣುಗಳು ಅಡ್ಡ ಗೋಡೆಯಾಗಿದ್ದವು. ಒಳಗೆ ಬಂದು ದಿನದಂತೆ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡಿ, ಏನೂ ನಡೆಯದವರಂತೆ "ಬಾಗಿಲು ಹಾಕ್ಕೊಳ್ರಿ ಹೋಗ್ತೀನಿ" ಎಂದಳು. ಹತ್ತು-ಹದಿನೈದು ದಿನ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಮನೋಹರನಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಹಸಿವೆಯಾಯಿತು. ಅಂದು ತಾನೇ

ನಾಗಿಯನ್ನು ಕೋಣೆಗೆ ಕರೆದ. ನಾಗಿ ಹೊರಟಾಗ ಹತ್ತು ರೂಪಾ ನೋಟು ಅವಳ ಮುಂದೆ ಹಿಡಿದು, "ಏನರೆ ತೊಗೋ" ಎಂದ. ಅ ಮೊದಲ ಬಾರಿ ಅವಳು ಕತ್ತೆತ್ತಿ ಅವನ ಮುಖ ನೋಡಿದಳು.

"ಸಾಯೇಬ್ರು, ನಾ ನಿಮ್ಮ ಮನೀ ಕೆಲಸಾ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕ ಪಗಾ ಕೊಡ್ತೀರಿ, ಇದ್ಯಾಕ?"

"ನನ್ನ ಸಂತೋಷಕ್ಕ, ನಾಗೀ ನಾ ಕರೆದಾಗ ಬಂದಿ, ಹೇಳಿದಾಂಗ ಕೇಳಿದಿ ಅದಕ್ಕ."

"ನಿಮ್ಮಂಗ ನನಗೂ ಸಂತೋಷ ಆಗೇತಿ ಸಾಯೇಬ್ರು. ಇದಕ್ಕ ನನಗ ರೊಕ್ಕ ಬ್ಯಾಡಾ, ನಾ ಮೈ ಮಾರಿಕೊಳ್ಳಾಕ ಬಂದಿಲ್ಲಾ."

ಮನೋಹರ ತಟ್ಟನೆ ಅವಳ ಭುಜ ಹಿಡಿದು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಪಿಸುಗುಟ್ಟಿದ "ನಾಗಿ ಬಾಯಾರು ಹೋಗಿ ಭಾಳ ದಿನಾ ಆಗಿತ್ತು, ನಾ ಹಸದಿದ್ದೆ......"

"ನನ್ನ ಗಂಡ ಸತ್ತು ಎರ್ಡು ವರಸ ಆಗಿತ್ರೀ ನಾನೂ......"

ನಾಗಿ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಮನೋಹರ ಅಲ್ಲೇ ಕುರ್ಚಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ತಾಸು ಕುಕ್ಕರಬಡಿದಿದ್ದ. ಅವಳು ಹೋಗುವಾಗ ಆಡಿದ ಮಾತು ಅವನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಧ್ವನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ನಾಗಿ, ಗಂಡ ಸತ್ತಾಕಿ, ಎರಡು ಮಕ್ಕಳೂ ಅದಾವ ಎಂದು ಸುಶೀ ಹೇಳಿದ್ದಳು. ನಾಗಿ, ನಮ್ಮ ಮನೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಂದ ನಾಲ್ಕಾರು ತಿಂಗಳಿಗೇ ಸುಶೀ ಹಡೀಲಿಕ್ಕೆ ತವರ್ಮನಿಗೆ ಹೋದಳು. ನಾ ಆಕೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೆ,

"ನಾ ಒಬ್ಬಾಂವ ಇರತೀನಿ. ಅಪ್ಪ ಹಾಸಿಗಿ ಹಿಡದಾರ. ಅವ್ವಗ ಅವರ್ನ ಬಿಟ್ಟು ಬರೂದು ಆಗೂದಿಲ್ಲಾ ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ. ನಾ ಹೋಟೆಲ್ಲಿನ್ಯಾಗ ಊಟ ಮಾಡತೀನಿ. ಕೆಲಸದಾಕಿನ್ನ ಬಿಡಿಸಿ ಬಿಡು" ಅಂತ.

"ನನಗ ಈಗ ಏಳು ತಿಂಗಳು. ನಾನು ಹಡದು ಬರಬೇಕಾದರೆ ಇನ್ನೂ ಏಳು ತಿಂಗಳು ಆಗ್ತದ. ಹೋಟೆಲ್ಲಿನ ಹೊಲಸು ಊಟಾ ಮಾಡಬ್ಯಾಡರೀ. ನಾನು ನಾಗೀಗೆ ಹೇಳತೀನಿ, ಆಕಿ ಅನ್ನಾ-ಸಾರು ಮಾಡ್ತಾಳ. ಹಾಲು ಕಾಸಿ ಕಸಾ-ಮುಸುರಿ ಮಾಡ್ತಾಳ. ನಿಮಗ ಬೇಕೆಂದರ ಚಪಾತಿನೂ ಮಾಡ್ತಾಳ. ಮನ್ಯಾಗ ಊಟಾ ಮಾಡರಿ. ಆಕೀಗೆ ಇನ್ನ ಐದು ರೂಪಾಯಿ ಹೆಚ್ಚಿಗಿ ಕೊಟ್ಟರಾತು."

“ ನಾ ಅನ್ನಾ ಮಾಡಿಕೋತೀನಿ. ಹ್ಯಾಗೂ ಮಗ್ಗುಲ ಮನೀ ಹುಡು ಗೂರು ಅಡಿಗಿ ಮಾಡಸ್ತಾರಲ್ಲಾ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಸಾರು ತರ್ತೀನಿ. ಸುಮ್ಮನ ನಾಗೀನ್ನ ಬಿಡಿಸಿಬಿಡು. ”

“ ಪಾಪ, ಬಡವಿ ಒಳ್ಳೇಕಿ ಅದಾಳ. ಕೈ, ಬಾಯಿ ಸುದ್ದ ಅದ. ಕೂಸಿನ್ನ ಕರಕೊಂಡ ಬಂದ ಮ್ಯಾಲೆ ಕಾಳಜಿಲಿ ಕೆಲಸಾ ಮಾಡತಾಳ. ನನಗೆಲ್ಲಾ ಗೊತ್ತದ. ಮಗ್ಗುಲ ಮನೀ ಬಟ್ಲರ ಮಾಡಿದ ಸಾರು ಉಣಬ್ಯಾಡ್ರಿ, ನಾಗೀನs ಅಡಿಗಿ ಮಾಡ್ಲಿ. ನಿಮಗೇನ ಬೇಕ ಎಲ್ಲಾ ಹೇಳಿ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ರಿ. ” ತಾನು ಬೇಡ ವೆಂದಿದ್ದರೂ ಸುಶೀಲ ಅವಳನ್ನು ಗಂಟು ಹಾಕಿ ಹೋಗಿದ್ದಳು. ಮುಗ್ಧೆ ! ಈಗ ತಾನು ಬಸರು, ಮುಂದ ಬಾಣಂತಿ. ತನ್ನ ಆರೈಕಿಯೊಳಗ, ತನ್ನ ಕೂಸಿನ್ನ ಜೋಪಾನ ಮಾಡೂದರಾಗ ತನ್ನ ಗಂಡಗ ಇಷ್ಟೊಂದು ಹಸಿವಿ ಆಗಬಹುದು ಅನ್ನೂ ಕಲ್ಪನಾನs ಅಕೀಗೆ ಬಂದಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲಾ. ಕ್ರಿಶ್ಚನ್ ಬಟ್ಲರ್ ಮಾಡಿದ ಸಾರು ಉಂಡರ ನಾನು ಕುಲಗೆಡತೀನಿ ಅಂತ ಹೆದರಿದಾಕಿ ನಾಗೀ ಸಂಗದೊಳಗ ನಾ ಕುಲಗೆಡಬಹುದು ಅನ್ನೂ ವಿಚಾರನ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ, ಪಾಪ.

ಹಂ, ನಾ ಈಗ ಕುಲಗೆಟ್ಟಂಗ ಹೆಂಗ ಆತು ? ನಾಗೀ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ನಾ ಕುಲಗೆಡೂಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲs ನಮ್ಮಪ್ಪ ಕುಲಗೆಟ್ಟಾನಲ್ಲ ಹುಸೇನಬೀನ್ನ ಇಟ ಕೊಂಡು. ನಾ ಹಳ್ಳಿಯೊಳಗ ಸಾಲೀಗೆ ಹೊಗೂಮುಂದ ಫಾತಿಮಾ ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಹುಡುಗರು ನನಗ ಚ್ಯಾಷ್ಟಿ ಮಾಡತಿದ್ದರು. “ ನಿನ್ನ ತಂಗಿ ಬಂದ್ಲ ನೋಡೋ ” ಅಂತ. ನನಗ ಮೊದಲ ಮೊದಲ ಅಳೂಹಾಂಗ ಆಗತಿತ್ತು. ಅವ್ವಗ ಕೇಳತಿದ್ದೆ “ ಹಾಂಗ ಯಾಕ ಅಂತಾರ ?” ಅಂತ. ಆಕಿ ಕಣ್ಣುಒರಸಿ ಕೊಂಡು “ನೀ ಇನ್ನೂ ಸಣ್ಣಾವ ಇದ್ದೀಯಪಾ, ನಿನಗ ತಿಳಿಯುದಿಲ್ಲಾ” ಅಂತಿದ್ಲು, ದೊಡ್ಡಾಂವ ಆದಂಗ ನನಗೂ ತಿಳೀಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿತು. ಅಪ್ಪನ ಮ್ಯಾಲೆ ಸಿಟ್ಟು ಬರತಿತ್ತು. ಅವ್ವನ್ನ ನೋಡಿ ಪಾಪ ಅನಸತಿತ್ತು. ಹಾಂಗ ನೋಡಿದರ ಅಪ್ಪ, ಅವ್ವಗ ಏನೂ ಕಡಿಮಿ ಮಾಡಿದ್ದಿಲ್ಲಾ. ಸೀರಿ, ವಸ್ತ್ರ, ಆಳು_ಕಾಳು ಮನಿಯೊಳಗಿನ ಕಾರಬಾರ ಎಲ್ಲಾ ಅವ್ವಂದ. ನಾ ಇನ್ನೂ ದೊಡ್ಡಾಂವ ಆದಂಗ ಅಪ್ಪನ ದೌರ್ಬಲ್ಯ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿತು. ಅವನ ಬಗ್ಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಕಡಿಮಿ ಆಗಿ ಕನಿಕರ ಅನಸತಿತ್ತು. ಫಾತಿಮಾ ದಾರೀಯೊಳಗ ಭೆಟ್ಟಿ ಆದರ ನಾನs ಮುಂದಾಗಿ ಮಾತಾಡಿಸತಿದ್ದೆ. ಸಮಾಜದೊಳಗ ಆಕೀ ಸ್ಥಾನ

ಏನು ಅನ್ನೂ ಕಲ್ಪನಾ ಬಂದಿತ್ತು. ಕಾಲೇಜ ಸೂಟಿ ಬಿಟ್ಟು ಊರಿಗೆ ಬರ
ಮುಂದ ತಂಗೀ ಜೋಡಿ ಆಕಿಗೂ ಸೀರಿ ತರತ್ತಿದ್ದೆ. ಅದನ್ನ ನೋಡಿ ಅ
ಹಿಗ್ಗತಿದ್ದರು. ಅವರ ಕಣ್ಣೊಳಗ ಬೆಳಕ ಮೂಡತಿತ್ತು. ಹುಸೇನಬಿ ಸಾಯು
ಮುಂದ ಆಕೀಗೆ ಮಾತು ಕೊಟ್ಟಾಂಗ ಅಪ್ಪ ಒಂದ ಹೊಲ ಮಾ
ಫಾತಿಮಾನ್ನ ಲಗ್ನಾ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು.

ಅಪ್ಪ, ಹುಸೇನಬೀ ಸಂಬಂಧ ಅಂದರ ಹೀಂಗಿತ್ತು. ಆದರ ನಂದು, ನಾಗೀದ
ಇಂಥಾ ಸಂಬಂಧನ? ಅಲ್ಲಾ. ಸಾಯೋತನಕ ಆಕೀನ ಇಟಕೊಂಡ ಹ್ಯಾಂ
ಸಾಗಿಸಲಿ ನಾನು? ಒಂದು ಸಂಸಾರ ಸಾಕೂದs ನನಗ ಒಜ್ಜೆ ಆದಾ
ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕ ಏನ ಮಾಡಲಿ? ಸುಶೀ ಹತ್ತರ ಇದ್ದಾಗ ನನಗ ನಾಗಿಯಾದರೂ
ಯಾಕ ಬೇಕು? ನನ್ನ ಸುಶೀನs ಸಾಕು. ಈಗ ಏನೋ ಬ್ಯಾಸರಾಗಿತ್ತು
ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಹಸಿವಾಗಿತ್ತು ಉಂಡಿವಿ ಆತು. ಒಟ್ಟಿನ ಮ್ಯಾಲೆ ಸುಶೀಗೆ ನಾ
ಮೋಸ ಮಾಡಿದಂಗಾತು.

"ನಾ ಅರೆ ಏನ ಮಾಡ್ಲಿ, ನಾ ಏನೂ ಮುದ್ದಾಂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ, ಕೈ ಮಿಕ್ಕ
ಆತು." ಒಳದನಿ ಹೇಳಿತು.

"ಮೊದಲನೇ ಸಾರೆ ಕೈ ಮಿಕ್ಕಿ ಆದರ, ಎರಡನೇ ಸಾರೆ ನೀನs ಮುದ್ದಾಂ
ಆಕಿನ್ನ ಕರದಿ."

"ಹೌದು, ಆದರ ಆಗ ನನಗ ಇದು ತಪ್ಪು ಅನಿಸಲೇ ಇಲ್ಲಾ. ನಾ ಗಂಡಸ
ಇದ್ದೇನಿ, ಬೇಕಾದ್ದು ಮಾಡಬಲ್ಲೆ ಅನ್ನಿಸ್ತು. ಮತ್ತ ಆ ಹೊತ್ತಿನ್ಯಾಗ ತಪ್ಪು
ಒಪ್ಪು ಒಂದೂ ನೆನಪಿಗೆ ಬರೋದಿಲ್ಲ."

"ಬೇಕಾದ್ದ ಮಾಡಬಲ್ಲೆ ಅನಲಿಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಿನಗs ಕೊಟ್ಟಾ
ರೇನು? ನಿನ್ನಾಂಗ ನಿನ್ನ ಸುಶೀನೂ ಮಾಡಿದರ?"

"ಛೀ ಎಂಥಾ ಮಾತ ಆಡ್ತೀರಿ. ಆಕಿ ಹಂಗ ಯಾಕ ಮಾಡತಾಳ? ನನಗ
ದ್ರೋಹ ಮಾಡತಾಳೇನೂ?"

"ಯಾಕ? ಆಕಿ ಮನುಷ್ಯಾಳ ಅಲ್ಲೇನು? ನಿನ್ನಂಗ ಆಕಿಗೂ ಹಸಿವಿ ಆಗೂ
ದಿಲ್ಲೇನು? ನೀನು ಇಲ್ಲದಾಗ ಆಕೀನೂ ಹಾಂಗಮಾಡಿದರ ನೀ ಸುಮ್ಮನ
ಇರತೀಯೇನು?"

"ಎನದು? ಏನ ಮಾತಾಡತೀದಿ? ನಾ ಅಂದರ ಏನಂತ ತಿಳಕೊಂಡೀದಿ? ಅಂಥಾ ಹಾದರಗಿತ್ತೀನ್ನ ಒದ್ದ ಹೊರಗ ಹಾಕತೇನಿ ಒದ್ದು. ಗಂಡಸ ಅದೀನಿ ನಾನು".

"ಹೌದಪಾ, ಗಂಡಸ ಅದೀ ನೀನು. ನಿನ್ನ ಜೀವನದಾಗ ಗಂಡಿಗೊಂದು, ಹೆಣ್ಣಿಗೊಂದು ಕಾಯ್ದೆ ಅದs ಏನು? ನೀ ಹ್ಯಾಂಗ ಸ್ವತಂತ್ರ ಅದೀ. ಹಾಂಗs ಆಕೀಗೂ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಅದ. ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಸಮಾನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಹಕ್ಕು ಬಾಧ್ಯತೆಗಳು ಬೇಕs ಬೇಕು ಅಂತ ನೀನs ಕಾಲೇಜದಾಗ ಕುಣಕುಣದು ಭಾಷಣಾ ಮಾಡತಿದ್ದೆಲ್ಲಾ ಮರತಿ ಏನು? ಏನಂತಿ ಹೇಳು? ನೀ ಮಾಡಿದಾಂಗ ಆಕೀ ಮಾಡಿದರ ಒದ್ದ ಹೊರಗ ಹಾಕತೀ ? ಈಗ ನೀ ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪಿಗೆ ಆಕೀ ನಿನ್ನ ಒದ್ದರs......?"

ಒದೆಸಿಕೊಂಡವನಂತೆ ಮನೋಹರ ಚಟ್ಟನೆ ಕುರ್ಚಿ ಬಿಟ್ಟೆದ್ದ. ಕೈ ಗಡಿಯಾರ ನೋಡಿಕೊಂಡ. ಹೆಂಡತಿಯ ಊರಿಗೆ ಹೋಗುವ ಬಸ್ಸು ಹಿಡಿಯಲು ಹೊರಟೇ ಬಿಟ್ಟ.

* * *

ಜ್ವರದಿಂದ ಬಳಲಿದ್ದ ರವಿಗೆ ಆಗತಾನೆ ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಿತ್ತು. ನಾಲ್ಕಾರು ದಿನಗಳಿಂದ ಜ್ವರ ತುಂಬಾ ಇತ್ತು. ಆಮೇಲೆ ಗೊಬ್ಬರ ಎದ್ದವು. ಎಂಟು ತಿಂಗಳ ಮಗು ಹಿಂಡಿದ ಕಬ್ಬಿನ ಸಿಪ್ಪೆಯಂತಾಗಿದ್ದ. ಹಗಲೂ ರಾತ್ರಿ ಅಳು ತ್ತಿದ್ದ. ಮನೆಯ ಕೆಲಸ ಮಗನ ಕಾಯಿಲೆ ಎಲ್ಲದರಿಂದ ಸುಶೀ ಬಹಳ ಆಯಾಸ ಗೊಂಡಿದ್ದಳು. ಮನೋಹರ ಎರಡು ದಿನ ರಜ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮಗನ ಉಪಚಾರ ಮಾಡಿದ. ಮನೆಗೆಲಸದಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ. ಸುಶೀ ತುಂಬಾ ಆಯಾಸಗೊಂಡು ಊಟ ಮಾಡದೆ ಮಲಗಿದಾಗ ಹಾಲು ಕುಡಿಯಲು ಕೊಟ್ಟು, ಹಣೆಗೆ ಅಮೃತಾಂಜನ ತಿಕ್ಕಿದ. ಹಣೆಯ ಮೇಲಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಅವನ ನೀಳ ಬೆರಳುಗಳು ತನ್ನ ಕೆನ್ನೆಗೆ ಇಳಿದಾವೆ ಎನ್ನುವ ಆಸೆ ಸುಶೀಯ ಮನದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಅರಿಯದ ಮನೋಹರ ಹೆಂಡತಿಗೆ ನಿದ್ದೆ ಬಂದಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಅವಳ ಮೈ ತುಂಬ ರಗ್ಗು ಹೊದಿಸಿ ಹೊರಗಿನ ತನ್ನ ಕೋಣೆಗೆ ಮಲಗಲು ಹೊರಟುಹೋದ. ಲೈಟು ಆರಿಸಿ ಮಲಗಿದ ಸಪ್ಪಳವು ಕೇಳಿಸಿತು ಸುಶೀಗೆ.

ಗಂಡ ಎದ್ದು ಹೋದುದಕ್ಕೆ ಅಸಮಾಧಾನ. ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ತನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತಿರಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಎನ್ನುವ ಆಸೆ ಸುಶೀಗೆ, ತನ್ನ ಯೋಚನೆ ತನಗೆ ನಗು ತಂದಿತು. ಮನೋಹರ ಯಾಕೆ ತನ್ನನ್ನು ಓಲೈಸಬೇಕು, ಏನೋ ಕರ್ತವ್ಯ ಅಂತ ತಿಳಿದು ತಲೆನೋವಿಗೆ ಅಮೃತಾಂಜನ ತೀಡಿದ. ಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟ. ಇಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರೆ ಅವನಿಗೆ ಸಿಗುವ ಸುಖವಾದರೂ ಏನು? ಹೆರಿಗೆಯಾಗಿ ಬಂದು ಎಂಟು ತಿಂಗಳು ಕಳೆದರೂ ತನ್ನ ಮೈ ಮುಟ್ಟಗೊಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ ತಾನು. ಇಷ್ಟು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಿದ್ದ, ಬೇಡಿದ್ದ, ಅಂಗಲಾಚಿದ್ದ. ಆದರೂ ನಾಗಿಯನ್ನು ಅಪ್ಪಿದ ಆ ಕೈಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ ತಾನು. ಅವನ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ ದೂರ ಸರಿಸಿದ್ದಳು. ಅತ್ತು, ಕರೆದು ರಂಬಾಟ ಮಾಡಿದ್ದಳು. ನಿಮಗೆ ನಾಚಿಕೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ ಮನಸ್ಸು ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲವೇ ಎಂದು ಛೀಮಾರಿ ಮಾಡಿದ್ದಳು. ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಅವನದೊಂದೇ ಉತ್ತರ "ಏನೋ ಮನಸ್ಸು ದಾರಿ ತಪ್ಪಿತ್ತು. ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಹಾಗೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮರೆತುಬಿಡು."

ಒಮ್ಮೆ ತಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಜಗಳ ದೀರ್ಘಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಮನೋಹರ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಕೂಗಾಡಿದ್ದ "ಎಷ್ಟು ದಿನಾ ಹಿಂಗs ಕಾಡಸ್ತೀ ? ಭಾಳ ಹಟಮಾರಿ ಇದ್ದೀ ನೀನು. ಆದರೆ ಈ ಹಟಾನs ನಿನ್ನ ಬಾಳೇ ಹಾಳು ಮಾಡೀತು. ನನಗೇನು ನೀ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರ ಮತ್ತ ನಾಗೀ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗತೇನಿ."

ತಾನೂ ಅಷ್ಟೇ ಅಕ್ಕಸದಿಂದ ಅರಚಿದ್ದಳು, "ಹೋಗ್ರಿ ಹಾಳ ಬಾವಿ ಬೀಳ್ರಿ. ನಂದೇನು ಹೋಗ್ತದ. ನಾಕ ಮಂದ್ಯಾಗ ನಿಮ್ಮ ಮರ್ಯಾದಿ ಏನ ಉಳೀತದ? ಕೆಲಸದಾಕೀನ್ನ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮೆರೀರಿ". ಎರಡು ದಿನ ಇಬ್ಬರೂ ಮಾತನಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆ ಮೂಕವಾಗಿತ್ತು. ರವಿಯ ಅಳುವೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ಮತ್ತೆ ರವಿಗಾಗಿ, ಮನೆಯ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ, ಮಾತು ಮುಂದುವರೆದವು. ಮನೋಹರ ತನ್ನ ಮಾತಿನಂತೆ ನಡೆದುಕೊಂಡಿಲ್ಲವೆನ್ನುವ ಭಂಡ ಧೈರ್ಯವಿದ್ದರೂ ಮನಸ್ಸು ಒಳಗೊಳಗೆ ಅಳುಕುತ್ತಿತ್ತು. ಎಲ್ಲಿ ಅಂದಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಎಂದು ಹೆದರಿ ಎದೆ ಪುಕ ಪುಕ ಎನ್ನುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗೆಲ್ಲ ಅವ್ವನ ಮಾತು ನೆನಪಾಗುತ್ತಿದ್ದವು.

"ಏನೋ ಆಸೇಕ ಬಿದ್ದು ಆಗಿರಬೇಕು ಬಿಡು. ಇನ್ನ ಮುಂದ ಹಿಂಗ ಆಗದಂಗ ನೋಡಿಕೋ. ಸಡಲು ಬಿಡಬ್ಯಾಡಾ."

"ಏನವಾ ? ಆಸೇ ಅಂತ. ಅಷ್ಟೂ ತಿಳಿಯೂದಿಲ್ಲೇನು, ಕಲಿತವರಾಗಿ ?" ಹೀಂಗ ಹೆಂಡತಿಗೆ ದ್ರೋಹಾ ಮಾಡಬಾರದು ಅನ್ನೂ ಎಚ್ಚರ ಇರೂದಿಲ್ಲೇನು ಮೈ ಮ್ಯಾಲೆ ? ಇಂಥವರ ಕೂಡ ಬಾಳೇ ಮಾಡಂತ ಹೇಳತಿಯೆಲ್ಲಾ. ಅವರಷ್ಟು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹಕ್ಕು ಎಲ್ಲಾ ನಮಗೂ ಅದಾವ ಈ ಕಾಲದಾಗ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲೇನು ?" ತಾನೂ ತಿರುಗಿ ವಾದಿಸಿದ್ದಳು ಏರುಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ, ಅವ್ವನ ಮಾತಿನ ಧೋರಣೆ ಸರಿಬರದೆ. ತಮ್ಮಿಂದ ತಪ್ಪಾತು ಅನ್ನೂದು ತಾವs ಸ್ವತಃ ಬಂದ ಹೇಳಿದ್ರಲ್ಲಾ. ಇಷ್ಟು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತನಾ ಆರೆ ಎಷ್ಟು ಮುಂದಿಗಿ ಇರ್ತದ? ಎನ್ನುವ ಧ್ವನಿ ಸುಶೀಯೆನ್ನು ಒಳಗೇ ಮೀಟಿತು.

"ಗೊತ್ತದs ಸುಶೀ. ನೀವು ಶಾಣ್ಯಾರು, ಕಲಿತವರು. ನಮ್ಹಂಗ ದಡ್ಡರು ಅಲ್ಲಾ. ನಿಮ್ಮ ಹಕ್ಕು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಗದದಾಗ ಅದಾವ. ಅದು ನಿನಗs ಗೊತ್ತಿಲ್ಲs, ಹುಚ್ಚೀ ಅದೀ ನೀನು ಹುಚ್ಚಿ. ಅಂವಾ ಗಂಡಸ ಅದಾನ ಏನ ಮಾಡಿದರೂ ನಡೀತದ. ನಿನಗ ಹಾಂಗ ಮಾಡಾಕ ಆದೀತೇನು ?" ಅವ್ವನ ಪ್ರಶ್ನೆ ನೇರವಾಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲು ತಿಳಿಯದೆ ಕಕ್ಕಾವಿಕ್ಕಿಯಾಗಿದ್ದೆ ತಾನೂ. ಗಂಡ ಮಾಡಿದ ಹಾಗೆ ತಾನು ಮಾಡುವದು ಸಾಧ್ಯವೇ ಎನ್ನುವ ಪ್ರಶ್ನೆ ಆಗಾಗ ಧುತ್ತೆಂದು ಎದುರಾಗುತ್ತದೆ. ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಾನು ಹಟ ಹಿಡಿದಾಗ ಅವ್ವ ಹೇಳಿದ್ದೇನು ? "ಸುಶೀ ನೀ ಇನ್ನೂ ಸಣ್ಣಾಕಿ ಇದ್ದೀಯವ್ವಾ, ನಿನಗ ತಿಳಿಯೂದಿಲ್ಲಾ. ನಾ ಹೇಳಿದಂಗ ಕೇಳು, ಗಂಡನ ಮ್ಯಾಲಿನ ಸಿಟ್ಟಿಲೆ ಹಿಂಗ ಹಾರ್‍ಯಾಡ್ತಿ, ಬಾಣಂತಿ ಮೈ ಆರಕೋತ ಬಂದಾಗ ನಿನಗ ಗಂಡನ ಹತ್ತರ ಇರಬೇಕು ಅನ್ನೂ ಆಸೇ ಆಗ್ತದ. ಹರೇದಾಕಿ, ಎಷ್ಟು ದಿವಸ ಗಂಡನ್ನ ಬಿಟ್ಟು ಇರತೀ ? ದೇವರು ಗಂಡಸರನ್ನ ಯಾವ ಮಣ್ಣೀಲೆ ಮಾಡಿದಾ ಅದs ಮಣ್ಣೀಲೆ ನಮ್ಮನ್ನೂ ಮಾಡ್ಯಾನ. ಅವರಿಗಿರೂ ಬಯಕಿ, ಆಸೆ ಎಲ್ಲಾ ನಮಗೂ ಇರತಾವ. ಅದೆಲ್ಲಾ ನಿನಗ ಮುಂದ ಅರ್ಥ ಆಗ್ತದ. ನೀ ಗಂಡನ ಮನೀಗೆ ಹೋಗುದs ಛೊಲೋ. ಹಟಾ, ಜಗಳಾ ಏನ ಮಾಡೂದು ಅವನ ಜೋಡೀನs ಮಾಡು. ಇಲ್ಲಿದ್ದು ಮಾಡಬ್ಯಾಡಾ."

ಅವ್ವ ಅಂದಂತೆ ತಾನು ಇದುವರೆಗೆ ತನ್ನ ಹಟಾ ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದ್ದಳು. ಗಂಡನ ಉಪಚಾರಕ್ಕೆ, ಪ್ರೀತಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಆಗಾಗ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಾರ್ದವತೆ ಮೂಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನೂ ಹಿಂದೆ ಒತ್ತುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆದರೆ

ಈಗೀಗ ಆ ಮಾರ್ದವತೆ ಹಿಂದೆ ಉಳಿಯದೆ ಎದ್ದೆದ್ದು ಪುಟಿದು ಬರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ. ತನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಮೆತ್ತಗಾಗುತ್ತ ನಡೆದಂತೆ ಮನೋಹರ ಹೆಚ್ಚೆಚ್ಚು ನಿರ್ಲಿಪ್ತನಾಗುತ್ತ ನಡೆದಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ತನ್ನ ಆಸೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಏನಾದರೂ ಓದುವದು, ಮಗನನ್ನು ಆಡಿಸುವುದು, ಆಫೀಸು, ಮತ್ತೆ ಮನೆ, ಊಟ, ನಿದ್ದೆ ಹೀಗೆ ದಿನ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಭಾನುವಾರ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸಿನಿಮಾಕ್ಕೆ, ಗೆಳೆಯರ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಕರದೊಯ್ಯುತ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲೂ ಯಾರ ಇದಿರೂ ನಮ್ಮ ಸಂಸಾರದ ಬಿರುಕು ಹೊರಬಿದ್ದಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಅಷ್ಟೇ ಸಮಾಧಾನ. ಸಮಾಧಾನವೆಂದರೂ ನಿಶ್ಚಿಂತಿಯಾಗಿಲ್ಲ. ಅವನ ಜೊತೆ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಹೊತ್ತು ಕಳೆಯಲು ಹೆದರಿಕೆ ನನಗೆ. ಸಿನಿಮಾ, ಕಥೆ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಣಯ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಮನಸ್ಸಿನ ಶಾಂತಿಯನ್ನೂ ಕೆಡಿಸುತ್ತಿವೆ. ನನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೇ ನಂಬಿಕೆಯಿಲ್ಲದಂತಾಗಿದೆ. ಸಿನೆಮಾದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಾಗ, ರಿಕ್ಷಾದಲ್ಲಿ ಬರುವಾಗ ಅವನ ಮೈ ತಾಕದಂತೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಕುಳಿತಿರುತ್ತೇನೆ. ಆದರೂ ಮಗುವನ್ನು ಕೊಡುವಾಗ, ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಾಗ, ಮನೆಯ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ, ತಿಳಿದೋ ತಿಳಿಯದೆಯೋ ಅವನನ್ನು ತಾಕಿದಾಗ ರೋಮಾಂಚನಗೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಆಗ ಅವನ ಮುಖ ನೋಡುವ ಧೈರ್ಯವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಸರಸರ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೋಗಿ ಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ಅವನು ಹೊರಗೆ ಹೋದಾಗ ಅವನ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗಿ ಹಾಸಿಗೆ ಸರಿ ಮಾಡಲು ಹೋದರೆ ತನಗೇ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಕೈ ಮೃದುವಾಗಿ ಹಾಸಿಗೆ ಮೇಲಾಡುತ್ತದೆ. ಅವನ ಕ್ರಾಪಿನ ಪರಿಮಳ ಸೂಸುವ ದಿಂಬನ್ನು ಮೂಸುತ್ತೇನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ದಿಂಬು ಅವಚಿ ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತೇನೆ.

ಮೊನ್ನೆಯಂತೂ ಅವನ ಶರ್ಟು ಅಗಸನಿಗೆ ಹಾಕಲು ತೆಗೆದುಕೊಂಡವಳು ಅದನ್ನೇ ಮೂಸುತ್ತಾ, ಸವರುತ್ತಾ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಮನೋಹರ ತಟ್ಟನೆ ಒಳಗೆ ಬಂದ. ನನಗೆ ತುಂಬಾ ನಾಚಿಕೆಯಾಗಿ, ಕೆಂಪಾಗಿ, ಉಸಿರು ಬಿಡುತ್ತಾ ಹೊರಗೆ ಓಡಿ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಇತ್ತೀಚಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನಿದ್ದೆಯೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಳಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದಾಗ "ಯಾಕ ನಿದ್ದಿ ಬಂದಿಲ್ಲೇನು ?" ಎಂದು ಅವನು ಕೇಳಿದಾಗ ಹಟದಿಂದ, ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು "ಬಂದದ" ಎನ್ನುತ್ತೇನೆ. ನಿದ್ದೆ ಬಾರದಾಗ ನಮ್ಮ ಪ್ರಥಮ ರಾತ್ರಿ ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ನನ್ನ ವಿಚಿತ್ರ ಮನಸ್ಸು ಈಗ ಕಂಡುಕೊಂಡಿದೆ.

ಅವನು ಅಪ್ಪಿದ್ದು, ತಾನು ನಾಚಿದ್ದು, ಬೆವರಿದ್ದು ಎಲ್ಲಾ ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳು ತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ನಿದ್ದೆ ಹತ್ತಿಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈಗೀಗ ಆ ಉಪಾಯದಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಕಾತುರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಆ ಅಪ್ಪುಗೆ, ಚುಂಬನ ಬೇಕೆ ಬೇಕು ಎಂದು ಮೈ ಮುಲುಮುಲುಗುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ದಿನವೂ ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆಯೇ ಆಗುತ್ತಾ ನಡೆದಿದೆ. ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವನ ಕೋಣೆಯತ್ತ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವನು ಎದ್ದು ಬಂದು ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ ಹಾಗೆ ಅನ್ನಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ದೂರಸರಿಸಲೋ ಅಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲೋ ಕೈ ಚಾಚಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ನನ್ನ ಭ್ರಮೆ.

ದಿನ ದಿನಕ್ಕೆ ಹುಚ್ಚಿಯಂತಾಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿ ನನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನ ದಲ್ಲುಳಿಯದಂತಾಗಿದೆ. ಮನಸ್ಸು ತೀರಾ ಹೀನಸ್ಥಿತಿಗಿಳಿಯುತ್ತಿದೆ. ಕೆಲವು ದಿನಗಳಿಂದ ರವಿಯನ್ನು ನೋಡಲು ದಿನವೂ ಡಾ. ಪ್ರಕಾಶ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ರವಿಯ ಹತ್ತಿರ ತಾನೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದವಳು, ಅವರು ಅವನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವರ ಮಿರಿಮಿರಿ ಮಿಂಚುವ ಸುಗಂಧಿತ ಕ್ರಾಪು, ಸುಪುಷ್ಟ ದೇಹ ನನ್ನನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರು ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಬಗ್ಗಿ ರವಿಯ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಸ್ಟೆತೋ ಆಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗಂತೂ ಆ ಸಾಮೀಪ್ಯದಿಂದ ರೋಮಾಂಚಿತಳಾಗಿದ್ದ ತಾನು ಉಸಿರು ಬಿಗಿ ಹಿಡಿದು ಕುಳಿತಿರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಎರಡು ಮೂರು ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಆ ನೋಟದಿಂದ, ಆಟದಿಂದ ನಾನು ಸೋತು ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಹತ್ತಿರ ರವಿ, ಮನೋಹರ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆನೋ ತಿಳಿಯ ದಾಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೊಯ್ದಾಟ, ತಿಕ್ಕಾಟ, ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಿದಾಗ ಅವರು ಏಕೆ ಮತ್ತು ಹೇಗೆ ನಾಗಿಯನ್ನು ಅಪ್ಪಿದರೆನ್ನುವುದು ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿದೆ ನನಗೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಕಲ್ಪಿತ ವೈರಿಯ ಜೊತೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡು ವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸೋಲು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ. ಕೇವಲ ಅವರ ಬೆರಳಿನ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದಲೇ ಓಡಿಹೋದ ತಲೆ ನೋವಿನಂತೆ ಅವರ ಸಂಗದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮೈ ನೋವು, ಮನದ ನೋವು ಮಾಯವಾಗಲಾರವೆ? ಅದೇಕೆ ಮಾಯವಾಗು ವುದಿಲ್ಲ? ಅಪ್ಪ ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾನೂ ಅದೇ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ.

ಸುಶೀ ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದ ಎದ್ದು ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ರವಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೊದಿಸಿ, ಗಂಡನ ಕೋಣೆಯ ಹತ್ತಿರ ಹೋದಳು. ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದೇ ಇತ್ತು.

ಡಾಲಿ

ಹೊರಗಿನ ಬಿಸಿಲಿನ ಪ್ರಖರತೆಯಿಂದಾಗಿ ಅಂಗಡಿಯ ಮೆಟ್ಟಿಲೇರಿ ಒಳಗೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟೊಡನೆಯೆ ಸುಜಾತಾಳಿಗೆ ಏನೂ ಕಾಣದೆ ಕಣ್ಣು ಕತ್ತಲಿಟ್ಟಿತ್ತು, ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತು ಕಣ್ಣ ಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಹಾಲಿನಲ್ಲಿಯ ನಿಯಾನ್ ದೀಪಗಳು ಝಗ ಝಗಿಸಿದವು. ಅವುಗಳ ಪ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿ ಕಾಜಿನ ಕಪಾಟುಗಳೂ, ನಿಲುವುಗನ್ನಡಿಗಳೂ, ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಅರಿವೆಯ ಥಾನುಗಳೂ ಮಾಯಾಲೋಕದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದಂತೆ ಕಂಡವು. ಇಳಿಬಿಟ್ಟ ಸೀರೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಪ್ಸರೆಯರು ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತೇಲಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿದರು. ಅವಳ ಕಣ್ಣುಗಳು ಹಾಲಿನ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಹಾಕಿ ಕೌಂಟರಿನ ಬಳಿ ಬಂದಾಗ ತಟ್ಟನೆ ನಿಂತವು. ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಮುಂಗೈ ನೋಡಿಕೊಂಡಳು. ಹೌದು, ಇವತ್ತೂ ಮತ್ತೆ ಹತ್ತು ನಿಮಿಷ ಲೇಟಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಇದು ಮೂರನೆಯ ಸಲವೆಂಬುದನ್ನು ಮಾಲೀಕನ ದೃಷ್ಟಿ ತನಗೆ ಸೂಚನೆ ಕೊಡುವಂತಿತ್ತು.

ಅಂಗಡಿಗೆ ಬರುವಾಗ ಮೂರು ಸಲ ತಡವಾಗಿ ಬಂದರೆ ಆ ತಿಂಗಳ ಸಂಬಳದಲ್ಲಿ ಐದು ರೂಪಾಯಿ ಖೋತಾ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಅನಿತಾ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಸುಜಾತಾ ಗಾಬರಿಯಾದದ್ದು. ಬರುವ ನೂರೈವತ್ತರಲ್ಲಿ ಐದು ರೂಪಾಯಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದು ಅವಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಂತೋಷದ ಮಾತೇನಲ್ಲ. ಅನಿತಾಳ ಮಾತು ಬೇರೆ. ಅವಳ ತಂದೆ, ಅಣ್ಣ ಸಂಪಾದಿಸುವವರಿದ್ದೂ ಕೇವಲ ತನ್ನ ಷೋಕೀಗಾಗಿ ಪಾಕೆಟ್ ಮನಿಗಾಗಿ ಬಟ್ಟೆ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಸೇಲ್ಸ ಗರ್ಲ್ ಆಗಿರುವ ಸಿಂಧಿ ಹುಡುಗಿಯವಳು. ನೋಡುವವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಎದ್ದು ಕಾಣುವಂತೆ ಆಕರ್ಷಕ ಉಡುವು ಧರಿಸಿ, ಗಿರಾಕಿಗಳೊಡನೆ ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಚಾಲಾಕಿನಿಂದ ಮಾತನಾಡಿ, ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯಾಪಾರ ಗಿಟ್ಟಿಸುತ್ತ ತನ್ನ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪಳಗಿದ್ದಳು ಅನಿತಾ. ಮಾಲಿಕನೊಡನೆಯೂ ಕುಲು ಕುಲು ನಗುತ್ತ, ಮೈ ಕುಲುಕಿಸುತ್ತ ಮಾತನಾಡುವ ಅನಿತಾಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ಸುಜಾತಾಳಿಗೆ ಅಷ್ಟಕಷ್ಟೆ. ಅದೇಕೆ. ಒಂದು ಬಗೆಯ ತಿರಸ್ಕಾರವೂ ಮೂಡಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅಂಗಡಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹಾಜರಾದ ದಿನವೇ ಮಾಲೀಕ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದ.

"ಅನಿತಾ ನಮ್ಮ ಅಂಗಡೀಗೆ ಬಂದು ಬಹಾಳ ದಿವಸಾತು. ಆಕೀ ಹಾಂಗ ಕೆಲಸಾ ಮಾಡೂದು ನೀನೂ ಕಲೀಬೇಕು. ಗಿರಾಕಿಗಳನ್ನು ಚಂದಾಗಿ ಮಾತಾಡಿಸಿ ಚುರುಕಾಗಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ಒಂದಕ್ಕೆ ಎರಡು ಮಾತು ಖರ್ಚು ಮಾಡಬೇಕು. ಅಂದರ ನಮಗ ಲಾಭ ಆಗ್ತದ. ನೀನೂ ಛೋಲೋ ಕೆಲಸಾ ಮಾಡಿದರ ಮೂರು ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ 10 ರೂ. ಪಗಾರಾ ಏರಸ್ತೀನಿ" ಎಂದು.

ಅಂದ ಮೇಲೆ ಅನಿತಾಳ ಮೊರೆ ಹೋಗಲೇಬೇಕು ಎನ್ನಿಸಿತು ಸುಜಾತಾಳಿಗೆ. ಕೂಡಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳೆಂದರೆ ತಾವಿಬ್ಬರೇ. ಏನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೂ ಆವಳನ್ನೇ ಕೇಳಬೇಕು. ಮೊದಲು ಅನಿತಾ ಸೋಗು ಮಾಡುವ ಬಣ್ಣದ ಗೊಂಬೆ ಎಂದುಕೊಂಡಿದ್ದಳು ತಾನು. ಆದರೆ ಅವಳ ಸ್ವಭಾವ ತಿಳಿಯುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ತನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಅವಳಿಗಿದ್ದ ಪ್ರೀತಿ ಅನುಕಂಪ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಹೋದ ಹಾಗೆ ಇಬ್ಬರ ನಡುವೆ ಆತ್ಮೀಯತೆ ಬೆಳೆದಿತ್ತು. ಸಮೀಪದ ಒಡನಾಟದಿಂದಲೇ ಮನುಷ್ಯ ಸ್ವಭಾವ ತಿಳಿಯುವದು ಸಾಧ್ಯವೇ ಹೊರತು ಬಾಹ್ಯ ರೂಪದಿಂದಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಸತ್ಯ ತನಗೆ ಈಗ ತಿಳಿದಿದೆ. ಮಲತಂಗಿಯರಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯ ಗಂಧ ಕಾಣದ ತನಗೆಬಹುಶಃ ಹಾಗೆ ಅವರು ತನ್ನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನೆ ಕಾರಣವಿರಬಹುದು ಅನಿತಾ ಅಕ್ಕನಂತೆ ಕಂಡಿದ್ದಳು.........

ತಡವರಿಸುತ್ತಾ ಬೇಗ ಬೇಗ ಒಳಗಿನ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗಿ ತನ್ನ ಕೊಡೆ. ಪರ್ಸು ಎಲ್ಲ ಒಂದೆಡೆ ಇಟ್ಟು ಮುಖ ತೊಳೆದು, ಪೌಡರ ಲೇಪಿಸಿ, ತುಟಿಗಳಗೆ ಕಂಡೂ ಕಾಣದಂತೆ ರಂಗು ಬಳಿದು—ಇದೆಲ್ಲ ಅನಿತಾನೆ ಕಲಿಸಿದ್ದು. ಬಿಸಿಲಿನಿಂದ ಬರಲಿ, ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ತೋಯಿಸಿಕೊಂಡಿರಲಿ. ಮನೆಯಿಂದ ಅಂಗಡಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸಿಂಗಾರವಾಗಲೇಬೇಕು—ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕಪಾಟಿನಲ್ಲಿ ಮಡಿಸಿಟ್ಟ ನಾಜೂಕಿನ ಸೀರೆಯೊಂದನ್ನು ತೆಗೆದು ಅದನ್ನು ಸಂಬಳದಲ್ಲಿ ಪತ್ತು ರೂಪಾಯಿಯಂತೆ ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳೂ ಕೊಡುವ ಕರಾರಿನಮೇಲೆ ಅನಿತಾನೇ ಕೊಡಿಸಿದ್ದಳು. ನಿರಿಗೆ ಹಿಡಿದು ನೀಟಾಗಿ ಉಟ್ಟು, ಪಿನ್ನು ಚುಚ್ಚಿ ಭುಜದ ಮೇಲಿನ ಸೆರಗು ಹಾಗೆಯೇ ಇಳಿಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕನ್ನಡಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೊರ ಬಂದಾಗ—

ಮಾಲೀಕ ಫೋನಿನಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನ ಮುಖಭಾವ ಸರಿಯಾಗಿ ಕಾಣದೆ ಕಳವಳಪಟ್ಟು ಅನಿತಾಳ ಬಳಿ ಹೋದಳು.

"ಸುಜೀ ಬಸ್ಸು ಸಿಗಲಿಲ್ಲೇನು?" ಅನಿತಾ ಅರಿವೆಯ ಥಾನು ಕಪಾಟಿನಿಂದ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಪಿಸುಗುಟ್ಟಿದಳು.

"ಬಸ್ಸಿನ್ಯಾಗs ಬಂದೆ. ಆದರೂ ತಡಾ ಆತು ನೋಡು" ಸುಜಾತಳ ಗಾಬರಿಯ ದನಿಯಿಂದ ಅವಳ ಸಂಕಟವನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಅನಿತಾ ಅವಳ ಕೈ ಅದುಮಿ ಹೇಳಿದಳು " Don't worry. Be cheerful. ನಗನಗಾ್ತ ಮಾತಾಡಿ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡು. ಮಾಲು ಖರ್ಚಾದರೆ ಸಾಕು ಮಾಲೀಕ ಖುಷಿಯಾಗ್ತಾನೆ."

ನಗಬೇಕು. ಹೌದು! ಒಳಗೊಳಗೇ ಜೀವ ತಳಮಳಿಸ್ತಾ ಇದ್ದರೂ ಹೊರಗೆ ನಗುವಿನ ಮುಖವಾಡ ಹಾಕಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಜೋಲು ಮೋರೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ನಿಂತಿದ್ದರೆ ತನ್ನನ್ನು ಯಾರು ನೋಡ್ತಾರೆ? ಮಾತಾಡಿಸ್ತಾರೆ? ಛೀ ಛೀ ಹೀಗಲ್ಲ. ನಗುವನ್ನು ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ, ತುಟಿಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ತಾನೇ ಅಂಗಡಿಗೆ ಬಂದವರನ್ನು "ಬರ್ರಿ ಒಳಗ ಬರ್ರಿ" ಎಂದು ಆದರಿಸಬೇಕು. "ತಮಗೆ ಏನು ಬೇಕು?" ಅಂತ ವಿಚಾರಿಸಬೇಕು.

"ಅಂಗಿಯ ಅರಿವೆ? ಲಂಗದ ಬಟ್ಟೆ? ಬ್ಲೌಜ ಪೀಸ್, ಚೋಲಿ ಪೀಸ್. ಕೊನೆಗೆ ಕಟ್ ಪೀಸ್? ಸೀರೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಕೊಡಲಿ? ಹ್ಯಾಂಡಲೂಮ ಸೀರೇನಾ? ಫುಲ್‌ವಾಯಿಲ್, ಹಾಫ್ ಫುಲ್‌ವಾಯಿಲ್, ಬಾಂಬೆ ಡಾಯಿಂಗ? ಅಥವಾ ಗಾರ್ಡನ್ ವಾಯಿಲ್? ಪೂಲಿ, ಚಿನಾನ್ ಯಾವದು ಬೇಕು? ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಡಿಝೈನ್ಸ್, ಕಲರ್ಸ ಎಲ್ಲಾ ತರದ್ದೂ ಸಿಗ್ತದ. ನಿಮಗ ಬೇಕಾದ್ದು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ಹಳೇ ತರದ್ದು ಬೇಕಾದರೆ ಇಳಕಲ್, ಶಾಪುರ ಸೀರೇನೂ ಅವ. ಕಾಂಜೀವರಂ, ಧರ್ಮಾವರಂ. ಮೊಳಕಾಲ್ಮೂರು ಸೀರೆ ಭಾಳ ಚೆನ್ನಾಗಿರ್ತಾವ. ರೊಕ್ಕ ಹೆಚ್ಚಾದರೂ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಬಾಳಿಕಿ ತಾಳಿಕಿ ಬರ್ತಾವ. ಹತ್ತು ವರ್ಷ ಒಗದ ಉಟ್ಟರೂ ಬಣ್ಣ ಕಡಿಮಿ ಆಗೂದಿಲ್ಲ. ಹರಿಯೂದಿಲ್ಲ, ನಮ್ಮ ಅಂಗಡಿ ಮಾಲು ಅಂತಿಂಥಾದ್ದಲ್ಲ. ಬಹಳ ಖಾತ್ರೀದು. ಒಮ್ಮೆ ತೊಗೊಂಡು ನೋಡಿದರೆ ನಿಮಗೂ ಗೊತ್ತಾಗ್ತದ. ಕಲರ್ ಹೋದರ ವಾಪಸ್ ತೊಗೊಂಡು ಬರ್ರಿ..."

ಹೀಗೇ ನಾನಾ ತರದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಖರ್ಚು ಮಾಡಿದಾಗ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿ, ರೇಟು ಕೇಳಿ, ಬಿಚ್ಚಿಸಿ ನೋಡಿ "ಅಯ್ಯ ಸೀರೆಗೆ ರೊಕ್ಕ ಭಾಳಾತು" ಎಂದೋ "ನಮಗ ಬೇಕಾದಂಥ ಡಿಝಾಯಿನ್ ಇಲ್ಲಾ" ಅಥವಾ "ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲಾ" ಎಂದೋ ಏನೂ ಕೊಳ್ಳದೇ ಹೋದವರು ಎಷ್ಟೋ ಜನ. ಚಿಕ್ಕವರು, ದೊಡ್ಡವರು, ಹಳ್ಳಿಯ ಹೆಂಗಸರು, ಕಾಲೇಜು ತರುಣಿಯರು, ಯುವಕರು, ಗೃಹಸ್ಥರು, ಬಂದು ಹೋಗುವವರು ಅಸಂಖ್ಯಾತರು. ಇನ್ನು ಯುವಕರು ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡಲಿ ಅಥವಾ ಬಿಡಲಿ ಯಾವದೋ ವಸ್ತು ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕಂತೆ ಹಾಲಿನ ತುಂಬ ತಿರುಗಾಡಿ, ಬಾಗಿಲ ಹತ್ತಿರ ಕಣ್ಣು ಕುಕ್ಕುವ ಸೀರೆಗಳನ್ನುಟ್ಟು, ಎದೆಯೇರಿಸಿ ನಿಂತ ಬಣ್ಣದ ಬೊಂಬೆಗಳನ್ನು ಅಂಗಡಿಯ ಒಳಗೆ ನಿಂತ ಎರಡು ಸಜೀವ ಬೊಂಬೆಗಳ ಚೆಲುವನ್ನೂ, ದೇಹದ ಉಬ್ಬು-ತಗ್ಗುಗಳನ್ನೂ ಕಣ್ದಣಿಯೆ ನೋಡಿ, ಸುಮ್ಮ ಸುಮ್ಮನೆ ಅದರ ಬೆಲೆ, ಇದರ ಕ್ವಾಲಿಟಿ ವಿಚಾರಿಸಿದಂತೆ ಮಾಡಿ ನಿಲುವುಗನ್ನಡಿಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿ ರೂಪಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಭುಜ ಹಾರಿಸುತ್ತ ಕ್ರಾಪ್ ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೊರಗೆ ಹೊರಟುಬಿಡುವವರೇ ಬಹಳಷ್ಟು ಜನ.

ಗಿರಾಕಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಕೌಂಟರಿನತ್ತ ಹೋಗದೆ ಹೊರಗೇ ಹೊರಟಾಗ ಮಾಲೀಕನ ಮುಖ ಕೆಂಪಾಗುವದು. ಕುಳಿತ ಕುರ್ಚಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಅತ್ತಿತ್ತ ಮಿಸುಗಾಡುವನು. ಗೊಣಗುಟ್ಟುವನು. ಥಾನುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸುತ್ತಿ ಮಡಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಕಪಾಟಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸೀರೆಗಳ ಮಡಿಕೆ ಹಾಕಿ ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದು ಪೇರಿಸಿ ಅವುಗಳ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿಸುವಾಗ ಮತ್ತೆ ಮಗುದೊಬ್ಬ ಗಿರಾಕಿ ಹಾಜರು. ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನ ವ್ಯಾಯಾಮದಿಂದ ಮೈ ಕೈ ನೋವಾಗಿ ನಿಂತು ನಿಂತು ಕಾಲು ಸೋಲುತ್ತಿರುವಾಗಲೂ ಶರೀರದ ಆಯಾಸವನ್ನೇನೂ ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ತುಟಿ ಗಳಿಗೆ ಅಂಟಿಸಿಕೊಂಡ ನಗುವನ್ನು ಬಿಚ್ಚುತ್ತಾ ಮತ್ತೆ...

"ಓ ಬರ್ರಿ, ಏನು ಬೇಕು ನಿಮಗ?" ಎನ್ನುವ ನಾಟಕ ಪ್ರಾರಂಭ.

ತಾಸು ಅಂಗಡಿಗೆ ಬಂದು ಎರಡು ತಾಸು ಕಳೆದರೂ ಏನೂ ವ್ಯಾಪಾರ ವಾಗದಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಸುಜಾತ ಭಯದಿಂದಿದ್ದಳು. ಬಹಳ ಮಾತನಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಗಾಬರಿ ಯಿಂದ ಗಂಟಲು ಒಣಗುತ್ತಿತ್ತು. ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯ ಅಭಾವದಿಂದ ಫ್ಯಾನು ಯಾವತ್ತೂ ತಿರುಗಿಸುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೈ ಬೆವರುತ್ತಿತ್ತು. ಶೂನ್ಯದೃಷ್ಟಿ

ಯಿಂದ ಅಂಗಡಿಯ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನೇ ದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅನಿತಾ ಅವಳ ಭುಜ ಒತ್ತಿ ಒಳಗಿನ ಕೋಣೆಗೆ ಬರಲು ಸನ್ನೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಅವಳನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದಳು. ಚಹದ ಕಪ್ಪನ್ನೆತ್ತಿಕೊಡುತ್ತ ಅನಿತಾ ಕೇಳಿದಳು.

"ನಿನ್ನೆ ಸಿನಿಮಾಕ್ಕ ಹೋಗಿದ್ದೇನು?" ಸುಜಾತಾ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಲೆ ಆಡಿಸಿದಳು.

"ಯಾಕ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟ ಛಂದ ಅದ ಅಂತ ನಾ ಹೇಳಿದ್ದಿಲ್ಲಾ?"

"ಚಿಕ್ಕವ್ವ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲದ ಚೈನೀ ಕಲೀ ಬ್ಯಾಡಾ ಅಂದ್ಲು"

"ನನ್ನ ರೊಕ್ಕದಾಗ ಹೋಗ್ತೇನಿ ಅಂತ ನೀ ಹೇಳಬೇಕು"

"ನಾ ಹೇಳಿದೆ. ಆದರ ನಾ ದುಡದದ್ದು ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಗೇ ಸಾಲೂದಿಲ್ಲಂತ."

"ನೀನು ಪಗಾರ ಎಲ್ಲಾ ಒಯ್ದು ಆಕೀ ಕೈಯಾಗ ಕೊಡತೀಯಲ್ಲಾ."

"ಹೌದು, ಬಸ್ಸಿಗೆ, ಚಹಾಕ್ಕ. ಸೀರಿ ಕಂತಿನ ರೊಕ್ಕಾ ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದದ್ದೆಲ್ಲಾ ಕೊಡ್ತೇನಿ."

"ಹೌದ್ಹೌದು, ನನಗೂ ಗೊತ್ತದ. ನಾಲ್ಕ ಸಾರೆ ಬಂದರ ಬಸ್ಸಿನ ಚಾರ್ಜ ಭಾಳ ಆಗ್ತದ ಅಂತ್ಹೇಳಿ ಎರಡ ಸಾರೆ ನಡೆದs ಅಂಗಡೀಗೆ ಬರ್ತೇವಿ."

"ನಾ ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟರೂ ಬೆಲೀನೆ ಇಲ್ಲಾ ಅನಿತಾ. ನಾ ಭಾಳ ದುರ್ದೈವಿ......ಹುಟ್ಟಿದ ಕೂಡಲೇ ಅವ್ವನ್ನ ಕಳಕೊಂಡೆ. ಹೋದ ವರ್ಷ ಅಪ್ಪನ್ನೂ ಕಳಕೊಂಡೆ. ನನ್ನವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ ನನಗ." ಸುಜಾತಾ ಬಿಕ್ಕಿದಳು. ಅನಿತಾ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ಅವಳ ಭುಜದ ಸುತ್ತ ಕೈ ಹಾಕಿ ಕನ್ನಡಿಯ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ,

"ನೋಡು ಅಲ್ಲೆ. ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ ಅಂತ ಯಾಕ ಅಂತೀ?" ಎಂದಾಗ ತಲೆಯೆತ್ತಿದ ಸುಜಾತಾಳ ಕೆನ್ನೆಗೆ ತುಟಿ ಸೋಕಿಸಿ ಕಿಸಕ್ಕನೆ ನಕ್ಕು.

"ನಾಚಬ್ಯಾಡಾ. ಹುಚ್ಚೀ ನಿನ್ನಷ್ಟು ಛೆಂದ ಇದ್ದರ ನಾನು ಈ ಜಗತ್ತs ಗೆಲ್ಲತಿದ್ದೆ. ಗೊತ್ತದೇನು?"

"ಹೋಗs ಹುಚ್ಚರಾಂಗ ಮಾತಾಡಬ್ಯಾಡಾ"

"ಹುಚ್ಚಿ ನಾ ಅಲ್ಲ, ನೀನು. Poor fellow. ನೀನು ಎಷ್ಟು ಆಕರ್ಷಕ ಅದೀ. ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣಿನ ಹೊಳಪು, ಮುಂಗುರುಳು, ತುಟಿ. ಮೂಗು—ಎಲ್ಲಾ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ಛೆಂದ ಅದಾವ. ನಿನಗ ಆದರ ಮಹತ್ವ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ."

"ಥೂ ನಿನ. ಮತ್ತ ಸುರು ಮಾಡಿದಿ ನಿನ್ನ ಲೆಕ್ಚರು. ನಡೀ ಇನ್ನ, ಹತ್ತು ನಿಮಿಷ ಆಗಿ ಹೋತು. ಹೊರಗ ಹೋಗೂಣು" ಚಹದ ಕಪ್ಪನ್ನು ವಾಣಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ನಿರಿಗೆ ಸರಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಳು ಸುಜಾತಾ.

"ಉಹೂಂ, ಹಾಂಗಲ್ಲ. ನಿಲ್ಲು" ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಅವಳ ಕುರುಳು ತಿದ್ದಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಪೌಡರ ಸವರಿ, ನೀಳವಾದ ಜಡೆ ಎಳೆದು ಎದೆಯ ಮೇಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಹಾಕಿ "ನಡೀ ಇನ್ನ ಎಂದಳು."

ಇಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಅನಿತಾ ಏನೋ ಗುಟ್ಟು ಹೇಳುವವಳಂತೆ "ಆ ಡಾಲೀಗೆ ಉಡಿಸಿದಂಥಾ ಭರ್ಜರಿ ಸೀರೆ ನೀನು ಉಟ್ಟು ಕೊಂಡರ ಕಾಜಿನ ಕಪಾಟಿನಾಗs ನಿನ್ನ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬೇಕಾಗ್ತದ ನೋಡು" ಎಂದು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಪಿಸುಗುಟ್ಟಿದಳು.

"ಹುಶ್" ಎಂದು ಹುಸಿಮುನಿಸು ತೋರಿ ಸುಜಾತಾ ಅವಳನ್ನು ತಳ್ಳಿ ಇತ್ತ ತಿರುಗಿದಳು. ಯೋಚನೆಗಳ ಸರಮಾಲೆ ಅವಳನ್ನು ಸುತ್ತುವರಿಯ ತೊಡಗಿತು. ಅನಿತಾ ಹೇಳುವಷ್ಟು ನಾನು ಚೆಲುವೆಯಲ್ಲ. ಅವಳು ಇದ್ದುದರ ಲ್ಲಿಯೇ ಉಪ್ಪು, ಖಾರ, ಬೆರೆಸಿ, ವರ್ಣಿಸಿ ಹೇಳಿ ತನ್ನನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿ ಸುತ್ತಾಳೆ. ತನ್ನ ಮರುಳುಗಾಡಿನಂಥ ಜೀವನದಲ್ಲೊಂದು ಓಯೆಸಿಸ್ ಆಕೆ. ಏಷ್ಟು ಉತ್ಸಾಹ, ನಗು ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತದೆ. ಚೇತನದ ಚಿಲುಮೆ. ಅವಳು ಹೀಗಿರುವದು ಮನೆಯ ಸಂತೃಪ್ತಿಯ ವಾತಾವರಣದಿಂದ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಅದು ಅವಳ ಗುಣಧರ್ಮವೂ ಹೌದು. ಅವಳ ಈ ಗುಣ ತುಂಬ ಪ್ರಬಲ ವಾಗಿರೋದರಿಂದ ಅದು ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಲಿನ ಜನರ ಮೇಲೂ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರು ತ್ತದೆ. ಅವಳ ಹತ್ತಿರ ಬಂದವರಾರೂ ನಗದೇ ಹೋಗುವಂತಿಲ್ಲ. ಹೊಸ ದಾಗಿ ಮದುವೆಯಾದ ದಂಪತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಅಂಗಡಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವರ ಜೊತೆಗೆ ತೀರ ಪರಿಚಿತಳಂತೆ ಆತ್ಮೀಯವಾಗಿ, ತಮಾಷೆಯಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿ, ಕೇವಲ ಬ್ಲೌಜ ಪೀಸ್ ಕೊಳ್ಳಲು ಬಂದವರನ್ನು ಸೀರೆ, ಬೆಡ್‌ಶೀಟ, ಟಾವೆಲ್ ಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದು ನೋಡಿ ಬೆರಗುಗೊಂಡಿದ್ದಳು. ತಾನು ಮಾಡುವದು ಕೇವಲ ಮಾರುವ ಉದ್ಯೋಗ. ಮಾಲು ಮಾರಾಟವಾಗದಿದ್ದರೂ ತನಗೆ ಸಂಬಳ ಬಂದೇ ಬರುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವ ಉದಾಸೀನ ಮನೋಭಾವನೆ ಅವಳಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಮಾಲಕನಿಗೆ ಲಾಭ ಮಾಡಿಕೊಡುವದು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಅದನ್ನು

ಚೊಕ್ಕವಾಗಿ ಪಾಲಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳೊಡನೆ, ಅಪರಿಚಿತ ಪುರುಷರೊಡನೆ ಮನಸ್ಸು ಬಿಚ್ಚಿ ಮಾತಾಡಿ ಸ್ನೇಹಿತೆಯಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಆ ಸ್ನೇಹಕ್ಕೂ ಒಂದು ರೇಖೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ದಾಟಿ ಮುಂದೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವದು ತಿಳಿದಾಗಲೇ ಅನಿತಾಳ ಬಗ್ಗೆ ತನಗೆ ಪ್ರೀತಿ ಗೌರವ ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು.

ತನ್ನ ಸ್ತ್ರೀತ್ವದ ಗೌರವವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡೂ ಎಲ್ಲರೊಡನೆ ಒಂದು ಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ, ಸಲುಗೆಯಿಂದ ಇರುವದು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ ಎನ್ನುವದಕ್ಕೆ ಅನಿತಾ ತನಗೆ ಮಾದರಿಯಾಗಿ ತೋರಿದ್ದಳು. ಅಂದಮೇಲೆ ತಾನೇಕೆ ತನ್ನ ಗಾಂಭೀರ್ಯದ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಹೊರಗೆ ಬಯಲಿಗೆ ಬಂದು ಜೀವನದ ಚೆಲುವನ್ನು ಸಿಹಿಯನ್ನು ಸವಿಯಬಾರದು? ಮನಸ್ಸುಮಾಡಿದರೆ ತಾನು ಅನಿತಾಳ ಹಾಗಿರಲು ಸಾಧ್ಯ. ಹಾಗಾದರೆ ಈ ಗಾಬರಿ, ಕಳವಳ ಇಲ್ಲವಾಗಬಹುದು. ಕೊನೆಯಪಕ್ಷ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆಯಾಗಬಹುದು. ಇರುವಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾದರೂ ಮನೆಯ ಜನರನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯ ಬೇಸರದ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ತನ್ನ ಭವಿಷ್ಯದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಮರೆತು ಲವಲವಿಕೆಯಿಂದ ಇರಬಹುದು.

ಹೌದು, ತಾನು ಯಾಕೆ ಇಂದಿನಿಂದಲೇ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಈಗಲೇ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬಾರದು? ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಯೋಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ನಗುತ್ತ ಅಂಗಡಿಯೊಳಗೆ ಬಂದ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿದಳು. ಅವರೊಡನೆ ಏಳೆಂಟು ವರುಷದ ಹುಡುಗಿಯೊಂದಿತ್ತು. ಅವಳಿಗಾಗಿ ಲಂಗದ ಅರಿವೆ ತೆಗೆಯಲು ಹೇಳಿದರು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಧದ ಬಣ್ಣದ ಅರಿವೆಯ ಥಾನುಗಳನ್ನು ಅವರ ಮುಂದೆ ಹರಡಿದಾಗ ಪುಟ್ಟ ಹುಡುಗಿ

"ಅಪ್ಪಾs ನನಗ ಇದs ಇರಲಿ" ಎಂದಳು ಕೆಂಪು ಮಿಶ್ರಿತ ಹಳದಿಯ ವಾಶ್ ಆ್ಯಂಡ ವೇರ್ ಅರಿವೆ ತೋರಿಸುತ್ತ.

"ಹ್ಯಾಂಗ್ರೀ ಇದು?"

"ಒಂದು ಮೀಟರಿಗೆ ಎಂಟು ರೂಪಾಯಿ ಇಪ್ಪತ್ತು ಪೈಸಾ. ಈಕೆಗೆ ಎರಡು ಮೀಟರು ಸಾಕು ನೋಡ್ರಿ" ಎಂದಳು ಸುಜಾತಾ.

"ತುಟ್ಟಿ ಭಾಳ ಆಗ್ತದರೀ, ಬ್ಯಾರೆ ಯಾವ್ದರೆ ನೋಡ್ರಿ!" ತಾಯಿ ಕಡ್ಡೀ ಮುರಿದಂತೆ ನಿರ್ಧಾರದಿಂದ ನುಡಿದಳು. ಹುಡುಗಿ ತಾಯಿಯತ್ತ

ಹೊರಳಿ ಕೂಡ ನೋಡದೆ ಅಪ್ಪನಿಗೇ ಜೋತು ಬಿದ್ದಳು ತನಗೆ ಅದೇ ಬೇಕು ಎನ್ನುತ್ತ. ತಂದೆ ಹೆಂಡತಿಯ ಮುಖ ನೋಡುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದರು.

"ರೊಕ್ಕ ಭಾಳ ಅನಿಸಿದ್ರೂ ಈ ಅರಿವಿ ತಾಳಿಕಿ ಬರ್ತದ. ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಛಂದನೂ ಅದ. ವರ್ಷದ ತನಕ ಒಗದ ಉಟ್ಟರೂ ಹರಿಯೂದಿಲ್ಲ. ಚೀಪ ಅರಿವಿ ಆರಿಸಿದ್ರ ಲಗೂನ ಹರೀತಾವ. ಪಾಪ, ಮಗಳು ಆಸೇ ಮಾಡತಾಳ ಇದನ್ನS ತೊಗೊಳ್ರಿ" ಎಂದು ಸುಜಾತಾ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದಾಗ ತಂದೆ ಮಗಳು ಗೆದ್ದಿದ್ದರು. ತಾಯಿ ದುಮು ದುಮು ಉರಿಯುತ್ತಲೇ ಅಂಗಡಿಯ ಕಟ್ಟೆ ಇಳಿದಿದ್ದಳು. ಅವರು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿ ಹೋದರೂ ಸುಜಾತಾಳ ಮನದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಚಿತ್ರ ಮಾಸಿರಲಿಲ್ಲ. ತಾನು ಚಿಕ್ಕವಳಿದ್ದಾಗ ತಂದೆ–ಮಲತಾಯಿಯರೊಡನೆ ಪೇಟೆಗೆ ಬಂದಾಗಲೆಲ್ಲ ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಪ್ರತಿ ಸಲ ತನಗೆ ಸೀರೆ ಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಫೀಜು ಕೊಡುವಾಗ ತಾಯಿ ಬೈಯುವಳು, ತಂದೆಯೊಡನೆ ಜಗಳಾಡುವಳು. ಆದರೂ ಅವಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ತಂದೆ ತನ್ನನ್ನು ತಮ್ಮಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ಸುಖವಾಗಿಯೇ ಪಾಲಿಸಿದರೆನ್ನಬೇಕು. ಅವರನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ತಾನು ತನ್ನ ಮನದ ಅಳಲನ್ನು ಮರೆತು ನಕ್ಕಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಈಗ?—ಬಾಡಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ನಗುವನ್ನು ಎಳೆದು ತಂದು ತುಟಿಯ ಮೇಲೆ ಅರಳಿಸಿದಳು ಸುಜಾತಾ.

ಅವಳಿಂದ ಆಕರ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರಂತೆ ಆ ದಂಪತಿಗಳಿಬ್ಬರೂ ಅವಳಿದ್ದಲ್ಲಿಗೇ ಬಂದರು. ಇಂದು ಹೆಚ್ಚಿನ ವ್ಯಾಪಾರ ಸುಜಾತಾನೇ ಮಾಡಲಿ ಎಂದು ಅನಿತಾ ತಾನೇ ಹಿಂದೆ ಸರಿದಿದ್ದಳು.

"ತಮಗೇನು ಬೇಕು?" ಕಂಠ ತುಂಬಾ ಮಧುರವಾಗಿತ್ತು.

ಗಂಡ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಸುಜಾತಾಳನ್ನೇ ನಿಟ್ಟಿಸಿದ, ಹೌದು. ಅವೇ ಕಣ್ಣುಗಳು, ತುಟಿ, ಮುಂಗುರುಳು ಎಲ್ಲವೂ. ನಾನು ತಪ್ಪಿರುವದು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಹೆಂಡತಿಯತ್ತ ಬೆರಳು ತೋರಿಸಿದ.

"ಅವಳಿಗೆ ಸೀರೆ ತೋರಿಸ್ರಿ. ಶೀಲಾS ನೀನS ಆರಿಸು, ನಾ ಕೂತಿರ್ತೇನಿ" ಅವನು ಎದುರಿಗಿದ್ದ ಸೋಫಾಕ್ಕೆ ಒರಗಿ ಸಿಗರೇಟು ಹಚ್ಚಿ ಕಾಲು ಚಾಚಿದ. ಸುಜಾತಾ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಅವನಲ್ಲಿ ನಟ್ಟಿದ್ದ ಕಣ್ಣು ಕಿತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿಯತ್ತ ತಿರುಗಿ ಕೇಳಿದಳು.

"ನಿಮಗ ಎಂಥಾ ಸೀರಿ ತೋರಸ್ಲಿ?"

ಹೆಂಡತಿ ಮಾತಾಡುವ ಮೊದಲು ಕಿವಿ, ಮೂಗು, ಕತ್ತಿನ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಚಕಚಕಿಸಿದಳು. ಬಂಗಾರದ ಬಳೆಗಳು ತುಂಬಿದ್ದ ಕೈಯನ್ನು ವ್ಯಾನಿಟಿ ಬ್ಯಾಗಿನ ಮೇಲೆ ಆಡಿಸುತ್ತ ಅಸಡ್ಡೆಯಿಂದ ನುಡಿದಳು.

"ಅದನ್ನೇನು ಕೇಳೋದು ? ಲೇಟೆಸ್ಟ ಫ್ಯಾಷನ್ನಿನ್ವು ಎಲ್ಲಾ ತಗೀರಿ"

ಸರಿ–ಆಯಿತು. ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಎಲ್ಲ ತರದ ಸೀರೆಗಳನ್ನೂ ತೋರಿಸಿದಳು. ಒಂದಕ್ಕೆ ಬಣ್ಣ ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ, ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕೆ ಸೆರಗು ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ, ಮತ್ತೊಂದು ತುಂಬಾ ತೆಳುವು, ಕ್ವಾಲಿಟಿ ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ. ಬಾರ್ಡರ ದೊಡ್ಡದಾಯಿತು, ಡಿಝಾಯಿನ್ ಗಾಡಿ ಆಯಿತು. ಈ ಒಡಲಿಗೆ ಇಂಥಾ ಅಂಚು ಇರಬಾರದಿತ್ತು. ಸೆರಗು ಇನ್ನಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾಗಿರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಬುಟ್ಟಾ ಸಣ್ಣವು. ಪನ್ನಾ ಕಡಿಮೆ—ಇತ್ಯಾದಿ. ಟೇಬಲ್ ಮೇಲಿನ ರಾಶಿ ಏರುತ್ತ ಹೋಯಿತು. ಕಪಾಟುಗಳು ಖಾಲಿಯಾಗುತ್ತ ಬಂದವು. ಕೆಲವು ಸೀರೆಗಳು ಮಡಿಕೆ ಹಾಕಿದಾಗ ಬೇರೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ ಉಟ್ಟಾಗ ಇನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತೋರಿಸಲು ತಾನೇ ಬಿಚ್ಚಿ ಮೈ ಮೇಲೆ ಸೆರಗು ಹೊದ್ದು ತೋರಿಸಿದಳು. ಹೊಸ ಸೀರೆ ಸೆರಗು ಹೊತ್ತು ನಿಲುವುಗನ್ನಡಿಯತ್ತ ನೋಡಿದಾಗ ಕಂಡದ್ದು ಸೋಫಾದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ತನ್ನನ್ನೇ ನಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗಂಡನ ಮುಖವನ್ನು. ಸುಜಾತಾ ಕೆಂಪೇರಿದಳು. ಆ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಇತ್ತ ತಿರುಗಿದಳು. ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಸೀರೆಯೊಂದನ್ನು ತೆಗೆದು ಬಿಚ್ಚತೊಡಗಿದಳು. ಅದರ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದರೆ ಗಂಟಲಿನಿಂದೀಚೆಗೆ ದನಿಯೇ ಬರಲೊಲ್ಲದು. ಕೈಗಳು ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಗಂಟಲು ಒಣಗಿ ಹಣೆಯಮೇಲೆ ಬೆವರು ಮೂಡಿತು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇನೋ ಭೋರ್ಗರೆತ...ಹೃದಯದ ಡವ ಡವ ತನ್ನ ಕಿವಿಗೇ ಕೇಳುವಷ್ಟು ಜೋರಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಕ್ಷಣ ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ.

ಅವರು ತನ್ನ ಗುರುತು ಹಿಡಿದಿರಬಹುದು. ಅದಕ್ಕೇ ಹಾಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ಯಾ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆಂದು ಎರಡು ಸಲ ಮನೆಗೆ ಬಂದು—ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಬಂದವರನ್ನು ತಾನು ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಮರೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ತಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಬಯಕೆಯಂತೆ ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ಇಷ್ಟೊತ್ತಿಗೆ ತಾನೇ ಅವಳ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವರ ತಂದೆ ಕೇಳಿದಷ್ಟು ವರದಕ್ಷಿಣೆ ತನ್ನ ತಂದೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆ...

ಅದೆಲ್ಲಾ ರೇರಾಜ್ಯ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಬೆಲೆಯಿದೆ. ಬಡವರ ಮನೆಯ ಹುಡುಗಿಯ ಹೃದಯದ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲ.

"ಓಃ ಮೈ ಗಾಡ್! ಇನ್ನೂ ಮುಗೀಲಿಲ್ಲೇನು? ಮುಕ್ಕಾಲು ತಾಸಾತು. ಹಾಂಗs ವ್ಯಾಳ್ಯೆ ಕಳೀತಿ. ಆರಿಸಲ್ಲಾ ಯಾವ್ದರೆ ಒಂದು" ಗಂಡ ಹತ್ತಿರ ಬಂದ. ಅವನ ಸೆಂಟಿನ ಪರಿಮಳ ಸುಜಾತಾಳಲ್ಲಿ ಕಚಗುಳಿಯಿಟ್ಟಿತು. ದೇವರೇ ಇಷ್ಟು ಹತ್ತಿರ ನಿಂತಾಗ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿ ಎದುರಿಸಲಾರೆ ತಾನು ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ—

"ಈ ಸೀರಿ ನೋಡ್ರಿ. ನಿಮಗ ಸೇರಿತೇನು? ಸೆರಗು, ಬಣ್ಣ, ಬಾರ್ಡರ ಎಲ್ಲಾ ಛಂದ ಅದ. ನಿಮಗ ಒಪ್ತದ. ಎಲ್ಲೆ ಸೆರಗು ಹೊತ್ತು ಕನ್ನಡಿಯೊಳಗ ನೋಡ್ರಿ" ತನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಪೂರ್ತಿ ಹೆಂಡತಿಯತ್ತ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿದಳು. ಅದೂ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಮುಖ ಮುದುಡಿಸಿದ ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿ ಹತಾಶಳಾದ ಸುಜಾತ ತಾಳ್ಮೆ ಕಳೆದುಕೊಂಡಳು. ಟೇಬಲ್ಲಿಗೆ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಗಂಡನ ಮುಖ ನೋಡದೆ,

"ಸ್ವಲ್ಪ ಬೊಜ್ಜು ಕಡಿಮೆ ಆಗಿದ್ದರ ಹೆಚ್ಚು ಛಂದ ಕಾಣತಿತ್ತು" ಎಂದಳು ಸುಜಾತ ತೀರ ಕೆಳ ದನಿಯಲ್ಲಿ. ಪಿಸು ನುಡಿದಿದ್ದರೂ ಹಾವಿನ ಕಿವಿಯ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಮಾತು ಕೇಳಿಸಿತ್ತು. ಅವಳು ಕಾಲು ಅಪ್ಪಳಿಸುತ್ತ, ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಮಾಲಿಕನ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ದೂರು ಕೊಟ್ಟಳು. ಮಾಲಿಕ "ಸುಜಾತಾ ಬಾ ಇಲ್ಲೆ" ಎಂದಾಗ ಅವಳಿಗೆ ತನ್ನ ತಪ್ಪಿನ ಅರಿವಾಯಿತು. ಅನಿತಾಳತ್ತ ನೋಡಿದಳು. ಅನಿತಾ 'ಹೋಗು' ಎನ್ನುವಂತೆ ಗೋಣು ಹಾಕಿ ಧೈರ್ಯ ಕೊಟ್ಟಳು.

"ಗಿರಾಕಿಗಳನ್ನ ಯಾವಾಗಲೂ ಆದರಿಸಬೇಕು. ಅಪಮಾನಾ ಮಾಡ ಬಾರ್ದು. ತಪ್ಪಾತು ಅಂತ ಕೇಳಿಕೋ ಅವರನ್ನ"

ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದ ಸುಜಾತಾ ಈ ಹೆಂಡತಿಯ ಗಂಡ ಎಲ್ಲಿ ಎಂದು ನೋಡಿದಳು. ಅವನು ಅಂಗಡಿಯ ಹೊರ ಬಾಗಿಲ ಹತ್ತಿರ ಕಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಕೈ ಹಾಕಿ ನಿಂತು ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿಯ ವಾಹನಗಳ ಓಡಾಟದಲೇ ತಲ್ಲೀನನಾಗಿದ್ದ. ಹೊರ ಗಿನ ಗದ್ದಲಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಘನ ಘೋರ ಸಂಗ್ರಾಮ ಅವನ ಮನದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದು ಸುಜಾತಾಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಯಿತು. ಸುಜಾತಾ ತನ್ನದಲ್ಲದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ.

"ನಂದು ತಪ್ಪಾತು, ಮರತ ಬಿಡ್ರಿ" ಎಂದಳು. ಗಂಡ ಕೂಡಲೆ ಒಳಗೆ ಬಂದು ಟೇಬಲ್ಲಿನ ರಾಶಿಯಲ್ಲಿಯ ಒಂದು ಸೀರೆ ತೆಗೆದು ಸುಜಾತಾಳ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಪ್ಯಾಕ್ ಮಾಡಿ ಕೊಡಲು ಹೇಳಿದ. ಅವಳು ಅದನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಹೆಂಡತಿಯತ್ತ ಹೊರಳಿ "ಶೀಲಾ ಹೋಗಿ ಬಿಲ್ಲು ಕೊಟ್ಟು ಬಾ" ಎಂದ. ಅವಳತ್ತ ಹೋದೊಡನೆ "ಸುಜಾತಾ ರಿಯಲಿ ಅಯ್ ಎಮ್ ಸಾರಿ, ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ನೋಯಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ಷಮಾ ಕೇಳ್ತೇನಿ" ಎಂದ. ಸುಜಾತಾ ಮಧುರವಾಗಿ ನಕ್ಕಳು ಅಷ್ಟೆ. ಪಾವಟಿಗೆ ಇಳಿಯುವಾಗ ಕಂಡೂ ಕಾಣದಂತೆ ಹೊರಳಿ ಅವಳತ್ತ ನೋಡಿ 'ಹೊರಡಲಾ' ಎನ್ನುವಂತೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೇಳಿದ. ಸುಜಾತಾ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೇ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಳು.

ತನ್ನ ರೂಪ, ನಗು, ಮಾತು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾರಿದರೂ ಬೆಲೆ ಸಿಗುತ್ತಿದ್ದುದು ಮಾಲೀಕನಿಗೆ. ತನಗೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇಂದು ಅಪಾರ ನಿಧಿ ಸಿಕ್ಕಷ್ಟು ಸಂತೋಷವಾಗಿತ್ತು ಅವಳಿಗೆ. ತಾನು ಗೌರವಿಸಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ತನ್ನ ವ್ಯಥೆಯನ್ನೂ ನೋವನ್ನೂ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ತನಗೆ ಎಷ್ಟೊಂದು ಹತ್ತಿರದವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ತುಂಬ ದೂರವೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಅರಿಯದೆ ಅವಳಿಂದ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಹೊರ ಬಂದಿತು.

ಸಿಹಿ ಹಾಗಲ

ಟಿಕೆಟ್ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕೈಯಲ್ಲಿಯ ಸೂಟ್ ಕೇಸಿನ ಜೊತೆಗೆ ನಾನು ಪ್ಲಾಟ್‌ಫಾರ್ಮ ಮುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಗಾರ್ಡು ಸೀಟಿ ಊದಿ ಹಸಿರು ಬಾವುಟ ಹಾರಿಸಿದ. ನಾನು ಧಾವಿಸಿ ಹೋಗಿ ಹತ್ತಿರವೇ ಇದ್ದ ಥರ್ಡ್‌ಕ್ಲಾಸ್ ಡಬ್ಬಿಗೆ ಹತ್ತಿದೆ. ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿದ್ದ ಜನರ ನಡುವೆಯೇ ತೂರಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಕಾಲಿಡಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ಥಳ ದೊರಕಿಸಿಕೊಂಡು ಆಮೇಲೆ ಸೂಟ್‌ಕೇಸಿನ ಮೇಲೆಯೇ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟೆ. 'ಮದರ್ ಸೀರಿಯಸ್' ಎಂದು ಬಂದ ತಮ್ಮನ ತಾರು ನೋಡಿ ಅವಸರದಲ್ಲಿ ಹಣ ಜೊತೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಓಡಿಬಂದು ಗಾಡಿ ಹತ್ತಿದ್ದೆ. ಹಸಿವೆಯಿಂದ, ಗಾಬರಿಯಿಂದ, ಕೈಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿಯ ಶಕ್ತಿ ಉಡುಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಹೊಟ್ಟೆ ತಾಳಹಾಕುತ್ತಿತ್ತು. ಸಂತೆಯಲ್ಲಿದ್ದೂ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡು ವವನಂತೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಗದ್ದಲದ ನಡುವೆಯೂ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಒಂದೆರಡು ಸ್ಟೇಷನ್ ದಾಟುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಜನರು ಹತ್ತುವುದೂ ಇಳಿಯುವುದೂ ನಡೆದಾಗ ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂದೆ ಸರಿಯುತ್ತಾ ಕಿಟಕಿಯ ಹತ್ತಿರ ಸೀಟು ದೊರಕಿಸಿಕೊಂಡು ಆರಾಮಾಗಿ ಕುಳಿತೆ. ಈಗ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಕರೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾ ಯಿತು. ಮುಂದಿನ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿನಲ್ಲಿ ತಿನ್ನಲು ಏನಾದರೂ ಸಿಕ್ಕುವುದೇನೋ ಎಂದು ನೋಡಲು ಸ್ಥಳ ಬಿಟ್ಟು ಇಳಿದೆ. ನಾಲ್ಕು ಬಾಳೆಹಣ್ಣು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ತಿರುಗಿ ಬಂದೆ. ನನ್ನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಯಾವಳೋ ಮುದುಕಿ ತನ್ನ ಗಂಟಿನ ಸಮೇತ ಕುಳಿತು ಕೊಂಡಿದ್ದಳು.

"ಏಳಬೇ ನಾ ಕೂತಿದ್ದೆ ಇಲ್ಲಿ. ಈಗ ಇಳಿದು ಹೋಗಿದ್ದೆ" ಎಂದೆ.

ಏಳಲು ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡಿದಳು. ಸುತ್ತ ಕುಳಿತ ಜನರು "ಹೌದವ್ವಾ, ಸಾಹೇಬ್ರು ಕೂತಿದ್ದರು ಆ ಜಾಗದಾಗ" ಎಂದರು.

ಅವರ ಮಾತಿನಿಂದಲೋ, ನನ್ನ ಪ್ಯಾಂಟು ಕೋಟು ನೋಡಿಯೋ, ತನ್ನ ಗಂಟನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಸರಿದು ಕುಳಿತು ನನಗೂ ಕೂಡ್ರಲು ಸ್ಥಳ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಳು ಮುದುಕಿ.

"ಬಾ ಯಪ್ಪ, ಕೂತ್ಕೊ. ಖಾಲಿ ಇತ್ತು, ನಾ ಬಂದು ಕುಂತೆ. ಜಾಗ ನಂದು ನಿಂದು ಅನ್ನಾಕ ಯಾರೂ ಸಾಸ್ವತ ಇರಾಕ ಬಂದಿಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ. ಟೇಸನ್ ಬಂದಕೂಡ್ಲೆ ಜಾಗಾ ಇಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟು ಪೋಗ್ತಾರ ಎಲ್ಲಾರೂ" ಎಂದು ಮಾತಿನಿವ ನನ್ನ ಮೂತಿ ತಿವಿಯಲು ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಮುದುಕಿಯನ್ನು ಕಂಡರೆ ನನಗೆ ಮೊದಲಿನಿಂದ ಅಷ್ಟಕ್ಕಷ್ಟೆ. ಇವಳ ಮಾತಿಗೇನು ಉತ್ತರ ಕೊಡುವುದೆಂದು ತಾತ್ಸಾರ ಮಾಡಿ ನಾನು ಸುಮ್ಮನೆ ಕಿಟಕಿಯತ್ತ ಮುಖ ತಿರುವಿ ಕುಳಿತೆ.

ಆದರೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಆ ಮುದುಕಿಯತ್ತಲೇ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಎಲ್ಲಿಯೋ ನೋಡಿದ ಮುಖ, ಕೇಳಿದ ಧ್ವನಿ. ಎಲ್ಲಿ ಎನ್ನುವುದು ನೆನಪಾಗಲೊಲ್ಲದು. ಆಗ ನಾನಿದ್ದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೂ ನನ್ನನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಲು ಬಿಡಲೊಲ್ಲದು. ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗದು. ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಅವಳನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆನಿಸಿದರೂ ದಆಕ್ಕೊ ಏನಾದರೂ ಅಂದಾಳೆಂಬ ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೆ. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಇತ್ತ ತಿರುಗಿದೆ. ಮುದುಕಿ ರೊಟ್ಟಿಯ ಗಂಟು ಬಿಚ್ಚಿದ್ದಳು.

"ಯೆಪ್ಪ ರೊಟ್ಟಿ ತಿನ್ನೋಣು ಬಾ" ಎಂದಳು.

"ಬ್ಯಾಡ. ಹಣ್ಣು ತಂದೀನಿ, ನಾ ತಿಂತೀನಿ" ಎಂದೆ.

"ಹಿಡೀಯೆಪ್ಪ ಬರೇ ಹಣ್ಣ ಯಾಕ ತಿಂತೀ? ಹಸದು ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನಬಾರದು. ಇಕಾ, ಈ ರೊಟ್ಟಿ ತಿನ್ನು" ಎನ್ನುತ್ತ ಉಸುಳಿ. ಖಾರದ ಚಟ್ನಿ ಹಚ್ಚಿದ ಎರಡು ರೊಟ್ಟಿ ಕೈಯಲ್ಲಿಟ್ಟಳು. ಹಸಿದ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹಿತವಾಯಿತು. ನನ್ನವೆರಡು ಬಾಳೆಹಣ್ಣು ಅವಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟೆ. ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿದ ಮೇಲೆ ಮನದ ಸಂಕಟ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಎವೆ ಭಾರವಾದವು...

ಅವ್ವ ಹ್ಯಾಗಿದ್ದಾಳೋ ಏನೋ, ತಾರು ಕೊಡಬೇಕಾದರೆ ಏನಾದರೂ ಹೆಚ್ಚು ತ್ರಾಸು ಆಗಿರಬೇಕು. ಸುಮ್ಮಸುಮ್ಮನೆ ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ನನಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಡೋದಿಲ್ಲ ಶೇಖರ. ತಾನೇ ಅವ್ವನನ್ನು ಕಾಳಜಿಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ತುತ್ತಾನೆ. ಕ್ಷಯದಿಂದ ದುರ್ಬಲವಾದ ಪ್ರಕೃತಿ. ಏನಾದರೂ ಆಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ?...ನನ್ನ ಸಂಸಾರ ನೋಡಿದಳು. ಚೆನ್ನಾಗಿ ದುಡಿದು ತಂದು ಸುಖವಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದಳು. ಆದರೆ ಶೇಖರನ ತಲೆಯ ಮೇಲಿಷ್ಟು ಅಕ್ಕಿಕಾಳು ಹಾಕಬೇಕಲ್ಲ. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲೇ ತಂದೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ನನಗೂ ಶೇಖರನಿಗೂ ಅವ್ವನನ್ನು

ಬಿಟ್ಟರೆ ಇನ್ನಾರಿದ್ದಾರೆ? ಅವಳದಂತೂ ಮೊದಲಿನಿಂದ ಕಷ್ಟವನ್ನೇ ಕಂಡುಂಡ ಜೀವ. ಮುಪ್ಪಿನ ಕಾಲಕ್ಕಾದರೂ ಸುಖ ಕೊಡಬೇಕೆಂದರೆ ಕ್ಷಯದಿಂದ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ವಾಸವೇ ಗತಿಯಾಯಿತು ಅವಳಿಗೆ. ಅಪ್ಪ ಸತ್ತಮೇಲೆ ಹೇಗೋ ಅವರಿವರ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ದುಡಿದು ನಮ್ಮನ್ನು ಬೆಳೆಸಬೇಕು ಅನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕನ ಗಂಡ ಸತ್ತ. ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನ ಅಕ್ಕ ತನ್ನ ಗಂಡನ ಚೂರುಹೊಲವನ್ನೂ ಮಾರಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೇ ಬಂದು ಇರಬೇಕಾಯಿತು. ಅವಳಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟು ಸಹಾಯವೂ ಆಯಿತು. ನಾನು ಶೇಖರ ಹೈಸ್ಕೂಲು ಕಲಿವಾಗ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಕೋಣೆ ಬಾಡಿಗೆ ಹಿಡಿದು ಇರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅವ್ವ ಅವರಿವರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಹೋದಾಗ ಅಕ್ಕನೂ ಅವಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮಗಳ ಮುಖ ನೋಡಿದಾಗೆಲ್ಲ ಅವ್ವನ ದುಃಖ ಉಕ್ಕಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆಗ ಅಕ್ಕ ಹೇಳೋ ಮಾತು—

"ಅವ್ವಾs ನನ್ನ. ಬಾಳೆ ಹಿಂಗಾತು ಅಂತ ಎಷ್ಟು ದಿನ ಕೊರಗತಿ? ಈ ತಮ್ಮಗೋಳು ಎರಡು ಕಣ್ಣು ಇದ್ದಾಂಗ ಇದ್ದಾರ. ಅವರು ಸಾಲೀ ಕಲಿತು ಶಾಣ್ಯಾರಾದರ ಈ ಮನೀ ಬೆಳಗತದ. ಈಗ ಕಷ್ಟ ಆದರ ಏನಾತು, ನಾಳೆ ಸುಖಾ ಸಿಕ್ಕೇಸಿಗ್ತದ."

ನೆನಪಾದರ ಇನ್ನೂ ತಳಮಳ ಆಗ್ತದ. ಸುಖ ಸಿಗುವುದೆನ್ನುವ ಆಸೆಯೊಳಗ ದುಡಿದು ಸಣ್ಣಾಗಿ, ಮಲೇರಿಯಾ ಜ್ವರದಿಂದ ಹಣ್ಣಾಗಿ ಜೀವ ಬಿಟ್ಟಳು ಅಕ್ಕ. ಡಾಕ್ಟರಿಗೆ ತೋರಿಸಲಿಕ್ಕೂ ರೊಕ್ಕ ಇಲ್ಲದಷ್ಟು ಬಡವರು ನಾವು. ಮುತ್ತಿನಂಥ ಅಕ್ಕನ ಕಳಕೊಂಡು ಈಗ ಸುಖಾ ಅನುಭೋಗಿಸ್ತೀವಿ!

* * *

ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೀರು ಹರಿದುದು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಮುದುಕಿಗೆ ಹೇಗೆ ಕಾಣಿಸಿತೋ. "ಯಾಕ ಯಪ್ಪಾ ಕಣ್ಣಾಗ ನೀರು?" ಎಂದಳು. ಕಿಟಕಿಯ ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತ ನಾನು ಸಹಜವೆನ್ನುವಂತೆ ಹೇಳಿದೆ, "ಕಣ್ಣಾಗೇನೋ ಧೂಳು ಬಿತ್ತು."

ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಬಂದ ನನ್ನ ಅಭಿಮಾನ ಇಂಥ ಎಷ್ಟೋ ಬಿಳಿ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಲು ಹಚ್ಚಿತ್ತು. ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುವಾಗ ಗೆಳೆಯರು ಚಹಾ ಕುಡಿಯೋಣ ಬಾ, ಸಿನೀಮಾಕೆ ಹೋಗೋಣ ಬಾ ಎಂದಾಗಲೆಲ್ಲಾ, ನನ್ನದೊಂದು

ಉತ್ತರ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರಿವರ ಖುಣದಲ್ಲಿ ಬೀಳಬಾರದಲ್ಲಿ ಎಂದು ಸುಳ್ಳು ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದನ್ನು ಕಲಿತಿದ್ದೆ. ಅದರೆ ನನ್ನ ಮನೆಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ಆತ್ಮೀಯ ಗೆಳೆಯರು ನೋಟ್ ಬುಕ್‌ಗಳಿಗೆ, ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕಗಳಿಗೆ ಚಿಲ್ಲರೆ ಹಣದ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವಾಗ ಮೂಕನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆ ದಿನಗಳಿನ್ನೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಾಸಿಲ್ಲ.. ಅದರಂತೆಯೇ...

"ಯಾರವರು ಕ್ಲಾಸಿನಲ್ಲಿ ಪಟಾಕಿ ಹಾರಿಸಿದವರು?"—ಶಾಸ್ತ್ರೀ ಮಾಸ್ತರರು ಕೇಳಿದರು. ಅವರ ಮಾತು ಇಡೀ ಕ್ಲಾಸನ್ನೇ ಉದ್ದೇಶಿಸಿತ್ತು. ಯಾರೂ ಬಾಯಿ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಸಿಟ್ಟು ನೆತ್ತಿಗೆ ಏರಿತು.

"ಹಾರಿಸಿದವರು ಯಾರೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಪಾಠ ಹೇಳೋದೇ ಇಲ್ಲ". ಫಿಜಿಕ್ಸ ಕಠಿಣವಾದ ವಿಷಯ. ಪ್ರಿಲಿಮಿನರಿ ಪರೀಕ್ಷೆ ಸಮೀಪಿಸಿತ್ತು. ಅಭ್ಯಾಸ ಮುಂದುವರಿಯಲೇಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಪುಸ್ತಕ ಕೆಳಗಿಟ್ಟು ಕುಳಿತ ಮಾಸ್ತರರನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿದೆ. ಕಠಿಣಮನಸ್ಕರಾಗಿದ್ದರವರು. ಅವರು ತುಂಬ ಹಠವಾದಿ. ಪಾಠ ಮುಂದುವರಿಯುವ ಲಕ್ಷಣ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಜೀವ ತಡೆಯಲಿಲ್ಲ.

"ಸರ್, ನಾ ಹೇಳ್ತೀನಿ, ಪಟಾಕಿ ಹಾರಿಸಿದವ ಇನಾಮದಾರರಿ"—ಎಂದೆ.

"ಇನಾಮದಾರ, ಸ್ಟ್ಯಾಂಡ್ ಅಪ್ ಅಂಡ್ ಗೆಟ್ ಔಟ್" ಎಂದು ಗುಡುಗಿದರು. ಇನಾಮದಾರ ಕೆಂಗಣ್ಣಿನಿಂದ ನನ್ನನ್ನೇ ದುರುದುರು ನೋಡುತ್ತ ಎದ್ದು ಹೋದ.

"ಶಿವೂ, ನೀ ಇನಾಮದಾರನ ಹೆಸರು ಹೇಳಬಾರದಾಗಿತ್ತು. ದುಷ್ಟ ಅಂವಾ. ನಿನ್ನ ಸುಮ್ಮನs ಬಿಡೂದಿಲ್ಲ"—ಎಂದು ಪಾಟೀಲ ನನ್ನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಪಿಸುಗುಟ್ಟಿದ. ನನ್ನ ಎದೆ ಡವಗುಟ್ಟಿದರೂ ಪಾಠದ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯವಿದ್ದಂತೆ ನಟಿಸಿದೆ.

ಸಂಜೆ ಶಾಲೆ ಬಿಟ್ಟು ಮೇಲೆ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟಾಗ ಇನಾಮದಾರ ತನ್ನ ಚಂಡಾಳ ಚೌಕಡಿ ಗುಂಪಿನೊಡನೆ ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ನನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆದು ಹಣ್ಣುಮಾಡಿದ. ಅಂಗಿ ಜಗ್ಗಿ ಹರಿದದ್ದಲ್ಲದೆ. ಪುಸ್ತಕ ಕಸಿದುಕೊಂಡು ಕಾಲಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಕಚಪಚ ತುಳಿದುಹಾಕಿದ. ಕೆದರಿದ ಕೂದಲು, ಬಾಡಿದ ಮುಖ. ಹರಿದ ಅಂಗಿಯೊಡನೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಅಪ್ಪ ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಕೇಳಿದರು.

"ಏನೋ ತಮ್ಮಽ ಏನಾತು? ಹಿಂಗ್ಯಾಕ ನಿನ್ನ ಅವಸ್ಥಾ?"

ನನ್ನ ಕಣ್ಣು ತುಂಬಿಬಂದಿದ್ದವು. "ಯಾಕೂ ಇಲ್ಲವಾ. ಖರೇಹೇಳ್ಬೇಕಂದ್ರ ಈ ಅವಸ್ಥಾ ಆತು" ಎಂದೆ. ಅಕ್ಕ ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚಿ ಮೈ ತಿಕ್ಕಿ. ಏನೇನು ಉಪಚಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಅಂದಳು—"ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಹಿಂಗ ಯಾರ ಜೋಡೀನೂ ಜಗಳ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗಬ್ಯಾಡಪ್ಪಾ. ಮನಿಯೊಳಗ ನೀನಽ ದೊಡ್ಡಾವಾ. ಗಂಡಸರ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದವರು ನಾವು...".

ಗಾಡಿ ಗಕ್ಕನೆ ನಿಂತಿತು. ಕಣ್ಣು ತೆರೆದೆ. ತೂಕಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮುದುಕಿ ಎಚ್ಚರವಾದದ್ದು ನೋಡಿ ಎದುರು ಸೀಟಿನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ ಹಿರಿಯನೊಬ್ಬ ಕೇಳಿದ "ಯಾಕಬೇ ಹಾಲಮ್ಮ, ಇತ್ಲಾಗ ಹೊಂಟಿ ?"

"ಹೌದಪ್ಪ ತಾತಾ. ತಂಗೀ ಮಗಳು ಹಡದಾಳಂತ. ಕಾಗದಾಽ ಹಾಕಿದ್ದ. ನೋಡಾಕ ಹೊಂಟೇನಿ."

"ಯಾರು, ಚನ್ನವ್ವನ?" ಎಂದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಹೂಂಗುಟ್ಟಿದ ಮುದುಕಿಯತ್ತ ಈಗ ಮತ್ತೆ ನೋಡಿದೆ. ಗಾಡಿಯು ಹೊಯ್ದಾಟಕ್ಕೆ ಮೊಳಕಾಲ ಮೇಲೆ ತಲೆಯಿಟ್ಟು ತೂಕಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಳಾಕೆ.

ಹಾಲಮ್ಮ! ಇವಳು ಹಾಲಮ್ಮನೆ? ಹೌದು. ಅದೇ ಉದ್ದ ಮೂಗ ಮೆಳ್ಳಗಣ್ಣು. ವಯಸ್ಸಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಬಾಯಿ ಬಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಮೈ ನಿರಿಗೆಗಟ್ಟಿದೆ. ಹಾಲಮ್ಮ ನಮಗೆ ಕೋಣೆ ಕೊಟ್ಟ ಮನೆಯ ಒಡತಿ.

"ಮನಿಯೊಳಗ ಗಂಡಸರ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲಽ ? ಹಾಂಗಾರ ಒಳಬಕ್ಕಲು ಕೋಣಿ ಅದ, ಕೊಡತೀನಿ. ಬಾಡಿಗೆ ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿ. ನನ್ನ ಮಗ ದೂರ ದೇಶದಾಗ ನೌಕರಿ ಮಾಡತಾನ. ಈಗ ಮನ್ಯಾಗ ನಾನು, ನನ್ನ ತಂಗೀ ಮಗಳು ಚನ್ನವ್ವ ಇಬ್ಬರಽ ಇರತೇವಿ" ಎಂದಿದ್ದಳು ಹಾಲಮ್ಮ ಅವ್ವನ ಮುಂದೆ.

"ಮನ್ಯಾಗ ದುಡಿಯೂ ಗಂಡಸರಿಲ್ಲ. ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿ, ಹೆಚ್ಚಾತು. ಆರು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಡತೇವಿ. ನಾನು. ನನ್ನ ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳು. ಅಷ್ಟಽ ಇರೋವು." ಅಂಗಲಾಚಿದಾಗ ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಕೋಣೆ ಕೊಡಲು ಒಪ್ಪಿದ್ದಳು ಹಾಲಮ್ಮ—"ಬಿಟ್ಟಿನ ಮ್ಯಾಲಿ ನೆರಿ ಹೊರೀ ಇರಬೇಕು ನಮಗ, ಮುಂದಿ ಬಿಕ್ಕೀಪರು ಇರಬೇಕು. ನೀವು ನಮಗ, ನಾವು ನಿಮಗ ಆಸರ ಆಗಿರಬೇಕು" ಎನ್ನುತ್ತ.

ಹಾಲಮ್ಮನಿಗೆ ಅಕ್ಕನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಕನಿಕರ. ಅಪ್ಪನಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ಪುಟ್ಟ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸಲು, ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯಲು ಸ್ನೇಹ. ನಾವು ಚಿಕ್ಕವರೆಂದು ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಅಪರೂಪದ ತಿಂಡಿಯಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಪಾಲು. ಅವಳ ಅಡಿಗೆಯನ್ನೂ ಸಾಹೇಬ ಮಗನನ್ನೂ ಔದಾರ್ಯವನ್ನೂ ಹೊಗಳಿದಾಗ ಉಬ್ಬುಬ್ಬಿ ನಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮಾತಿಗೆ ಮಾತು ಬಂದಾಗ ಹಂಗಿಸಿ ಹೀಯಾಳಿಸಲೂ ಹಿಂದೆ ಸರಿಯುವವಳಲ್ಲ. ಎರಡನೆಯವರ ಮನ ನೊಂದೀತೆಂದು ವಿಚಾರಿಸುವವಳಲ್ಲ, ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯವಳು. ಛಲವಾದಿ. ಹಗುರು ಬಾಯವಳು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದ ಅಪ್ಪ, ಅಕ್ಕ ಅವಳೊಡನೆ ಆರಕ್ಕೆ ಏರದೆ ಮೂರಕ್ಕೆ ಇಳಿಯದೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವರು. ಮನೆಯ ಯಜಮಾನಿ ಎಂದು ಅವಳನ್ನು ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿಡೋದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವರು. ಆಗಾಗ ನಾನು, ಶೇಖರ ಅವಳ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಾ ಇದ್ದೆವು. ಒಂದು ಸಂಜೆ,

"ಶಿವಣ್ಣ, ಇವತ್ತು ನನಗಿಷ್ಟು ಕಾಯಿಪಲ್ಲೆ ತೊಗೊಂಡು ಬಾರಪ್ಪ" ಎಂದಳು ಹಾಲಮ್ಮ, ನಾನು ಸಾಲೆಯಿಂದ ಬಂದೊಡನೆ.

"ಆಗಲಿ, ಚೀಲಾ ರೊಕ್ಕಾ ತರ್ರೀ, ಏನೇನು ತರಬೇಕು ಹೇಳ್ರಿ" ಎಂದೆ.

"ಮೆಂತೆಪಲ್ಲೆ, ಕೋತಂಬರಿ, ಹಸೀಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಹಾಗಲಕಾಯಿ ತೊಗಂಡು ಬಾ."

"ಹೋಗ್ರೀ, ವಿಷಾ ಹಾಗಲಕಾಯಿ. ಅದನ್ಯಾಕ್ರೀ ? ಬದನೆಕಾಯಿ, ಬೆಂಡೀಕಾಯಿ ತರ್ತೀನ್ರಿ."

"ಹುಚ್ಚಪ್ಪಾ, ನಿನಗೇನು ಗೊತ್ತ ಅದ. ಹಾಗಲಕಾಯಿ ತಿಂದರ ಹೊಟ್ಯಾಗಿನ ಹುಳ ಸಾಯ್ತಾವು. ತೊಗೊಂಡು ಬಾ. ಪಲ್ಲೆ ಮಾಡಿಕೊಡ್ತೀನಿ, ನಾಳೆ ನೀನ್ಸ ತಿಂದು ನೋಡು."

ಮರುದಿನ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಾಗ ಅಪ್ಪ ಹಾಲಮ್ಮ ಕಳಿಸಿದ್ದ ಹಾಗಲಕಾಯಿ ಪಲ್ಲೆ ನೀಡಿದಳು. ಬಹಳ ರುಚಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅಪ್ಪನಿಗೆ ಅದೇ ರೀತಿ ಪಲ್ಲೆ ಮಾಡಲು ಹೇಳಿದೆ. ನನ್ನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದೊಡನೆ ಎರಡು ಹಾಗಲಬೀಜ ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ದೊರಕಿಸಿ ಹಿತ್ತಲಲ್ಲಿ ತಿಪ್ಪೆಯ ಹತ್ತಿರ ಅವನ್ನು ಊರಿ ನೀರು ಹಾಕಹತ್ತಿದೆ. ದಿನವೂ ಸಾಲೆಯಿಂದ ಬಂದೊಡನೆ ಬಳ್ಳಿ ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾಗಿದೆ ಎಂದು ನೋಡುವುದೊಂದು ಕೆಲಸವೇ ಆಗಿತ್ತು ನನಗೆ,

ಶೇಖರನಿಗೆ. ನಮ್ಮ ಆರೈಕೆಯಿಂದ ಬಳ್ಳಿ ಬೆಳೆದು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಹೂ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಮೊದಲ ಕಾಯಿ ಕಂಡಾಗ ನಮಗೆ ಖುಷಿಯೋ ಖುಷಿ. ನಾವೇ ಉತ್ತಿ, ಬಿತ್ತಿ, ಬೆಳೆದು ಜೋಪಾನ ಮಾಡಿದ್ದಲ್ಲವೇ ? ಯಾವಾಗ ಹರಿದು ತಂದೇವೂ ಎನ್ನುವ ಆತುರ ನಮಗೆ.

ಮ್ಯಾಟ್ರಿಕುಲೇಷನ್ ಪರೀಕ್ಷೆ ಸಮೀಪಿಸಿತ್ತು. ನಾನು ಓದುವುದರಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದೆ. ಶೇಖರ ಓಡುತ್ತ ಬಂದ "ಅಣ್ಣಾ, ಹಾಲಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಬಳ್ಳ್ಯಾಗಿನ ಕಾಯಿ ಹರೀಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ಯಾರ." ಪುಸ್ತಕ ಹಾಗೇ ಒಗೆದು ಓಡಿ ಹೋದೆ. ಹಾಲಮ್ಮ ಉಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಯಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ತಿರುಗಿದಳು. ನನಗೋ ಸಿಟ್ಟು ಉಕ್ಕೇರುತ್ತಾ ಇತ್ತು.

"ಏನ್ರೀ ಹಾಲಮ್ಮ. ಹಾಗಲಕಾಯಿ ಯಾಕ ಹರಿದ್ರೀ?"

"ಯಾಕೋ, ಪಲ್ಲೇ ಮಾಡಾಕ ಹರಿದೆ, ಮತ್ಯಾತಕ್ಕ ಹರೀತಾರ?"

"ಯಾರನ್ನ ಕೇಳಿ ಹರದ್ರೀ?"

"ಯಾರ್ನ ಯಾಕ ಕೇಳಬೇಕೋ ಮೂಳಾ. ನನ್ನ ಅಂಗಳ, ನನ್ನ ಬಳ್ಳಿ ನಾ ಕಾಯಿ ಹರಿದ್ರ ಬ್ಯಾಡ ಅನ್ನೋವ್ರು ಯಾರು ?"

"ನಾ ಬ್ಯಾಡ ಅಂತೀನಿ. ನಾನು ಬೀಜಾ ಬಿತ್ತಿ, ನೀರು, ಗೊಬ್ಬರ ಹಾಕಿ ದೊಡ್ಡದು ಮಾಡಿದೆ. ಬಳ್ಳಿ ನಮ್ಮದು."

"ಅಬಬಬ ! ಬಳ್ಳಿ ತನ್ನದಂತ ! ದೊಡ್ಡ ಯಜಮಾನ ಹೇಳಾಕ ಬಂದಾನ. ಪಲ್ಲೆ ಹೆಚ್ಚಿ ಒಗೆದಿದ್ದ ಬೀಜ ತಿಪ್ಯಾಗ ಬಿದ್ದು ಬೆಳದದ. ತಲೀವಾಲ್ಮಿನ ಮಾಸ ಹಾರದ ಹುಡುಗಾ ಜಗಳಕ್ಕ ಬಂದಾನ!" ಎಂದು ಬಾಯಿ ಜೋರುಮಾಡಿದಾಗ ನೆರೆಮನೆಯ ಹೆಂಗಸರು ಹಣಕಿದರು. ಅವ್ವ ಒಳಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು "ತಮ್ಮ, ಇರಲಿ ಒಳಗ ಬಾರಪಾ. ಜಗಳಾ ಮಾಡಬ್ಯಾಡಾ" ಎಂದಳು.

"ಒಳಗಿನಿಂದ ಚುಚ್ಚಿಕೊಟ್ಟು ಮತ್ತೆ ಈಗ ಮಳ್ಳೀ ಹಾಂಗ 'ಇರಲಿ ಬಾರಪ್ಪಾ' ಅಂತಾಳ ಈ ಬೋಕಾಣಿ. ನೋಡ್ರವ್ವಾ ನನ್ನ ಮನೀ. ನನ್ನ ಹಿತ್ತಲನಾ ಕಾಯಿ ಹರಿದರ ಎಷ್ಟು ಚೌಕಾಸಿ ಇವರದು" ಎಂದು ನೆರೆಮನೆಯ ಹೆಂಗಸರ ಮುಂದೆ ದೂರಿದಳು.

ಅವರೆಲ್ಲ ಸೆರಗಿನ ಮರೆಯಲ್ಲೇ ಪಿಸಿ ಪಿಸಿ ನಕ್ಕರು. ನನ್ನ ಸಿಟ್ಟು ನೆತ್ತಿಗೇರಿತು ಅವ್ವನಿಗೆ ಅವಳು ಅಂದ ಮಾತುಕೇಳಿ. "ಏನ್ರಿ ಹಾಲಮ್ಮ

ವಯಸ್ಸಾದವರು ಅಂತ ಮರ್ಯಾದಿ ಕೊಟ್ಟು ಮಾತಾಡಿದರ ಹಿಂಗ ಹಿಸ್ರಿ… ಮಾತ್ರಾಡೋದು ? ನಾವೇನು ನಿಮ್ಮ ಮನಿಯೊಳಗ ಪುಕ್ಕಟ ಇಲ್ಲಾ ಬಾಡಿಗೀ ಕೊಡತೀವಿ. ನೋಡಿ ಮಾತಾಡ್ರಿ" ಎಂದೆ ಸಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ.

"ಅಯ್ಯ ಅಯ್ಯ ಇವನ ದಿಮಾಕಿನ ಮಾತು ಕೇಳ್ರಿ. ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲಾ ಅಂದು ಖೋಲೀ ಕೊಟ್ಟೆ. ಉಪಕಾರ ತೀರಸ್ತಾರ ಈಗ. ನಾಳೇ ನನ್ನ ಮನೀ ಖಾಲಿ ಮಾಡ್ರಿ. ನನ್ನ ಮನೀ. ನನ್ನ ಹಿತ್ತಲಾ. ಇಲ್ಲೀ ಯಾರೂ ಬೆಳೀಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ" ಎಂದವಳೇ ಸೊಂಪಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಹೂ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಬಳ್ಳಿಯನ್ನು ಪರ ಪರ ಹರಿದು ಬೇರುಸಹಿತ ಕಿತ್ತು ಗೋಡೆಯ ಆಚೆಗೆ ಒಗೆದಳು. ಉಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹಾಗಲಕಾಯಿಗಳನ್ನೂ ದೂರಕ್ಕೆ ಬೀಸಿದಳು.

ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿತ್ತು. ಹೊಟ್ಟೆಯ ಸಿಟ್ಟು ರಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವ್ವ, ಅಕ್ಕ, ಇಬ್ಬರೂ ನನ್ನನ್ನೆಳೆದು ಒಳಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿದರು. ಪರೀಕ್ಷೆ ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಓದಬೇಕೆಂದರೆ, ಅಪಮಾನ ಚಿಂತೆಯಿಂದಾಗಿ ಓದಿದ್ದು ತಲೆಗೆ ಹತ್ತುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮುಗಿಸಿದೆ. ಮೊದಲನೆಯ ವರ್ಗದ ಆಸೆ ಅಳಿದು ಹೋಗಿತ್ತು—ಈ ಹಾಲಮ್ಮನಿಂದಾಗಿ.

ಪರೀಕ್ಷೆ ಮುಗಿದ ಮರುದಿನವೇ ಅವ್ವ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಕುಳಿತಳು. ಅವಳ ಬಾಡಿದ ಮುಖ ನೋಡಿದಾಗಲೇ ಏನೋ ಆಗಿದೆ ಅನ್ನಿಸಿತು. "ಏನವ್ವಾ ?" ಎಂದೆ. "ತಮ್ಮಾ, ಬ್ಯಾರೆ ಮನೀ ನೋಡಬೇಕಪ್ಪಾ" ಎಂದಳು.

"ಯಾಕವ್ವಾ ? ಮತ್ತೇನಾರ ಜಗಳ ಆತೇನು? ಹಾಲವ್ವ ಏನು ಮಾಡತಾಳ ಬಿಡು. ಬಿಡು ಅಂದ ಕೂಡಲೆ ಮನೀ ಬಿಡಬೇಕಂತ ಈಗ ಕಾಯಿದೆ ಇಲ್ಲ" ಅಂದೆ, ಅವಳನ್ನು ಸಮಾಧಾನಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ.

"ಕಾಯಿದೆ ಇರಲಿ ತಮ್ಮಾ, ನಮಗ ಉಂಡು ಮಲಗಲಿಕ್ಕೂ ಸುಮ್ಮನ ಬಿಡೂದಿಲ್ಲ ಈ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳು. ಯಾವಾಗಲೂ ಬಯ್ಯಕೋತ ಇರತಾಳ. ಹಿಂದ ಹೋದರೂ ಬಯ್ಯೂದು, ಮುಂದೆ ಬಂದರೂ ಬಯ್ಯೂದು. ನನಗಂತೂ ತಾಳಲಾರದಾಂಗ ಆಗೇದ. ಮತ್ತೆ ನಾವೇನೋ ಅಕೀ ಭಾಂಡಿ ಸಾಮಾನು ಕಳವು ಮಾಡಿದಂತ ಮತ್ತು ಏನೇನೋ. ಹೇಳಬಾರದು ಅವನ್ನೆಲ್ಲಾ" ಎಂದವಳೇ ಅವ್ವ ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಅಳಹತ್ತಿದಳು. ಆಗ ನನಗೆ ನಿಜವಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ

ಅರಿವಾಯಿತು. ಬಡವಿಯಾದರೂ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿ ನನ್ನ ಅವ್ವ. ಅವಳ ದೀನಾವಸ್ಥೆ ನನ್ನನ್ನು ಚುಚ್ಚಿತು. ಇನ್ನು ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿರಬಾರದು ಎಂದು ಶಪಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡೇ ಎದ್ದು ಹೊರಬಿದ್ದೆ. ಎಂಟು ದಿನ ತಿರುಗಿದರೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಕೋಣೆ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಅವ್ವ, ಅಕ್ಕನ ಯಾತನೆ ತುಂಬಿದ ಮುಖ ನೋಡಿ ಊಟ ಮಾಡಲೂ ಮನಸ್ಸಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಒಂದು ದಿನ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವ್ವ, ಅಕ್ಕ ಒಂದು ಗೋಣಿ ಚೀಲದಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರೆ, ಹಾಸಿಗೆ, ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಹೊರಗೆ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಹಾಲಮ್ಮ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿದಳೆಂದು ಹೇಳಲೂ ಧ್ವನಿಯೆತ್ತದೆ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಮೋರೆಯಿಟ್ಟು ಕುಳಿತ ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಕಟವಾಯಿತು. ಈಶ್ವರ ದೇವರ ಗುಡಿಯ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಎರಡು ದಿನ ಕಳೆದು ಹೇಗೋ ಮನೆ ಹುಡುಕಿಕೊಂಡೆವು.

ಹಾಲಮ್ಮನ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟಮೇಲೆ ಅವಳ ಮುಖ ನೋಡಕೂಡದು ಎನ್ನುವಷ್ಟು ಮನಸ್ಸು ರೋಸಿಹೋಗಿತ್ತು. ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಾಳೆಂದರೆ ಅತ್ತ ಮುಖ ತಿರುವಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ದ್ವೇಷ ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವ್ವ ನನ್ನ ಹಾಗಲ್ಲ. ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸು ಅವಳದು. ಒಮ್ಮೆ ಹಾಲಮ್ಮ ಮಠದಲ್ಲಿ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದಳಂತೆ. ಅವ್ವನೇ ಮಾತನಾಡಿಸಿದಳಂತೆ. ಚನ್ನಾಗಿದ್ದಾಳೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ನನಗೆ ತಡೆಯಲಿಲ್ಲ.

"ನೀ ಯಾಕ ಅವಳ್ನ ಮಾತಾಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ ಅವ್ವಾ ? ಹಿಂದಿನದೆಲ್ಲಾ ಮರತಿ ಏನು ?" ಎಂದೆ.

ಅದಕ್ಕೆ ಅವ್ವ ಹೇಳಿದ್ದು, "ಮರೀಬೇಕು ತವ್ವಾ. ಈ ಭೂಮಿ ಮ್ಯಾಲೆ ದೇವರು ಮನಶ್ಯಾಗ ಮರವು ಕೊಟ್ಟಾನಂತ ಜಗಾ ನಡೀತದ. ಮನಶ್ಯಾ ನಾಳೆ ಹೋಗೂ ಮುಂದ ಏನ ಒಯ್ಯತಾನ ? ಇರೂತನಕ ಎರಡು ಒಳ್ಳೇ ಮಾತು, ಒಳ್ಳೇ ಸಂಗತಿ ಇರಬೇಕು, ಅಷ್ಟs. ಆ ಹೊತ್ತಿನ್ಯಾಗ ದೇವರು ಅವಳಿಗೆ ಅಂಥಾ ಬುದ್ಧೀ ಹಾಕಿದಾ ಅಂತ ಕಡ್ಡೀ ಒಯ್ದು ಗುಡ್ಡಾ ಮಾಡಿದಳು. ನಮ್ಮದs ಕಾಡೂಕಾಲ ಯಾರಿಗೆ ಯಾಕ ಅನ್ನಬೇಕು ?"

ಕೇಡು ಮಾಡಿದವರನ್ನೂ ದೂರುವವಳಲ್ಲ ನನ್ನ ಅವ್ವ. ಈಗ ಹೇಗಿದ್ದಾಳೋ, ' ಮನಸ್ಸು ಏಲಿ ಏಲಿ ಒದ್ದಾಡಿತು...

* * *

'ಕೂ' ಎಂದ ಗಾಡಿಯ ಕರ್ಕಶ ಸಿಳ್ಳಿಗೆ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದೆ. ಹಾಲಮ್ಮ ಎದ್ದು ಗಂಟುಸಂವರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹಿರಿಯ ಕೇಳಿದ. "ನಿನ್ನ ಟೇಷನ್ ಬಂತ್ರೇನಬೇ"? "ಹೌದ ಹೋಗಿಬರ್‍ತೇನಿ. ಯಪ್ಪಾ, ನಾ ಇಳಿತೀನಿ. ಜೇಸಾಗಿ ಕೂಡ್ರು" ಎಂದಳು ಹಾಲಮ್ಮ. ಹಾಲಮ್ಮ ಇನ್ನೇನು ಹೊರಟಿದ್ದಾಳೆ, ಇಳಿದುಹೋಗಿಯೇ ಬಿಡುತ್ತಾಳೆ. ತಿರುಗಿ ಅವಳನ್ನು ನೋಡುವೆನೋ ಇಲ್ಲವೋ? ಮಾತಾಡಿ ಸಲೋ ಬೇಡವೋ? ಅವಳಂತೂ ನನ್ನ ಗುರುತು ಹಿಡಿದಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸು ಹೊಯ್ದಾಡಿತು. ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಅವ್ವನ ನೆನಪಾಯಿತು, ಕೇಳಿಯೇಬಿಟ್ಟೆ–

"ಹಾಲಮ್ಮ, ನನ್ನ ಗುರುತು ಹತ್ತಿತಿಲ್ಲೊ?"

"ಇಲ್ಲ ಯಪ್ಪಾ, ಕರೇವಂದ್ರು ಹತ್ತಿಲ್ಲ, ಯಾರು ನೀನು?"

"ನಾನಬೇ ಶಿವಯೋಗಿ, ಗಿಡ್ಡಬಸಪ್ಪನ ಮಗಾ, ನಿಮ್ಮ ಮನ್ಯಾಗ ಬಾಡಿಗೆ ಇದ್ದೆವಲ್ಲ?" ಎಂದೆ, ಇಂದಿನ ಹಾಲಮ್ಮನೆದುರು ಹಾಗಲಕಾಯಿ ಮರೆತುಹೋಗಿತ್ತು.

"ಅಯ್ಯ! ಬಸಪ್ಪನ ಮಗಾನs. ಸೂಟು ಬೂಟು ನೋಡಿ ಯಾರೋ ಸಾಹೇಬ ಅಂತ ಮಾಡಿದ್ದೆ ನಾನು. ನೌಕರಿ ಮಾಡತಿಯಾ? ಮದುವಿ ಆತೇನು? ಮಕ್ಕಳೆಷ್ಟು? ಅವ್ವ, ಅಕ್ಕ ಪಾಡ ಅದಾರ?" ಒಂದೇ ಉಸುರಿಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಸುರಿಮಳೆಯಾಯಿತು.

ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತದಲ್ಲೇ ಉತ್ತರ ಹೇಳಿ, ಕೆಳಗಿಳಿದ ಅವಳ ಕೈಗೆ ಗಂಟನ್ನೆತ್ತಿ ಕೊಟ್ಟೆ. "ಪಾಪ, ಬಸಪ್ಪಕ್ಕಗ ಆರಾಮ ಎಲ್ಲಿ, ಅಸರಂತ ದುಃಖದಾಗ ಆಯುಸ್ಯಾ ಕಳೆದಳು. ಇಬ್ರೂ ಛಲೋತಾಂಗ ನೋಡಿಕೊಳ್ರಿ, ದೇವರು ಕಲ್ಯಾಣ ಮಾಡತಾನ ನಿಮಗ" ಕಣ್ಣೀರು ಮಿಡಿದಳು ಹಾಲಮ್ಮ.

ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಜಗಳ ಮಾಡದೆ ಸರಿದು ಸ್ಥಳ ಕೊಟ್ಟ ಹಾಲಮ್ಮ, ಹಸಿದ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ರೊಟ್ಟಿ ನೀಡಿದ ಹಾಲಮ್ಮ, ನನ್ನ ಕಣ್ಣೀರು ಕಂಡು ಕನಿಕರಿಸಿದ ಹಾಲಮ್ಮ, ತನಗೇನೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ ನನ್ನ ಅವ್ವನ ಅನಾರೋಗ್ಯದ ಸುದ್ದಿ ಕೇಳಿ ಕಣ್ಣೀರು ಮಿಡಿದ ಹಾಲಮ್ಮ, ನನ್ನ ಇದಿರಿನಲ್ಲೇ ಬೆಳೆದು...ಬೆಳೆದು...ದೊಡ್ಡವಳಾದಳು!

ಎಳ್ಳು ಬೆಲ್ಲ

"ಯತ್ತೀs, ಕಾಶವ್ವತ್ತೀs ಅದೀರೇನಬೇs"

ಅಡಿಗೆಮನೆಯಿಂದ ಹಣಿಕಿ ಹಾಕಿದ ಬಾಳವ್ವ ಹೊರಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ತಾಟು ಹಿಡಿದು ನಿಂತವಳನ್ನು ಕಂಡು "ಬಾರಬೇ ಒಳಗ ಬಾ. ಅವ್ವ ಮಾಯಕ್ಕನ ಮನೀಗೆ ಹೋಗ್ಯಾಳ. ಅತ್ತಿಗಿ ದನಾ ತಿರುವಿಕೊಂಡು ಬರಾಕ ಹೋಗ್ಯಾಳ" ಅಂದಳು ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಕ್ಕಿಯ ಮೊರವನ್ನು ಕೆಳಗಿಡುತ್ತ.

ಒಳಗೆ ಬಂದ ಬೋರವ್ವ "ಬಾಳಕ್ಕ ಏನು? ಮಕ್ಕತ್ತಲದಾಗ ಕಾಣಸ್ಲಿಲ್ಲ ನೋಡು. ಅದಕ್ಕs ಕೇಳಿದೆ. ಸಂಕಪ್ಪಗೋಳ ಮನೀಗೆ ಹೊಸಮೊದಲಗಿತ್ತಿ ಬಂದಾಳ. ಬುತ್ತಿ ರೊಟ್ಟಿ ಬೀರ್ಯಾರ. ತಾಟು ಖಾಲಿ ಮಾಡಿಕೊಡು" ಎಂದು ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ಬಾಳವ್ವ ತಾಟು ಖಾಲೀ ಮಾಡಿ ಎಲಡಿಕೆ ಸಂಚಿಯನ್ನು ತಾಯಿ ಹಿಯ್ದದ್ದು ನೆನಪಾಗಿ ಹಿಡಿಯಷ್ಟು ಅಕ್ಕಿ ತಾಟಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಕೊಟ್ಟಳು. ಬೋರವ್ವ ಹೊಸಲು ದಾಟುವ ಮೊದಲೇ ಕೇಳಿದಳು "ಹಟ್ಟೀ ಹಬ್ಬಕ್ಕ ಬಂದಾಕಿ ಇನ್ನೂ ಹೋಗೇ ಇಲ್ಲೇನಬೇ ಬಾಳಕ್ಕಾs" ಎಂದು. ಅವಳನ್ನು ಕಳಿಸಲು ಹೊರಬಾಗಿಲ ವರೆಗೆ ಬಂದ ಬಾಳಕ್ಕನ ಮುಖ ಒಣಗಿದ ಸಂಡಿಗೆಯಾಯಿತು. ಆದರೂ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಉಗುಳು ನುಂಗುತ್ತ "ಹೂಂ" ಎಂದಳು. ಇವಳ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಪುರುಸೊತ್ತು ಇಲ್ಲದ ಬೋರವ್ವ ಆಗಲೇ ಇನ್ನೊಂದು ಮನೆ ಹೊಕ್ಕಿದ್ದಳು ರೊಟ್ಟೀ ಬೀರಲು. ಬೋರವ್ವ ಹೋಗುವಾಗ ಹಸೀ ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ ಹರಳು ಇಟ್ಟ ಹಾಗೆ ಬಾಳವ್ವನ ಕೋಮಲ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಗಾಯ ಮಾಡಿ ಹೋಗಿದ್ದಳು. ಬಾಳವ್ವ ಆ ಗಾಯವನ್ನೇ ಕೆದಕುತ್ತ ಕುಳಿತಳು.......

ತಾನು ಹಟ್ಟೀ ಹಬ್ಬಕ್ಕಂತ ಅಣ್ಣನ ಕೂಡ ತವರ್ಮನೀಗೆ ಬಂದಾಗ ಕಳಗಿಷ್ಟರು, ನೆರಿಹೊರಿಯವರು ಭಾಳ ಪಿರೂತಿಯಿಂದ ಮನಸೋಕ್ತ ಮಾತನಾಡಿಸಿದ್ರು. ಹಾರಗೀಯವರು ಗಂಡನ್ನ ಯಾಕ ಕರಕೊಂಡು ಬರಲಿಲ್ಲಾ ಅಂತ ನಗಚಾಟಿಕೀ ಮಾಡಿದ್ರು. ಮುದಕೇರು ಬಯಕಿ ಹತ್ಯಾವೇನು ಅಂತ ಚೇಷ್ಟೇಮಾಡಿದ್ರು. ಹತ್ತ ಹದಿನೈದ ದಿನಾ ತಾನು ಎಲ್ಲಾರ ಕೂಡ ನಕ್ಕೊಂತ ಮಾತಾಡಿಕೊಂತ ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರ ಹಾಂಗ ದಿನಾ ಕಳದೆ. ಮದವಿ ಆಗಿ

ಎರಡ ವರ್ಸ ಗಂಡನ ಕೂಡ ಸಂಸಾರಾ ಮಾಡಿ ಬಂದಾಕಿ ಅನ್ನೂದು ಮರತ
ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆ. ತಿಂಗಳಾದ ಮ್ಯಾಲೆ ಅಪ್ಪ ಕೇಳಿದ್ದ.

"ಯಾಕಬೇS ನಿನ್ನ ಗಂಡ ಇನ್ನೂ ಕರ್ಯಾಕ ಬರಲೀ ಇಲ್ಲಾ" ಅಂತ
ಆಗ ತಾನು ಕವಕ್ಕನS ಅಪ್ಪನ ಮ್ಯಾಲೆ ಹರಿಹಾಯ್ದಿದ್ದೆ. "ಯಾಕ? ನಾ
ದಿನಾ ಹೊಟ್ಟಿಗೆ ನಿಂತರ ನಿನಗ ಭಾರ ಆದ್ನೇನು ?" ಅಂತ.

"ಛೀ ಹುಚ್ಚೀ. ಹಂತಾ ಮಾತ್ಯಾಕ ಆಡತೀ? ಸುಮ್ಮನS ಕೇಳಿದೆ
ಅಂದಾಕಿ ಮತ್ತ ಆ ಮಾತS ತಗದಿದ್ದಿಲ್ಲಾ. ಅಣ್ಣ ಏನ ಹೇಳಿದ್ನೋ ಏನೋ
ಅತ್ತಿಗಿನೂ ನನ್ನ ಗಂಡನ ಮನೀ ಸುದ್ದೀನS ಎತ್ತತಿದ್ದಿಲ್ಲಾ. ಆದರ ಮನಿ
ಯವರು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರೂ ಓಣ್ಯಾಗಿನ ಮಂದಿ ಸುಮ್ಮನಿರಬೇಕಲ್ಲ. ಏನ ಅವರ
ತಲೀ ಮ್ಯಾಲೇ ಕುಂತೀನೇನೋ ಅನ್ನೂ ಹಾಂಗ ದಿನಾ ಒಬ್ಬರರೇ 'ಏನಬೆ
ಇನ್ನೂ ಗಂಡನ ಮನೀಗೆ ಹೋಗಿಲ್ಲೇನು?' ಅಂತ ಕೇಳತಾರ. ನಾನು ನಮ್ಮ
ಅಪ್ಪನ ಮನ್ಯಾಗ ಇದ್ದು. ಹೊಟ್ಟೀತುಂಬಸಾಕ ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣ ಘಟ್ಟಿ ಇರೂ
ಮುಂದ ಇವರದೇನು ಗಂಟು ಹೋಕ್ಕೈತಿ? ಹಿಂಗ ಕೇಳವರ ಮಾರಿಗೆ ಒಂದ
ಘಾನ ಕೊಡಬೇಕು ಅನ್ನೂ ಅಷ್ಟ ಸಿಟ್ಟು ಉಕ್ಕತೈತಿ ಹೊಟ್ಟ್ಯಾಗ, ಆದ
ಮತ್ತೊಂದು ಗಳಿಗ್ಗೆ ಹೌದು ಆವರದೇನ ತಪ್ಪು? ಹೆಂಗಸು ಮದ್ವಿಮ್ಯಾ
ಮ್ಯಾಲೆ ಗಂಡನ ಮನ್ಯಾಗ ಇರಬೇಕು. ನಾ ಇಲ್ಲಾ. ಅದಕ್ಕS ಕೇಳತಾರ ಅಂತ
ಅನಸತೈತಿ. ಆದರ ನನಗ ಗಂಡನ ಮನೀಗೆ ಹೋಗೂ ಆಸೇನS ಇಲ್ಲೇನು
ಐತಿ ಎದಿ ಉದ್ದ ತುಂಬೈತಿ. ಆದರ ಏನ ಮಾಡ್ಲಿ ?

ಮದಿವ್ಯಾಗಿ ಎರಡ ವರ್ಸಾದ್ವು. ಮೊದಲನೇ ಸಾರೆ ಹೊಸ ಮದಲಗಿತ್ತಿ
ಆಗಿ ಹೋದಾಗ ಅಪ್ಪ ಚಿಟ್ಟಿಕ್ಕಿ ಎಲ್ಲಾ ಕಟ್ಟಿ. ತಾನು ಗಂಡ ಸತ್ತಾಕಿ ಮುಂತನ
ಮುಂದಾಗಿ ಹೋಗೂದು ಛಂದ ಅಲ್ಲಾ ಅಂತ ಚಿಗವ್ವನ ಜೋಡ ಮಾಡಿ
ಗಂಡನ ಮನೀಗೆ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟು. ಅಣ್ಣ ಬಂಡಿ ಹೂಡಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾ
ಬರ್ತೀವಿ ಅಂತ ಮೊದಲS ಸುದ್ದೀ ಕಳಿಸಿದ್ದ. ಆದರ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮನಿ
ಮುಂದ ಬಂಡೀ ಕೊಳ್ಳ ಹರದು ಇಳದಾಗ ಮನೀಗೆ ಕೀಲಿ ಜಡ್ದಿತ್ತು
ಅಕ್ಕ ಪಾಜೂ ಮನ್ಯಾಗ ಕೇಳಿದ. ಯಾರಿಗೋ ಎತ್ತ ತರಬೇಕಾಗಿತ್ತಂತ
ಆದರ ಜೋಡೀಗೆ ಎತ್ತಿನ ಯಾಪಾರಕ ಹೋಗ್ಯಾನ ನನ್ನ ಗಂಡ. ಮತ್ತ
ಮಾಗಿತ್ತಿ ದಿನಾS ಹೋಗೂ ಹಾಂಗ ಗೌಡರ ಮನೀಗೆ ಕೆಲಸಕ್ಕ ಹೋಗ್ಯಾ

ಅಂತ ಅವರು ಹೇಳಿದರು. ನಮ್ಮನ್ನ ಅಲ್ಲೇ ಬಾಕಲ ಮುಂದ ಕುಂದ್ರಿಸಿ ಅಣ್ಣ ಗೌಡರ ಮನೀಗೆ ಹೋಗಿ. ನಮ್ಮ ಅತ್ತೀನ್ನ ಕರಕೊಂಡ ಬಂದಾ. ಅತ್ತಿ ಬಂದು ಮನೀ ಕೀಲಿ ತಗದ್ಲು. ಒಳಗ ಬರ್ರಿ ಅಂದ್ಳು. ಒಂದ ಆರತಿ ಇಲ್ಲಾ ನಿವಾಳಿ ಇಲ್ಲಾ. ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಗಂಡನೂ ಹತ್ತರ ಇಲ್ಲಾ. ಅವರ ಮನೀ ಹೊಸಲಾ ದಾಟಿದೆ. ಒಂದು ಜಮಖಾನಾ ಹಾಸಿ. ಚಾ ಮಾಡ್ತೀನಿ ಕುಂದರ್ರಿ ಅಂದ್ಳು ನಮ್ಮ ಅತ್ತಿ. ಚಿಗವ್ವ ಮಿಕಿ ಮಿಕಿ ನನ್ನ ಮಾರೀ ನೋಡಿದ್ಳು. ಯಾಕಂದ್ರ ಆ ಜಮಖಾನಾ ನೀರ ಕಂಡ ಎಷ್ಟ ದಿನಾ ಆಗಿತ್ತೋ. ಬಣ್ಣ ಹೋಗಿ, ಧೂಳಾಗಿ, ಶಗಣಿ ಗೊಮ್ಮಂತ ನಾರತಿತ್ತು. ಹೊಸಾ ಟೋಪ ಸೆರಗಿನ ಸೀರಿ ಉಟಕೊಂಡು ಅದರ ಮ್ಯಾಲೆ ಕುಂಡ್ರೂದು ನಮ್ಮ ಜೀವದ ಸುತ್ತ ಬಂದಿತ್ತು. ಮುಮುಕಿ ಹಿತ್ತಲಕ ತೊಗರಿ ಕಟಿಗಿ ತರಾಕ ಹೋದ್ಳು. ನಾವೂ ಆಕೀ ಹಿಂದs ಹೋದಿವಿ. ನೆಲಾ ಎಲ್ಲಾ ಬರೇ ತೆಗ್ಗು ತೆವರು ತುಂಬಿತ್ತು. ಒಬ್ಬನs ಮಗನ ಮದಿವಿ ಆಗಿದ್ದರೂ ಮನೀ ಸುಣ್ಣಾ, ಬಣ್ಣಾ ನೆಲ್ಲಕ್ಕಿ ಏನೂ ಕಂಡಿದ್ದಿಲ್ಲಾ. ನಮ್ಮೂರಾಗೆಲ್ಲಾ ಎಂಥಾ ಬಡವರಿದ್ರೂ ತೆಗ್ಗು ತೆವರು ತುಂಬಿ, ಶಗಣೀಲೆ ಮನೀ ಸಾರಿಸಿ, ತಿಕ್ಕಿ, ತೀಡಿ ಲಕಾ ಲಕಾ ಹೊಳಿಯೂ ಹಾಂಗ ಇಡತಿದ್ರು. ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮ ಸುಣ್ಣಾ ಸಾರಸತಿದ್ರು. ಮನ್ಯಾಗಿನ ಹಾಸಿಗಿ, ಅರವಿ. ಅಂಚಡಿ ಎಲ್ಲಾ ಹಳ್ಳಕ್ಕ ಹೋಗಿ ಒಕ್ಕೊಂಡು ಬಂದು ಹಸನಾಗಿ ಇಡತಿದ್ರು. ಇಲ್ಲೇ ಎಲ್ಲಾ ಆದರ ಉಪರಾಟಿ.

ಚಿಗವ್ವ ನನಗ ಕಣ್ಸನ್ನಿ ಮಾಡಿದ್ಳು. ನಾ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ, ಅತ್ತೀ ಕೈಯಾಗಿನ ತೊಗರೀ ಕಟಿಗಿ ಇಸಕೊಂಡೆ. ಚಿಗವ್ವ "ಯವ್ವಾs ನೀವು ಅಡಿಗೀ ಮನಿ ಅಟ ತೋರಿಸಿ ಬಿಡ್ರಿ. ನಿಮ್ಮ ಸೊಸಿ ಚಾ ಮಾಡತಾಳ. ಸುಮಕ ದಣಕೊಂತೀರಿ" ಅಂದ್ಳು. ಅಷ್ಟಕ್ಕs ಹಿಗ್ಗಿದಳು ನಮ್ಮ ಅತ್ತೆವ್ವ.

"ಬಾರs ಬಾಳಕ್ಕ ಒಳಗ ಬಾ. ಒಲೀ ಹಚ್ಚು. ಇಕಾ ಕಡ್ಡೀಪೆಟ್ಟಿಗಿ. ಹಿಡಿ ಈ ಭಾಂಡಿ. ಚಾಕ ಇಡು. ನಾ ಹಾಲ ತೊಗಂಡ ಬರತೀನಿ." ಅಂತ ಹೇಳಿ ಆಲಿಮನಿ ಭಾಂಡಿ ನನ್ನ ಕೈಯ್ಯಾಗ ಕೊಟ್ಟು ಹೊಸಲು ದಾಟಿದ್ಳು. ಆಕೀ ಕೊಟ್ಟ ಭಾಂಡಿ ಹಿಡಿದ ಕೂಡಲೇ ತನ್ನ ಕೈಯುಲ್ಲಾ ಮಸೀ ಮಣ್ಣಾತು. ಒರಸಬೇಕಂದರ ಮಸಿ ಅರವಿ ಇದ್ದಿದ್ದಿಲ್ಲಾ. ತೊಳಕೋಬೇಕಂದರ ಹಂಡೇದಾಗ ನೀರೂ ಇದ್ದಿದ್ದಿಲ್ಲಾ. ಇಬ್ಬರೂ ಒಬ್ಬರ ಮಾರೀ ಒಬ್ಬರು ನೋಡಿದ್ವಿ.

ಏನ ಮಾಡಬೇಕೋ ತಿಳೀಲಿಲ್ಲಾ. ಥಾಳ ನಗೀ ಬಂದು ಬಿಡ್ತು. ಜಗ್ಗೆ ಬಿದ್ದು ಬಿದ್ದು ನಕ್ಕವಿ. ಹೊರಗ ಬೀಡಿ ಸೇದಬೇಕೂಂತ ಕುಂತ ಅಣ್ಣ ಗಾಬರ್ಯಾಗಿ ಒಳಗ ಓಡಿಬಂದಾ. ಯಾಕ ಅಂತ ಕೇಳಿದಾ. ಕೈ ಮುಸೀ ತೋರಿಸಿ ಹಂಡೇದಾಗ ನೀರಿಲ್ಲಾ ಅಂದವಿ. ಅವನಿಗೆ ಹಳ್ಳು ಕಡದಂಗಾತು. ತಂಗೀನ್ನ ಎಂಥಾ ಮನೀಗೆ ಕೊಟ್ಟೆವೀ ಅನ್ನಿಸ್ತೋ ಏನೋ. ಮಾರೀ ಸಣ್ಣಮಾಡಿದಾ. ಹೊಸ ಮದಲಗಿತ್ತಿ ಬರತಾಳಂದರ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಗಂಡಗ ಹೇಣ್ತಿ ಖಬರ ಇಲ್ಲಾ. ಮನೀ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಹಾಂಗ ಸೊಸಿ ಬರತಾಳಂದರ ಮುದುಕಿಗೆ ನೀರು ತುಂಬಿಸಿ. ಬಾಗಿಲಾ ತಕ್ಕೊಂಡು ಮನೀ ಮುಂದ ಇರಬೇಕು ಅನ್ನೂ ಗ್ಯಾನ ಇಲ್ಲಾ. ಎಂಥಾ ಬೀಗರು ಗಂಟು ಬಿದ್ದರು ಅಂತ ಹಣೀ ಹಣೀ ಗಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡಾ. ಜಿಗವ್ವ ನಗೂದು ಬಿಟ್ಟು ಅಣ್ಣಗ ಹೇಳಿದ್ಳು. "ತಮ್ಮ, ಆಕೀ ನಸೀಬದಾಗ ಇದs ಇತ್ತಂತ ಗಂಟು ಬಿದ್ದೈತಿ. ಇದರಾಗ ಸಂದೇಹ ತಪ್ಪಿಲ್ಲಪಾ. ಏs ಬಾಳಕ್ಯಾs 'ಹೂಡಿದರ ಹೊಲ ಮಾಡಿದರ ಮನೀ' ಅಂತ ಸಾಸ್ತ್ರ ಐತಿ. ಕೇಳಿ ಇಲ್ಲೋ? ಇದು ನಿಂದs ಮನಿ. ಇನ್ನೊಬ್ಬರದ ಅಲ್ಲಾ. ಹಾಂಗೆಲ್ಲ ನಗಬ್ಯಾಡಾ. ಇದನ್ನ ಒಂದ ದಡಕ್ಕ ತರಬೇಕು. ಛಂದಾಗಿ ಬಾಳೇ ಮಾಡಿ ಬಾಳೇವಂತರ ಮಗಳು ಅನ್ನಿಸಿಕೋಬೇಕು. ಹುಟ್ಟಿದ ಮನೀಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಮನೀಗೆ ಹೆಸರು ತರಬೇಕು ತಿಳೀತೇನು? ಆ ಕೊಡಾ ತಕ್ಕೊಂಡು ನಡೀ ಹಸsನಾಗಿ ತಿಕ್ಕು. ಬಾವಿ ಎಲ್ಲ್ಯದ ಕೇಳಿ ಜಗ್ಗಿ ತರೂಣು" ಅಂದ್ಳು. ಅಷ್ಟ ಹೊತ್ತಾದ್ರು ಹಾಲು ತರೆಲಿಕ್ಕ ಹೋದ ಅತ್ತೆವ್ವ ಇನ್ನೂ ಬಂದಿದ್ದಿಲ್ಲಾ. ಬಾವಿ ತೋರಿಸಿದ ಹುಡುಗೂs ಹಾಲಿನ ಗಂಗವ್ವನ ಮನೀಗೆ ಹೋಗಿ ಆಕಿನ್ನೂ ಕರಕೊಂಡು ಬಂದಾ ಕೊಡಾ, ಥಾಂಡಿ ಎಲ್ಲಾ ತಳಾ ತಳಾ ಹೊಳೀತಿದ್ವು. ಚಾ ಕುಡದ ಆದ ಮ್ಯಾಲೆ ಜಿಗವ್ವ ಪಿಟ್ಟಿಕ್ಕಿ ಗಂಟು ಬಿಚ್ಚಿ ನಮ್ಮತ್ತೀಗೆ ತೋರಿಸಿದ್ಳು. ಜಜ್ಜರದ ಹೋಳಿಗಿ ಬುತ್ತೀ ಮಾಡಿ ಊರಾಗ ಬೀರಬೇಕು ಅಂದ್ಳು. ಮುದುಕಿ ಯಾವ ಮಾತೂ ಕಿವ್ಯಾಗ ಹಾಕ್ಕೊಳ್ಳಿಲ್ಲಾ. ಗೌಡರ ಮನ್ಯಾಗ ಕೆಲಸ ಐತಿ ನಾ ಹೋಗತೇನಿ ಅಂತ ಹೋಗೇ ಬಿಟ್ಟು. ನಾವು ಬಂದೀವನ್ನೂದು ಕೇಳಿ ಓಣ್ಯಾಗಿನ ಮಂದಿ ಬಂದು ಬಂದು ಹಣಿಕಿ ಹಾಕಿದ್ರು. ಅವರ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಳಗ ಕರದು ಜಿಗವ್ವ ಪಿಟ್ಟಿಕ್ಕಿ ತೋರಿಸಿದ್ಳು. ಸೊಸಿನ್ನ ತೋರಿಸಿದ್ಳು. ಅತ್ತಿ ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಿಟ್ಟು ಗೌಡರ ಮನೀಗೆ ಹೋದದ್ದು ಹೇಳಿದ್ಳು. ಅವರೆಲ್ಲಾ

ಪಿಸಿ ಪಿಸಿ ಮಾತಾಡಿಕೊಂಡ್ರು. ಒಬ್ಬ ಮುದುಕಿ ತನ್ನ ಮನೀಗೆ ಹೋಗಿ ಶ್ಯಾವಿಗಿ ಸಿವುಡು ತಂದಿಟ್ಟು ಚಿಗವ್ವಗ ಹೇಳಿದ್ಳು.

"ಈ ತಾಯಿ, ಮಗಾ ಇಬ್ರೂ ಹಿಂಗs ನೋಡವ್ವಾ. ಮುದುಕಿ ಗೌಡರ ಮನೀ ಕೆಲಸಾ ಅಂತ ಸಾಯ್ತಾಳ. ಮಗಾ ಊರಿಗೆ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಾಕ ಓಡ್ಯಾಡತಾನ. ಮನೀ ಬಾಗಿಲಾ ತಕ್ಕೊಂಡು ದೀಪಾ ಹಚ್ಚಿದರ ಹಚ್ಚಿದರು ಇಲ್ಲಾಂದರ ಇಲ್ಲಾ. ಒಂದ ಹಬ್ಬಾ, ಹುಣ್ಣಿವಿ. ದೇವರು ದಿಂಡರು, ರೀತಿ ನಡತಿ ಒಂದೂ ಇಲ್ಲಾ. ಮಗನ ಮದಿವೀನೂ ಊರಾನ ಮಂದೀನ ಕೂಡಿ ಮಾಡಿದ್ರು. ಪಾಪ ಹೊಸಾ ಸೊಸಿ ಬಂದಾಳ. ಮನ್ಯಾಗಿದ್ದು ರೊಟ್ಟಿ, ಬುತ್ತಿ ಬೀರೂದು ಬಿಟ್ಟು ಗೌಡರ ಮನೀ ಕೆಲಸಕ್ಕ ಹೋಗ್ಯಾಳ ಮುದುಕಿ" ಅಂತ ಬೈಕೊಂಡರು.

ಸಂಜೆ ಆತು. ಕಂದೀಲು. ಚಿಮಣಿ ಹುಡುಕಿ ಬತ್ತಿ ಸರಿ ಮಾಡಿ ಎಣ್ಣೀ ಹಾಕಿ ಹಚ್ಚೂ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಎತ್ತು ತರಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದ ಗಂಡ ಮನಿಗೆ ಬಂದರು. ಅಂತೂ ಬಂದ್ರಲ್ಲಾ ಅಂತ ಎಲ್ಲಾರಿಗೂ ಸಮಾಧಾನ ಆತು. ಚಿಗವ್ವ ಚಾ ಹಾಕಿ ನನ್ನ ಕೈಯಾಗ ಕೊಟ್ಟು ಒಯ್ದು ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಾ ಅಂದ್ಳು. ನನಗಂತೂ ನಾಚಿಕಿ ಸಾವು ಬಂದಿತ್ತು. ಒಲ್ಲೆಂದರೂ ಕೇಳಲಿಲ್ಲಾ. ತಂಬಿಗಿ ತುಂಬಿ ಒಯ್ದು ಹೊಸ್ತಿಲ ಹೊರಗ ಇಟ್ಟೆ. ಎದ್ದು ಕಾಲ ತೊಳಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಅಣ್ಣನ ಕೂಡ ಮಾತಾಡ್ತಿದ್ರು. ಬಾಗಲ ಸಂದ್ಯಾಗ ನಿಂತು "ಕಾಲು ತೊಳ ಕೊಂಡ ಮ್ಯಾಲೆ ಚಾ ತರ್ತೀನಿ" ಅಂತ ಮೆಲ್ಲಕ ಹೇಳಿದೆ, ಎದ್ದು ಅಂಗಳದಾಗ ಕೈ ಕಾಲು ತೊಳಕೊಂಡು ದೋತರಲೆ ಮಾರೀ ಒರಿಸಿಕೊಂಡು ಕಟ್ಟಿಮ್ಯಾಲಿ ಕುಂತರು. ಚಾ ಒಯ್ದು ಕೊಟ್ಟೆ, ಒಂದ ಗುಟುಕಿಗೆ ಸೊರ್ ಅಂತ ಹೀರಿ "ಚಾ ಬಾಳ ಸೆಂವಿ ಆಗ್ಯೈತಿ" ಅಂದರು. ಹಿಗ್ಗಿ ಹೀರಿಕಾಯಾದೆ. ಗುಡಾರ ಮ್ಯಾಲೆ ಅವರು ಹಾಂಗ ರಾಡಿ ಕಾಲೀಲೆ ಕುಂತದ್ದು ಕಾಣಿಸ್ತು. ಇವರ್ನ, ಇವರ ಮನೀನ ಎರಡೂ ತಿದ್ದೂ ಕೆಲಸ ನನ್ನ ಮ್ಯಾಲೆ ಬಿದ್ದೈತಿ ಅಂತ ನೆನಪಾಗಿ ಹೆದರಿಕೆ ಆತು. ಚಿಗವ್ವ ಶ್ಯಾವಿಗಿ ಬಸದ್ಳು. ಇಬ್ರೂ ಕೂಡಿ ಅಡಿಗಿ ಮಾಡಿದಿವಿ. ಭಾಳ ರುಚಿ ಆಗ್ಯೈತಿ ಅಂತ ಪಿರೂತಿಯಿಂದ ಊಟಾ ಮಾಡಿದ್ರು. ಚಿಗವ್ವಗ ಅಳಿಯಾ ಪಸಂತ ಬಿದ್ದಾ. ರಾತ್ರಿ ತನಗ ಬುದ್ದೀ ಹೇಳಿದ್ಳು—

"ಹುಡಗೀ, ನಿನ್ನ ಗಂಡನ ಗುಣಾ ದೊಡ್ಡದು. ಅವರ ಮುಂದ ಉಳಿದದ್ದೆಲ್ಲಾ ನಿಭಾಳಿಸಿ ಒಗೀಬೇಕು. ಅವಂಗ ರೀತಿ ನಡತಿ ಕಲಸಲಾರದ್ದು ನಿಮ್ಮತ್ತೀ ತಪ್ಪು, ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮರತಬಿಡು. ಗಂಡನ ಕೂಡ ಛಂದಾಗಿ ಬಾಳೆ ಮಾಡು. ಕೂಸಿನಾಂಗ ಅಂವನ ಹೊಟ್ಟೀ ನೆತ್ತಿ ಛಂದಾಗಿ ನೋಡಿಕೊ. ನಿನ್ನ ಮನೀ ಬೆಳೀತೈತೆ" ಅಂತ್ರ.

ಮುಂಜಾನೆ ಎದ್ದು ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಊರಿಗೆ ಹೋದ್ರು, "ಆರಾಮ ಅದೀನಂತ ಅಪ್ಪ ಅವ್ವಗ ಹೇಳ್ರಿ" ಅಂತ ಹೇಳಿ ಕಳ್ಸಿದೆ. ಮರುದಿನಾನ ನನ್ನ ಗಾಣ ಸುರು ಆತು, ಓಣ್ಯಾಗಿನ ಹುಡುಗೇರ ಗುರ್ತ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶಗಣಿ ತೊಗೊಂಡು ಬಂದೆ. ಮನೀ ಎಲ್ಲ ಹಸನ ಮಾಡೂದು, ಕಿತ್ತೂದು ಮೆತ್ತೂದು ಸಾರಿಸೂದು. ಅಂಗಳಾ ಉಡುಗಿ ಶಗಣೀಲೆ ಸಾರಿಸಿ, ಅಕ್ಕೀ ಹಿಟ್ಟಿನ ರಂಗೋಲಿ ಇಡತಿದ್ದೆ ಮುಂಜಾನೆ ಸಂಜೆ ಹೊಸಲಾ ಪೂಜಿ ಮಾಡಿ. ಮತ್ತ ಅಂಗಳಕ ನೀರು ತಳಿ ಹೊಡದು, ಊದಕಡ್ಡಿ ಹಚ್ಚಿ ಇಡತಿದ್ದೆ. ಗಡಿಗಿ ಮುಸಿ ಹಾರಿಹೋತು. ಇದ್ದ ನಾಕ ಭಾಂಡೆ ತಳಾ ತಳಾ ಅಂತಿದ್ವು. ಹಾಸಿಗಿ, ಹೊದಿಕಿ ಎಲ್ಲಾ ಒಗದು ಸ್ವಚ್ಛ ಮಾಡಿದೆ. ನೆರಿಮನಿ ಅವ್ವಕ್ಕಗೋಳು ಕುಂಡ್ರಾಕ ಬಂದವರು ಎಲ್ಲಾ ನೋಡಿ "ಏನ ಬಾಳೆವಂತಿ ಅದೀಯವಾ. ನಿನ್ನ ಗಂಡನ ನಸೀಬ ಛೊಲೋ ಐತಿ" ಅಂತಿದ್ದರು. ಅದನ್ನ ಕೇಳಿ ಹಿಗ್ಗತಿದ್ದೆ. ಹಿಂಗ ಎರಡ ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಹೋದ್ವು. ಮುದುಕಿ ಗೌಡರ ಮನೀಂದ ಬಂದರ ಬಂದ್ಳು, ಬಿಟ್ಟರ ಬಿಟ್ಳು. ಗೌಡರ ಮನೀ ಕೆಲಸಾ ಬಿಟ್ಟ ಬಿಡ್ರಿ, ನಮ್ಮ ಐದೆಕರೆ ಹೊಲದಾಗ ಕಾಯಿ ಪಲ್ಲೆ, ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ ಹಾಕಿ ಬೆಳಿಯೂಣು. ನನಗ ಜೋಡಾಗಿ ಮನ್ಯಾಗ ಇರ್ರಿ ಅಂದರ ನನ್ನ ಮಾತ ಕೇಳತಿದ್ದಿಲ್ಲಾ. ಒಪ್ಪತ್ತು ಎರಡ ದಿನಾ ಇದ್ದಾಂಗ ಮಾಡಿ ಗುಡಚಾಪಿ ಕಿತ್ತಿ ಬಿಡತಿದ್ಳು. ಇನ್ನ ಗಂಡ, ಅವರೂ ಹಾಂಗ ವಾರದಾಗ ಮೂರುದಿನ ಮನೀಗೆ ಮಲಗಾಕ ಬರತಿದ್ದಿಲ್ಲಾ. ಮದಮದಲ ಭಾಳ ಸಂಶೇ ತೊಗೋತಿದ್ದೆ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗ್ತಾರೋ ಏನ ಮಾಡ್ತಾರೋ ಅಂತ. ಓಣ್ಯಾಗಿನ ಮಂದಿ ಹೇಳತಿದ್ರು, ಅಂವಾ ಹಂತಾ ಮನಿಶ್ಯಾ ಅಲ್ಲಬೇ ಅಂತ. ಆದರೂ ಮನಸ್ಸು ಪುಕಪುಕ ಅಂತಿತ್ತು. ಕಡೀಕೆ ಅವರನ್ನ ಒಂದಿನಾ ಕೇಳಿದೆ. ಗಾಬರ್ಯಾಗಿ ನನ್ನ ಕೈ ಹಿಡಕೊಂಡು ನನ್ನ ಕಣ್ಣಾಗ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು "ನನ್ನ ಮುಕಾ ನೋಡು. ನಾ ಹಂತಾ ಕೆಲಸಾ ಮಾಡ್ತೀನಿ ಅಂತ ಅನಸತೈತೇನು ?" ಅಂತ

ಹೇಳಿದ್ರು. ಇಲ್ಲಾ ಅಂದೆ. ಅಷ್ಟಕ್ಕ ಬಿಡಲಿಲ್ಲಾ.ಆಣೀ ಮಾಡಿ ಹೇಳಿದ್ರು ನಾ ಹಂತಾವ ಅಲ್ಲಾ ಅಂತ. ಆದರೂ ಮನೀಗೆ ಬರೂದು ತಪ್ಪಸತಿದ್ರು. ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿದ್ರಿ ಅಂದರೆ, ಊರ ಉಪಕಾರಾ ಮಾಡಾಕ ಹೋಗಿರತಿದ್ರು. ಯಾರವರೆ ಮನ್ಯಾಗ ಜಡ್ಡಾತು, ಬಾಣಂತನಾ ತ್ರಾಸ ಆತು ಅಂದರ ಡಾಗ್ದರನ್ನ ಕರ್ಯಾಕ ಹೋಗಬೇಕು. ಅವರು ಹೇಳಿದ ಅಗಸುದ್ದೆ ತಂದ ಕೊಡಬೇಕು. ಅವರ ಕೆಲಸ ಪೂರೈಸೂತನಾ ಅವರ ಹಿಂದ ಓಡ್ಯಾಡಬೇಕು. ಅವರಿಗೆ ಆರಾಮು ಆದ ಮ್ಯಾಲೀ ಇವರ ಕೈ ಖಾಲಿ. ಯಾರ ಮನ್ಯಾಗರೆ ಸತ್ತರ ಹೆಣಾ ತೊಳದು, ಕುಂಡ್ರಿಸಿ. ಕುಣಿ ಯೆವಸ್ತಾ ಮಾಡಿ. ಮಣ್ಣ ಮಾಡಿ ಬರೂತನಕಾ ಇವರದಽ ಹಿರೇತನ. ಯಾರ ಮನ್ಯಾಗರೆ ಮದುವೀ ಹೂಡಿದರ ತೋರಣಾ ಕಟ್ಟೋದರಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅಕ್ಕೀ ಕಾಳು ಹಂಚೂತನಕಾ ಇವರು ಓಡಾಡೂವನಽ. ಊರ ಮಂದಿಗೆಲ್ಲಾ ಊಟಕ್ಕ ನೀಡಿ ಕಡೀ ಪಂಕ್ತಿಗೆ ತಾವ ಕೂಡ್ರುವರು. ಮನೀಯವರಿಗೆ ಸುದ್ದಾ ಅಷ್ಟು ಕಾಳಜಿ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲಾ. ಯಾರವರೆ ನ್ಯಾಯಾ ಆಡಿ ಕೋರ್ಟ್ ಕಚೇರಿಗೆ ಎಡತಾಕಿದರ, ನೆರಿ ಹೊರಿಯವರಿಗೆ ಜಗಳ ಆಗಿ ಕೈಗೆ ಕೈ ಹತ್ತಿದರ, ಎತ್ತು, ಎಮ್ಮಿ, ಹೊಲಾ ಮನೀ ಮಾರಬೇಕಾದರ, ಇವರ ನಡುವ ಆಗಿ, ಮಾತಾಡಿ, ಗಿರಾಕಿ ಹೊಂದಿಸಿ ಕೊಡಸವರು ಇವರಽ. ಒಟ್ಟಿನ ಮ್ಯಾಲೆ ಇವರು ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ಎಲ್ಲಾರಿಗೂ ಬೇಕು.

ಮುಂಜಾನಿಂದ ಸಂಜೀತನಕಾ ಹೊಟ್ಟೀ ನೆತ್ತೀ ಖಬರ ಇಲ್ಲದ ಓಡ್ಯಾಡವರು. ಇಂತಾದರಾಗ ಮನೀಗೆ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಳ್ಯಾಕ್ಕ ಸರಿಯಾಗಿ ಜಳಕಾ ಊಟಾ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಪುರಸತ್ತು ಎಲ್ಲಿ ಇರತದಽ ? ಮಂದೀ ಕೆಲಸಾ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರ ಆತು ಇವರಿಗೆ ಹೊಟ್ಟಿ ತುಂಬಿದಾಂಗಽ. ಎಲ್ಲೂ ಕೆಲಸ ಇರದಿದ್ದರ ಮನೀ ನೆನಪ ಆಗತಿತ್ತು. ಮೊದಮೊದಲ ನಾನೂ ಸುಮ್ಮನಽ ಇರತಿದ್ದೆ. ಇಷ್ಟು ದಿನಾ ಒಬ್ಬರಽ ಇರತಿದ್ರಿ. ಪಸ ಮಾಡಿದ್ರೂ ನಡೀತಿತ್ತು ; ಈಗ ಇಬ್ಬರಾಗೀವಿ, ಮನೀಕಡೆ ಲಕ್ಷ್ಯಕೊಡ್ರಿ ಅಂತ ಹೇಳಿ ಹೇಳಿ ಹಲ್ಲು ನುಚ್ಚಾದ್ವು. 'ಹೂಂ' ಅಂತಿದ್ರು. ಸೆಟಕೊಂಡರ ಗದ್ದಾ ತುಟಿ ಹಿಡಿದು ರಮಿಸಿ ಎರಡ ದಿನಾ ಮನ್ಯಾಗ ಇರತಿದ್ರು. ಮತ್ತ ಅದಽ ಹಾಡಽ. ನಾಯೀ ಬಾಲ ಡೊಂಕು ಅನ್ನೂ ಹಾಂಗ...

ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟು ಇತ್ತ ಹೊರಳಿದಳು. ಇಲಿಮರಿಯೊಂದು ಅವಳು ಹತ್ತಿರ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ, ಬುತ್ತಿ ರೊಟ್ಟಿಯ ಗಂಗಾಳಕ್ಕೆ ಬಾಯಿ ಹಾಕಿತ್ತು. 'ಹುಶ್' ಎಂದು ಅದನ್ನು ಓಡಿಸಿ ಮತ್ತೆ ತನ್ನಲ್ಲೇ ಮುಳುಗಿದಳು ಜಾಳವ್ವ....

ಅತ್ತೀ ಮನೀಗೆ ಹ್ವಾದ ವರ್ಸದಾಗ ಎರಡಸಾರೆ ತವರ್ಮನಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೆ. ತಿರಿಗಿ ಹೋಗುವದರಾಗ ಮನೀ ಎಲ್ಲಾ ತಿಪ್ಪಿ ಆಗಿತ್ತು. ಸಾಮಾನ ಎಲ್ಲಿ ಬೇಕಲ್ಲೇ ಬಿದ್ದಿದ್ವು. ನೆಲಾ ಅನ್ನೂದು ದನದ ಹಕ್ಕೆ ಹಾಂಗ ಆಗಿತ್ತು. ಅರವಿ ಅಂಚಡಿ ಎಲ್ಲಾ ಹೊಲಸೆದ್ದು ಹೋಗಿದ್ವು. ನಾನs ಬೇಕಾಗಿ ಹಸನ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಗರತಿ ಗಂಗವ್ವನಾಂಗ ಬಾಳೆ ಮಾಡಿದ್ರೂ ಅತ್ತಿ ಗಂಡನ ಕಡೇಂದ ಸೈ ಅನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲಾ. ಅವರಿಗೆ ಇದೆಲ್ಲಾ ದರಕಾರs ಇದ್ದಿದ್ದಿಲ್ಲಾ. ನನ್ನ ಒಪ್ಪಾ ಓರಣಾ ಒಂದೂ ಕಣ್ಣಿಗೇ ಕಾಣತಿದ್ದಿಲ್ಲಾ. ನನಗೂ ದಿನದಿನಕ ಜೀವ ರೋಸಿ ಹೋಗ್ತಿತ್ತು. ಮನ್ಯಾಗಿನ ಕಾಳು ಕಡಿ ತೀರಿದ್ವು. 'ಹೂಂ' ಅಂದು ಹೊರಗ ಹೋದ್ರು. ನಾಕ ದಿನಾ ಮನೀಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲಾ. ಆದರ ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟಿಗೆ ಬೇಕಲ್ಲ. ಉಪಾಸ ಇರಾಕ ಆಗತೈತೇ? ಮಂದೀ ಮನೀಂದ ಕಡಾ ತಂದು ಅಡಿಗಿ ಮಾಡಿದೆ. ಅವರ ದಾರೀ ನೋಡಿದೆ. ಬರಲಿಲ್ಲಾ. ಉಂಡ ಮಕ್ಕೊಂಡೆ. ಐದನೇ ದಿನ ಬಂದರು. ಜಗಳಾ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟೆ.

"ದುಡದು ತಂದು ಹಾಕೂ ತಾಕತ್ತಿಲ್ಲದಿದ್ರ ಮದಿವಿ ಯಾಕ ಮಾಡಿಕೊಂಡ್ರಿ? ಊರ ಉಸಾಬರಿ ಬಿಟ್ಟು ನಿಮ್ಮ ಹೊಲಾ ಹರಗರಿ, ಬಿತ್ತರಿ, ಕಾಳು ಕಡಿ ಬರ್ತಾವು. ಸುಕದಿಂದ ಇರ್ತೇವಿ. ಬಾಳೇ ಮಾಡಾಕ ಕಲಕೊಳ್ರಿ."

ಬಯ್ದದ್ದೆಲ್ಲಾ ಬೈಸಿಕೊಂಡು ಸುಮಾಕ ಕುಂತಿದ್ರು. "ಯಾಕ?" ಅಂದೆ. ಮದುವೀ ಸಾಲಕ್ಕ ಗೌಡರು ಹೊಲಾ ಒತ್ತಿ ಬರೆಸಿಕೊಂಡಾರ ಅಂದರು. ನನ್ನ ಎದಿ ಝಲ್ಲಂತು. "ಐದೆಕರೆ ಹೊಲದಾಗ ಮನಸಕೊಟ್ಟು ಬೆಳದಿದ್ರ ನಿಮಗ ಗೌಡರ ಕಡೇ ಸಾಲಾ ಮಾಡೂ ಗರಜs ಇದ್ದಿದ್ದಿಲ್ಲಾ; ಮದುವೀ ಆದ ಮ್ಯಾಲೆ ಊರ ಕಾರಭಾರಾ ಮಾಡೋದು ಬಿಟ್ಟು ಮೂವಾರು ಕೂಡಿ ದುಡದಿದ್ರ ಸಾಲ ಮುಟ್ಟಿಹೋಗುತಿತ್ತು" ಅಂದೆ. "ಹೌದು" ಅಂತ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ್ರು. ಅಪ್ಪನ್ನ ಕರಕೊಂಡು ಬಂದ್ರು. ಮುಮಾಕಿ ಬಂದ್ಲು. ಜಾ ಕುಡದ್ಲು. ನಾವು ಹೇಳಿದ್ದೆಲ್ಲಾ ಕೇಳಿದ್ಳು. "ಕಡೀಕ ನೀವಿಬ್ರೂ ಏನರೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ರಿ. ನಾ ಮಂದೀ ಹೊಲದಾಗ ದುಡ್ಯಾಕ ಬರಾಂಗಿಲ್ಲ. ಗೌಡರ ಮನೀಗೆ

ಹೊಕ್ಕೇನಿ" ಅಂತ ಹೋಗೇ ಬಿಟ್ಲು. ಮುಂದ ನಾನೂ ನಾಚಿಕಿ ಬಿಟ್ಟು ಮಂದಿ ಹೊಲದಾಗ ದಿನಗೂಲಿಗೆ ದುಡ್ಯಾಕ ಹೊಂಟೆ. ನನ್ನ ಮನೀಗೆ ನಾ ದುಡೀದಿದ್ದರ ನಾ ಹ್ಯಾಂಗ ಅನ್ನೂ ಚಿಂತಿ ನನಗ ಇತ್ತು. ಹದಿನೈದು ದಿನಾ ಇಬ್ಬರೂ ಕೂಡಿ ದುಡಿಯೂದರಾಗ ಯಾರರೇ ಬಿಟ್ಟೀ ಕೆಲಸಕ್ಕ ಕರದರ ಹೋಗಿ ಬಿಡತ್ತಿದ್ರು. ಹಾಂಗ ಮಾಡಿದರ ಕೂಲಿ ಹ್ಯಾಂಗ ಸಿಗಬೇಕು ? ಮಂದೀ ಗಂಡಸರ ಕೂಡ ಒಬ್ಬಾಕೀ ದುಡಿಯೂದೂ ನನಗೂ ಸರೀ ಬರಲಿಲ್ಲಾ, ನನ್ನ ಮನೀ ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು, ಸಾಲಾ ಹರೀಬೇಕು ಅನ್ನೂ ಹುಮ್ಮಸ್ಸು ಇಳಕೊಂತ ಬಂತು.

ನಮ್ಮ ಊರವರ ಕೂಡ ಅಣ್ಣಗ ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದೆ. ಹಟ್ಟೀ ಹಬ್ಬಕ ತವರ್ಮನೀಗೆ ಹೋಗ್ತೇನಿ ಅಂತ ಓಣ್ಯಾಗಿನವರ ಮುಂದ ಹೇಳಿದೆ, ಗಂಡನ ಮುಂದೆ 'ನಿಮಗ ಬುದ್ಧಿ ಬಂದು ನೀವಾಗಿ ನನ್ನ ಕರ್‍ಯಾಕ ಬರೂತನಕಾ ನಾ ಬರೂದಿಲ್ಲಾ' ಅಂತ ಹಟದಿಂದ ಹೇಳಿ ಬಂದೆ. ನನ್ನ ಸಂಕಟ ಅಣ್ಣಗ ಗೊತ್ತಿದ್ದಷ್ಟು ಅಪ್ಪಗ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲಾ. ನಿನಗ ಮನಸ ಬಂದಷ್ಟು ದಿನಾ ಇಲ್ಲೇ ಇರೂ ಅಂತ ಹೇಳೀ ಕರಕೊಂಡ ಬಂದಾನ. ಆದ್ರ ನಾ ಬಂದ್ಹ ಆಗಲೇ ಮೂರ ತಿಂಗಳ ಆಗಾಕ ಬಂತು, ಹೇಣ್ತಿ ನೆನಪು ನನ್ನ ಗಂಡಗ ಒಂದಿನಾನೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ನನಗ ಅವರ್ನ ನೋಡಬೇಕೂ ಅಂತ ಜೀವ ಹರಿತೈತಿ. ಊಟಕ್ಕ ಏನ್ಮಾಡ್ತಾರೋ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ತಿರಗ್ತಾರೋ, ಸೊರಗ್ಯಾರೋ ಏನೋ ಅಂತ ಚಿಂತಿ ಆಗ್ತೈತಿ. ಅವರಿಗೆ ಹಾಂಗ ಅನಸೂದೇ ಇಲ್ಲೋ ಏನೋ. ಪಿರೀತೀನ್ಹ ಇಲ್ಲೋ ಏನೋ. ಬಂದ ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗ್ತಾರೋ ಇಲ್ಲಾ, ಇಲ್ಲೇ ಇರಬೇಕಾಗ್ತೈತೋ. ನನ್ನ ನಸೀಬದಾಗ ಏನೈತೋ ಏನೋ.... ದಿನಾs ಲೆಕ್ಕಾ ಹಾಕ್ತೇನಿ. ಬೆಳಗಾದರ ದಿನಾs ಬಾಗಿಲಾ ಕಾಯ್ತೇನಿ. ಎಳ್ಳಮಾಸಿ ಬಂತು. ಇನ್ನರೇ ನಾ ಗಂಡನ ಮನಿಗೆ ಹೋಗ್ತಿನೋ. ಗಂಡಾ ಹೇಣ್ತಿ ಕೂಡಿ ಇರತೀವೋ ಇಲ್ಲೋ........" ಎನ್ನುತ್ತ ಬಾಳವ್ವ ಕೆನ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ನೀರನ್ನು ಒರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಏಳುವದಕ್ಕೂ, ಅಣ್ಣನೊಡನೆ ಯಾರೋ ಹೊಸ್ತಿಲೊಳಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಡುವದಕ್ಕೂ ಸರಿಹೋಯಿತು.

"ಬಾಳಕ್ಕಾs ಲಾಟನು ತತ್ತಾರಬೇ. ಕತ್ಲಾಗ ಕುಂತೀಯಲ್ಲಾ. ಸಿದ್ದಣ್ಣ ಬಂದಾನ." ಬಾಳವ್ವನ ಎದೆ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳ ಹತ್ತಿತು. ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕತ್ತಲು ಬಂದಂತಾಗಿ ಗೋಡೆ ಆಧರಿಸಿ ಕ್ಷಣ ಹೊತ್ತು ನಿಂತಳು. ಸಂತೋಷ, ಉದ್ವೇಗ, ಸಿಟ್ಟು

ಎಲ್ಲವೂ ಕೂಡಿ ಕರಗಿಸಿದ ಏನೋ ಒಂದು ಬೇರೆಯ ವಿಚಿತ್ರ ಅನುಭವ ವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕಟ್ಟೆಯೇರಿ ಕುಳಿತವರ ಮಾತು ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದವು.

"ಹಂಗಾರ ಮುದುಕಿ ಸತ್ತಾಳs" ಎಂದ ಗಾಬರಿಯಾದ ಅಣ್ಣ. ಸಿದ್ದಣ್ಣ ಸೋತ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಹೂಂಗುಟ್ಟಿದ್ದೂ ಅವಳ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ, ತನ್ನ ಅತ್ತೆ ಸತ್ತರೂ ತನಗೆ ಸುದ್ದಿ ಕಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ಎಂಥ ಗಂಡ ಇವರು? ಅದಕ್ಕೂ ಬೇಡಾದೆನೇ. ಹೋಗಿ ಹಿಡಿ ಮಣ್ಣಾದರೂ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆ ಋಣವೂ ತನಗಿಲ್ಲ. ಪಳಕ್ಕನೆ ಕಣ್ಣೀರು ಕೆಳಗಿಳಿದವು.

"ಕರೇವಂದ್ರ ಆಕಿ ಸಾಯೂಮುಂದ ಬಾಯಾಗ ನೀರ ಹಾಕಾಕ ಸುದ್ಧಾ ನಾ ಇದ್ದಿದ್ದಿಲ್ಲಾ. ಯಾವುದೋ ಊರಿಗೆ ಜಾತ್ರಿಗಂತ ಹೋದಾಂವ ಎರಡ ದಿನಾ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲಾ. ಹುಡಕಿದರಂತ. ನಾ ಸಿಗಲಿಲ್ಲಾ. ನನಗ ಸುದ್ದೀನs ತಿಳೀಲಿಲ್ಲಾ. ನಾ ತಿರಿಗಿ ಊರಿಗೆ ಬರೂದರಾಗ ಮುದುಕಿ ಮಣ್ಣ ಆಗಿತ್ತು." ಅಣ್ಣ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ. ಸ್ವಲ್ಪ ತಡೆದು ಸಿದ್ದಣ್ಣ ಮತ್ತೆ ಹೇಳಿದ. "ಗೌಡರು ಊರ ಹಿರೇರು ಕೂಡಿ ನನ್ನ ಕರಿಸಿ ಛೀ ಮಾಡಿದ್ರು. ಮುದುಕಿ ಸಾಯೂ ಮುಂದ ನಿನ್ನ ನೋಡಬೇಕಂತ ವಿಲಿ ವಿಲಿ ಒದ್ದಾಡಿತು. ಎಲ್ಲಿ ಸಾಯಾಕ ಹೋಗಿದ್ಯೋ ಮಗ್ನಾ. ಸುಮಾಕ ಹೇಣ್ತಿ ಕರಕೊಂಡು ಬಂದು ಛಂದಾಗಿ ಬಾಳೆಮಾಡು. ಆಕೀನೂ ನಿನ್ನ ಕೈ ಬಿಟ್ಟಾಳು. ಊರ ಉಸಾಬರಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು. ಹೋಗು ಈಗ" ಅಂತ ಜಬರಿಸಿದರು.

ಬಾಳವ್ವ ಲಾಟೀನು ತಂದು ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟಳು. ಸಿದ್ದಣ್ಣ ಕಿಸೆಯಲ್ಲಿಯ ಕಡ್ಡಿಪೆಟ್ಟಿಗೆ ತೆಗೆದು ದೀಪ ಹಚ್ಚಿದ. ಅವನ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸ ಸ್ನಿಗ್ಧತೆಯೂ ಬೆಲ್ಲದ ಸಿಹಿಯೂ ಇತ್ತು.

ಮರುವಿಚಾರ ಶ್ರೀಮತಿ ಶಾಂತಾದೇವಿ ಕಣವಿಯವರ ಮೂರನೆಯ ಕಥಾಸಂಕಲನ. ಅವರ ವಸ್ತುಗಳ ಹರಹು ದೊಡ್ಡದು. ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ವಿಮರ್ಶಿಸುವ ಅವರ ಕಥೆಗಳ ರೀತಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಹೊಸತಾದ್ದು. ಅನ್ಯರು ತುಳಿದ ಜಾಡಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯದೆ, ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಥೆಗೂ ತಕ್ಕ ನಿರೂಪಣೆಯ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಅವರು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀಮತಿ ಕಣವಿಯವರ ಪಾತ್ರಗಳು ನಮ್ಮ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಬೇರುಬಿಟ್ಟಿವೆ. ಈ ಪಾತ್ರಗಳ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಬುಡಮುಟ್ಟ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ಅಪೂರ್ವ ಕಲೆಗಾರಿಕೆ ಅವರಿಗೆ ಸಿದ್ಧಿಸಿದೆ.